आवधिक गाउँ विकास योजना

२०७९/०८०-२०८४/०८५

ठाँटिकाँध गाउँपालिका

दैलेख

कर्णाली प्रदेश

" शिक्षा,स्वास्थ्य,सम्पदा, र प्रविधि सहितको कृषि
श्रम सद्भाव उद्यम र पूर्वाधार ठाँटिकाँधको समृद्धि "

ठाँटिकाँध गाउँपालिका

आवधिक गाउँ विकास योजना

२०७९/०८०-२०८४/०८५

आर्थिक सहयोगः ठाँटिकाँध गाउँपालिका

तयार गर्नेः इन्सेल्फ वेस्टर्न नेपाल प्रा लि

ठाँटिकाँध गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिका कार्यालय

लकान्द्रा दैलेख

कर्णाली प्रदेश नेपाल

२०७३

<u>मेरो भन्नु</u>

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजना (२०७९/८० २०८४/८५) नेपालको संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक संविधानको मर्म र भावना, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले प्रदान गरेका जिम्मेवारी, नेपाल सरकारले तय गरेका दीर्घकालीन लक्ष्य “**समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली**” कर्णाली प्रदेश सरकारको “**समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीवासी**” को दीर्घकालीन सोच, अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा नेपालले जनाएका प्रतिबद्धता, दिगो विकास लक्ष्य, नेपाल पक्ष भएका अन्य अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता, नागरिकका विकास चाहना, जनप्रतिनिधि, कर्मचारीहरु तथा विभिन्न सरोकारवालाले दिएका सुझाव र नगरपालिकाले विगत वर्षमा लिएका नीति तथा कार्यक्रमको निरन्तरता समेतलाई आधार मानेर तयार गरिएको छ ।

<u>शिक्षा,स्वास्थ्य,सम्पदा, र प्रविधि सहितको कृषि " श्रम सद्भाव उद्यम र पूर्वाधार ठाँटिकाँधको समृद्धि"</u> भन्ने मुल सपनालाई आत्मामा राखेर हरेक वर्षका नीति कार्यक्रम हरु निर्माण गरिनेछ र भावी पुस्ताले उल्लेखित सपनाको स्वाद ग्रहण गर्न पाउनेछन भन्ने विश्वास लिएकोछु । यसमा दीर्घकालीन सोच अनुरुप लक्ष्य, नतिजा, रणनीति तथा प्राथमिकताहरू सहित कार्यक्रमहरू तय गरिएको छ । हरेक वर्षको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट यसै आवधिक योजनामा आधारित हुनेछ । यो योजना कार्यान्वयनका लागि राजनैतिक आग्रह पुर्वाग्रहवाट माथि उठेर यो गाउँपालिका वासी सवै दाजुभाइ तथा दिदिबहिनीहरुको पूर्णरुपमा सहयोग प्राप्त गर्नेछु भन्ने विश्वास लिएकोछु ।

अन्तमा ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आवधिक योजना (आ.व. २०७९/०८०- २०८४/०८५) बनाउन प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने Inself western Nepal pvt Ltd ,यसका कार्यकारी अध्यक्ष गंगाबहादुर शाही,योजना तर्जुमा विशेषज्ञ एवम प्रतिनिधि सभाका सम्माननीय सभामुखका स्वकीय सचिव केशव ढुंगेल विषय विज्ञ रत्न बुढा फिल्ड संयोजक तुलसिं अधिकारी सहित यो कार्यमा संलग्न सम्पूर्ण गाउँपालिका परिवार लाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

रक्षबहादुर शाही
गाउँपालिका अध्यक्ष

ठाँटिकाँध गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिका कार्यालय

लकान्द्रा दैलेख

कर्णाली प्रदेश नेपाल

२०७३

मेरो भनाई

गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिको लागि सहभागितात्मक प्रक्रियाबाट आवधिक योजना तर्जुमा गरी सार्वजनिक गर्न पाएकोमा गौरवको अनुभूति भएको छ । योजना तर्जुमा गर्दा संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनलाई मूल आधारको रुपमा लिइएको छ । योजना तर्जुमामा राष्टिय योजना आयोगबाट तयार गरिएको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५ द्धारा निर्दिष्ट प्रकृया अवलम्बन गरिएको छ ।

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले "**शिक्षा,स्वास्थ्य,सम्पदा, र प्रविधि सहितको कृषि " श्रम सद्भाव उद्यम र पूर्वाधार ठाँटिकाँधको समृद्धि""** भन्ने दीर्घकालिन सोच सहित आर्थिक वर्ष २०७९/८० देखि २०८४/८५ सम्मकालागि यो आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।यसको सफल कार्यान्वयनका लागि जिम्मेवार ढंगेले प्रस्तुत हुने प्रतिवद्धता सहित सवै ठाँटिकाँधबासी हरुको गुणात्मक सहयोगको अपेक्षा गर्दछु ।

मैले मेरो जिन्दगीको उर्वर उमेर शिक्षण पेशामा विताए । लामो समय सम्म शिक्षण पेशामा संलग्न हुँदा प्रत्यक्ष रुपमा राजनीतिमा त संलग्न भइन तर राजनीतिलाई नजिक वाट अध्ययय चाहि गरिरहे । शिक्षणले दिलाएको अनुभव र राजनैतिक अध्ययले सिकाएको ज्ञानलाई एकिकृत गरी जीवनको उत्तरार्द्धमा आफ्नो जन्मभूमिको लागि केहि गरौ भन्ने भावनाका साथ यो गाउँपालिकामा आएको छु । समृद्ध ठाँटिकाँध निर्माणका लागि यो आवधिक योजना मेरो पहिलो गुरु हुनेछ,. हाम्रो समाजको विडम्वनाको रुपमा रहेको राम्रो योजना निर्माण गर्ने तर कार्यान्वयन फितलो हुने परिपाटीलाई अन्त्य गर्न चाहान्छु यसमा सवैको साथ पाउने नै छु ।

अन्त्यमा यो आवधिक योजना वनाउन अहोरात्र खटेर काम गर्नुहुने Inself western Nepal pvt ltd टीम प्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्दछु ।

देविराम बडुवाल
गाउँपालिका उपाध्यक्ष

ठाँटिकाँध गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिका कार्यालय

लकान्द्रा दैलेख

कर्णाली प्रदेश नेपाल

२०७३

दुई शव्द

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहलाई आ— आफ्नो क्षेत्रको बार्षिक,आवधिक तथा रणनीतिक र दीर्घकालीन योजनाहरू तयार गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने र अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ । यसैको सिलसिलामा ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले राष्ट्रिय योजना आयोगले तयार पारेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५ लाई आधार मानी पाँच वर्षे आवधिक योजना तयार गरको छ ।

यस गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, वन तथा वातावरण र संस्थागत विकास तथा सुशासनका क्षेत्रको विकासको लागि गाउँपालिका भित्र सञ्चालन गरिनु पर्ने कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूलाई व्यवस्थित एवं तर्कबद्ध ढंगबाट प्रस्तुती आवश्यक थियो जुन यस आवधिक योजनाले पुरा गर्नेछ ।

गाउँपालिकाको समग्र नेतृत्व, राजनीतिक दलहरू, नीजि क्षेत्र तथा समग्र सरोकारवालाको सहभागितामा यो आवधिक योजना तयार गरिएको हो । यस आवधिक योजनाले यस नगर क्षेत्रको समग्र विकासमा मार्गदर्शन गर्ने विश्वास लिएको छु ।

अन्त्यमा, यो आवधिक नगर विकास योजना तयारीको कार्यमा प्राविधिक सहयोग गर्ने परामर्शदाता Inself western Nepal pvt ltd र सोको तर्फबाट सहजीकरण गर्नुहुने परामर्शदाताहरूको परिश्रम र योगदानको उच्च कदर गर्दछु । यसका अतिरिक्त नगरपालिकाका कर्मचारीहरू तथा वडा कार्यालयहरूले पुयाउनु भएको योगदानको उच्च कदर गर्दै यो आवधिक योजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक वातावरण वनाउने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु ।

नेमबहादुर खत्री
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषय सूची

परिच्छेद - १

परिचय ____ १

१.१.पृष्टभूमि ____ १

१.२ आवधिक योजनाको उद्देश्य ____ २

१.३ आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रिया ____ २

१.३.१ निर्देशक समिति तथा विषयगत समितिहरुसंग छलफल ____ ३

१.३.२ गाउँपालिका स्तरीय गोष्ठी ____ ३

१.३.३ पार्श्वचित्रको पुनरावलोकन तथा विश्लेषण ____ ३

१.३.४ अन्य प्रकाशनहरुको अध्ययन तथा विश्लेषण ____ ४

१.३.५ स्रोत व्यक्तिहरुसंग छलफल ____ ४

१.३.६ प्रदेश तथा संघीय संसदका सांसदहरू छलफल तथा परामर्श ____ ४

१.३.७ स्थलगत सर्वेक्षण ____ ४

१.३.८ वस्तुस्थिति विश्लेषण, वस्तुस्थिति विवरण एवम् अद्यावधीकरण ____ ४

१.३.९ विगतका विकास योजनाहरुको पुनरावलोकन ____ ६

१.३.१० आवधिक योजनाको दस्तावेजको मस्यौदा तयारी ____ ६

१.३.११ मस्यौदा प्रस्तुति तथा सुझाव सङ्कलन ____ ६

१.३.१२ अन्तिम दस्तावेज तयारी र पेश ____ ६

१.४ सीमाहरु ____ ६

परिच्छेद-२

गाउँपालिकाको बस्तुस्थिति ____ ८

२.१. गाउँपालिकाको परिचय ____ ८

२.१.१ ऐतिहासिक पृष्ठभूमी ____ ८

२.१.२. नामाकरण ____ ९

२.१.३.भौगोलिक स्वरुप तथा सिमाना ____ ९

२.१.४. भू वनावट ____ ९

२.१.५. भू उपयोग ____ १०

२.१.६. भूमि क्षमता ____ १२

२.१.७. नदीनाला तथा तालपोखरी ____ १६

२.२. जनसांख्यिक अवस्था ________ १६
२.३. खानेपानीको श्रोत सम्वन्धि विवरण ________ २१
२.४. उज्यालोकोलागि बत्तिप्रयोग सम्वन्धी विवरण ________ २२
२.५. खाना पकाउने चुल्हो सम्वन्धि विवरण ________ २२
२.६. आर्थिक विकास अवस्था ________ २३
२.७. वार्षिक उत्पादन सम्वन्धी विवरण ________ २४
२.८. वार्षिक उत्पादनको खपत सम्वन्धी विवरण ________ २६
२.९. वार्षिक आम्दानी सम्वन्धी विवरण ________ २७
२.१०. वार्षिक खर्च सम्वन्धी विवरण ________ २८
२.११. जीविकोपार्जन सम्वन्धि विवरण ________ ३०
२.१२. पर्यटन तथा संस्कृति ________ ३२
२.१३. उद्योग व्यापार व्यवसाय सम्वन्धी विवरण ________ ३४
२.१४. आम्दानी रोजगारी तथा वित्तीय सेवा ________ ३५
२.१५. सामाजिक विकासको अवस्था ________ ३५
२.१६. स्वास्थ्य संस्था सम्वन्धी विवरण ________ ३५
२.१७.शैक्षिक विकास ________ ३७
२.१८.शैचालय प्रयोगको अवस्था ________ ३९
२.१९. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण ________ ४०
२.२०. पूर्वाधार तथा सहरी विकासको अवस्था ________ ४१
२.२१. बस्ती आवास भवन तथा सार्वजनिक निर्माण ________ ४१
२.२२. सडक पुल तथा यातायात ________ ४२
२.२३. सूचना संचार तथा प्रविधि ________ ४२
२.२४. बन, बाताबरण तथा विपद जोखिम न्युनिकरण र ब्यबस्थापनको अवस्था ________ ४२
२.२५. वन्य जन्तु तथा चराचुरुङ्गी सम्वन्धी विवरण ________ ४३
२.२६. रुख तथा जडिवुटी सम्वन्धी विवरण ________ ४४
२.२७. भु संवेदनशिल क्षेत्र सम्वन्धी विवरण ________ ४५
२.२८.जल सम्पदा सम्वन्धी विवरण ________ ४५
२.२९. वातावरण व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन ________ ४६
२.३०. प्राकृतिक प्रकोप सम्वन्धी विवरण ________ ४६

२.३१. सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्था ____ ४७
२.३१.१. स्थानीय नीति ऐन कानुन र सुशासन ____ ४७
२.३१.२. संगठनात्मक विकास ____ ४९
२.३२. श्रोत परिचालन ____ ४९
२.३३. योजना व्यवस्थापन ____ ५०

परिच्छेद ३

सोच तथा विकासको अवधारणा ____ ५१
३.१. पृष्ठभूमि ____ ५१
३.२. प्रमुख समस्या तथा चुनौती ____ ५१
३.३. प्रमुख संभावना तथा अवसर ____ ५३
३.४. निर्देशक सिद्धान्त ____ ५४
३.५. दीर्घकालीन सोच ____ ५७
३.६. समस्टिगत लक्ष्य ____ ५८
३.७. विषय क्षेत्रगत वृहत उदेश्य ____ ५८
३.८. परिमाणात्मक लक्ष ____ ५८
३.९. रणनीति तथा प्राथमिकता ____ ६२
३.१०. एकिकृत परिमाणात्मक लक्ष र नतिजा ____ ६४

परिच्छेद ४

आर्थिक विकास ____ ६८
४.१. पृष्ठभूमि ____ ६८
४.२.बर्तमान अवस्था ____ ६९
४.३.आर्थिक विकास क्षेत्रको उदेश्य ____ ६९
४.४.आर्थिक विकास क्षेत्रको प्रमुख रणनीति ____ ७०
४.५.विषयगत उपक्षेत्रहरु ____ ७०
४.५.१. कृषि विकास ____ ७०
४.५.१.१. संभावन,अवसर तथा चुनौतीहरु ____ ७०
४.५.१.२.उदेश्य ____ ७१
४.५.१.३.रणनीतिहरु ____ ७१
४.५.१.४.कार्यनीतिहरु ____ ७२

४.५.१.५.कृषि विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ७६
४.५.१.६.कृषि विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ७८
४.५.२. पशुपंक्षी विकास ७९
४.५.२.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ७९
४.५.२.२.उदेश्य ८०
४.५.२.३.रणनीतिहरु ८०
४.५.२.४.कार्यनीतिहरु ८०
४.५.२.५. पशु पंक्षी विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ८४
४.५.२.६.पशुपंक्षी विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ८५
४.५.३. पर्यटन संस्कृति तथा संपदा विकास ८५
४.५.३.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ८५
४.५.३.२.उदेश्य ८६
४.५.३.३.रणनीतिहरु ८६
४.५.३.४.कार्यनीतिहरु ८६
४.५.३.५.पर्यटन विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ८८
४.५.३.६.पर्यटन विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ८९
४.५.४. उद्योग व्यापार र व्यवसाय र आपुर्ती ८९
४.५.४.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ८९
४.५.४.२.उदेश्य ९०
४.५.४.३.रणनीतिहरु ९०
४.५.४.४.कार्यनीतिहरु ९०
४.५.४.५. उद्योग व्यापार व्यवासय विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ९३
४.५.४.६.उद्योग व्यापार व्यवसाय सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ९४
४.५.५. बैक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकास ९४
४.५.५.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ९४
४.५.५.२.उदेश्य ९५
४.५.५.३.रणनीतिहरु ९५
४.५.५.४.कार्यनीतिहरु ९५
४.५.५.५. बैक वित्तीय संस्था र सहकारी सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ९८

४.५.५.६.बैक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ________ ९९
४.५.६.श्रम रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा ________ ९९
४.५.६.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ________ ९९
४.५.६.२.उदेश्य ________ १००
४.५.६.३.रणनीतिहरु ________ १००
४.५.६.४.कार्यनीतिहरु ________ १००
४.५.६.५. श्रम रोजगारी र सामाजिक सूरक्षा सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ________ १०२
४.५.६.६.श्रम रोजगारी र सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ________ १०३

परिच्छेद ५

सामाजिक विकास ________ १०४
५.१. पृष्ठभूमि ________ १०४
५.२. बर्तमान अवस्था ________ १०५
५.३. सामाजिक विकास क्षेत्रका उदेश्य ________ १०६
५.४. सामाजिक विकास क्षेत्रका प्रमुख रणनीतिहरु ________ १०६
५.५. विषयगत उपक्षेत्रहरु ________ १०६
५.५.१.शिक्षा विकास ________ १०७
५.५.१.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ________ १०७
५.५.१.२.उदेश्य ________ १०८
५.५.१.३.रणनीतिहरु ________ १०८
५.५.१.४.कार्यनीतिहरु ________ १०८
५.५.१.५. शिक्षा विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ________ ११२
५.५.१.६.शिक्षा सम्वन्धी कार्यक्रमहरु ________ ११५
५.५.२.आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषण ________ ११५
५.५.२.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ________ ११५
५.५.२.२. उदेश्य ________ ११६
५.५.२.३. रणनीतिहरु ________ ११६
५.५.२.४. कार्यनीतिहरु ________ ११७
५.५.२.५.आधारभूत स्वास्थ्य सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ________ १२१
५.५.२.६. स्वास्थ्य सम्वन्धी कार्यक्रमहरु ________ १२३

५.५.३.खानेपानी तथा सरसफाई ____ १२३
५.५.३.१. संभावना तथा अवसर र समस्या चुनौती ____ १२३
५.५.३.२. उदेश्य ____ १२४
५.५.३.३. रणनीतिहरु ____ १२४
५.५.३.४. कार्यनीतिहरु ____ १२४
५.५.३.५. खानेपानी तथा सरसफाई सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १२६
५.५.३.६. खानेपानी तथा सरसफाई सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ____ १२७
५.५.४.लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण ____ १२८
५.५.४.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ____ १२८
५.५.४.२. उदेश्य ____ १२९
५.५.४.३. रणनीति ____ १२९
५.५.४.४. कार्यनीतिहरु ____ १२९
५.५.४.५. लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरणः परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १३३
५.५.४.६. लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ____ १३७
५.५.५.कला भाषा साहित्य र संपदा ____ १३७
५.५.५.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ____ १३८
५.५.५.२. उदेश्य ____ १३८
५.५.५.३. रणनीतिहरु ____ १३८
५.५.५.४. कार्यनीति ____ १३८
५.५.५.५. तर्कसंगत खाका ____ १३९
५.५.५.६. भाषा कला साहित्य र संपदा संरक्षण संग सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ____ १३९
५.५.६.युवा तथा खेलकुद ____ १३९
५.५.६.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ____ १३९
५.५.६.२.उदेश्य ____ १४०
५.५.६.३.रणनीतिहरु ____ १४०
५.५.६.४.कार्यनीतिहरु ____ १४०
५.५.६.५. यूवा तथा खेलकुद सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १४२
५.५.६.६.युवा तथा खेलकुद संग सम्वन्धी कार्यक्रमहरु ____ १४३

परिच्छेद ६

पूर्वाधार विकास ____ १४४

६.१.पृष्ठभूमि ____ १४४

६.२.बर्तमान अवस्था ____ १४५

६.३.पूर्वाधार विकास क्षेत्रको उदेश्य ____ १४५

६.४.पूर्वाधार विकास क्षेत्रको प्रमुख रणनीतिहरु ____ १४५

६.५.विषयगत उपक्षेत्रहरु ____ १४५

६.५.१.सडक पुल तथा यातायात ____ १४६

६.५.१.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ____ १४६

६.५.१.२. उदेश्य ____ १४६

६.५.१.३. रणनीतिहरु ____ १४६

६.५.१.४.कार्यनीतिहरु ____ १४६

६.५.१.५.सडक पुल तथा यातायात सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १४८

६.५.१.६.सडक यातायात सम्वन्धी कृयाकलापहरु ____ १४९

६.५.२.आवास वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण ____ १५०

६.५.२.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ____ १५०

६.५.२.२. उदेश्य ____ १५०

६.५.२.३. रणनीतिहरु ____ १५०

६.५.२.४.कार्यनीतिहरु ____ १५१

६.५.२.५.आवास वस्ती विकास तथा सार्वजानिक निर्माणः परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १५३

६.५.२.६.आवास वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण सम्वन्धी कृयाकलापहरु ____ १५४

६.५.३. सिंचाई ____ १५४

६.५.३.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ____ १५४

६.५.३.२. उदेश्य ____ १५५

६.५.३.३. रणनीतिहरु ____ १५५

६.५.३.४.कार्यनीतिहरु ____ १५५

६.५.३.५. सिंचाई सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १५७

६.५.३.६. सिंचाई सम्वन्धी कृयाकलापहरु ____ १५८

६.५.४. विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा ____ १५९

६.५.४.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ____ १५९
६.५.४.२. उदेश्य ____ १५९
६.५.४.३. रणनीतिहरु ____ १५९
६.५.४.४.कार्यनीतिहरु ____ १५९
६.५.४.५. विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १६१
६.५.४.६. विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा सम्वन्धी कृयाकलापहरु ____ १६२
६.५.५. सुचना तथा संचार प्रविधि ____ १६२
६.५.५.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु ____ १६२
६.५.५.२. उदेश्य ____ १६२
६.५.५.३. रणनीतिहरु ____ १६३
६.५.५.४.कार्यनीतिहरु ____ १६३
६.५.५.५.सूचना तथा संचार प्रविधि सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १६४
६.५.५.६. सुचना तथा संचार प्रविधि सम्वन्धी कृयाकलापहरु ____ १६४

परिच्छेद ७

वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन ____ १६५
७.१.पृष्ठभूमि ____ १६५
७.२. बर्तमान अवस्था ____ १६६
७.३. वन वातावरण र विपद व्यवस्थापनको उदेश्य ____ १६६
७.४. वन वातावरण र विपद व्यवस्थापनको प्रमुख रणनीतिहरु ____ १६६
७.५. बिषयगत उपक्षेत्रहरु ____ १६७
७.५.१. वन तथा जैविक विविधता ____ १६७
७.५.१.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ____ १६७
७.५.१.२. उदेश्य ____ १६८
७.५.१.३. रणनीतिहरु ____ १६८
७.५.१.४.कार्यनीतिहरु ____ १६८
७.५.१.५. बन तथा जैविक विविधता सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १७०
७.५.१.६. बन तथा जैविक विविधता सम्वन्धी कृयाकलापहरु ____ १७०
७.५.२. वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन ____ १७१
७.५.२.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ____ १७१

७.५.२.२. उदेश्य ___ १७१
७.५.२.३. रणनीतिहरु ___ १७१
७.५.२.४.कार्यनीतिहरु ___ १७१
७.५.२.५. वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ___ १७३
७.५.२.६.वातावरण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु ___ १७४
७.५.३. भू तथा जलाधार व्यवस्थापन ___ १७४
७.५.३.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ___ १७४
७.५.३.२. उदेश्य ___ १७४
७.५.३.३. रणनीतिहरु ___ १७४
७.५.३.४.कार्यनीतिहरु ___ १७५
७.५.३.५. भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ___ १७६
७.५.३.६. भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु ___ १७६
७.५.४. विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता ___ १७७
७.५.४.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ___ १७७
७.५.४.२. उदेश्य ___ १७७
७.५.४.३. रणनीतिहरु ___ १७७
७.५.४.४.कार्यनीतिहरु ___ १७७
७.५.४.५.विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलताःपरिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ___ १७९
७.५.४.६.विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता सम्वन्धी कृयाकलापहरु ___ १८०

परिच्छेद ८

सुशासन तथा संस्थागत विकास ___ १८१
८.१.पृष्ठभूमि ___ १८१
८.२.वर्तमान अवस्था ___ १८१
८.३.सुशासन तथा संस्थागत क्षेत्र विकासको उदेश्य ___ १८२
८.४.सुशासन तथा संस्थागत क्षेत्र विकासको प्रमुख रणनीति ___ १८२
८.५. विषयगत उपक्षेत्रहरु ___ १८२
८.५.१. सुशासन तथा संस्थागत विकास ___ १८२
७.५.१.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती ___ १८२
८.५.१.२. उदेश्य ___ १८३

८.५.१.३. रणनीतिहरु ____ १८३
८.५.१.४.कार्यनीतिहरु ____ १८४
८.५.१.५. सुशासन तथा संस्थागत विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ____ १८६
८.५.१.६. सशासन तथा संस्थागत विकासि सम्वन्धी कृयाकलापहरु ____ १८७

परिच्छेद ९

कार्यान्वयन व्यवस्था ____ १८८
९.१.पृष्ठभूमि ____ १८८
९.२. संस्थागत व्यवस्था तथा मानव संसाधन योजना ____ १८८
९.३. विषय क्षेत्र अनुसार अनुमानित बजेट ____ १८९
९.४. श्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण ____ १९१
९.५. स्रोत परिचालन रणनीति ____ १९४
९.६. कार्यान्वयन योजना ____ १९५
९.६.१. पृष्ठभूमि ____ १९५
९.६.२. बर्तमान अवस्था ____ १९५
९.६.३. कार्यान्वयन कार्ययोजना ____ १९६
९.६.४. मार्गदर्शन तयारी ____ १९६
९.६.५. कार्यान्वयन विधिको छनौट ____ १९६
९.६.६. अख्तियारी ____ १९७
९.६.७. अनुमगन प्रतिवेदन र समीक्षा ____ १९७
९.६.८. वार्षिक कार्यान्वयन योजना ____ १९८
९.७.अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना ____ १९८
९.७.१. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको आवश्यकता ____ १९८
९.७.१.१. वर्तमान अवस्था ____ १९८
९.७.१.२. अवसर तथा चुनौती ____ १९९
९.७.१.३. उदेश्य ____ १९९
९.७.१.४. रणनीति ____ १९९
९.७.१.५.कार्यक्रम ____ २००
९.७.२. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि जिम्मेवार निकाय ____ २००
९.७.३. आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्क्न प्रकिया ____ २०१

तालिका सूची

तालिका १ भू उपयोगका क्षेत्रहरु १०
तालिका २ भूमि क्षमताको वर्गिकरण ठाँटिकाँध गाउपालिका १४
तालिका ३ जनसांख्यिक अवस्था १६
तालिका ४ उमेर समुहका आधारमा जनसंख्या अवस्था १७
तालिका ५ उमेर समुह तथा लिङ्गका आधारमा जनसंख्या अवस्था १८
तालिका ६ जातीय आधारमा घरधुरी विवरण १९
तालिका ७ जातीय आधारमा जनसंख्या विवरण १९
तालिका ८ अपाङ्गताका आधारमा जनसंख्या विवरण २०
तालिका ९ खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरधुरी विवरण २१
तालिका १० उज्यालोको श्रोतको आधारमा घरधुरी विवरण २२
तालिका ११ खाना पकाउने चुल्होको आधारमा घरधुरी विवरण २३
तालिका १२ पेशागत आधारमा जनसंख्याको विवरण २३
तालिका १३ कृषि तथा पशुजन्य बार्षिक उत्पादन सम्वन्धी विवरण २५
तालिका १४ बार्षिक उत्पादनको खपत सम्वन्धी विवरण २६
तालिका १५ बार्षिक आम्दानी सम्वन्धी विवरण २७
तालिका १६ बार्षिक खर्च सम्वन्धी विवरण २९
तालिका १७ जीविकोपार्जन सम्वन्धी विवरण ३१
तालिका १८ पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण ३२
तालिका १९ उद्योग व्यापार व्यवसाय सम्वन्धी विवरण ३४
तालिका २० ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका स्वास्थ निकाय सम्वन्धी विवरण ३६
तालिका २१ नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न लाग्ने समयका आधारमा घरधुरी विवरण ३७
तालिका २२ गाउँपालिकामा विद्यमान शैक्षिक संस्थाको विवरण ३८
तालिका २३ शौचालय प्रयोगको अवस्था सम्वन्धी विवरण ३९
तालिका २४ ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख चराचुरुङ्गीहरु ४३
तालिका २५ ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख बन्यजन्तुहरु ४३
तालिका २६ ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख रुखजन्य वनस्पतीको विवरण ४४
तालिका २७ ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख जडीवुटीहरु ४४
तालिका २८ ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका प्रमुख जलसम्पदाको विवरण ४५

तालिका २९ ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका प्रमुख प्रकोप सम्वन्धी विवरण ४६
तालिका ३० गाउँपालिकाले वनाएका ऐन नीयम कानुन कार्यविधि ४७
तालिका ३१ एकिकृत गाउँ विकास परिमाणात्मक लक्ष योजना तर्कवद्ध खाका ६५
तालिका ३२ कृषि विकासका संभावना अवसर तथा चुनौतीहरु ७१
तालिका ३३ कृषि विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ७६
तालिका ३४ कृषि विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ७८
तालिका ३५ पशुपंक्षीपालनः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती ७९
तालिका ३६ पशु पंक्षी विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ८४
तालिका ३७ पशुपंक्षी विकास सम्वन्धी कार्यक्रमहरु ८५
तालिका ३८ पर्यटन विकासः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती ८५
तालिका ३९ पर्यटन विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ८८
तालिका ४० पर्यटन विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु 89
तालिका ४१ उद्योग व्यापार तथा व्यवसायः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती ८९
तालिका ४२ उद्योग व्यापार व्यवासय विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ९३
तालिका ४३ उद्योग व्यापार व्यवसाय सम्वन्धि कार्यक्रमहरु ९४
तालिका ४४ बैंक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकासः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती ९४
तालिका ४५ बैंक वित्तीय संस्था र सहकारी सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ९८
तालिका ४६ बैंक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकास सम्वन्धी कार्यक्रमहरु ९९
तालिका ४७ सुरक्षित आप्रवासन तथा बैदेशिक रोजगारः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती ... ९९
तालिका ४८ श्रम रोजगारी र सामाजिक सूरक्षा सम्बन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान १०२
तालिका ४९ श्रम रोजगारी र सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धी कार्यक्रमहरु १०३
तालिका ५० शिक्षाः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती १०७
तालिका ५१ शिक्षा विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान ११२
तालिका ५२ शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरु ११५
तालिका ५३ आधारभूत स्वास्थ्यः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती ११५
तालिका ५४ आधारभूत स्वास्थ्य सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमा १२१
तालिका ५५ स्वास्थ्य सम्वन्धी कार्यक्रमहरु १२३
तालिका ५६ खानेपानी तथा सरसफाईः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती १२३
तालिका ५७ खानेपानी तथा सरसफाइ सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान १२६

तालिका ५८ खानेपानी तथा सरसफाई सम्वन्धि कार्यक्रमहरु १२७
तालिका ५९ लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरणःसंभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती...१२८
तालिका ६० लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरणः परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान १३३
तालिका ६१ लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धि कार्यक्रमहरु...........................१३७
तालिका ६२ भाषाकला साहित्य संपदा संरक्षण संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती...............१३८
तालिका ६३ भाषा कला साहित्य र संपदा संरक्षण संग सम्वन्धि कार्यक्रमहरु १३९
तालिका ६४ युवा तथा खेलकुद संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती....................................१३९
तालिका ६५ युवा तथा खेलकुद सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान १४२
तालिका ६६ युवा तथा खेलकुद संग सम्वन्धि कार्यक्रमहरु १४३
तालिका ६७ सडक पुल तथा यातायातः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती..........................१४६
तालिका ६८ सडक पुल तथा यातायात सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान...................१४८
तालिका ६९ सडक यातायात सम्वन्धी कृयाकलापहरु...१४९
तालिका ७० आवास बस्ती विकास सार्वजनिक निर्माणः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती...१५०
तालिका ७१ आवास वस्ती विकास तथा सार्वजानिक निर्माणः परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान.१५३
तालिका ७२ आवास वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण सम्वन्धी कृयाकलापहरु १५४
तालिका ७३ सिंचाईः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती...१५४
तालिका ७४ सिंचाई सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान...१५७
तालिका ७५ सिंचाई सम्वन्धी कृयाकलापहरु...१५८
तालिका ७६ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जाः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती.......................१५९
तालिका ७७ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान.................१६१
तालिका ७८ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा सम्वन्धी कृयाकलापहरु...१६२
तालिका ७९ सुचना तथा संचार प्रवधिः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती १६२
तालिका ८० सूचना तथा संचार प्रविधि सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान......................164
तालिका ८१ वन तथा जैविक विविधताः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती १६७
तालिका ८२ वन तथा जैविक विविधता सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान.....................170
तालिका ८३ बन तथा जैविक विविधता सम्वन्धी कृयाकलापहरु १७०
तालिका ८४ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती.....१७१
तालिका ८५ वातावरण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापनः परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान..........१७३
तालिका ८६ वातावरण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु १७४

तालिका ८७ भू तथा जलाधार व्यवस्थापनः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती....................१७४
तालिका ८८ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान...............१७६
तालिका ८९ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु..१७६
तालिका ९० विपद व्यवस्थापन जलवायु उत्थानशिलताः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती.१७७
तालिका ९१ विपद व्यवस्थापन जलवायु उत्थानशिलताः परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान.........१७९
तालिका ९२ विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता सम्वन्धी कृयाकलापहरु..................१८०
तालिका ९२ सुशासन तथा संस्थागत विकासः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती................१८२
तालिका ९४ सुशासन तथा संस्थागत विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान...........१८६
तालिका ९५ सशासन तथा संस्थागत विकासि सम्वन्धी कृयाकलापहरु..१८७
तालिका ९६ विषय क्षेत्र अनुसार अनुमानित बजेट विवरण..१९०
तालिका ९७ बजेट वाह्य श्रोत प्रक्षेपण...१९२
तालिका ९८ कुल प्रक्षेपित अनुमानित आय...१९३
तालिका ९९ कुल आयमा वास्तविका विकास खर्च..१९४
तालिका १०० आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रक्रिया..२०१

परिच्छेद – १
परिचय

१.१.पृष्टभूमि

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम स्थानीय तहले आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्दै आइरहेका छन्। स्थानीयतह वाट उक्त ऐनको दफा ११ को उपदफा २ (छ) बमोजिम स्थानीय स्तरको विकास निर्माण सम्बन्धी आवश्यक नीति, योजना तथा कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था छ।

योजनावद्ध विकास सन्तुलित, दिगो र समन्यायिक विकासको आधार हो । आवधिक योजनाले स्थानीय तहको विकास प्रयासहरुलाई निर्दिष्ट दिशा प्रदान गर्ने व्यवस्थित रुपरेखा तयार गर्दछ । स्थानीय आवद्यिक योजनाले स्थानीय जनता र स्थानीय स्तरको आर्थिक,सामाजिक, भौगोलिक परिवेशबीचमा अन्तर सम्बन्ध कायम गरी नागरिकको आर्थिक सामाजिक सुविधा र समृद्धिलाई प्रवर्द्धन गर्दछ । यस्तो योजना स्थानीय तहको विकास र समृद्धिको रुपरेखा मात्र नभएर उक्त क्षेत्रको सुन्दरता,प्रकृतिको संरक्षण तथा मानव र प्रकृतिबीचको तालमेलको रुपरेखा पनि हो । राष्ट्रिय एवम् प्रादेशिक विकास लक्ष्य हासिल गर्न तथा स्थानीय विकासका सरोकारवालाहरुको साझा प्रतिबद्धता र दायित्व सिर्जना गर्न आवधिक योजना महत्वपूर्ण हुन्छ ।

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका यो पहिलो आवधिक योजना तर्जूमाको सन्दर्भमा संविधानले प्रदान गरेका अधिकारको सूची र स्थानीय सरकार संचालन ऐनले निर्दिष्ट गरेका काम,कर्तव्य,अधिकार र जिम्मेवारीलाई केन्दमा राखी राजनीतिक प्रकृया अन्तर्गत राजनीतिक दल लगायत अन्य सरोकारवालाहरुको व्यापक सहाभागीतामा समावेशी प्रकृयावाट सम्पन्न गर्ने कार्ययोजना अनुरुप गाउँपालिकाका विद्यमान संभावना,अवसर,समस्या र चुनौतीहरुको विश्लेषणका आधारमा योजना तर्जुमा गरिएकोछ ।

गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्थाको समग्र अध्ययन,वस्तुस्थिति विश्लेषण,प्रदेश तथा संघ सरकारको दीर्घकालीन सोच,लक्षलाई दृष्टिगत गरी ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आगामी २५ वर्षका लागि दीर्घकालिन सोच, पाँच वर्षको समस्टीगत लक्ष विषय क्षेत्रगत उदेश्य,रणनीति एवम कार्यनीतिहरु साथै प्रमुख कार्यक्रमहरु सहित प्रथम एकिकृत गाउँ विकास योजना ०७९/८०-०८४/०८५ तर्जुमा गरिएको छ ।यो एकिकृत आवधिक गाउँ विकास योजना गाउँपालिकाको समग्र विकासको रणनीतिक विकास

योजनाको मार्गचित्र (Strategic and indicative planning Framework) को रुपमा एक मार्ग दर्शक दस्तावेजको रुपमा उपयोग हुने विश्वास गरिएकोछ ।

१.२ आवधिक योजनाको उद्देश्य

नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट जारी निर्देशिका, मापदण्ड र ढाँचा बमोजिम नेपाल सरकार को चालु १५औ आवधिक योजना र प्रदेश सरकारको प्रथम पञ्च वर्षिय आवधिक योजना, दीर्घकालिन सोच, नीति तथा योजना र दिगो विकासका लक्ष्यसँग तादाम्यता कायम हुने गरी सम्बन्धित स्थानीय तहको आवधिक योजना निर्माण गर्ने मुख्य निर्दिस्ट उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन :

- गाउँपालिका,प्रदेश संघ तथा अन्य निकाय संग सम्वन्धित प्राथमिक तथा द्वितीय श्रोतबाट प्राप्त हुने सूचना तथ्याङ्कका आधारमा गाउँपालिकाको विद्यमान संभावना अवसर समस्या र चुनौतीहरु विश्लेषण गर्न र सोही आधारमा संघ प्रदेशको दीर्घकालीन सोच आवाधिक लक्ष दिगो विकास लक्ष,विषय क्षेत्रगत उदेश्य,रणनीति संग मेल खाने गरी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच,आवधिक लक्ष,विषयक्षेत्रगत उदेश्य,रणनीति एवम कार्यक्रमहरु र प्राथमिकता निर्धारण सहितको एकिकृत विकासको खाका तयार गर्ने ।
- गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच,स्थानीय आवश्यकता,प्राथमिकता र विकासका संभावनाहरूका आधारमा एकीकृत विकास/आवधिक योजना तयार गर्ने ।
- ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा योजनावद्ध विकास पद्धतिलाई संस्थागत गरी दिगो विकासलाई प्रबर्द्धन गर्ने
- गाउँपालिकाको वार्षिक नीति,कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्दा दीर्घकालीन सोच, आवधिक लक्ष, विषयक्षेत्रगत उदेश्य, आधार सूचक र लक्ष परिमाणका आधारमा रणनीति एवम कार्यक्रममा आधारित वनाउन सहज वनाउने

१.३ आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रिया

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम स्थानीय तहले आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्दै आइरहेका छन्। स्थानीय तहबाट उक्त ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) बमोजिम स्थानीय स्तरको विकास निर्माण सम्बन्धी आवश्यक नीति, योजना तथा कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था छ।

स्थानीय तहमा उपलब्ध स्रोत साधन र अवसरहरूलाई अधिकतम परिचालन गर्दै नेपाल सरकारले परिकल्पना गरेको **"समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली"** र कर्णाली प्रदेश सरकारले तय गरेको **"समृद्ध कर्णाली र सुखारी कर्णालीवासी"** दीर्घकालिन सोच तथा दिगो विकासका लक्ष्य हासिल गर्न स्थानीय

आवश्यकता ,प्राथमिकता र विकासको सम्भावनाहरुमा आधारित भई स्थानीय तहमा समेत योजनाबद्ध विकासको पद्धति अवलम्वन गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिएकोछ।

नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट जारी निर्देशिका, मापदण्ड र ढाँचा बमोजिम नेपाल सरकारको चालु १५औ आवधिक योजना र कर्णाली प्रदेश सरकारको प्रथम पञ्च वर्षीय योजना, दीर्घकालिन सोच, नीति तथा योजना र दिगो विकासका लक्ष्यसँग तादाम्यता कायम हुने गरी Inself westerm nepal pvt ltd ले ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको प्रत्यक्ष सुपरीवेक्षण र समन्वयमा सहाभागीतामूलक विधिको अवलम्वन गरी एकिकृत विकास/आवधिक योजना तर्जुमा गर्न निम्न विधि र प्रकृया अवलम्बन गरिएकोछ |

१.३.१ निर्देशक समिति तथा विषयगत समितिहरुसंग छलफल

दैलेख जिल्लाको ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आवधिक योजना बनाउन सर्वप्रथम गाउँपालिकाका प्रमुखको संयोजकत्वमा रहेको निर्देशक समिति विषयगत समितिहरुः आर्थिक विकास समिति, सामाजिक विकास समिति, पूर्वाधार विकास समिति, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति र सुशासन समितिसंग २०८० बैसाख १४ गते छलफल तथा बैठक गरी आवधिक योजनाको विषयगत खाका तयार गर्न विस्तृत रुपमा छलफल गरिएकोछ।

१.३.२ गाउँपालिका स्तरीय गोष्ठी

गाउँपालिकाका अध्यक्ष उपाध्यक्ष सहित जनप्रतिनिधिहरु कर्मचारी, तथ्यांक सङ्कलकहरु समेतको सहाभागीतामा २०८० बैसाख १५ देखि १७ सम्म गाउँपालिका स्तरीय गोष्ठीको आयोजना गरिएको थियो |जसमा गाउँपालिकाको वर्तमान अवस्था, अवसरहरु तथा सम्भावनाहरु गाउँपालिकाको दूरदृष्टि, लक्ष्य, उद्देश्यहरु, रणनीतिहरु, कार्यक्रमहरु, कार्यनीतिहरु एवं क्रियाकलापहरु बारे छलफल गरी खाका तयार गरिएकोछ |

१.३.३ पार्श्वचित्रको पुनरावलोकन तथा विश्लेषण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वर्तमान अवस्था विश्लेषणको सन्दर्भामा मुख्य दस्तावेजको रुपमा बस्तुगत विवरण (village profile) तथा २०७८ सालको राष्ट्रिय तथ्याङ्क विभागले गरेको जनगरणनाको प्रतिवेदनको अध्ययन तथा विश्लेषण गरेर आवश्यक तथ्यांक तथा सूचनाहरु छनौट गरिएकोछ । यो गाउँपालिकाको प्रोफाइल ४ वर्ष अघि तयार गरेको र जनगणना प्रतिवेदनमा नसमेटिएका केहि विषयहरु तथा ४ वर्ष भित्र अद्यावधिक भएका तथ्याङ्कहरु स्थानीय छलफलका आधारमा समेत आवधिक योजनामा प्रयोग गरिएकोछ |

१.३.४ अन्य प्रकाशनहरुको अध्ययन तथा विश्लेषण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आवधिक योजना निर्माणका सन्दर्भमा १५औ राष्ट्रिय योजना तथा कर्णाली प्रदेशको तहको प्रथम पञ्च वर्षिय आवधिक योजना, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४,स्थानीय तहको योजना तर्जुमा सम्वन्धी नमुना दिग्दर्शन २०७५,दिगो विकास लक्ष, राजनैतिकदल का अघिल्लो चुनावी घोषणा पत्रमा गरेका प्रतिवद्धताहरु,अन्तर सरकारी बित्तीय हस्तान्तरण ऐन २०७४, गाउँपालिकाका वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन,नीति तथा कार्यक्रमहरु लगायत गाउँपालिका ले प्रकाशन गरेका कानुन कार्यविधिहरु अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएकोछ ।

१.३.५ स्रोत व्यक्तिहरुसंग छलफल

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा लामो समय देखि विभिन्न क्षेत्रमा योगदान दिँदै आउनु भएका व्यक्तिहरुसंग प्रत्यक्ष भेटघाट गरी गाउँपालिकाको विकासका अवसर तथा सम्भावना बारे छलफल गरी सल्लाह तथा सुझाव संकलन गरिएकोछ । छलफल तथा सुझाव संकलनका लागि फिल्ड संयोजक तुलसिं अधिकारिको नेतृत्वमा वडा वडामा टीम खटाइएको थियो ।

१.३.६ प्रदेश तथा संघीय संसदका सांसदहरू छलफल तथा परामर्श

ठाँटिकाँध गाउँपालिका आवधिक योजना तर्जुमाका लागि यो जिल्लाका प्रदेश सभा सदस्य विनोद कुमार शाह तथा प्रतिनिधि सभा सदस्य दिक्पालकुमार शाही संग छलफल गरी उहांहरुको सल्लाह तथा सुझाव समेत संकलन गरिएकोछ ।

१.३.७ स्थलगत सर्वेक्षण

आवधिक योजनाको लागि आवश्यक तथ्याङ्क संकलन फारामको निर्माण गरिएकोछ । प्रमुख जिम्मेवारको रुपमा तुल सिं अधिकारी तोकिएको छ भने आवश्यकता अनुसार अन्य सहयोगीहरु लिएर उनीहरुको समन्वयमा जनप्रतिनिधिहरुको संयुक्त समूह बनाएर ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको ९ वटै वडाको स्थलगत भ्रमण गरी गाउँपालिकाका बासिन्दाहरुसंग प्रत्यक्ष अन्तरक्रिया गरेर वडा स्तरीय आवश्यकता पहिचान तथा तथ्याङ्क संकलन गरिएकोछ ।

१.३.८ वस्तुस्थिति विश्लेषण, वस्तुस्थिति विवरण एवम् अद्यावधीकरण

क. तथ्याङ्क सङ्कलन,प्रशोधन र विश्लेषण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्था र विषयगत अवस्था झल्कने वस्तुस्थिति विवरण तयारी तथा अद्यावधिकरण कार्यका लागि गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि, २०७५ अनुसारको ढाँचामा स्थानीय विशिष्टता तथा आवश्यकता अनुरूप प्राथमिक तथा द्वितीय श्रोतबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएकोछ। जस अनुसार प्राथमिक श्रोतबाट तथ्याङ्क सङ्कलनका लागि घरपरिवार सर्भेक्षण, सहाभागीतामूलक छलफल, नक्साङ्कन तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता आदि विधि को उपयोग

गरिएकोछ भने द्वितीय स्रोतबाट तथ्याङ्क सङ्कलनका लागि संस्थागत सर्भेक्षण तथा दस्तावेज अध्ययन जस्ता विधिको अवलम्बन गरिएकोछ । तथ्याङ्क सङ्कलन गर्दा विपदबाट हुन सक्ने क्षति, जलवायु परिवर्तनको असर, ऐतिहासिक तथ्य तथा विवरण र क्षमता लगायत विपद् तथा जलवायु जोखिमसँग सम्बन्धित विषयहरू समेत समावेश गरिएकोछ । तथ्याङ्क सङ्कलन सम्बन्धी औजारमा लैङ्गिक तथा सामाजिक रूपले खण्डीकृत तथ्याङ्क उपलब्ध हुने सूचक समावेश गरिएकोछ ।

ख. आधार नक्सा(Base Map) तयारी

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमाका लागि वर्तमान अवस्था विश्लेषणको लागि टोपोग्राफिकल नक्शा तथा गुगलनक्सा प्रयोग गरी सहाभागीतामूलक नक्साङ्कन प्रक्रिया अनुसार सार्वजनिक तथा सामुदायिक स्रोत, पूर्वाधार, सम्पत्ति जस्तैः वनजङ्गल, नदीनाला, पोखरी, बजार क्षेत्र, सडक बाटो तथा पुल, सार्वजनिक स्थल, भूउपयोग, औद्योगिक तथा जोखिम संवेदनशील क्षेत्रको अवस्थिति, पहिचान र विवरण सङ्कलन गरिएकोछ । सहाभागीतामूलक नक्साङ्कन प्रक्रियाबाट सङ्कलित सूचना तथा विवरणको आधारमा भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित नक्सा तयार गरी सोको आधारमा वस्तुस्थिति विश्लेषण, आयोजना तथा कार्यक्रम स्थानगत अवस्थिति निर्धारण र स्थानगत नक्साङ्कन गरिएकोछ ।

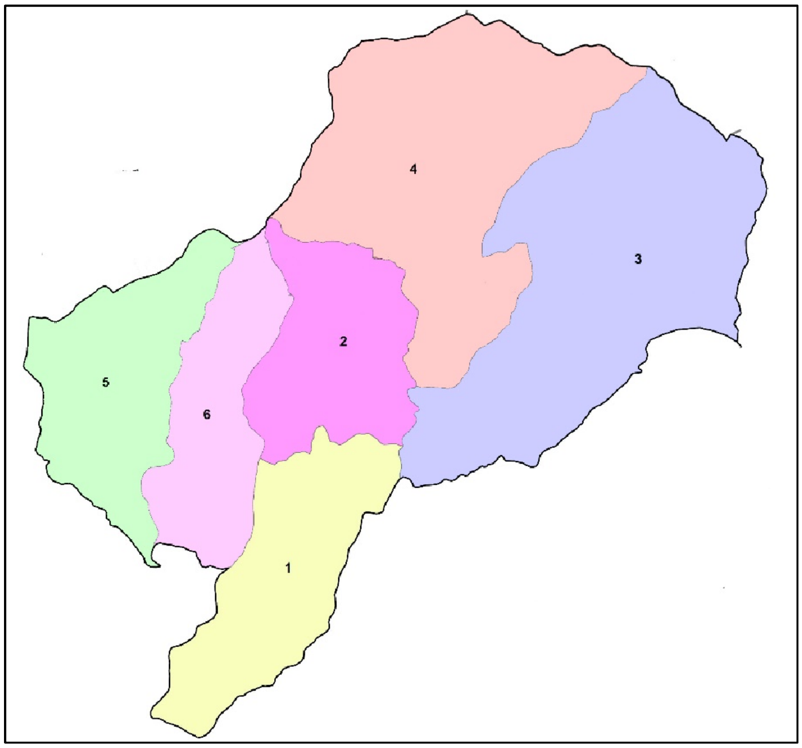

ग. वस्तुस्थिती विश्लेषण

वस्तुस्थिति विवरण तथा सहाभागितामूलक छलफलका माध्यमबाट विषयगत रूपमा विद्यमान सम्भावना तथा अवसर र समस्या तथा चुनौतीको विश्लेषण गरी प्रस्तुत गरिएकोछ ।यसरी वस्तुस्थिति विश्लेषण गर्दा विषयगत क्षेत्रभित्रका उपक्षेत्रको अवस्था स्पष्ट हुने कुरालाई ध्यान दिइएकोछ। वस्तुस्थिति विवरणले दर्शाएको अवस्थालाई सहाभागितामूलक छलफल गरी विश्लेषणको निष्कर्ष

निकालिएकोछ।स्थितिपत्रमा प्रस्तुत आधाररेखा सूचना र सहाभागितामूलक कार्यशालाको छलफलको निष्कर्षको आधारमा विषय क्षेत्र तथा उपक्षेत्रगत रूपमा विद्यमान अवस्था, सम्भावना, समस्या तथा चुनौती एवम् चाल्नुपर्ने कदमको विवरण तयार गरिएको छ ।

१.३.९ विगतका विकास योजनाहरुको पुनरावलोकन

गाउँपालिकाको आवधिक योजना तयारीका सन्दर्भमा ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका विगत तीन वर्षका नीति तथा कार्यक्रम, वित्तीय श्रोत, कर्णाली प्रदेश सरकार तथा नेपाल सरकारका नीति, कार्यक्रम तथा विकास योजनाहरु तथा दिगो विकास लक्ष्यहरुको पुनरावलोकन गरिएकोछ साथै गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोत/ राजश्व वृद्धिका सम्भावना तथा क्षेत्रहरु पनि पुनरावलोकन गरिएकोछ |

१.३.१० आवधिक योजनाको दस्तावेजको मस्यौदा तयारी

वस्तुस्थिति विवरण र अन्य स्रोतबाट प्राप्त आधार सूचना, योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठीको नतिजा, विषयक्षेत्र योजना तर्जुमा समितिको छलफल र परामर्शबाट प्राप्त निष्कर्षलाई तर्कबद्ध रूपमा लिपिबद्ध गरी आवधिक योजना दस्तावेजको मस्यौदा तयार गरिने छ । आवधिक योजना दस्तावेज तयार गर्दा सन्दर्भ सामग्रीको रूपमा प्रदेश आवधिक योजना लाई उपयोग गरिएकोछ, योजनाविद्, विषयविज्ञ तथा सरोकारवालाको समेत सुझाव लिई योजनाको मस्यौदा दस्तावेज तयार गरिएकोछ |

१.३.११ मस्यौदा प्रस्तुति तथा सुझाव सङ्कलन

आवधिक योजनाको मस्यौदा दस्तावेजलाई सरोकारवाला माझ प्रस्तुत गरी सुझाव सङ्कलन गरिएकोछ। यो ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा सम्वन्धी पालिका बैठकमा गाउँपालिका अध्यक्ष रक्षबहादुर शाहले अध्यक्षता गर्नु भएकोछ। कार्यपालिका तथा विषयगत समितिका पदाधिकारी, कार्यपालिका कार्यालय तथा विषयगत शाखाका कर्मचारी, र सरोकारवालाहरूबाट सुझाव सङ्कलन गरिएकोछ।

१.३.१२ अन्तिम दस्तावेज तयारी र पेश

आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशक समितिको निर्देशन,ठाँटिकाँध गाउँपालिका पदाधिकारीहरु तथा अन्य सरोकारवालाबाट प्राप्त सुझाव तथा पृष्ठपोषणका आधारमा आवधिक योजनाको मस्यौदालाई परिमार्जन गरी आवधिक योजनाको दस्तावेजलाई अन्तिम रूप प्रदान गरि सम्वन्धित निकायमा पेश गरिएकोछ

१.४ सीमाहरु

यो एकीकृत / आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमाका सीमाहरु निम्न बमोजिम रहेकाछन

- आवधिक योजना तर्जुमाका लागि ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा उपलव्ध तथ्याङ्क तथा सूचनालाई मुख्य आधार वनाइएकोछ । विवादास्पद एवम्

उपलव्ध हुन नसकेका सूचना तथा तथ्याङ्कको हकमा कार्यपालिकाको निर्णयको आधारमा कार्यशाला मार्फत सहमती वनाई सोहीलाई आधार मानी विश्लेषण गरिएकोछ ।केन्द्र प्रदेश तथा अन्य निकायहरुमा उपलव्ध सूचना तथ्याङ्कलाइ समेत आधार वनाइएकोछ ।

- योजना तर्जुमाको क्रममा विभिन्न विषय क्षेत्रसंग सम्वन्धित आधार सूचकहरु वस्तुतगत विवरण २०७७ र सो पछिको अद्यावधिक तथ्याङ्कलाई पनि आधार वनाएको हुँदा तथ्याङ्कमा एकरुपता ल्याउन प्रयास गरिएको छ ।
- आवधिक गाउँ विकास योजना राजनैतिक प्रकृयावाट तर्जुमा गरिएको रणनीतिक मार्गदर्शक योजनाको खाका भएकोले गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच,आवधिक लक्ष,विषयक्षेत्रगत उदेश्य,रणनीति र प्रमुख कार्यक्रम तह सम्म केन्द्रितछ । खानेपानी सिंचाइ सडक जस्ता पूर्वाधारका विषयहरु भने वडा स्तरीय परियोजनाहरु समावेश गरिएकोछ ।
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अनुसार गाउँपालिका क्षेत्रमा क्रियशील गैह्र सरकारी संस्था,सामुदायिक संघ संस्था र निजी क्षेत्रका कार्यक्रमहरु गाउँसभावाट पारित गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएकोछ। यस सन्दर्भमा उपरोक्त संघ संस्थाहरुका कार्यक्रमहरु योजना तर्जूमाको विभिन्न चरणमा सहभागी भएका प्रतिनिधिहरु मार्फत प्राप्त कार्यक्रमलाई यसै आवधिक योजनमा समावेश गरिएकोछ ।

परिच्छेद-२
गाउँपालिकाको बस्तुस्थिति

२.१. गाउँपालिकाको परिचय

२.१.१ पृष्ठभूमी

नेपालको कर्णाली प्रदेश अन्तर्गत दैलेख जिल्लाका चार नगरपालिका र सात गाउँपालिका मध्ये ठाँटीकाँध गाउँपालिका दैलख जिल्ला निवाचन क्षेत्र नं. २ मा पर्दछ । पूर्वमा दैलेख जिल्लाको चामुण्डा विन्द्रासैनी नगरपालिका, उत्तरमा कालिकोट जिल्लाको कालिका गाउँपालिका पश्चिममा दैलेखको आठवीस नगरपालिका र दक्षिणमा चामुण्डा विन्द्रासैनी न.पा. र आठवीस न.पा. को भूभागको वीचमा अवस्थित ठाटीकाँध गाउँपालिका प्राकृतिक सम्पदा, साधन श्रोतमा सम्पन्न भएर पनि आर्थिक रुपले कमजोर रहेको छ । हाम्रो यस ठाटीकाँध गाउँपालिकामा साविक विशाला,तोलिजैसी र लकान्द्र गा.वि.स. मिलेर सिङ्गो गाउँपालिका वनेको छ । यस गाउँपालिकाको जम्मा क्षेत्रफल ८८.२२ वर्ग किलोमिटर छ भने राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार जम्मा जनसंख्या १८,३०१ रहेको छ भने जम्मा घरधुरी ३८४० रहेकाछन । बसोवासका हिसावले यस गाउँपालिकामा विभिन्न जात जातिहरु रहेको छन् । जसमा ठकुरी,व्राहमण, क्षेत्री, दमाई, कामी, बादि, आदिवासी जनजाति आदिको वसोवास गरि आएका छन् । जल, जमिन, जंगल, जडिवुटी, जंगली जनावर, एवम उर्वरभूमि रहेको यो गाउाँपालिका पूर्व पश्चिम उत्तर दक्षिण गोलाकार भू—धरातल भएको अनेकतामा एकता रहेको गाउँपालिका हो । यो गाउँपालिकाको उत्तरी क्षेत्रमा रहेको वनजंगलका कारण पानीका प्रशस्त श्रोतहरु, जडिवुटी, जंगली जनावर, तथा निलम पाइनुका साथै स्याउ खेती र अलैची, खेतीको संभावना समेत रहेको छ । साथै पशुपालन तथा विभिन्न तरकारी खेतीको पनि प्रशस्त सम्भावना रहेको छ । यस गाउँपालिकाको मध्ये भागमा विभिन्न खाद्यवाली जस्तै धान, गहुँ, मकै, कोदो एवम तरकारी खेतीको प्रशस्त संभावना रहेको छ ।

पूर्वमा रामगाड, उत्तरमा भूतगाड भएर वग्ने सिङ्गो रामगाड खोला, पश्चिम तर्फ वग्ने चिनेखोला निरन्तर वगिरहने खोलाहरु हुन । यी ३ वटै खोलाहरु ढुङगा, गिट्टी, वालुवा, जस्ता निर्माण सामाग्रीहरु उपलब्ध गर्न गराउन सकिने अवस्था छ । साथै जलविधुतको प्रशस्त सम्भावनाहरु रहेका छन् । लेकाली क्षेत्रमा पाईने निलम ढुङगा र जौचौरमा भएको तामाखानी एवम तिरुवा टोलको फलाम खानी को उत्खनन गर्न सकेमा ठाटीकाँध गाउँपालिका लगायत सिङगो दैलेख जिल्ला, प्रदेश र राष्टकै आर्थिक समृद्धिमा टेवा पुग्ने सम्भावना रहेको छ

२.१.२. नामाकरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको नामकरण २०६३ सालको जनआन्दोलन पछि देशमा आएको राजनैतिक परिवर्तन तथा देश संघीय लोकतान्त्रीक गणतन्त्रमा गईसकेपछि गरिएको हो । समुन्दी सतहवाट ६०१ मिटर उचाईवाट सुरु भएर ३ हजार १ मिटर उचाई सम्म फैलिएकोछ ।यो गाउँपालिका साविक विशाला तेलजैसी र लकान्द्रा गाविसहरु मिलेर वनेको हो । यो गाउँपालिकाको वडा नं १ मा एउटा भञ्याङ छ । जुन भन्ज्याङमा पहिले देखि मानिसहरु वस्ने गफ गर्ने गर्दथे । यसै प्रयोजनका लागि सामान्य रुपमा वस्न मिल्नेगरि चौतारो पनि वनाइएको थियो (हाल उक्त चौतारा छैन) त्यही चौतारामा वसेर मानिसहरु गफ गर्दथे भन्ने आधारमा उक्त स्थानलाई ठाँटिकाँध (भञ्जयाङको चौतारो) भन्ने गरिन्थ्यो । यही ऐतिहासिक भञ्याङ चौतारो को नामबाट यो गाउँपालिकाको नाम ठाँटिकाँध राखिएको हो ।

२.१.३.भौगोलिक स्वरुप तथा सिमाना

ठाँटिकाँध गाउँपालिका क्षेत्रफलका आधारमा दैलेख जिल्लाको सवैभन्दा सानो गाउँपालिका हो । यो गाउँपालिकाले जिल्लाको ५.९३% भु भाग ओगटेको गाउँपालिको हो । यसले यो जिल्लको कुल १४८५.५७ वर्ग किलोमिटर मध्ये ८८.२२ वर्ग किलोमिटर क्षेत्र ओगटेकोछ । यो गाउँपालिका मुख्य रुपमा दक्षिण पुर्वि मोहोडा फर्काएर उत्तर पश्चिम तर्फ फैलिएको छ । यो गाउँपालिकाको पुर्वमा चामुण्डा विन्द्रासैनी नगरपालिका र भैरवी गाउँपालिका पर्दछन । पश्चिममा आठविस नगरपालिका पर्दछ । उत्तरमा कालिकोट जिल्ला को कालिका गाउँपालिका र दक्षिणमा आठवीस तथा चामुण्डा विन्द्रासैनी नगरपालिकाको निश्चित भाग पर्दछ । यो गाउँपालिका कालिकोट जिल्लाको १ र दैलेख जिल्लाका ३ वटा स्थानीय तहसंग जोडिएकोछ ।

२.१.४. भू वनावट

ठाँटिकाँध गाउँपलिका मद्य पहाडी गाउपालिका भएको हुनाले यहाँको भु वनावट पनि फरक फरक खालको रहेको छ । कतै ठुला पहाड कतै सम्म वसेको वेसी, कतै खोच तथा सुख्खा नागी कतै पत्थरिलो जमीन कतै दोमट,कतै वलौटे र कतै कमेरे माटो पाइन्छ । यस गाउँपालिकामा रहेको माटोको वर्गीकरण USDA soil taxonomy को वर्गीकरणमा आधारित रहेर गरिएको छ जस अन्तर्गत एन्टिसोल (६४.३५%) र इनसेप्टिसोल (३५.२४%) छन्। माटोको पोषण तत्वलाइ हेर्दा यस गाउँपालिकामा रहेको माटोमा कुल नाइट्रोजन मात्रा अधिक छ भने प्रांगारिक पदार्थको मात्रा मध्यम रहेको छ । प्राकृतिक र कृत्रिम स्रोतबाट पोषण आपूर्ति कम मात्रामा यहाको माटोमा निरन्तर खेती र जैविक पदार्थको अभावका कारणले माटोको पोषण तत्व कम स्तरमा पुऱ्याएको छ । pH मानलाइ हेर्दा अम्लियपाना देखिएको छ । माटोको विशेषताहरूको विश्लेषणले देखाउँदछ कि गाउँपालिकामा

अधिकांश जमिन सिँचाइ अवस्था पुगेको खण्डमा उपयुक्त भूमि माटो व्यवस्थापन ध्यान दिन सके वर्षभरि उत्पादन अनाज र तरकारी बालीका लागि उपयुक्त छ ।

२.१.५. भू उपयोग

ठाँटिकाँध गाउँपालिका को भू उपयोगको अवस्था हेर्दा तीन चौथाई भन्दा वढी जंगल क्षेत्र रहेकोछ ।यो गाउँपालिकाको कुल २७३.९७ बर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल मध्ये २०५.५ बर्गकिमि वन ले ओगटेकोछ ।यहाँ कृषि क्षेत्र ले १८.२ प्रतिशत अर्थात ४९.८१ बर्ग किमि क्षेत्रफल ओगटेकोछ भू उपयोगको विवरण निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका १ भू उपयोगका क्षेत्रहरु

क स	भू उपयोग क्षेत्रहरु	क्षेत्रफल		प्रतिशत
		हेक्टर	बर्ग किमि	
१.	कृषि क्षेत्र	३२२८.४४	३२.३	३६.६१%
२.	आवासीय क्षेत्र	९७.८९	०.९८	१.११%
३.	व्यवसायिक क्षेत्र	१७.६४	०.१८	०.२०%
४.	औधोगिक क्षेत्र	०.	०.	०.००%
५.	जंगल क्षेत्र	५३७१.३३	५३.७	६०.९१%
६.	सार्वजानिक सेवा क्षेत्र	४४.०९	०.४४	०.५०%
९.	ताल तलैया तथा जल क्षेत्र	५९.०८	०.५९	०.६७%
	जम्मा	**८८१८.४७**	**८८.२२**	**१००**

श्रोतः नेपाल सरकार नापि विभाग २०८०

माथि उल्लेखित विवरणलाई स्तम्भचित्र मार्फत निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

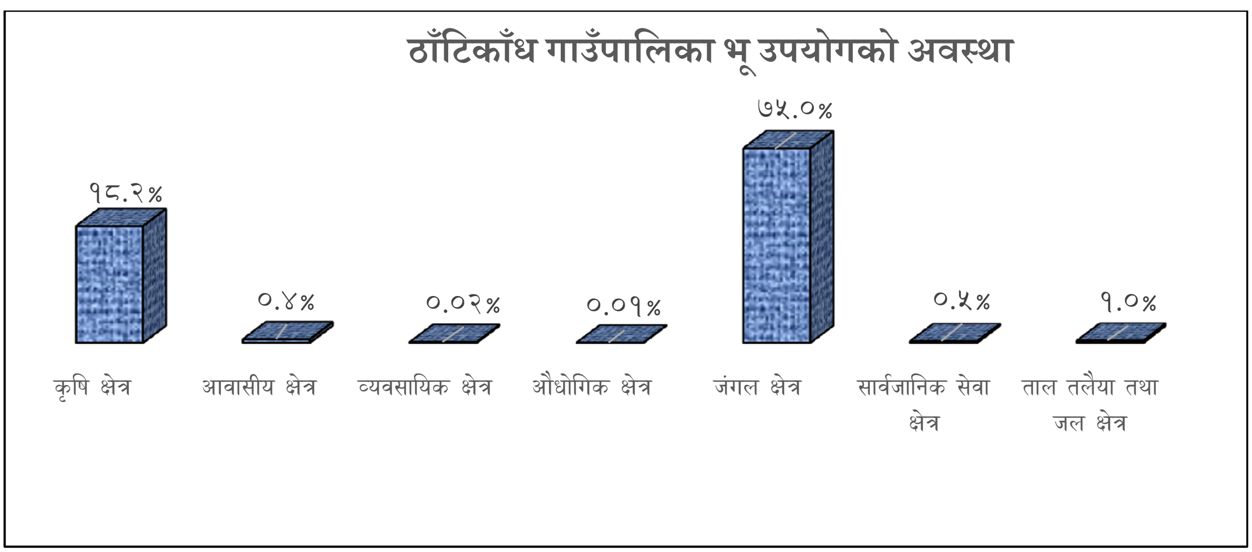

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको भू उपयोग नक्शा

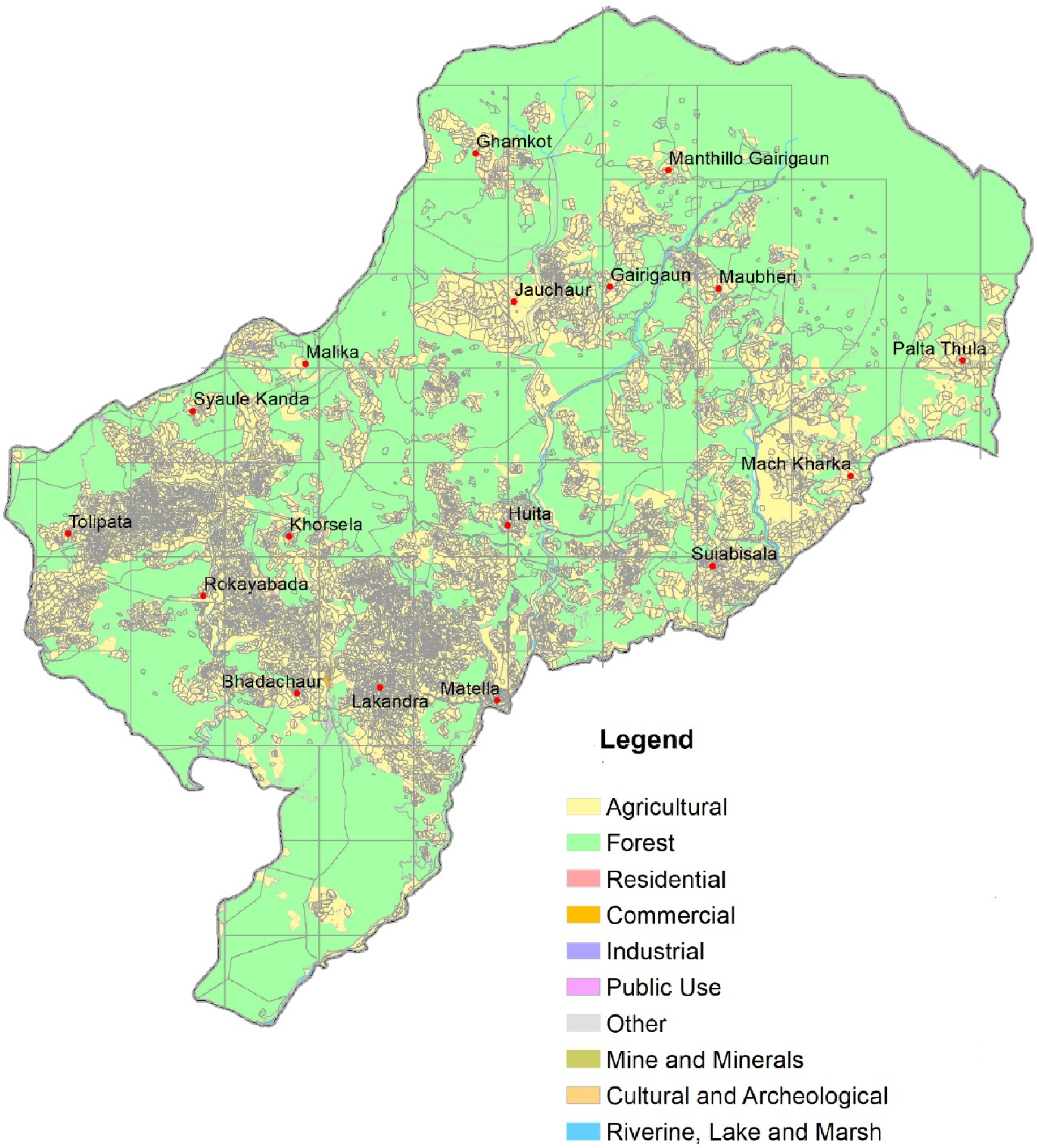

२.१.६. भूमि क्षमता

जसरी हरेक मानिसमा एकै प्रकारको क्षमता हुदैन त्यसैगरि भूमिको पनि एकै प्रकारको क्षमता हुदैन,क्षमता अनुसार भूमिको प्रयोग गरिएन भने क्षमताविहिन मानिसलाई जिम्मेवारी दिए जत्तिकै हुन्छ । त्यसैले भूमिको क्षमता के कस्तो छ भनेर पहिचान गर्नु पर्दछ । भूमि क्षमता मापन गर्दा माटोको प्रकार, ढलान तथा बाक्लोपना त्यसैगरी मौसम,जलवायु,प्रकोप आदिको सुक्ष्म विश्लेषण गरिन्छ ।यसरी मापन गर्दा मुख्य रुपमा ८ प्रकारको भूमि पहिचान गरिन्छ । जसको विवरण निम्नानुसार रहेकोछ ।

१. कालो तथा वाक्लो र मलिलो माटो ,अधिकतम १ डिग्रि सम्म ढलान भएको,सिंचाइको सुनिश्चितता भएको र बाढी तथा खडेरीको प्रकोप नभएको ।
२. कालो बाक्लो र मलिलो माटो ,१ देखि ५ डिग्री सम्म ढलान भएको,सिंचाइको सुनिश्चितता भएको,केहि भिरालो भएकोले माटो बगेर जान सक्ने,खडेरी तथा बाढीको संभावना रहेको ।
३. भिरालो तथा सुक्खा खालको माटो, ५ देखि ३० डिग्रि सम्म ढलान भएको, भूक्षयको संभावना अधिक रहेको (माटो बगेर जाने) मल तथा पानीको अति कम आवश्यकता हुने खालका वाली लगाउन सकिने,बाढी तथा खडेरिको अधिकतम जोखीम रहेको
४. पातलो तथा रुखो माटो,३० डिग्री भन्दा वढी ढलान भएको,माटो वगेर जाने अधिक संभावना भएको , वाढी तथा खडेरीको उच्च जोखीम रहेको भूमी । यस्तो क्षेत्रमा पनि खेती गर्न सकिन्छ
५. माटो अति कडा वा अति गिलो,घाँसे मैदानहरु,चरन क्षेत्रका लागि उपयुक्त,वन विकासका लागि उपयुक्त यो क्षेत्रमा खेतीवालीको संभावना रहदैन ।
६. वन्य जन्तु संरक्षणका लागि उपयुक्त माटो अति पातलो हुन्छ भूमि ढलान धेरै ठाडो हुन्छ,यसमा बाली लगाउन सकिदैन।लामो समय लगाएर हुर्किएका रुखहरु हुने भएकोले प्राकृतिक रुपमा वन्यजन्तु संरक्षणका लागि उपयुक्त मानिन्छ । यो भूमिमा बाली लगाउन सकिदैन ।
७. माटो सकिदै गएको ठूला ठूला रुखहरु समेत नहुने झाडी वुट्यानहरु मात्र भएको धेरै भिरालो खालको भूमि,सिमित वन्यजन्तुहरको वासस्थान का लागि उपयुक्त ।
८. अत्यन्तै उवडखावड भएको भूमि,बन तथा वन्यजन्तुका लागि पनि अनुपयुक्त हिमाली क्षेत्रहरु,साना तिना वाहेक बनस्पतीहरु समेत नभएको क्षेत्र

माथि उल्लेखित ८ प्रकारका भूमि क्षमताका आधारमा ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको विस्तृत अध्ययन गरि विश्लेषण गरिएको छ । उल्लेखित ८ मध्ये १ देखि ४ सम्मका भूमिहरु कृषिका लागि उपयुक्त मानिन्छन तथापि ३ र ४ नं मा परेका भूमिहरुमा विशेष खालका वालिहरु छनौट गरि खेति गर्नुपर्ने हुन्छ ।ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको हकमा माथि उल्लेखित सवै प्रकारका भूमिहरु पाइएको छ ।उच्च हिमाली क्षेत्र सम्म फैलिएको यो गाउँपालिकाको भूमि को सवैभन्दा बढी ५८.४४ प्रतिशत भूमि उपोष्णकटी वंघीय क्षेत्र मा पर्दछ ।

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको भूमि क्षमता नक्शा

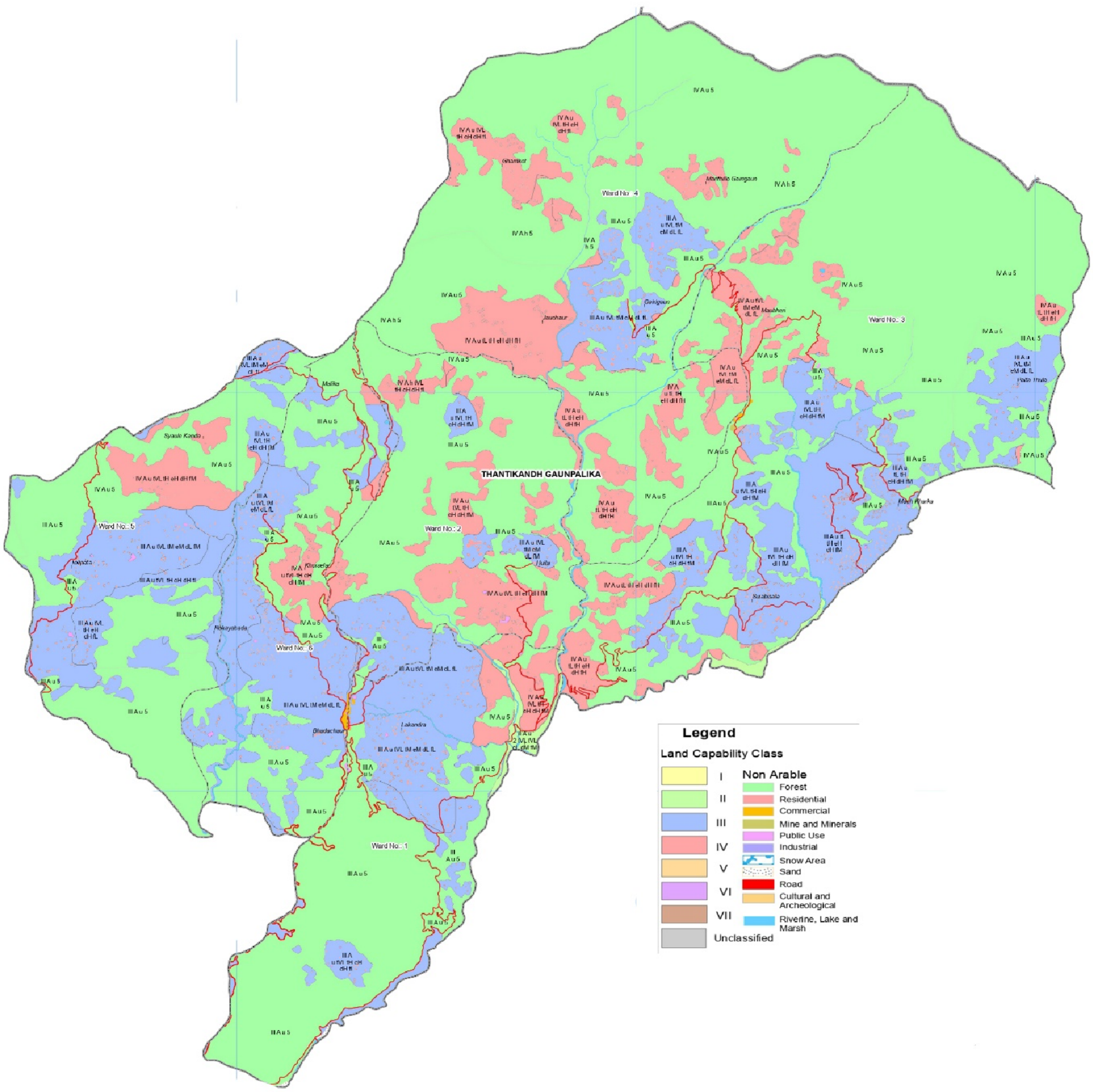

माथि उल्लेखित नक्शाका आधारमा ठाँटिकाँध गाउँपालिका मुख्य रुपमा ६ प्रकारको भूमि क्षमता वर्गिकरणमा रहेकोछ ।

तालिका २ भूमि क्षमताको वर्गिकरण ठाँटिकाँध गाउपालिका

क स	भूमि क्षमता वर्गिकरण	क्षेत्रफल		प्रतिशत	कैफियत
		हेक्टर	वर्गकिमि		
१	IIAu/2	३८.०३	०.४	०.४%	सिंचाइको सुविधा, कालो बाक्लो माटो
२	IIAu/5	८.५१	०.१	०.१%	
३	III Au	२१२४.९२	२१.३	२४.१%	धान खेतीका लागि उपयुक्त
४	IIIAu/5	१९८०.३७	१९.८	२२.५%	मौसमी विपत्ती आउने तर कृषि मैत्री
५	IVAh	९०.९२	०.९	१.०%	वन व्यवस्थापनका लागि उपयुक्त
6	IVAh/5	६२५.४३	६.३	७.१%	वन व्यवस्थापनका लागि उपयुक्त
७	IVAU	१०३९.१५	१०.४	११.८%	चिसो क्षेत्र
८	IVAU/5	२८६५.५	२८.७	३२.५%	
९	Waterbody	४१.६४	०.४	०.५%	
१०	जम्मा	८८१४.४७	८८.२२	१००.००%	

श्रोतः नापी विभाग मिन भवन काठमाडौं २०८०

*भूमि वर्गिकरण II= 2nd Category¸ A= Subtropical areas, u= Subhumid moisture regime,III= Third Category ¸ IV= Forth Category, h= Humid moistuer regime¸ C=Cool Temperate areas, P= Perhumid moisture, VI= sixth Category

माथि उल्लेखित विवरणलाई स्तम्भ चित्र मार्फत देखाइएकोछ ।

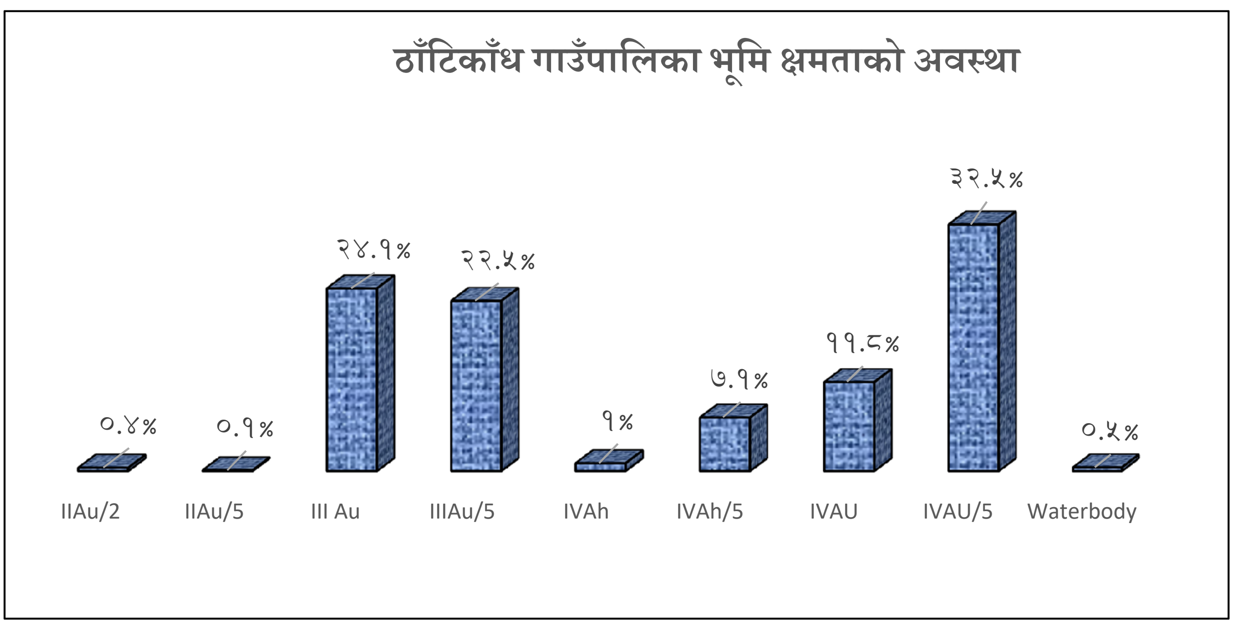

ठाँटिकाँध भूमि क्षमता उपयोग नक्शा

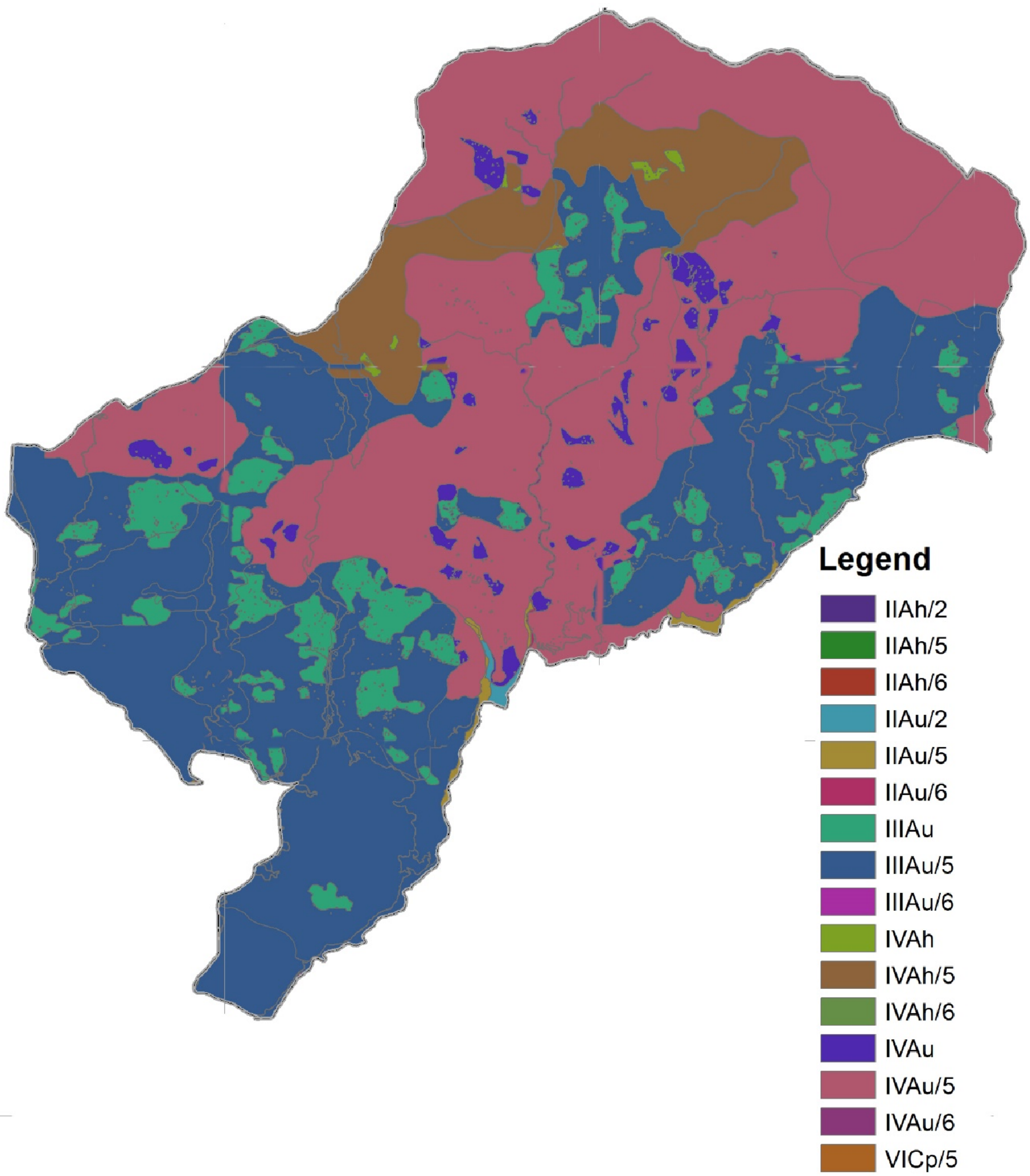

२.१.७. नदीनाला तथा तालपोखरी

ठाँटिकाँध गाउँपालिका केहि उल्लेखनीय तथा केहि मौसमी खोलाहरु रहेकाछन । यो गाउँपालिकामा वाह्रै महिना वगिरहने तथा मौसमी खोला र कुण्ड तथा ताल रहेकोछन । यो गाउँपालिकामा रहेका नदी खोला हरुमा रामगाड भुतगाड र चिने खोला वाह्रै महिना वगिरहने खोला हुन अन्य खोला ताल पोखरीहरुमा सिमेताल पोखरी सियाले पोखरी गहीरा पोखरी,मुलाहित कोलहिटा धारापनी पँधेरो आदी पर्दछन यो गाउपालिका वाट वग्नेखोला हरुको गन्तव्य भनेको दक्षिण पुर्वमा गएर कर्णाली नदीमा मिसिनु हो ।

२.२. जनसांख्यिक अवस्था

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको जनसंख्याको अवस्थालाई हेर्दा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार १८३०१ रहेको छ । जनगणना प्रतिवेदन अनुसार यो गाउँपालिकामा महिलाको संख्या पुरुषको भन्दा २.४१ रहेकोछ । कुल जनसंख्या १८३०१ मध्ये महिलाको संख्या ९३७१ र पुरुषको संख्या ८९३० रहेको छ । यो गाउँपालिकाको जनघनत्व २०७.४४ प्रति घनमिटर रहेकोछ ।घरधुरी तथा जनसंख्या सम्वन्धी विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ

तालिका ३ जनसांख्यिक अवस्था

वडा नं	घर परिवार संख्या	जनसंख्या			औषत परिवार संख्या	महिला पुरुष अनुपात	जनघनत्व	क्षेत्रफल
		महिला	पुरुष	जम्मा				
१	५८४	१७३२	१६५७	३३८९	५.८	१.०५	३०४.२२	११.१४
२	५९६	१३५९	१४५१	२८१०	४.७२	०.९४	२८८.८	९.७३
३	७७९	१७६८	१६७५	३४४३	४.४२	१.०६	१३७.७२	२५.००
४	६१०	१४६३	१४१४	२८७७	४.७२	१.०३	१२८.६७	२२.३६
५	६४६	१४४२	१२८०	२७२२	४.२२	१.१३	२४४.७८	११.१२
६	६२६	१६०७	१४५३	३०६०	४.८९	१.११	३४४.९८	८.८७
जम्मा	३८४०	९३७१	८९३०	१८३०१	४.७७	१.०५	२०७.४५	८८.२२

श्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

उल्लेखित विवरणका आधारमा हेर्दा जनसंख्याका आधारमा सवैभन्दा ठुलो वार्ड ३ नं हो भने सवैभन्दा सानो वार्ड ५ हो त्यसैगरी भूगोलका आधारमा हेर्दा वडा नं ३ नै सवैभन्दा ठूलो र वडा नं ६ सवैभन्दा सानो वार्ड हो ।कुल ६ वटा वडा मध्ये २ नं वार्डमा महिलाको भन्दा पुरुषको जनसंख्या बढी रहेको छ भने वाँकी सवै वडाहरुमा महिलाको जनसंख्या वढी रहेको छ ।

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको उल्लेखित जनसंख्यालाई विभिन्न उमेर समहुमा समेत विभाजन गरेर हेरिएको छ उत्पादनशील जनसंख्या र आश्रित जनसंख्या पहिचान गरेर मात्र विकासका मोडलहरु प्रस्तुत गर्न सकिने भएकोले गर्दा यहाँको जनसंख्यालाई विभिन्न उमेर समूहमा लैङ्गिक अवस्था समेत छुट्टिने गरी विश्लेषण गरिएको छ जसको विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ४ उमेर समुहका आधारमा जनसंख्या अवस्था

क स	उमेर समुह (वर्ष)	कुल जम्मा		
		पुरुष	महिला	जम्मा
१	००-०४ वर्ष	१२०७	१०८६	२२९३
२	०५-०९ बर्ष	११२३	१०४१	२१६४
३	१०-१४ बर्ष	१२८५	१३४१	२६२६
४	१५-१९ बर्ष	११२२	१२४३	२३६५
५	२०- २४ बर्ष	७५१	९१९	१६७०
६	२५-२९ बर्ष	५८१	५८४	११६५
७	३०-३४ बर्ष	४२८	४६२	८९०
८	३५- ३९ बर्ष	४१०	५३१	९४१
९	४०-४४ बर्ष	३७४	४६०	८३४
१०	४५-४९ बर्ष	३३६	३९३	७२९
११	५०-५४ बर्ष	३४४	३९२	७३६
१२	५५-५९ बर्ष	२६३	२६३	५२६
१३	६०-६४ बर्ष	२४८	१८५	४३३
१४	६५-६९ बर्ष	१७६	१५३	३२९
१५	७०-७४ बर्ष	१५८	१७१	३२९
१६	७५-७९ बर्ष	८६	११४	२००
१७	८०-८४ बर्ष	२४	१८	४२
१८	८५-८९ बर्ष	१०	११	२१
१९	९०-९४ बर्ष	३	३	६
२०	९५+	१	१	२
	जम्मा	११५०३	११५५५	२३०५८

श्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

तालिका ५ उमेर समुह तथा लिङ्गका आधारमा जनसंख्या अवस्था

उमेर समुह (वर्ष)	एक			दुई			तीन			चार			पाँच			छ		
	पु	म	जम्मा	पु	म	जम्मा	पु	म	जम्मा	पु	म	जम्मा	पु	म	जम्मा	पु	म	जम्मा
००-०४	२५१	२०४	४५५	१९६	१५८	३५४	२१८	१९३	४११	१६४	१८७	३५१	१७०	१६०	३३०	२०८	१८४	३९२
०५-०९	१८५	१८९	३७४	१७८	१५०	३२८	२१६	२०४	४२०	१८८	१६०	३४८	१५२	१६२	३१४	२०४	१७६	३८०
१०-१४	२२६	२५६	४८२	१९३	१९१	३८४	२४०	२५१	४९१	२१९	२२४	४४३	१८६	२०७	३९३	२२१	२१२	४३३
१५-१९	२०९	२१२	४२१	१७७	१८२	३५९	२०७	२४२	४४९	१८९	१९०	३७९	१७६	१८७	३६३	१६४	२३०	३९४
२०-२४	१५३	१८०	३३३	१३४	१३०	२६४	१३२	१८७	३१९	१२७	१४३	२७०	९५	१३०	२२५	११०	१४९	२५९
२५-२९	११९	११३	२३२	१०२	९०	१९२	१०४	९२	१९६	७४	८८	१६२	८२	८८	१७०	१००	११३	२१३
३०-३४	६९	८९	१५८	८९	७५	१६४	७५	७६	१५१	६८	८३	१५१	५९	७१	१३०	६८	६८	१३६
३५-३९	७२	११०	१८२	७६	८२	१५८	७६	८५	१६१	७९	६८	१४७	४९	८६	१३५	५८	१००	१५८
४०-४४	८०	९५	१७५	५९	६१	१२०	५७	८९	१४६	६२	८१	१४३	६०	५९	११९	५६	७५	१३१
४५-४९	६३	६२	१२५	५९	५९	११८	५९	७७	१३६	५४	५५	१०९	४९	६४	११३	५२	७६	१२८
५०-५४	६५	६८	१३३	६१	५७	११८	५५	७५	१३०	६०	५४	११४	४५	५६	१०१	५८	८२	१४०
५५-५९	४४	४७	९१	२८	३१	५९	६७	६४	१३१	४३	३७	८०	३५	४६	८१	४६	३८	८४
६०-६४	४४	२९	७३	२२	२४	४६	६६	३६	१०२	३३	३३	६६	४०	३४	७४	४३	२९	७२
६५-६९	२९	२५	५४	३३	१९	५२	३६	३२	६८	२३	२५	४८	२७	२८	५५	२८	२४	५२
७०-७४	३३	३३	६६	२४	२८	५२	३५	२९	६४	१४	१४	२८	३८	४०	७८	१४	२७	४१
७५-७९	१२	१८	३०	१६	१७	३३	२०	२५	४५	९	१६	२५	१३	२१	३४	१६	१७	३३
८०-८४	२	०	२	२	२	४	७	७	१४	६	३	९	२	३	५	५	३	८
८५-८५	१	१	२	२	१	३	५	४	९	१	१	२	१	०	१	०	४	४
९०-९४	०	०	०	०	२	२	०	०	०	०	१	१	१	०	१	२	०	२
95+.	०	१	१	०	०	०	०	०	०	१	०	१	०	०	०	०	०	०
जम्मा	१६५७	१७३२	३३८९	१४५१	१३५९	२८१०	१६७५	१७६८	३४४३	१४१४	१४६३	२८७७	१२८०	१४४२	२७२२	१४५३	१६०७	३०६०

श्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

तालिका ६ जातीय आधारमा घरधुरी विवरण

वडा नम्बर	जातीय आधारमा घरधुरी विवरण				कैफियत
	ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी	आदिबासी/जनजाति	दलित	जम्मा	
१	३४०	१	२४३	५८४	
२	३८६	४१	१६८	५९६	
३	४९६	४३	२४०	७७९	
४	४३७	४८	१२५	६१०	
५	४१६	१	२२९	६४६	
५	५३९	०	८७	६२६	
जम्मा	२६१५	१३४	१०९२	३८४०	
प्रतिशत	६८%	३%	२८%	१००%	

श्रोतः गाउँपालिका को वस्तुगत विवरण र राष्ट्रिय जनगणना २०७८

जातीय आधारमा हेर्दा यो गाउँपालिकामा सवै भन्दा धैरे ३१.४ प्रतिशत घरधुरी ठकुरीको रहेको छ भने तुलानात्मक रुपमा दलित जातीको पनि सघन वसोवास रहेकोछ । यो गाउँपालिकामा दलित जातिको २३.९ फ्रतिशत घरधुरी रहेकोछ ।

तालिका ७जातीय आधारमा जनसंख्या विवरण

क्रस	जातजाती	लिङ्ग			प्रतिशत	कैफियत
		महिला	पुरुष	जम्मा		
१	क्षेत्री	३३७१	३२९४	६६६५	३६.४२%	
२	ठकुरी	२५७९	२३९०	४९६९	२७.१५%	
३	कामी	२२३९	२१३५	४३७४	२३.९०%	
४	मगर	४११	३८७	७९८	४.३६%	
५	दमाई	४०४	३७६	७८०	४.२६%	
६	बाहुन	३४९	३२६	६७५	३.६९%	
७	अन्य	१७	११	२८	०.१५%	
८	मुसलमान	७	५	१२	०.०७%	
	जम्मा	९३७७	८९२४	१८३०१	१००%	

श्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

माथि उल्लेखित विवरणलाई स्तम्भ चित्र मार्फत निम्नानुसार देखाउन सकिन्छ

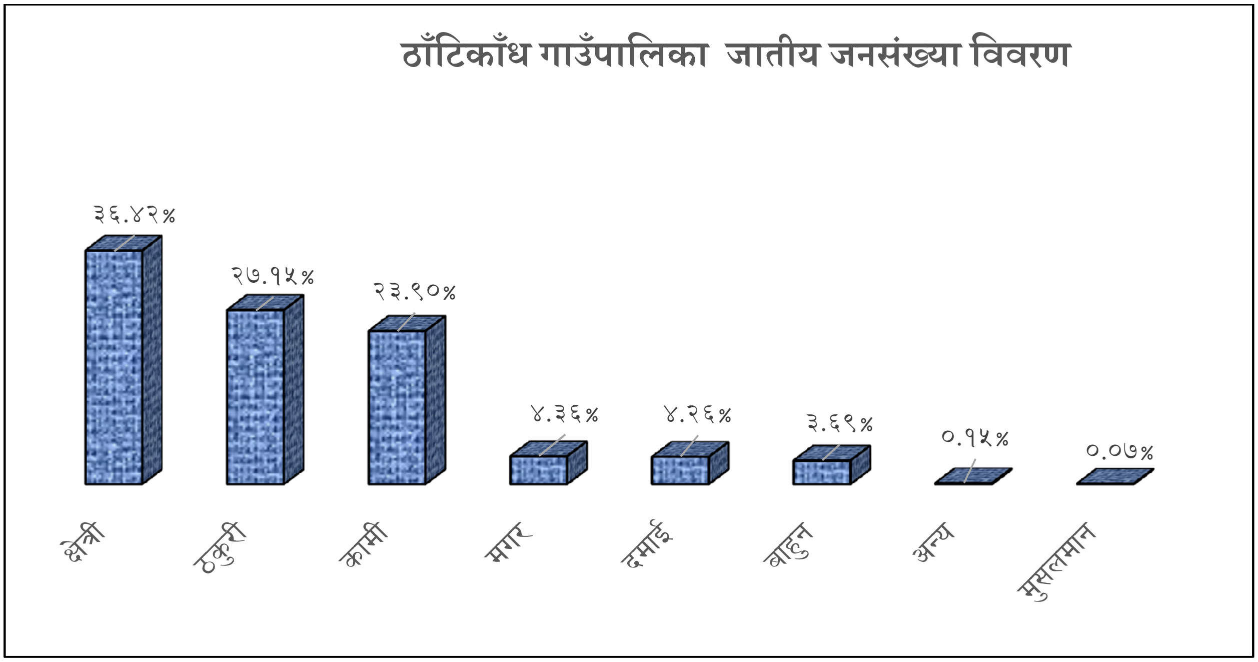

अपाङ्ग शव्दको अर्थ कुनैपनि अंग विकृत भएको भन्ने हुन्छ । कतियपय अवस्थामा यो अंग भंग भएको वा विग्रिएको वा भाँचिएको हुन्छ भने कतिपय अवस्थामा हेर्दा भंग नभएको तर काम चाहि नगर्ने वा कम गर्ने हुन्छ । त्यसैले अपाङ्ग शव्द लाई काम संग जोडेर हेर्नु उपयुक्त हुन्छ । नियमित रुपमा समान्य अवस्थामा भन्दा अंग विग्रिएका कारणले काम गर्न नसक्ने अवस्थालाई अपाङ्ग भन्नु पर्छ । जस्तो हात खुट्टा भाँचिएको, नभएको, जलेको आँखा नभएको वा नदेख्ने जस्ता कुराहरु प्रत्यक्ष रुपमा नै विकृत भएका हुन्छन । तर कान नसुन्ने (वहिरा) प्रत्यक्ष रुपमा हेर्दा अपाङ्ग देखिदैन तर उनीहरु पनि यो परिभाषा भित्र पर्दछन ।

तालिका ८ अपाङ्गताका आधारमा जनसंख्या विवरण

क्रस	विवरण	पुरुष	महिला	जम्मा	कैफियत
१	शारिरिक अपाङ्गता	१९९	१२१	३२०	
२	न्युन दृष्टि	३८	४५	८३	
३	दृष्टि विहिन	१०	१५	२५	
४	बहिरोपन	१३	१६	२९	
५	मनोसामाजिक अपाङ्गता	४	५	९	
६	न्युन श्रवण शक्ति	६	७	१३	
७	बहिरोपन एवम दृष्टि विहिन	१	६	७	

क्रस	विवरण	पुरुष	महिला	जम्मा	कैफियत
८	मानसिक मनोसामाजिक	२०	६	२६	
९	बौद्धिक अपाङ्गता	३	१	४	
१०	अनुवंसीय रक्त श्राव (हेमोफेलिया)	१	०	१	
११	अटिजम	०	२	२	
१२	बहु अपाङ्गता	२०	११	३१	
	जम्मा	३१५	२३५	५५०	

श्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

२.३. खानेपानीको श्रोत सम्वन्धि विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका ३८४० घरधुरीमा खानेपानीको मुख्य श्रोत पाइपबाट आउने पानी हो । यो गाउँपालिकाका ८६.५% अर्थात ३३२४ घरधुरीमा पाइपबाट पानी आउने गर्दछ ।पहाडी प्रदेशको सवैभन्दा ठुलो समस्या वन्दै गएको खानेपानीको अभाव यहाँ केहि हदसम्म कम देखिएको छ । वाँकी रहेका मध्ये १०.% अर्थात ३८३ घरधुरी जरुवा मुलको पानी उपयोग गरिरहेका छन । कुवाको पानी खाने घरधुरीको संख्या १.७% अर्थात ६४ रहेको छ भने खोलाको पानी खाने घरधुरीको संख्या १.४% अर्थात ५५ रहेको छ,खानेपानीको निश्चित श्रोत नभएका घरधुरी पनि यफ गाउँपालिकामा १४ वटा रहेकाछन । ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको खानेपानीको श्रोतको आधारमा वार्ड स्तरीय विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ९ खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरधुरी विवरण

वडा	कम्पाउण्ड भित्रै धारा	कम्पाउण्ड वाहिर धारा	सुरक्षित कुवा	असुरक्षित कुवा	मूलका पानी	खोला नदी	अन्य	जम्मा
१	२१८	४८५	०	१८	१३	०	१	७३५
२	९४	३९८	०	१२	६१	०	०	५६५
३	१३६	४३०	६	२२	१३२	३	३	७३२
४	४०	४५५	१	१	२०	४२	९	५६८
५	१६	४६५	०	०	७२	०	१	५५४
६	२८४	३०३	०	४	८५	१०	०	६८६
जम्मा	७८८	२५३६	७	५७	३८३	५५	१४	३८४०
प्रतिशत	२०.५%	६६.०%	०.२%	१.५%	१०.०%	१.४%	०.४%	१००%

राष्ट्रिय जनगणना २०७८

२.४. उज्यालोकोलागि बत्तिप्रयोग सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा हाल सम्म जम्मा २.४ प्रतिशत घरधुरीलेमात्र जल विद्युत उपयोग गरेका छन । यो गाउँपालिकाकको सौर्य उर्जा उज्यालोको प्रमुख श्रोत हो । यो गाउँपालिकाका कुल ३८४० घरधुरी मध्ये ९४ प्रतिशत अर्थात ३६०८ घरधुरीमा सोलार वत्ती उज्यालोको लागि प्रयोग भइरहेकोछ भने ९२ घरधुरीमा जलविद्युत प्रयोग भइरहेकोछ अझै १.३ प्रतिशत अर्थात ५१ घरधुरिमा टुकीको सहारा लिनु पर्ने अवस्था छ ।२ घरधुरीले वायोग्यास उपयोग गरिरहेका छन भने ८७ घरधुरीको निश्चित उज्यालोको श्रोत नभएको पाइएकोछ । ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको उज्यालोको लागि वत्ती प्रयोग सम्वन्धी वार्ड स्तरीय विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका १०उज्यालोको श्रोतको आधारमा घरधुरी विवरण

वडा नं	बिजुली	सोलार	मट्टीतेल	बायो ग्याँस	अन्य	जम्मा
१	२२	६९१	८	१	१३	७३५
२	१४	५२८	१६	०	७	५६५
३	५	७०३	१	१	२२	७३२
४	८	५४३	२	०	१५	५६८
५	४	५१२	११	०	२७	५५४
६	३९	६३१	१३	०	३	६८६
जम्मा	९२	३६०८	५१	२	८७	३८४०
प्रतिशत	२.४%	९४.०%	१.३%	०.१%	२.३%	१००%

श्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

२.५. खाना पकाउने इन्धन सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका विशेष गरि महिलाहरुको धेरै समय विन्ने भान्सामा कस्तो प्रकारको चुल्हो प्रयोग भइरहेको छ भन्ने प्रमुख विषय हो । यो गाउँपालिकाका ३८४० घरधुरी मध्ये अझैपनि९५.४७% अर्थात ३६६६ घरधुरीमा परम्परागत चुल्होको प्रयोग भइरहेकोछ त्यसैले यहाँको इन्धनको प्रमुख श्रोत भनेको दाउरा नै हो । एल पी ग्याँस प्रयोग पनि यातायातको सुविधा संगै वड्दै गइरहेको छ । यहाँका ४.१९ प्रतिशत अर्थात १६१ घरधुरीले खाना पकाउनका लागि एल पी ग्याँस प्रयोग गरिरहेकाछन । १ घरधुरीमा विद्युतीय इन्डक्सन चुल्हो प्रयोग भइरहेको छ भने २ घरले वायो ग्यास प्रयोग गरिरहेका छन । ७ घरधुरीले मट्टीतेल प्रयोग गरिरहेका छन भने ३ घरधुरीले खास निश्चित

इन्धन प्रयोग गरेको पाइदैन ।ठाँटीकाँध गाउँपालिकामा खाना पकाउने इन्धन वार्ड स्तरीय विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका ११ खाना पकाउने चुल्होको आधारमा घरधुरी विवरण

वार्ड	दाउरा	एल पी ग्याँस	विद्युतीय चुल्हो	वायो ग्यास	मट्टीतेल	अन्य	जम्मा
१	७१०	२२	०	१	१	१	७३५
२	५०९	४९	१	१	४	१	५६५
३	७२५	६	०	०	१	०	७३२
४	५६२	५	०	०	०	१	५६८
५	५४५	९	०	०	०	०	५५४
६	६१५	७०	०	०	१	०	६८६
जम्मा	३६६६	१६१	१	२	७	३	३८४०
प्रतिशत	९५.४७%	४.१९%	०.०३%	०.०५%	०.१८%	०.०८%	१००%

श्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

२.६. आर्थिक विकास अवस्था

यस गाउँपालिकाको प्रमुख आर्थिक श्रोत भनेको कृषि हो ।यहाँको कुल जनसंख्याको २९ प्रतिशत प्रत्यक्ष रुपमा कृषि पेशामा संलग्न रहेकोछ । तथ्याङ्क संकलनमा जाँदा पेशा वताउन नै कठिन भएको जनसंख्या ४४ प्रतिशत रहेकोछ । ४४ प्रतिशत जनसंख्या चाहि सवै क्षेत्रमा केहि न केहि गरि रहेको ज्याला मजदुरी पनि गर्ने अलिअलि खेती पनि गर्ने कहिले काही व्यापार पनि गर्ने आदी । यो गाउँपालिकाको पेशागत आधारा जनसंख्याको विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका १२ पेशागत आधारमा जनसंख्याको विवरण

वडा नं	कृषि पशुपालन	नोकरी जागिर	उद्योग व्यापार	ज्याला मजदुरी	बैदेशिक रोजगारी	विद्यार्थी (अध्ययनरत)	गृहिणी	बेरोजगार	बढी उमेर	नखुलेको	जम्मा
१	९०८	७३	३६	५५७	११	२०५	९	१०	७०	१५०९	३३८९
२	११५३	६७	१७	०	९	२५६	०	८	६६	१२३३	२८१०
३	१०४६	३७	१३५	३८३	१६	१८९	१४	४६	११७	१४६१	३४४३
४	६१३	५८	४२	५०५	८	१०९	८९	७९	६७	१३०६	२८७७
५	७९८	३६	८	१३७	२	२०८	०	२०५	६८	१२५९	२७२२
६	७३२	१०१	७१	४७६	५८	२१६	१	२९	७१	१३०५	३०६०
जम्मा	५२५१	३७३	३०९	२०५९	१०४	११८४	११२	३७८	४५९	८०७३	१८३०१
प्रतिशत	२९%	२%	२%	११%	१%	६%	१%	२%	३%	४४%	१००%

श्रोतः गाउँपालिकाको अद्यावधिक प्रोफाइल २०७८

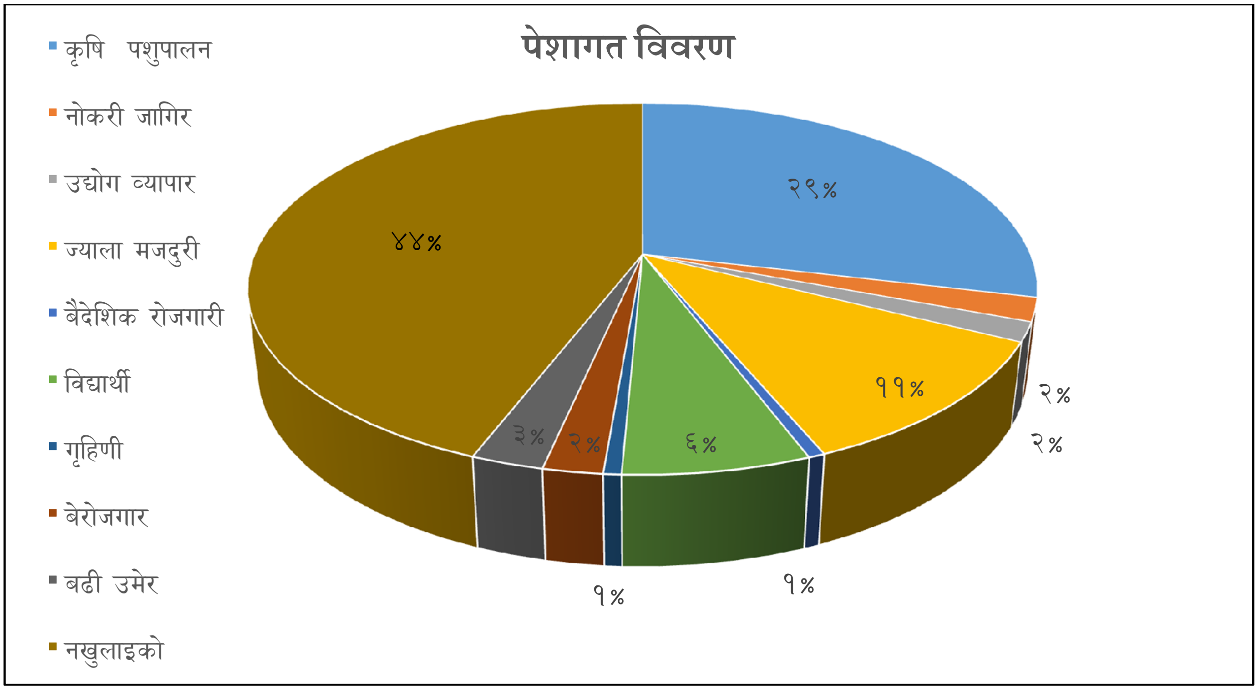

माथि उल्लेखित विवरणका आधारमा विश्लेषण गर्दा २ प्रतिशत भन्दा वढी जनसंख्या चाहि पूर्ण वेरोजगार रहेको देखिन्छ वैदेशिक रोजगारीका कारण युवाहरु गाउँमा नभएपछि उनीहरुका साना वच्चा वच्ची पढाउने जिम्मेवारी वहन गर्न श्रीमतीहरु जिल्ला सदरमुकाम वा अन्य सुगम क्षेत्रहरु सुर्खेत तथा नेपालगञ्ज काठमाडौ तिर डेरा गरिवस्ने देखिएको हुनाले गर्दा ग्रामिण क्षेत्रको वसोवास झन कठिन वन्दै जाने देखिन्छ ।कुनै खास पेशा खुलाउनै नसकेको जनसंख्या ४४ प्रतिशत रहेको अवस्थाले पेशागत विश्लेषण कति जटिल छ भन्ने देखाएकोछ

२.७. वार्षिक उत्पादन सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वार्षिक उत्पादन सम्वन्धी विवरणलाई मुख्य रुपमा ७ भागमा वाडिएकोछ । ती खण्डहरुमा अन्नवाली,नगदेवाली,पशुजन्य उत्पादन,तेलहन वाली,दलहन वाली,तरकारी अन्तरगत आलु र फलफुल समावेस गरिएकोछ । अन्न वाली मा धान, मकै, कोदो र गहुँ नगदे वालीमा अलैची, अम्लिसो, अदुवा, पशुजन्य उत्पादनमा दुध, मासु, अण्डा, तेलहनमा तोरी,सस्यौं र दलहनमा मास सीमि मस्याम,तरकारी अन्तरगत आलु र फलफुल अन्तरगत यो गाउँपालिका मा उत्पादन हुने फलफुलहरुको वारेमा विवरण संकलन गरिएकोछ । वार्षिक उत्पाद अनुसार यो गाउँपालिकाको अन्नवाली अन्गतरगत १२९४५ मुरी धान २४३१४ मुरी मकै १२७२२ मुरी गहु र २६८० मुरी कोदो उत्पादन हुने गर्दछ । तेलहन अन्तरगत तोरी १९३३ मुरी र दलहन अन्तरगत सिमि मस्याम ४०४५ मुरी उत्पादन हुने गर्दछ । यो गाउँपालिकाको प्रमुख वालीमा पर्ने आलु पनि उल्लेखनीय उत्पादन हुन सकेको छैन हाल वार्षिक रुपमा १२० टन मात्र उत्पादन हुने गरेकोछ । नगदेवाली अन्तरगत यो गाउँपालिका अलैचिका

संभावना भएको गाउँपालिका भए पनि उत्पादन हुन सकेको छैन त्यस्तै अम्रिसो पनि वार्षिक रुपमा ७९६० केजी उत्पादन भइरहेको छ । त्यस्तै अर्को नगदेवाली अदुवाको पनि व्यवसायिक खेती हुन सकेको छैन वार्षिक रुपमा २७३९ केजी मात्र उत्पादन भइरहेकोछ । पशुजन्य उत्पादनमा अन्तरगत यो गाउँपालिकामा दुध वार्षिक रुपमा ८ लाख ८८ हजार २३९ लिटर उत्पादन भइरहेको छ भने मासु वार्षिक रुपमा १ लाख ४८ हजार ७४० केजी उत्पादन भइरहेकोछ । अण्डाको हकमा यो गाउँपालिकामा वार्षिक रुपमा २८ हजार १५५ गोटा उत्पादन भइरहेकोछ । ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वार्षिक उत्पादन सम्वन्धि वार्ड स्तरीय विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ

तालिका १३ कृषि तथा पशुजन्य बार्षिक उत्पादन सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं	अन्नवाली (मुरीमा)				तोरी (मुरि)	दाल (मुरी)	आलु (केजी)
	धान	मकै	गहु	कोदो			
१	१७५१	३३०७	१८५१	७९४	२९३	४९८	११०६७
२	१८६०	३०९५	१८६४	९०१	३६०	१०१६	१७१३३
३	१९०९	२९४८	२०६६	२९४	२७८	४८९	२०६२८
४	२११०	२९२०	१६४९	२१२	१०४	५५५	११३०९
५	२९८९	६३३८	२३६८	११५	५३८	६०२	३०९३९
६	२३२६	५७०५	२९२५	३६३	३६१	८८७	२९५८५
जम्मा	१२९४५	२४३१४	१२७२२	२६८०	१९३३	४०४५	१२०६६१

श्रोतः गाउँपालिका प्रोफाइल २०७८

वार्ड नं	नगदेवाली (केजी)			फलफुल	पशुजन्य			अन्य
	अलैची	अम्रिसो	अदुवा		दुध (लिटर)	मासु (केजी)	अण्डा (गोटा)	
१	०	१२७५	२७५	४६७४	८२५१४	११९६३	१२६७८	०
२	०	४२२	३६७	४६७८	१६८५७४	३०१५८	५६७५	०
३	०	२१४	४४	६०८	१४३५३३	२९८०७	४९२	०
४	०	१२२०	५३१	६२८३	१३०६३५	२१५२२	८५७	०
५	०	१३३३	२९४	७४४८	२०१३१४	२९४५६	८४९	०
६	०	३४९६	१२२७	३८३०५	१६१६६९	२५८३३	७६०४	०
जम्मा	०	७९६०	२७३९	६१९९५	८८८२३९	१४८७४०	२८१५५	०

श्रोतः गाउँपालिका प्रोफाइल २०७८

२.८. वार्षिक उत्पादनको खपत सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वार्षिक रुपमा उत्पादन भएका नगदेवाली वाहेक सवैको खपत स्थानीय स्तरमा नै हुन्छ र वाहिर वाट थप ल्याएर जीविकोपार्जन गर्नु पर्ने अवस्थाछ । माथि उल्लेखित सवै वालीहरुको खपत कति हुन्छ ? भन्ने वारेमा गाउँपालिकाको प्रोफाइल तयारी गर्दा विश्लेषण गरिएकोछ । विवरण अनुसार वार्षिक रुपमा धान ३१७२६ मुरी मकै ३०१०१ मुरी गहुँ १७१६९ मुरी कोदो ५११५ मुरी तोरी १९३३ मुरी दाल ४०४५ मुरी आलु १७४ टन अम्रिसो ७९६० केजी अदुवा २७३९ केजी फलफुल ६१९९५ केजी, दुध १ लाख ९७ हजार ३०१ लिटर मासु ७३३७१ केजी र अण्डा ५९ हजार ७०६ वटा खपत हुने गर्दछ । जसको वार्ड स्तरीय विस्तृत विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका १४ बार्षिक उत्पादनको खपत सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं	अन्न वाली (मुरीमा)				तोरी (मुरि)	दाल (मुरी)	आलु (केजी)
	धान	मकै	गहुँ	कोदो			
१	४५१३	४९२८	३२६७	१६५२	२९३	४९८	२५४०२
२	४८५४	४५१३	२३८६	१०६७	३६०	१०१६	४०४११
३	४२४०	४१२४	२८८४	६४३	२७८	४८९	३११९४
४	५७८२	३८००	२३५०	५१३	१०४	५५५	१९४०१
५	७९८२	८००६	३४१८	४३१	५३८	६०२	३११६३
६	४३५६	४७३०	२८६४	८०८	३६१	८८७	२७०९०
जम्मा	३१७२६	३०१०१	१७१६९	५११५	१९३३	४०४५	१७४६६१

श्रोतः गाउँपालिकाको प्रोपाइल २०७८

वार्ड नं	नगदेवाली (केजी)			फलफुल	पशुजन्य			अन्य
	अलैची	कुचो	अदुवा		दुध (लिटर)	मासु (केजी)	अण्डा (गोटा)	
१	०	१२७५	२७५	४६७४	३८८२९	१७८५०	२१६८१	०
२	०	४२२	३६७	४६७८	४३७९७	१४९१२	७१७०	०
३	०	२१४	४४	६०८	४०५३४	८२२८	६२६१	०
४	०	१२२०	५३१	६२८३	२७२७८	७५७२	६२१८	०
५	०	१३३३	२९४	७४४८	२४९८६	११३१८	७५६१	०
६	०	३४९६	१२२७	३८३०५	२१८७७	१३४९०	१०८१६	०
जम्मा	०	७९६०	२७३९	६१९९५	१९७३०१	७३३७१	५९७०६	०

श्रोतः गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७८

माथि उल्लेखित विवरण अनुसार ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा गहुँ दाल तथा पशुजन्य उत्पादनमा वाहेक कुनैपनि उत्पादनले वार्षिक खपत पुरा गर्न सकेकोछैन । यो गाउँपालिकाले वार्षिक रुपमा धान १८७८१ मुरी मकै ५७८७ मुरी गहुँ ४४४७ मुरी कोदो २४३५ मुरी आलु ५४ टन तथा अण्डा ३१५५२ ३गोटा वाहिर वाट आयात गर्नु पर्ने हुन्छ ।

२.९. वार्षिक आम्दानी सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वार्षिक आम्दानी १ अर्व ११ करोड ५१ लाख ८५ हजार रहेकोछ । यहाँको जनसंख्याको आधारमा हेर्दा प्रतिव्यक्ति आम्दानी ६० हजार १३५ रुपैया हुन आउछ जुन राष्ट्रिय प्रतिव्यक्ति आयको आधा भन्दा कम हो । वार्षिक आम्दानीको प्रमुख श्रोतहरुमा कृषि पशुपालन,व्यापार,उद्योग व्यवसाय,नोकरी,ज्यालादारी तथा वैदेशिक रोजगारी आदी रहेका छन । वार्षिक आम्दानी जुन जुन पेशा व्यवसाय वाट प्राप्त भएको छ त्यसका आधारमा हेर्दा कृषितथा पशुपालनवाट १.३% , श्रम वाट ४०% व्यापार वाट १२.६% ,बैदेशिक रोजगार वाट ४.३%, नोकरी वाट ३६.६% र अन्य ५.३% रहेकोछ । हाल ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पेशा व्यवसायमा संलग्न व्यक्ति तथा वार्षिक आम्दानी को वार्ड स्तरीय विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका १५ बार्षिक आम्दानी सम्वन्धी विवरण

वडा नम्बर	गाउँपालिकाको वार्षिक आम्दानी रु हजारमा							
	अन्नवालि	जडिवुटी	श्रम	व्यापार	वैदेशिक	जागिर	अन्य	जम्मा
१	१४१२	१०	४५४६२	१५४३	४०४५	१४५७८	११२२४	७८२७४
२	१३६७	०	४७२४३	९७०	३२००	१५६६४	९५०२	७७९४६
३	६८७०	१०	७०६८३	१५०३०	६१००	८१९२	२२९१३	१२९७५३
४	३४३४	०	६१००५	८२९०	४७७०	३३५५७३	३८५७	४१६९२९
५	१२३	०	३८३८९	६९६	१२३९	६०९६	१३६९	४७९१२
६	१६९३	०	१८१९७९	११३४९३	२८६१२	२७५२६	१०१६८	३६४३७१
जम्मा	**१४८९९**	**२०**	**४४५६१६**	**१४००२२**	**४७९६६**	**४०७६२९**	**५९०३३**	**१११५१८५**
प्रतिशत	१.३%	०.०%	४०.०%	१२.६%	४.३%	३६.६%	५.३%	१००%

श्रोतः गाउँपालिकाको अद्यावधिक प्रफाइल २०७८

माथि उल्लेखित विवरण वाट के स्पस्ट गरिएको छ भने वार्षिक आम्दानी हिसाव गर्दा घरमा नै खपत भएको अन्न तथा फलफुलको हिसाव गरिएको छैन विक्रि गरिएको आम्दानी मात्र हिसाव गरिएकोछ ।उल्लेखित विवरण हेर्दा यो गाउँपालिकामा मुख्य आम्दानीको श्रोत भनेको श्रम देखिएको छ । दैनिक

ज्यालादारीमा काम गर्नेहरु मुख्य गरी छिमेकी गाउँ तथा कर्णाली राजधानी,कालिकोट सदरमुकाम दैलेख सदरमुकाममा गएर श्रम गर्ने भौतिक पूर्वाधारका योजनाहरु संचालनमा श्रम गर्ने गरेको पाइन्छ ।माथि उल्लेखित विवरणलाई थप सदरमुकाम स्पस्ट गर्नका लागि स्तम्भ चित्र मार्फत तल देखाइएकोछ

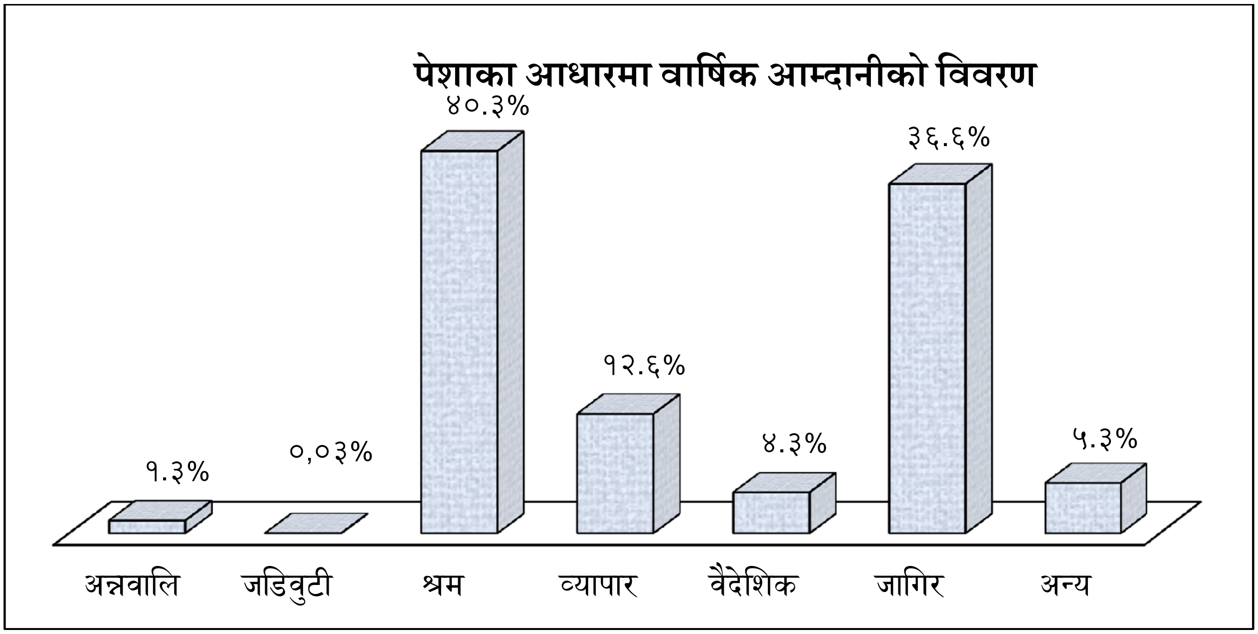

२.१०. वार्षिक खर्च सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वार्षिक खर्च सम्वन्धि विस्तृत अध्ययन गरिएकोछ । जीवन निर्वाहका लागि आवश्यक पर्ने नियमित खर्चका विषयहरुलाई सुक्ष्म रुपमा प्रस्तुत गरिएकोछ । आवासको व्यवस्था भइसकेको हुनाले आवासलाई भने समावेस गरिएकोछैन । समावेश गरिएका विषयहरुमा खाना , कपडा , शिक्षा, स्वास्थ्य, चाडपर्व, पशुआहार,पशुस्वास्थ्य, संचार,यातायात,अम्मल,ऋणको व्याज र अन्य गरी १२ वटा शिर्षकमा सुचना संकलन गरिएको थियो । जस अनुसार खानामा ५३ करोड २० लाख ७ हजार ,लुगाकपडामा ७ करोड ८२ लाख ७७ हजार, शिक्षामा ९ करोड ४३ लाख ३४ हजार,स्वास्थ्यमा १४ करोड ६३ लाख ७३ हजार, चाडपर्वमा १२ करोड ७४ लाख १३ हजार,चन्दा सहयोग ३५ लाख १९ हजार,पशुआहार तथा स्वास्थ्यमा १ करोड २२ लाख ४२ हजार,खैनी,सुर्ती, गुड्खा लगायत रक्सी (खाजाको रुपमा खाने जाँड यसमा समावेस गरिएको छैन) लगायत अम्मलमा ३ करोड ४२ लाख १४ हजार,मोवाइल रिचार्ज कार्ड ३ करोड १८ लाख ८८ हजार ,साहुको ऋणको व्याज तिर्न ३ करोड ४६ लाख २४ हजार,यातायातमा ४ करोड ३१ लाख ८२ हजार र अन्य ५ लाख ५३ हजार गरी कुल वार्षिक खर्च १ अर्व १३ करोड ८६ लाख २५ हजार रहेकोछ ।प्रतिशतका आधारमा हेर्दा कुल खर्चको ४६.७२% खानामा,६.८७% लत्ता कपडामा ,८.२८% शिक्षामा,१२.८६% स्वास्थ्यमा, ११.१९% चाडवाडमा,०.३१% चन्दा सहयोगमा, १.०८% पशुस्वास्थ्यमा,३% अम्मलमा,

२.८०% मोवाइल रिचार्जमा,३.०४ %साहुको ऋणको व्याज तिर्नमा र ३.७९%,यातायात को लागि खर्च हुने गरेकोछ भने अन्य विविध शिर्षकमा ०.०५ % खर्च हुने गरेकोछ । ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वार्षिक खर्च सम्वन्धी वार्ड स्तरीय विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका १६ बार्षिक खर्च सम्वन्धी विवरण

क स	विवरण	वडा नं							प्रतिशत
		एक	दुई	तीन	चार	पाँच	छ	जम्मा	
१	खाना	९३९५६	९५५७१	१०१३८४	८७३३३	७१०७२	८२६९१	५३२००७	४६.७२%
२	कपडा	१३६४६	१३८८२	१४७२६	१२६८६	१०३२४	१३०१४	७८२७७	६.८७%
३	शिक्षा	९०६९	१९०१२	३११०९	१८३०१	६९११	९९३२	९४३३४	८.२८%
४	स्वास्थ्य	२५८७२	२६३१४	२७९१६	२४०४८	१९५६९	२२६५४	१४६३७३	१२.८६%
५	चाडपर्व	२२४९६	२२८८२	२४२७४	२०९०९	१७०१६	१९८३६	१२७४१३	११.१९%
६	चन्दा	७०	२९४	१७	१३७	७४६	२२५४	३५१९	०.३१%
७	पशु स्वास्थ	२४६९	२४१७	१९९१	२०५७	७५५	२५५३	१२२४२	१.०८%
८	मोवाइल	५२९८	५८६३	६५२५	५७९३	२८०९	५५९९	३१८८८	२.८०%
९	अम्मल	६२००	५८२०	७१७७	३८७९	११९५	९९४३	३४२१४	३.००%
१०	यातायात	१०५८९	१०११२	११८१८	७५०७	१५९३	१५६४	४३१८२	३.७९%
११	व्याज	३९४०	१०४७५	२२७०	१०४५३	२१४	७२७३	३४६२४	३.०४%
१२	अन्य	१८७	२४४	४८	५५	१९	०	५५३	०.०५%
१३	जम्मा	१९३७९२	२१२८८५	२२९२५५	१९३१५९	१३२२२३	१७७३११	११३८६२५	१००%

श्रोतः गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७८

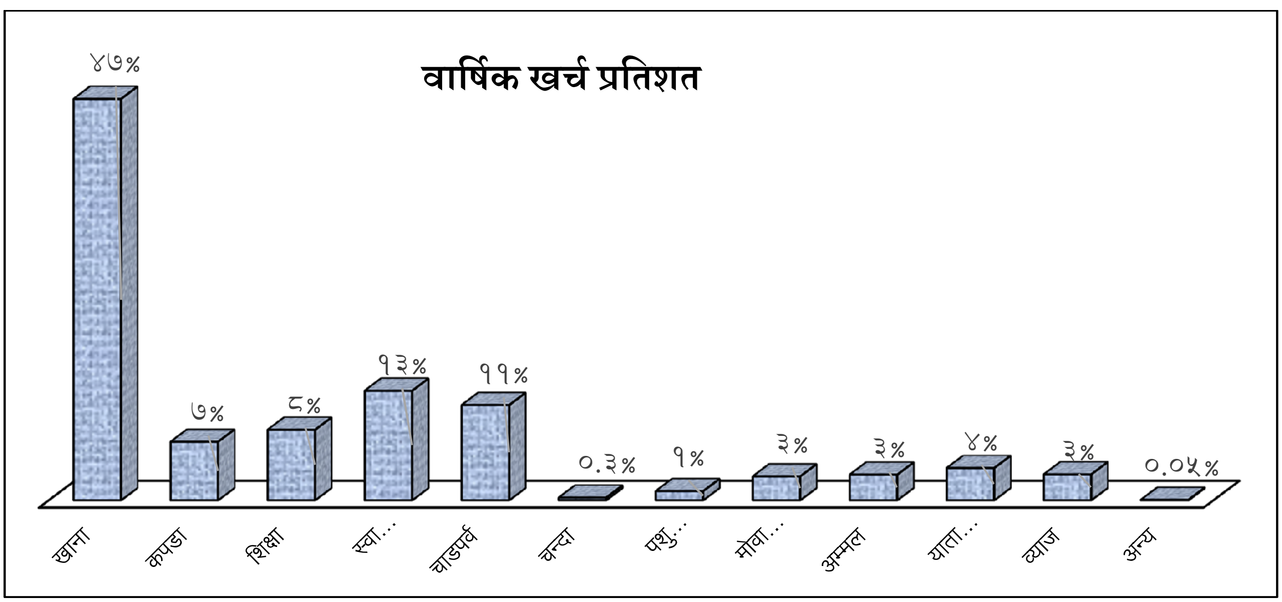

२.११. जीविकोपार्जन सम्वन्धि विवरण

कुनैपनि क्षेत्र गाउँ या जिल्लाकै विकासका लागि जीविकोपार्जन मा आत्मनिर्भरता को प्रमुख भूमिका हुने गर्दछ । खाद्यान्न आत्मनिर्भरता को विषयलाई हेरेर गरीवि नक्सांकन गर्दा सामान्यतया आफ्नो उत्पादनले कति समय सम्म खानपुग्छ भन्ने आधारमा गरिन्छ र त्यसलाई मुख्य ४ खण्डमा विभाजन गरिन्छ जसमा आफ्नो उत्पादनले ३ महिना सम्म खानपुग्ने , ६ महिना सम्म खानपुग्ने , ९ महिना सम्म खान पुग्ने र १२ महिना वा सो भन्दा वढी समय सम्म खानपुग्ने पर्दछन । विकास प्रकृयामा यो उपयुक्त विधि हैन किन भने यतिले मात्र गरीवि मापन गर्दा अधुरो हुन्छ त्यसैले यो गाउँपालिकाको हकमा अत्यन्तै सुक्ष्म विश्लेषण गरेर आफ्नो वार्षिक आम्दानीले (सवै क्षेत्रवाट प्राप्त) हरेक घरधुरीको कति समय सम्म जीविको पार्जन हुन्छ ? भन्ने आधारमा विश्लेषण गरिएकोछ । मुख्य रुपमा हरेक सदस्यका लागि आवश्यक पर्ने विभिन्न क्षेत्रहरु खाना, कपडा, शिक्षा,स्वास्थ्य, चाडपर्व, मनोरञ्जन, संचार, अम्मल लगायतका विषयमा हुने खर्चलाई विश्लेषण गरिएकोछ ।

हाल नेपाल नै रेमिट्यान्स वाट चलिरहेको अवस्थाछ । ४० लाख नेपालीले विदेशवाट पठाएको रकमले यहाँको जीवन निर्वाहमा महत्वपुर्ण भूमिका निर्वाह गरेको छ ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पनि यसको असर परेकोछ । ठाँटिकाँध गाउँपालिकावाट हाल ११५ जना युवाहरु भारत भन्दा वाहेकको वैदेशिक रोजगारमा गएका छन र उनीहरुले पठाएको पैसाले यहाँको पनि जीविकोपार्जनमा सहायक वनेकोछ भइरहेकोछ । तत्कालको अवस्थामा रेमिट्यान्स सहितको आम्दानीले यो गाउँपालिकाको कुल खर्च लाइ करिव करीव धान्न खोजेको देखिन्छ ,यो गउँपालिकाको कुल आम्दानीले ३५७ दिनको खर्च धान्न सक्ने देखिन्छ । वार्ड स्तरीय रुपमा हेर्दा सवैभन्दा कमजोर ५ नं परेको छ जसको वार्षिक आम्दानीले पुरा वर्ष भरिको खर्च धान्न सकेको छैन केवल १३२ दिन अर्थात ४.४ महिना मात्र धान्न सकेकोछ भने सवै भन्दा वलियो वार्ड नं ४ रहेको छ जसको एक वर्षको आम्दानीले करीव २ वर्ष धान्न सकेको देखिन्छ । त्यस्तै अन्य वार्ड हरुमा वार्ड नं १ ले करीव ५ महिना अर्थात १४७ दिन, २ नं वडाले पनि करीव ५ महिना अर्थात १३४ दिन, ३ नं वडाले करीव ७ महिना अर्थात २०७ दिन र वडा नं ६ ले करीव २ वर्ष अर्थात ७५० दिन को खर्च धान्न सकेको देखिन्छ ।

समग्रतामा यो अवस्था भएपनि व्याक्तिगत रुपमा यो ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको अवस्था भने फरक छ । घरधुरी स्तरमा यो तथ्याङकलाई विश्लेषण गर्दा यो गाउँपालिकाका कुल ३८४० घरधुरी मध्येहाल १८४० अर्थात ४७.९% घरधुरी को मात्र जीवन निर्वाह हुन सकेको छ भने अझै पनि २००० अर्थात ५२.१% घरधुरी गरिविको रेखामुनी रहेकाछन ।

जातीय आधारमा हेर्दा कुल दलित जनसंख्याको ३३.२४% अर्थात १०९२ मध्ये ३६३ घरधुरीले मात्र आफ्नो आम्दानीले वार्षिक खर्च धान्न सक्ने अवस्थामा छन भने ६५.७६% गरिवीको रेखामूनी रहेकाछन । जनजातीमा यो संख्या अझ वढी रहेको छ जम्मा २९.१ प्रतिशत जनजाती मात्र आफ्नो आम्दानीले वार्षिक खर्च धान्न सक्ने अवस्थामा छन भने ७०.९% गरिवीको रेखामुनी रहेकाछन । वाहुन क्षेत्री ठकुरीमा भने वार्षिक खर्च धान्न सक्ने संख्या ५५% रहेको छ । जसको विस्तृत विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका १७ जीविकोपार्जन सम्वन्धी विवरण

क स	विवरण		वडाहरु						
			एक	दुई	तीन	चार	पाँच	छ	जम्मा
१	३ महिना सम्म पुग्ने	बाक्षेठ	७	३३	१२	२	०	०	५२
		जनजाती	०	१०	३	६	०	०	१९
		दलित	६	२५	१२	०	८	०	५१
२	६महिना सम्म पुग्ने	बाक्षेठ	६०	११८	९९	४५	४६	४	३७३
		जनजाती	१	५	६	१४	१	०	२७
		दलित	२९	८८	१०३	१६	७१	१	३०९
३	९ महिना सम्म पुग्ने	बाक्षेठ	१०३	१०६	१९१	१३५	१६०	५६	७५१
		जनजाती	०	१८	२१	१०	०	०	४९
		दलित	७०	३३	८२	६१	१०७	१७	३७०
४	१२ महिना सम्म पुग्ने	बाक्षेठ	६६	५०	८१	१२६	९६	८९	५०८
		जनजाती	०	६	७	८	०	०	२१
		दलित	५६	१३	३१	१७	२०	२६	१६३
५	१२ महिना भन्दा वढी	बाक्षेठ	१०४	७९	११३	१३०	११४	३९०	९३०
		जनजाती	०	२	६	१०	०	०	१८
		दलित	८२	८	१२	३१	२४	४३	२००
६	वार्ड स्तरीय (निर्वाह)	महिना	४.९	४.५	६.९	२६.३	४.४	२५.०	११.९
		दिन	१४७	१३४	२०७	७८८	१३२	७५०	३५७

श्रोतः गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७८

माथि उल्लेखित विवरणलाई स्तम्भ चित्र मार्फत निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

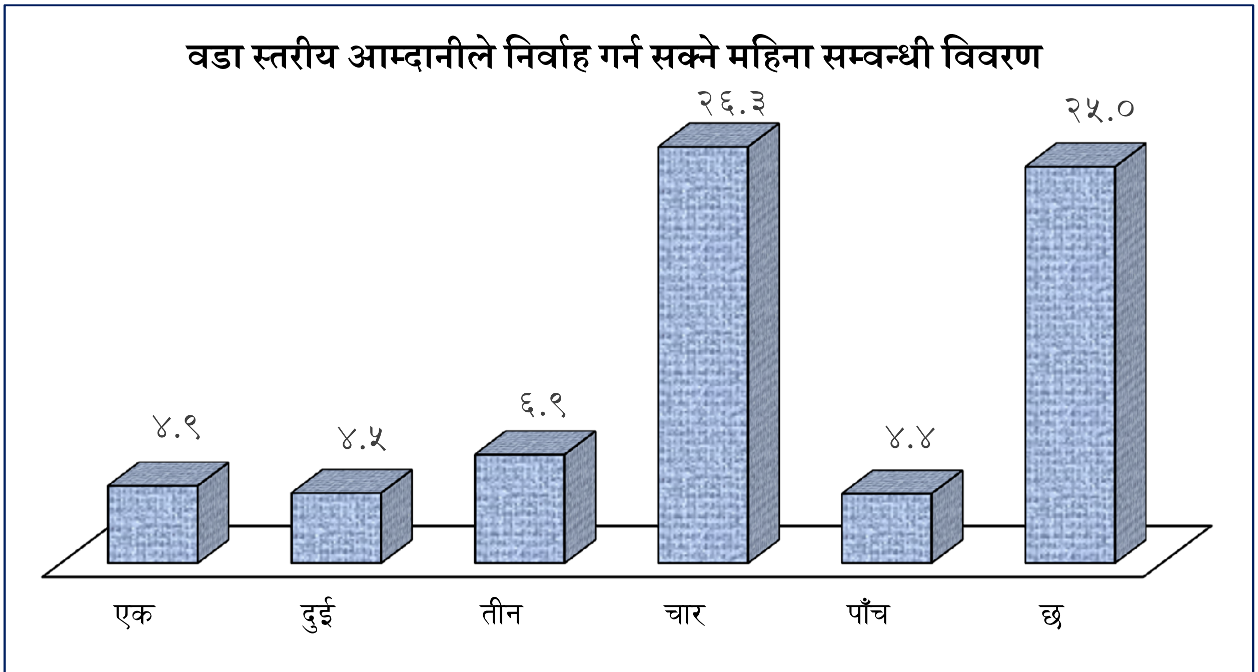

२.१२. पर्यटन तथा संस्कृति

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको संभावना भएको क्षेत्र भनेको पर्यटन विकास पनि हो । सडक संञ्जालमा भरखर मात्र जोडिन सुरु गरेको यो गाउँपालिकाको धेरै पर्यटकीय स्थलहरु भएर पनि प्रचार प्रसार तथा सडक पहुँचको अभावमा त्यतीकै अनुत्पादक भएर वसेका छन । यहाँ मुख्य गरी प्राकृतिक,धार्मिक र ऐतिहासिकक क्षेत्रहरु मा पर्यटनको प्रचुर संभावना देखिनंछ ।यहाँ पर्यटन विकासका लागि मुख्य गरी ५२ वटा धार्मिक स्थलहरु २७ वटा प्राकृतिक स्थलहरु रहेकाछन । सडक पहुँच तथा होटल एवम होम स्टेहरु केहि पनि नभएको हुनाले पर्यटकको नजरमा नपरे पनि भविश्यमा राम्रो संभावना वोकेको क्षेत्र हो ।यो ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पर्यटन विकासका लागि अधिक संभावना वोकेका ३० स्थानहरुको विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका १८ पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण

क स	पर्यटकीय स्थलको नाम	वार्ड नं	महत्व	कैफियत
१	देउती मन्दिर	२	धार्मिक महत्व वोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	अव्यवस्थित
२	कालिका मन्दिर	१	धार्मिक महत्व वोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	अव्यवस्थित
३	देउती मन्दिर गैरीगाउँ	४	धार्मिक महत्व वोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	अव्यवस्थित
४	भैरवी मन्दिर	१	धार्मिक महत्व वोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
५	बडिमालिका मन्दिर	१	धार्मिक महत्व वोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"

क स	पर्यटकीय स्थलको नाम	वार्ड नं	महत्व	कैफियत
६	विन्दवासिनी मन्दिर	६	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
७	लाटा मन्दिर	१	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
८	निराकार मन्दिर	१	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
९	कालिका मन्दिर	२	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
१०	बाम्निका मन्दिर	२	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
११	डाँडेमष्ठा मन्दिर	६	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
१२	चामुण्डा माइ	३	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
१३	मष्टा मन्दिर	५	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
१४	लाटा मन्दिर	५	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
१५	लाटा देवाटा मन्दिर	५	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
१६	भैरवथान मन्दिर	३	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
१७	कालिशिल मन्दिर	३	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
१८	देउती मन्दिर	५	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
१९	भवानी माइ मन्दिर	२	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
२०	अधिकारी मन्दिर	६	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
२१	भुवनथान मन्दिर	३	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
२२	माइ मन्दिर	६	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
२३	कुनदेउता मन्दिर्	५	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
२४	धाउलापाडा माइ मन्दिर	6	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
२५	लाटो मन्दिर	१	धार्मिक महत्व बोकेको ऐतिहासिक मन्दिर	"
२६	सिमेपाताल पोखरी	२	प्राकृतिक महत्व बोकेको राम्रो पोखरी	
२७	सियाले पोखरी	२	प्राकृतिक महत्व बोकेको राम्रो पोखरी	
२८	गहिरा पोखरी	३	प्राकृतिक महत्व बोकेको राम्रो पोखरी	
२९	धारापानी पँधेरो	१	प्राकृतिक रुपमा महत्वपूर्ण	

श्रोतः गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७८

२.१३. उद्योग व्यापार व्यवसाय सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिका दुर्गम भएको हुनाले पनि त्यती धेरै व्यवसाय र व्यवसायीहरु देखिदैनन तैपनि केहि व्यवसायहरु निश्चित संख्यामा रहेकाछन । दैनिक जीविकोपार्जन संग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने खालका व्यवसायहरु सानो पुँजीवाट सुरुवात गरिएको भएपनि रहेका छन । हाल यो गाउँपालिकामा २० प्रकारका २३२ वटा व्यवसायहरु संचालनमा रहेको पाइएकोछ ।धेरैजसो व्यवसायहर कानुनी प्रकृया पुरा नभएका भएपनि संचालनमा रहेका छन हाल ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा संचालन भइरहेका व्यवसायहरुको गणितीय विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका १९ उद्योग व्यापार व्यवसाय सम्वन्धी विवरण

क्र स	व्यापार व्यवसाय विवरण	संख्या	हालको अवस्था	कैफियत
१	कुटानी पिसानी तथा खाद्यमिल उद्योग	६	संचालित	खाद्यान्य उत्पादन गर्ने
२	सुनचाँदी व्यवसायी	३	संचालित	
३	भाँडा व्यवसायी	७	संचालित	
४	होटल व्यवसायी	२९	संचालनमा रहेका	अधिकांश दर्ता नभएका
५	फेन्सी व्यवसायी	२५	संचालित	
६	क्लिनिक तथा औषधी व्यवसायी	९	संचालित	
७	तरकारी तथा फलफुल व्यवसायी	११	संचालित	
८	इलेक्ट्रोनिक व्यवसायी	९	संचालित	
९	मासु व्यवसायी	१०	संचालित	
१०	जुत्ता पसल	६	संचालित	
११	किराना पसल	३५	संचालित	
१२	मोवाइल मर्मत	५	संचालित	
१३	सहकारी	१८	संचालित	
१४	पुस्तक व्यवसायी तथा फोटोकपी	३	संचालित	
१५	मनि ट्रान्सफर	२	संचालित	
	जम्मा	१७८		

श्रोतः गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७८

२.१४. आम्दानी रोजगारी तथा वित्तीय सेवा

ठाँटिकाँध गाउँपालिका आफैमा निर्वाह हुन सक्ने अवस्थामा छैन कृषि उत्पादन न्यून मात्रामा हुने रोजगारीका अवसर नहुने व्यापार व्यवसायका लागि उपभोक्ताको राम्रो क्रयशक्ति नहुने भएको हुनाले त्यती फस्टाउन सकेको अवस्था छैन । यहाँका ४७.९१ प्रतिशत जनसंख्या मात्र आफ्नो उत्पादनले वार्षिक रुपमा निर्वाह गर्न सक्छन । समयमा मल वीउ उपलव्ध नहुनु,युवाहरु कृषि प्रति आकर्षित नुहुनु आदि कारणले गर्दा श्रमको लागि भारत तर्फ जाने युवाहरुको ठुलो भीड छ । वाह्य खाडी राष्ट्रहरुमा जान पहल गर्ने अनि नसक्ने अवस्था भएमा भारत तर्फ जाने उद्योगमा श्रम गर्ने र आउने प्रचलन प्रसस्त देखिएको छ ।यो गाउँपालिकावाट युरोप, जपान, कोरिया लगायतका सम्पन्न राष्ट्रहरुमा समेत युवाहरु गएका छन भने भारतमा जाने चाहि मौसमी कामदारको रुपमा जाने गरेका छन । यसरी मौसमी कामदारको रुपमा गएर पनि जीवन निर्वाहका लागि केहि रकम आर्जन गरेको अवस्था छ ।

यो गाउँपालिकमा कुमारी वैकको शाखा रहेको छ । NCC बैकको शाखाको रुपमा स्थापना भएको बैक कुमारी संग एकिकृत भएर कुमारी नै भएको हो । यसै शाखामा यहाँका सवै सामाजिक सुरक्षा प्राप्त गर्ने जेष्ठ नागरिक वालवालिका अपाङ्ग एकल महिला हरुको खाता संचालन भएको छ । पिछडीएको क्षेत्र भएको हुनाले यहाँका सवै वालवालिकाले सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने भएको हुनाले बैकिङ् कारोवारमा भने यो गाउँपालिका अगाडि रहेकोछ ।

२.१५. सामाजिक विकासको अवस्था

सामाजिक विकासको क्षेत्रमा ठाँटिकाँध गाउँपालिका समग्रतामा पछाडी रहेको छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ,लक्षित वर्ग र सामाजिक समावेशीकरण ,कलाभाषा साहित्य संपदा संरक्षण संगै युवा तथा खेलकुद का क्षेत्रमा तुलनात्मक रुपमा पछाडी छ ।विकासको क्षेत्रमा सवै भन्दा अन्तिम लक्ष भएको नै सामाजिक विकास हो अन्तिम उपलब्धी सामाजिक विकासमा नै गएर टुङ्गिन्छ तर पनि हाम्रो जस्तो अल्प विकसित राष्ट्रमा विकासको प्राथमिकता मा सामाजिक विकास खासै पर्दैन विशेष गरी भौतिक पूर्वाधारका योजनाहरुमा लुछाचुडी हुने गर्दछ ।भौतिक पूर्वाधार साँच्चै नै विकासको पनि पूर्वाधार भएको हुनाले यसमा लगानी हुन पनि जरुरी छ । तर विकासलाई संगै संगै लैजानका लागि सामाजिक विकास पनि छोड्नु हुदैन ।ठाँटिकाँध गाउँपालिका को सामाजिक विकासको सवै उपक्षेत्रहरु वारे संक्षिप्त विश्लेषण निम्नानुसार गरिएकोछ ।

२.१६. स्वास्थ्य संस्था सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको विवरण संकलन गरिएकोछ । जसअनुसार यो क्षेत्रमा स्वास्थ्य केन्द्र स्वास्थ्य चौकी सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ र खोपकेन्द्र गरी जम्मा ९ वटा

स्वास्थ्य संस्थाहरु रहेकाछन । प्रसुती गृह अस्पताल तथा क्लिनिकहरु एवम नीजि अस्पताल छैनन । दुर्गम गाउँपालिका भएको हुनाले स्वास्थ्य कर्मीहरु वस्न नरुचाउने तथा औषधीहरु पनि पर्याप्त रुपमा नपाइने हुनाले खास सेवा पाउन सकेको अवस्था भने छैन । पछिल्लो समयमा उपचारका लागि स्वास्थ्य संस्थामा जाने परिवारहरुको संख्या भने वृद्धि भएको छ । स्थानीय स्तरमा उपचार नहुने अवस्थामा वाहिर गएर भएपनि उपचार गर्ने प्रचलन चाहि वढेकोछ । हाल यो गाउँपलिकामा भएका स्वास्थ्य संस्था सम्वन्धि विवरण तल प्रस्ततु गरिएकोछः

तालिका २० ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका स्वास्थ निकाय सम्वन्धी विवरण

क्र स	स्वास्थ्य संस्थाको नाम	संख्या	क्र स	स्वास्थ्य संस्थाको नाम	संख्या
१	सरकारी अस्पताल	०	७	नीजि अस्पताल	०
२	प्रसुती गृह	०	८	स्वास्थ्य केन्द्र	२
३	वाल अस्पताल	०	९	खोप केन्द्र	१
४	आयुर्वेद अस्पताल	०	१०	वर्थिङ सेन्टर	६
५	प्राकृतिक चिकित्सा	०	११	सामुदायिक स्वास्थ एकाई केन्द्र	३
६	स्वास्थ्य चौकी	३	१२	औषधी पसल	५

श्रोतः ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७८

८८.२२ वर्गकिमि क्षेत्रफल भएको यो गाउँपालिकाका जनतालाई स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्नका लागि घण्टौ हिड्नुपर्ने वाद्यता छ । यो गाउँ गाउँपालिकामा थोरै स्वास्थ्य संस्था ,सडक यातायातको सुविधा नहुनु आदि कारणले यो क्षेत्रका जनताले उपयुक्त र समयमानै स्वास्थ्य सेवा पाउन सकेका छैनन ।

विरामी हुँदा सवैभन्दा पहिले यो गाउँपालिकाका ६९% घरधुरीहरु पहिलो उपचारको लागि स्वास्थ्य संस्थामा जाने गरेको पाइएकोछ जसको आधारमा स्वास्थ्य संस्थाको उपलव्धतालाई कति पैदल दुरी भित्र रहेकोछ भन्ने आधारमा हेर्दा यो ठाँटिकाँध गाउँपालिका भित्र ३% अर्थात १३२ घरधुरी को १५ मिनेट भित्र स्वास्थ्य सेवाको पहुँच रहेको छ । त्यसैगरी १४% अर्थात ५५४ घरधुरीको आधा घण्टा पैदल दुरी भित्र स्वास्थ्य संस्था उपलव्ध छ भने २३% अर्थात ८७९ घरधुरीको लागि स्वास्थ्य संस्था पुग्न १ घण्टा हिड्नु पर्ने हुन्छ । त्यस्सै गरी ५९.३ % अर्थात २२७५ घरधुरी स्वास्थ्य संस्था भन्दा कम्तिमा २ घण्टाको पैदल दुरी टाढा रहेकाछन ।उच्च पहाडी क्षेत्र भएका नाताले हेर्दा तुलनात्मक रुपमा स्वास्थ्य संस्थाहरु उल्लेखनीय नै रहेपनि यहाँ उपचार हुन नसकेर अन्यत्र पठाउनु पर्ने विरामीको हकमा भने कर्णाली राजधानी सुर्खेत पुग्नका लागि कम्तिमा पनि ७ घण्टाको सार्वजानिक

गाडीको यात्रा गर्नु पर्ने हुन्छ (निजी गाडीमा हिड्दा ५ घण्टामा पुगिन्छ) ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको नजिकको स्वास्थ्य संस्था पुग्न लाग्ने समय सम्वन्धी वार्डस्तरीय विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका २१ नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न लाग्ने समयका आधारमा घरधुरी विवरण

वडा नम्बर	१५ मिनेट सम्म	३० मिनेट सम्म	१ घण्टा वा बढि	२ घण्टा	नखुलाइएको	जम्मा
१	३१	१००	२१७	२३२	४	५८४
२	०	२७२	२२०	१०४	०	५९५
३	३	६५	११५	५९६	१	७७९
४	१	३	११	५९४	२	६१०
५	५	३	११	६२६	२	६४६
६	९२	११३	३०६	११३	२	६२६
जम्मा	**१३२**	**५५५**	**८७९**	**२२६४**	**११**	**३८४०**
प्रतिशत	३%	१४%	२३%	59%	०.३%	१००%

श्रोतः ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७८

उल्लेखित विवरणका आधारमा ठाँटिकाँध गाउँपालिकमा स्वास्थ्य सुविधा पनि निकै जटिल देखिन्छ दुर्गम पहाडी जिल्ला भएका कारण र स्वास्थ्यकर्मीहरु पनि मुलरुपमा वस्न नचाहाने भएका कारण भएका स्वास्थ्य संस्थापनि पूर्ण रुपमा संचालन हुन सकेकाछैनन ।यहाँका ७४ प्रतिशत गर्भवतीले मात्र ४ पटक गर्भपरीक्षण गर्ने गरेको पाइएकोछ ।करीव ७ प्रतिशत गर्भवती घरमानै सुत्केरी हुने गरेको तथ्यले देखाएकोछ ।

२.१७.शैक्षिक विकास

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको कुल साक्षारता दर ७०.५ प्रतिशत रहेको छ । लिङ्गीय आधारमा हेर्दा यहाँको महिला साक्षरता दर ६३.९% र पुरुष साक्षरता दर ७७.५% रहेकोछ । हाल यो गाउँपालिकामा कुल ४४ वटा विद्यालयहरु रहेकाछन जसमा ११ वटा सामुदायिक र ३३ वटा संस्थागत विद्यालयहरु रहेकाछन ।कुल ४४ वटा विद्यालय मध्ये ६ वटा माद्यमिक,३४ वटा प्राथमिक र ४ वटा पुर्वप्राथमिक विद्यालय रहेकाछन । ६ वटा माद्यामिक विद्यालय मध्ये ५ वटा सरकारी र एउटा गुठी बाट संचालित विद्यालय रहेको छ । सामुदायिक विद्यालयमा माद्यमिक तह सम्म पढाइहुने विद्यालय छैन एउटा पुर्व प्राथमिक विद्यालय र १० वटा प्राथमिक विद्यालयहरु रहेकाछन ।यो गाउँपालिकका ६ वटै वडाहरुमा माद्यमिक विद्यालय रहेका छन । विद्यालयहरुको व विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका २२ गाउँपालिकामा विद्यमान शैक्षिक संस्थाको विवरण

क स	विवरण	सरकारी	सामुदायिक	गुठी	कुल जम्मा	कैफियत
	पुर्व प्राथमिक विद्यलाय	३	१	०	४	
१	प्राथमिक विद्यालय	२४	१०	०	३४	
२	आधारभुत विद्यालय	०	०	०	०	
३	माद्यमिक विद्यालय	५	०	१	६	
	जम्मा	३२	११	१	४४	

श्रोतः गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७८

यो गाउँपालिकाको पाँच वर्ष भन्दा माथिको संख्याको आधारमा हेर्दा ७७.५% पुरुष तथा ६३.९% महिला गरी कुल ७०.५% जनसंख्या लेख्न र पढ्न सक्ने रहेकाछन । त्यसैगरी ०.०४% पुरुष र ०.४% महिला गरी कुल ०.४% जनसंख्या पढ्न मात्र सक्ने रहेकाछन त्यसै गरी यो गाउँपालिकामा आज सम्मको अवस्थामा ३५.७% महिला र २२.१% पुरुष गरी कुल २९.१ % जनसंख्या पूर्णरुपमा निराक्षर रहेकोछ ।

यो गाउँपालिकामा ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या १८३०१ रहेको छ भने ५ वर्ष भन्दा मुनिको जनसंख्या २२९३ रहेकोछ । यो संख्या घटाउदा ५ वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या १६००८ हुन आउछ त्यसैका आधारमा शैक्षिक विवरण प्रस्तुत गरिएकोछ । यो गाउँपालिकाको ५ वर्ष भन्दा माथिको कुल जनसंख्याको २९.१% अर्थात ४४५८ जना निराक्षर रहेकाछन । बाँकी रहेका ७०.९% जनसंख्या मध्ये ०.४% अर्थात १२८ जना सामान्य रुपमा पढ्न सक्ने तर लेख्न नसक्ने रहेकाछन । बाँकी जनसंख्या मध्ये ३.६१% अर्थात ५७८ जना पुर्व प्राथमिक विद्यालय अद्ययनरत छन त्यसैगरी २२.७६% अर्थात ३६४५ जना प्राथमिक शिक्षा उतीर्ण गरेकाछन । त्यसैगरी १५.९५% अर्थात २५५४ जना निम्न माद्यामिक विद्यालय उतीर्ण गरेकाछन ।त्यसैगरी १२.९९% अर्थात २०८० जना उच्च माद्यमिक शिक्षा उतीर्ण गरेकाछन ।एसएलसी उतीर्ण गरेको जनसंख्या ४.०२% अर्थात ६४४ रहेकोछ ।प्रविणता प्रमाणपत्र तह उतीर्ण गरेको जनसंख्या ७.१२% अर्थात ११४१ रहेको छ ।स्नातक तह उतीर्ण गरेको जनसंख्या १.९४% अर्थात ३१२ रहेकोछ ।०.५६% अर्थात ९० जनाले स्नातकोत्तर उतीर्ण गरेकाछन ।

यहाँका कुल ४४ वटा विद्यालयमा हाल २१८ जना शिक्षकहरु अद्यापन गराइरहेकाछन भने ७०७७ जना विद्यार्थीहरु अद्ययनरत रहेकाछन । विद्यार्थी शिक्षक अनुपात ३२.४६ रहेको छ । ४१ वटा

विद्यालयमा छात्र छात्राका लागि अलग अलग शौचालय रहेकोछ । आवश्यक भवनहरु विद्यालयमा रहेकाछन ।

आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा पछाडी परेको कर्णाली प्रदेशको पनि दुर्गम जिल्ला दैलेखको दुर्गम गाउँपालिका ठाँटीकाँधम शैक्षिक रुपमा यो अवस्था तुलनात्मक रुपमा राम्रो हो । तथापी पछिल्लो समयमा श्रम गरेर भएपनि आफ्ना वच्चाहरुलाई सहरमा राखेर पढाउने प्रचलनले गर्दा यहाँ पनि विद्यार्थीहरु घट्दै जाने देखिन्छ ।

२.१८.शौचालय प्रयोगको अवस्था

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा खुल्ला दिशा मुक्त गाउँ घोषणा भएको भएपनि हाल सम्म २.८ प्रतिशत अर्थात १०९ घरधुरी मा शौचालय छैन । यहाँका कुल ३८४० घरधुरी मध्ये ७.२% अर्थात २८२ घरधुरीमा सेफ्टी ट्याङ्की सहितको पक्की शौचालय रहेको छ भने १.१% अर्थात ४४ घरधुरीको पक्की शौचालय भएपनि सेप्टि ट्याङ्की छैन सार्वजानिक ढलमा मिसाइएकोछ । त्यसैगरी यो गाउँपालिकाका ८७.८% अर्थात ३३७३ घरधुरीमा खाल्डे चर्पी रहेको छ भने ०.८% अर्थात ३२ घरधुरीले सार्वजानिक शौचालयहरु प्रयोग गर्ने गरेकाछन । ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको चर्पी प्रयोग सम्वन्धी विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका २३ शौचालय प्रयोगको अवस्था सम्वन्धी विवरण

वडा नं	चर्पीको प्रयोग				चर्पी नभएका	जम्मा
	सार्वजानिक ढलमा मिसाएको पक्की चर्पी	सेप्टी ट्याङ्की सहितको पक्की चर्पी	खाल्डे चर्पी	सार्वजानिक शौचालय प्रयोग गर्ने		
१	६	२६	६७२	०	३१	७३५
२	३	८	५४२	२	१०	५६५
३	१७	१	६९७	०	१७	७३२
४	३	८	५३७	१	१९	५६८
५	८	३	४८६	२७	३०	५५४
६	७	२३६	४३९	२	२	६८६
जम्मा	४४	२८२	३३७३	३२	१०९	३८४०
प्रतिशत	१.१%	७.३%	८७.८%	०.८%	२.८%	१००%

श्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

२.१९. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा मुख्य रुपमा ६ जातीका मानिसहरु बसोवास गर्ने गरेकाछन भने न्यून संख्यामा मुस्लिम पनि रहेकाछन । यो गाउँपालिकाको कुल १८३०१ जनसंख्या मध्ये सवैभन्दा बढी ३६.४% अर्थात ६६६५ जनसंख्या क्षेत्री जातीको रहेकोछ ।त्यसपछि क्रमश ठकुरी २७.२% अर्थात ४९६९ कामी २३.९% अर्थात ४३७४ मगर ४.३% अर्थात ७९१ दमाइ ४.३% अर्थात ७८७ बाहुन ३.७% अर्थात ६७५ अन्य ०.२% अर्थात २८ र मुस्लिम ०.१% अर्थात १२ रहेकोछ । यो गाउँपालिकाको लक्षित वर्गमा महिला,दलित, अपाङ्गता,जेष्ठ नगारिक, गरीब लाई समावेश गरिएकोछ । राष्ट्रिय नीति अनुसार यो गाउँपालिका नै पिछडीएको क्षेत्र अन्तरगत पर्ने भएकोले समग्र गाउँपालिका वासी नै लक्षित वर्गमा पर्दछन तथापी यहाँ भित्रको शुक्ष्म विश्लेषण गरि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण को विश्लेषण गरिएको छ ।

यो गाउँपालिकामाम पेशा तथा रोजगारीको क्षेत्रमा महिला सहाभागीता न्यून रहेको छ ।महिला साक्षरता दर ६३.९ प्रतिशत रहेको भने महिलाको औषत आयू ६६.४५ वर्ष रहेको छ ।स्थानीय तहको २०७९ सालको चुनावमा पनि कानुनले निर्दिष्ट गरेको संख्या भन्दा वढी एकजना पनि महिला निर्वाचित भएका छैनन ,कुल ३२ जना निर्वाचित भएका मध्ये १२ जना मात्र महिला छन जुन कानुनी रुपमा सुनिश्चित गरिएको संख्या हो । शैक्षिक क्षेत्रमा छोरा छोरी विच खास विभेद देखिदैन । स्थानीय विद्यालयहरुमा छोरा छोरी दुवैले अध्ययन गरिरहेका छन् भने वाहिर लगेर पढाउने विषयमा भने तुलनात्मक रुपमा छोराहरु प्राथमिकतामा परेका छन । गाउँपालिकाको गाउँसभामा महिला उपस्थिति ३८.८ प्रतिशत रहेको छ भने गाउँ कार्यपालिकामा २५ प्रतिशत रहेको छ ।यसैगरी दलितको उपस्थिति गाउँसभामा २२.२२ प्रतिशत रहेको छ भने गाउँ कार्यपालिकमा १५.७८% रहेकोछ । ६.५ प्रतिशत घरधुरीमा महिलाहरु परिवारको निर्णायक भूमिकामा रहेकाछन ।वालविवाहमा महिलाहरु धेरै छन । महिला पुरुष समान काम समान ज्याला को अवस्था छैन । गर्भवती महिलाहरु जोखीमयुक्त काममा संलग्न हुन वाध्य छन ।गाउँपालिकाले निर्माण गरेका कानुन कार्यविधिहरु महिला मैत्री भएपनि कार्यान्वयन प्रभाकारी रुपमा हुन सकेको छैन

ग्रमिण भेगमा यथावत रहेपनि सार्वजनिक स्थलमा छुवाछूतको अवस्था घट्दो क्रममा रहेकोछ ।सवै वडामा दलित जनप्रतिनिधिहरु निर्वाचित भएकाछन ।

यो गाउँपालिकामा ५५० जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु रहेकाछन । यहाँका सार्वजनिक भवनहरु पनि अपाङ्ग मैत्री छैनन। गाउँपालिकाको आफ्नो भवन नभएका कारण यो गाउँपालिका भाडामा संचालित छ उक्त भाडाको कार्यपालिका भवनमा जानका लागि सामान्य मानिसलाइ पनि अप्ठ्यारो छ भनेपछि अपाङ्गमैत्री हुने नै भएन ।

२.२०. पूर्वाधार तथा सहरी विकासको अवस्था

सर्वसुलभ र आधुनिक पूर्वाधारलाई देशको १५ औ योजनाले उच्च स्थानमा राखेकोछ । दिगो शहरी विकास तथा बस्ती विकासलाई राष्ट्रको दीर्घकालीन रणनीतिमा छ भने रुपान्तरणका प्रमुख संवाहकमा गुणस्तरीय एकीकृत यातायात प्रणाली,सूचना प्रविधि तथा संचार पूर्वाधार वृहत सञ्जालीकरण, आधुनिक, दिगो तथा व्यवस्थित शहरीकरण,आवास र वस्ती विकासलाई लिइएकोछ । यसैगरी दिगो विकास लक्षमा पूर्वाधार विकासलाई महत्वका साथ उल्लेख गरिएकोछ । दिगो र आधुनिक उर्जामा सबैको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने,गुणस्तरीय,भरपर्दो,दिगो र उत्थानशील पूर्वाधार निर्माण गर्ने,सडक सुरक्षामा सुधार ल्याउदै संकटग्रस्त व्यक्ति महिला अपाङ्गता र प्रौढ मैत्री बनाउदै दिगो यातायात प्रणालीको विकास शहरीकरण र मानव वस्तालई दिगो र व्यवस्थित गर्नै पक्षलाई दिगो विकास लक्षमा समावेश गरिएकोछ

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले उपरोक्त पक्षको सुनश्चितताका लागि संघ र प्रदेश सरकारको कानुन, नीति, योजना र लक्षलाइ समेत मनन गरी समग्र पूर्वाधार विकास क्षेत्रको आवधिक योजनाको खाका तयार पारेको छ ।यसका लागि पूर्वाधार विकास क्षेत्र अन्तरगतका प्रमुख क्षेत्रहरु सडक,यातायात पुल निर्माण,आवास,भवन तथा वस्ती विकास,विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा र सूचना,संचार र प्रविधि जस्ता क्षेत्रहरुको विद्यमान अवस्था, समस्या तथा चुनौतीहरुको विश्लेषण भएको छ र आगामी ५ वर्षका लागि उदेश्य निर्धारण भएको छ ।

२.२१. बस्ती आवास भवन तथा सार्वजनिक निर्माण

ठाँटिकाँध गाउँपालिका दुर्गमको प्रदेश दुर्गम जिल्लाको दुर्गम गाउँ हो । यो गाउँपालिकामा वस्ती विकासका लागि खास काम हरु भएका छैनन । एकिकृत वस्ती विकास भएको छैन वस्तीहरु यत्र तत्र छरिएर रहेकाछन । यो गाउँपालिकाको जनघनत्व प्रति वगकिमि २०७.४५ रहेको छ सवैभन्दा कम वडा नं ४ मा १२८.६७ जना प्रति वर्गकिलोमिटर रहेको छ भने सवैभन्दा धेरै वडा नं ६ मा ३४४.९८ जना प्रति वर्ग किलोमिटर रहेकोछ। गाउँपालिको घर निर्माणको अवस्थालाई हेर्दा ९७.१०% प्रतिशत घरधुरीहरु ढुंगा माटोले वनेका छन भने २.७ प्रतिशत घरधुरीहरु सिमेन्ट र ढुंगा प्रयोग गरेर वनाइएका छन । वाँकी करीव १ प्रतिशत घरधुरी हरु काठ वाँस लगायत स्याउला झिक्रा प्रयोग गरेर वनाइएका छन । घरको छानाको अवस्था हर्दा ६४.४ % घरधुरी टायल वा ढुंगाको छानो भएका छन भने १९.४% घरधुरी टिन वा जस्ताको छानो भएका छन ।त्यसै गरी ५.३६% घरधुरी खर तथा फुसले छाएकाछन ७.६ प्रतिशत घरहरु झिगटी तथा माटोले छाएकाछन । वाँकि मध्ये १.५६ प्रतिशत सिमेन्टका छन भने अरु काठका टुक्रा माटो स्याउला लगायतका छन । भुकम्पीय जोखीम कम गर्ने गरी भूकम्प प्रतिरोधी घरहरु निर्माण भएका छैनन ।

२.२२. सडक पुल तथा यातायात

कर्णाली प्रदेशको राजधानी सुर्खेत वाट करीव १६० किमि दुरीमा रहेको छ ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको सदरमुकाम । यो दुर्गम क्षेत्रमा नियमित रुपमा गाडी चल्दैन त्यसैले कुनै व्यापारी को गाडी सामागी लैजान ओहोर दोहर गर्दा वा आवश्यकता अनुसार रिजर्भ गरेर हिड्नु पर्ने हुन्छ । ऐले यो गाउँपालिका वाट मद्यपहाडी लोकमार्ग जोड्ने तथा दैलेख सदरमुकाम जोड्ने सडकहरु धमाधम स्तरोन्नती भइरहेकाछन कुल १४२ किमि सडक निर्माण भएकोमा २४ किमि मात्र सवै मौसममा चल्न सक्ने गरी ग्राभेल गरिएकोछ । यहाँको सामाग्रीहरु ढुवानी गर्न four wheeler इन्जिन भएका सुमो गाडी हरु प्रयोग हुने गर्दछन ।सवै सडकहरुमा बाह्रै महिना गाडी चल्ने अवस्था छैन त्यसैले यहाँ अन्यत्र वाट सामान किनेर लैजान तथा गाउँपालिकामा उत्पादन भएको वस्तु वाहिर लैजान महङ्गो ढुवानी शुल्क तिर्नु पर्ने हुन्छ ।कर्णाली राजमार्ग बाट करीव ३० किमि माथि चढेपछि यो गाउँपालिका सदरसुकाम पुगिन्छ ।

२.२३. सूचना संचार तथा प्रविधि

सूचना र संचारको क्षेत्रमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र खास गरी मोवाइल फोनको प्रयोग अधिक भएको पाइन्छ । सवै क्षेत्रमा नेटवर्क नटिप्ने,टिपेको ठाउँमा पनि राम्ररी नवुझिने समस्या छ । दुर्गम जिल्लाको दुर्गम गाउँपालिका भएको हुनाले टेलिभिजन इन्टरनेट को न्यून रुपमा मात्र पहुँच स्थापित भएकोछ।

मोवाइल फोन प्रयोग गर्ने घरधुरीहरु ९८.५ प्रतिशत रहेकाछन भने २.४ प्रतिशत घरधुरीमा कम्प्यूर सुविधा समेत उपलव्ध रहेकोछ । गाउँपालिका भित्र केन्द्रीय विद्युतीकरण भरखर मात्र सुरु भएको छ कार्यालयहरुमा इन्टरनेट सेवा संचालित छ । स्थानीय संग भएका मोवाइल फोनहरु धेरै जसो(६७.८% घरधुरीमा एन्ड्रोइड नै हुनाले भएको हुनाले मोवाइल डाटावाट इन्टरनेट चलाउने पनि प्रसस्त देखिएकोछ। स्थानीय एफ एम तथा सामाजिक संजालको व्यापक प्रयोगले सुचना संचार क्षेत्रमा फड्को मारेको पाइन्छ ।

२.२४. बन, बाताबरण तथा विपद जोखिम न्युनिकरण र ब्यबस्थापनको अवस्था

ठाँटिकाँध गाउँपालिका वन वातावरणको क्षेत्रमा अव्वल मानिन्छ यो गाउँलिकामा ६० प्रतिशत भन्दा वढी भूभाग जंगल तथा झाडी वुट्यानले ढाकेको छ । जैविक विविधता र जडिवुटीका लागि प्रख्यात छ । जडिवुटीको प्रचुर संभावना रहेको छ । उच्च पहाडी तथा हिमाली क्षेत्र भएका कारण वाढी पहिरो जस्ता विपद हरु वर्षेनी आउने गर्दछन भने आगलागी ले पनि यहाँ क्षती पुर्याउने गरेको छ ।यहाको वन वातावरण तथा विपद जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापनको अवस्थमा वारे क्षेत्रगत रुपमा निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

२.२५. वन्य जन्तु तथा चराचुरङ्गी सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा सामुदायिक वन रहेका छन भने अन्य राष्ट्रिय वन पनि प्रसस्त रहेको छ । हाल यो गाउपालिका भित्र मुख्य रुपमा २७ प्रकारका चराचुरुङ्गी र १७ प्रकारका हरु वन्य जन्तु पाइने गरेका छन । यो गाउँपालिकामा ,भालु देखि पाटे वाघ सहित महत्वपुर्ण वन्यजन्तुहरु पनि पाइन्छन । यो गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख चराचुरुङ्गी तथा वन्य जन्तु को विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ

तालिका २४ ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख चराचुरुङ्गीहरु

क्रस	चराको नाम	क्रस	चराको नाम	क्रस	चराको नाम	कैफियत
१	डाँफे	१०	ढुकुर	१९	जुरेली	
२	मुनाल	११	तित्रा	२०	रुपी	
३	लुइचे	१२	मैना	२१	धोविनी	
४	कालिज	१३	सुगा	२२	लाटोकोसेरो	
५	चील	१४	भंगेरा	२३	कोटेरो	
६	गिद्ध	१५	गौथली	२४	लामपुच्छ्रे	
७	काग	१६	कोइली	२५	कोकले	
८	न्याउली	१७	च्याखुरा	२६	काकाकलु	
९	टकठके	१८	वाँज	२७	दिकुल्चो	

श्रोतः बस्तुगत विवरण २०७५

यसैगरी योज गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख वन्यजन्तुको विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका २५ ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख बन्यजन्तुहरु

क्रस	वन्य जन्तुको नाम	क्रस	वन्यजन्तुको नाम	क्रस	वन्य जन्तुको नाम	कैफियत
१	बाघ	७	रतुवा	१३	दुम्सी	
२	भालु	८	वनढाडे	१४	बदेल	
३	स्याल	९	दुम्सी	१५	न्यारो	
४	घोरल	१०	थार	१६	झारल	
५	मृग	११	वाँदर	१७	व्वासो	
६	फयाउरो	१२	चितुवा	१८		

श्रोतः बस्तुगत विवरण २०७५

२.२६. रुख तथा जडिवुटी सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा प्रसस्त वन क्षेत्र रहेकोछ । यो गाउँपलिका मद्य पहाडी क्षेत्र परेको हुनाले कहि हदसम्म हिमाद्घी वनस्पतीहरु पनि पाईन्छ । सवै वनस्पतीको विवरण लिन कठिन हुने भएकोले प्रमुख रुपमा काठ उत्पादन हुने वनस्पति र जडिवुटीहरु को वारेमा विवरण संकलन गरिएकोछ । जस अनुसार हाल यो गाउँपालिकामा ३३ प्रजातिका रुख वन्ने वनस्पती रहेकाछन भने प्रमुख रुपमा ३६ प्रजातीका जडिवुटीहरु रहेकाछन । हाल यो गाउँपालिकाका रुख तथा जडीवुटीका प्रमुख प्रजाती सम्वन्धी विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका २६ ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख रुखजन्य वनस्पतीको विवरण

क्रस	वनस्पतीको नाम	क्रस	वनस्पतीको नाम	क्रस	वनस्पतीको नाम	कैफियत
१	चिलाउने	१२	टुनी	२३	सीमल	
२	खोटेसल्ला	१३	गुराँस	२४	लेकसल्ला	
३	सल्ला	१४	काउलो	२५	जामुन	
४	ओखर	१५	गावा	२६	गुएलो	
५	कटुस	१६	पैयौ	२७	मलायागिरी	
६	तिजु	१७	लाँकुरी	२८	कानचिरो	
७	उत्तीस	१८	बर	२९	बाँस	
८	फलाँठ	१९	पिपल	३०	लौठ सल्ला	
९	खस्रु	२०	समी	३१	मेल	
१०	बाँझ	२१	काफल	३२	तुसारे	
११	पाङ्ग्रा	२२	मौवा	३३	पिपिरि	

श्रोतः बस्तुगत विवरण २०७५

तालिका २७ ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख जडीवुटीहरु

क्रस	जडिवुटीको नाम	क्रस	जडिवुटीको नाम	क्रस	जडिवुटीको नाम	कैफियत
१	टिमुर	१३	लोक्ता	२५	पाखनवेद	
२	गुच्चि च्याउ	१४	अमलवेद	२६	चिराइतो	
३	रातो च्याउ	१५	काउलो	२७	अतिस	
४	खिरौले	१६	रिठ्ठा	२८	कुट्की	
५	बोजो	१७	धुपी पात	२९	जटामसी	
६	सेतक चिनि	१८	कालिकाठको दाना	३०	कुरिलो	
७	अल्लो बोक्रा	१९	सुगन्धवाल	३१	कालदाना	
८	तेजपात	२०	अमिलि	३२	सिलटिमुर	

क्रस	जडिवुटीको नाम	क्रस	जडिवुटीको नाम	क्रस	जडिवुटीको नाम	कैफियत
९	सुगन्धवाल	२१	वरुवा	३३	भुल्त्या	
१०	कटुको	२२	वागचाल्लो	३४	वनलसुन	
११	टुपजरी	२३	पागोर	३५	सेतवोजो	
१२	मरमुलो	२४	सिलपाउरी	३६	सुलकेस	

श्रोतः बस्तुगत विवरण २०७५

२.२७. भू संवेदनशिल क्षेत्र सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा भु संवेदनशिल क्षेत्रहरु प्रायजसो सवै वार्डहरुमा रहेकोछ । भु संवेदनशिल भन्नाले पहिरो जाने क्षेत्र भनिएको हो । पहिरो विभिन्न कारणले जाने गर्दछ ।समान्यतया वर्षायमामा पानी परेसंगै विभिन्न क्षेत्रमा पहिरोजाने गर्दा तर यो खालको पहिरो पानी रोकिएपछि आफै रोकिन्छ र यस्तो खालको पहिरोले तत्कालिन अवस्थामा प्रभाव पारेपनि दीर्घकालीन असर पार्दैन । अत्याधिक वर्षाका कारण आएको पहिरोलाई भने यहाँ समावेस गरिएको छैन । दीर्घकालिन असर गर्ने खालका भु संवेदनशिल क्षेत्रहरुको पहिचान गरि यसको निराकरण लागि स्थानीय तह आफै परिचालित हुने अवस्था आएको हुनाले यसको पहिचान अपरीहार्य छ । हाल यो गाउँपालिकाको नीति कार्यक्रम,प्रफाइल आदी कहिकतै पनि भू संवेदनशील क्षेत्रको चर्चा गरिएको तथा विवरण संकलन गरिएको नपाएको हुनाले यहाँ समावेश गरिएको छैन

२.२८.जल सम्पदा सम्वन्धी विवरण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा हीम नदीहरु नभएपनि १२ महिना वग्ने तथा मौसमी खोलाहरु प्रसस्त रहेका छन । हाल यी मध्ये केही नदीहरुको जलविद्युत निकाल्न सकिने खालका छन भने मौसमी खोलाहरुको सिंचाइका लागि प्रयोग भइरहेकोछ । हाल यो गाउँपलिकामा रहेका जल सम्पदाको संख्यात्मक विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछः

तालिका २८ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका प्रमुख जलसम्पदाको विवरण

क्रस	जलसम्पादाको विवरण	संख्या	हालको प्रयोग	प्रयोग गर्न सकिने संभावना
१	हीम नदी	०	नभएको	
२	वाह्रै महिना पानी वग्ने नदी	२	नभएको	विद्युत निकाल्न सकिने
३	मौसमी पानी वग्ने खोला	१३	नभएको	सिंचाइको लागि सामान्य प्रयोग भएको
४	ताल (मदन)	१	नभएको	

श्रोतः बस्तुगत विवरण २०७५

२.२९. वातावरण व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन

ठाँटिकाँध गाउँपालिका प्राकृतिक वातावरणीय हिसावले जोखीम युक्त पालिकामा पर्दैन प्रसस्त पानीका मूहानहरु भएको ६० प्रतिशत भन्दा बढी वन क्षेत्र भएको र ५ प्रतिशत भन्दा बढी खुल्ला चरण क्षेत्र भएको हुनाले जलवायु परिवर्तनको खासै असर परेको छैन । उद्योग कल कारखाना पनि नभएको सडक भरखरै मात्र मौसमी रुपमा गाडी चल्ने गरी पुगेको हुनाले खास प्रभाव छैन तथापी विश्व उष्णीकरणको प्रभावले खडेरी, अति वृष्टि, अना वृष्टिको समस्या भने देखिएको छ । त्यसको नियन्त्रण का लागि गाउँपालिका स्तर वाट गर्न सक्ने खास कार्यहरु नभएको र पहल पनि भएको देखिएन ।

२.३०. प्राकृतिक प्रकोप सम्वन्धी विवरण

सामान्यतया हामीले वुझ्ने भाषामा जसलाई प्रकोप भन्छौ त्यो प्रकोप हैन विपद हो । प्रकोप भनेको विपद पुर्वको अवस्था वा संभावना हो । जस्तो कुनै ठाउमा पहिरो जाने संभावना छ र कुनैपनि वेला त्यहा पहिरो जान सक्छ भने त्यहा पहिरोको प्रकोप छ र जव पहिरो जान्छ त्यसपछि त्यहा विपद आउछ । हामीचाहि पहिरो आइ सकेपछि को अवस्थालाई प्रकोप भनिरहेका छौ । संभावित प्रकोपहरुको नक्सांकन गरि त्यसका आधारमा योजना निर्माण गर्नु स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी हो । ठाँटिकाँध गाउँपालिकालाई पनि प्रकोपहरुको नक्शांकन गरि योजना तर्जुमा गर्न सहज वनाउनका लागि यहाँको मुख्य वाढी पहिरो आगालागी जस्ता विषयहरुमा प्रकोप सम्वन्धि विवरण संकलन गरिएकोछ ।यो गाउँपालिकाका कुल ३८४० घरधुरी मध्ये धेरैजसो घरधुरीमा प्राकृतिक प्रकोपको संभावना रहेकोछ । एउटै घरमा धेरै प्रकारको प्रकोप रहने भएकोले खासमा कति घरधुरीमा चाहि प्रकोप छ भन्ने जान्नका लागि अत्यन्तै सुक्ष्म र झञ्झझटिलो विधिवाट विश्लेषण गर्नु पर्ने र खास अर्थ पनि नरहेन भएका कारण कुन प्रकोपमा कतिघर संभावित प्रभावित छन अर्थात जोखीममा छन भनेर विश्लेषण गरिएको छ । यो गाउँपालिकामा आगलागी भुकम्प चट्याङ जस्ता प्रकोपहरु कहिले कहाँ पर्छ भन्ने थाहा हुदैन तथापि पहिरो वाढी र संभावित आगलागी को क्षेत्रहरुलाइ पहिचान गरि तल उल्लेख गरिएकोछ ।

तालिका २९ ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका प्रमुख प्रकोप सम्वन्धी विवरण

वार्ड नं	पहिरो	वाढी	आगलागी	डुवान	अन्य	कैफियत
१	२०१	२०	५०	०	०	
२	४९३	२८	१००	०	०	
३	७१	६९	३०	०	०	
४	१८०	८	५०	०	०	

वार्ड नं	पहिरो	वाढी	आगलागी	डुवान	अन्य	कैफियत
५	८९	०	६१	०	०	
६	१	११	४८	०	०	
जम्मा	१०३५	१३६	३३९	०	०	

श्रोतः गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७८

२.३१. सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्था

सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्था अन्तरगत गाउँपालिकाको संगठनात्मक स्वरुप कानुन कार्यविधिको निर्माण र कार्यान्वयन, आन्तरिक तथा वाह्य श्रोतहरु साथै योजना व्यवस्थापनको विषयहरु समावेश गरिएको छ जसको संक्षित्त रुपमा तल प्रस्तु गरिएकोछ ।

२.३१.१. स्थानीय नीति ऐन कानुन र सुशासन

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले विभिन्न क्षेत्रका ३९ वटा ऐन कानुन कार्यविधिहरु वनाएर सार्वजानिक गरिसकेको छ भने अन्य आवश्यक कानुन कार्यविधिहरु समेत वनाइ रहेकोछ । जसलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ३० गाउँपालिकाले वनाएका ऐन नीयम कानुन कार्यविधि

क्र स	ऐन नीयम कानुन कार्यविध
१	विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना, ठाटीकाँध गाउँपालिका
२	स्वास्थ्य तथा सरसफाइ निति २०७८
३	स्वास्थ्य क्षेत्रको अनुगमन, मूल्यांकन तथा सुपरिवेक्षण निर्देशिका २०७८
४	ठाटीकाध गाउपालिकाको पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम सँचालन सम्बन्धी कार्यविधि (पहिलो संशोधन)कार्यविधि, २०७६
५	वार्षिक खानेपानी योजना तयारीका लागि प्राथमिकता मापदण्ड २०७८
६	खानेपानी सेवा सचालन व्यवस्थापन कार्यविधि २०७८
७	खानेपानी रणनिती २०७७-०७८
८	जलचर एवम जलिय जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धि ऐन २०७७
९	स्वच्छ र स्वस्थ वातावरण कायम गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन २०७७
१०	ठाटीकाँध गाउँपालिकाबाट गरिने वजार अनुगमन निर्देशिका, २०७७
११	टोल विकास संस्था (गठन तथा परिचालन) कार्यविधि, २०७७

क स	ऐन नीयम कानुन कार्यविध
१२	ठाटिकाँध गाउँपालिकाको व्यवसाय कर सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
१३	ठाटीकाँध गाउँपालिकाको कर्मचारी सेवा सुविधा सम्बन्धी कार्यविधि २०७६
१४	अनुदान प्रदान कार्यविधि, २०७६
१५	विपद व्यवस्थापन तथा सहायता कार्यविधि २०७६
१६	फोहोर सरसफाइ कार्यविधि २०७६
१७	सामुदायीक तथा सरकारी वन संरक्षण सुदृढीकरण तथा दिगो विकास कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०७६
१८	ठाटीकाँध गाउँपालिकाको उपभोक्ता सलिलि गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बलधि कार्यविधि २०७६
१९	ठाटीकाँध गाउँपालिकाको एम्वुलेन्स संचालन कार्यविधि २०७६
२०	स्वास्थ्य ऐन २०७५
२१	सहकारी ऐन २०७५
२२	राजपत्र कार्यविधि २०७५
२३	प्रशासकीय कार्यविधि २०७५
२४	पूर्वाधार ऐन २०७५
२५	ठाटीकाँध गाउँपालिकामा करारमा प्राविधिक कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धि कार्यविधि, २०७५
२६	ठाटीकाँध गाउँपालिकाको आर्थिक कार्यविधि नियमित गर्न बनेको कानुन
२७	ठाटीकाँध गा.पा. को निर्णय वा आदेश वा अधिकारको प्रमाणीकरण कार्यविधि २०७५
२८	घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत पत्र कार्यविधि
२९	गउँ सभा संचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७५
३०	गाउँ कार्यपालिकाको बैठक संचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७५
३१	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐन २०७५
३२	कार्यसम्पादन नियमावली २०७५
३३	जलचर सम्बन्धी कार्यविधि
३४	कार्यविभाजन नियमावली २०७५
३५	ठाटीकाँध गाउँपालिकाको विनियोजन ऐन

क्र स	ऐन नीयम कानुन कार्यविध
३६	ठाटीकाँध गा.पा.को कार्यविभाजन नियमावली २०७५
३७	घ वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजत पत्र कार्यविधि
३८	ठाटीकाँध गाउँपालिकाको सहकारी ऐन, २०७५
३९	स्थानीय राजपत्र प्रकाशन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५

२.३१.२. संगठनात्मक विकास

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले जम्मा १४ वटा शाखा हरु संचालनमा रहेकाछन यसका साथै ६ वटै वडा कार्यालयहरु पनि संचालनमा रहेकाछन ।

क. सामान्य प्रशासन शाखा
ख. कृषि विकास शाखा
ग. पशुपंक्षी विकास शाखा
घ. पूर्वाधार विकास शाखा
ङ. शिक्षा शाखा
च. आधारभुत स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखा
छ. सुचना प्रविधि शाखा
ज. महिला विकास शाखा
झ. प्राविधिक विकास शाखा
ञ. जिन्सी शखा
ट. लेखा शाखा
ठ. महिला विकास शाखा
ड. सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जिकरण शाखा
ढ. रोजगार शाखा

२.३२. श्रोत परिचालन

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानीको श्रोत ५० लाख लाख सम्म हुने गरेको छ । कर तथा राजस्व वाट हुने आन्तरिक आम्दानी न्यून हुने भएकाले विकास निर्माणमा खासै योगदान पुर्याउन सक्ने अवस्था छैन त्यसैले यहाको विकासका लगि संघीय तथा प्रदेश सरकार वाट प्राप्त हुने अनुदानकै भर पर्नु पर्ने हुन्छ । आव ७८/७९ को यथार्थ बजेटको आधारमा हेर्दा कुल बजेट ४९ करोड १९ लाख ६८ हजार २२५ मध्ये आन्तरिक आयको हिस्सेदारी जम्मा १७ लाख ७८ हजार ९९८ मात्र रहेको छ यस अनुसार गाउँपालिका पुर्ण रुपमा वाह्य श्रोतमा पुर्णत परनिर्भर भएको देखिन्छ ।उल्लेखित

वजेटमा संघको हिस्सेदारी मुख्यरुपमा त्यस्तै प्रदेशको हिस्सेदारी न्यून रुपमा र स्थानीय तहको आन्तरिक हिस्सेदारी अति न्यून रहेको देखिन्छ ।

२.३३. योजना व्यवस्थापन

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले योजना तर्जुमाका लागि समुदाय स्तरमा छलफल गरि टोल विकास संस्थाहरु मार्फत वडा कार्यालय हुदै गाउँपालिकामा आउने र गाउँपालिकाको कार्यपालिका तथा गाउँसभामा व्यापक छलफल गरि योजना तर्जुमा गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरे पनि विगतका योजना तर्जुमामा को अवस्था हेर्दा त्यस प्रकारको नीति अनुसरण गरेको देखिदैन । केहि हद सम्म गाउँबाट वडाध्यक्षहरु मार्फत योजनाहरु आएपनि गाउँपालिकाले विषयगत शाखा मार्फत प्राप्त हुने योजनाहरुलाई छलफल गरी स्वीकृति दिने गरेको छ ।

परिच्छेद ३
सोच तथा विकासको अवधारणा

३.१. पृष्ठभूमि

ठाँटिकाँध गाउँपालिका दुर्गम क्षेत्रमा अवस्थित गाउँपालिका भएपनि यहाँ विकासको प्रसस्त संभावनाहरु रहेकाछन । कृषिको व्यावसायिकरण जडिवुटी प्रवद्धन लागयत व्यवसायिक पशुपालन गर्न सके यो क्षेत्रमा प्रसस्त उपलब्धी हासील गर्न सकिने अवस्था छ । भर्खरै मात्र संघीयताका कार्यान्वयनमा गएको हुनाले गाउँपालिकाको पहिलो कार्यकाल अवस्था विश्लेषण गर्दै र कानुन कार्यविधिहरु वनाउदै वितेकोछ यो संगै अवस्था विश्लेषण ले एउटा महत्वपुर्ण चरण समाप्त भएको छ अर्थात रोगको पहिचान भइसकेको छ अव यो रोगको उपचारको लागि औषधीको जोहो गर्नु पर्ने भएको छ । वर्तमान अवस्था विश्लेषणले ऐले हामी कहाँ छौ अर्थात ठाँटिकाँध गाउँपालिका ऐले कहाँ छ ? भन्ने प्रश्नको जवाफ दिएको छ । अव दोश्रो प्रश्न भनेको अव हामी (ठाँटिकाँध गाउँपालिका) कहाँ जाने ? अर्थात हाम्रो लक्ष केहो ? अनि तेश्रो प्रश्न त्यो लक्षमा पुग्न कसरी संभव छ ? अर्थात कुन विधि वाट के कामा गर्न पर्छ ? यी सवै प्रश्नको उत्तर यो आवधिक योजनाले दिनेछ । त्यसका लागि यो गाउँपलिकाका समग्र क्षेत्रमा आन्तरिक सवलताहरु के के छन ? ती सवलताहरु लाई कुनु क्षेत्रमा प्रयोग गर्न सकिन्छ भन्ने वारेमा विस्तृत र सुक्ष्म रुपमा विश्लेषण गर्नु पर्दछ र आन्तरिक श्रोतको रुपमा परिचालन गर्नु पर्दछ । त्यसै गरी आन्तरिक कमजोरीहरु केके हुन ? ती कमजोरी हटाउन के के गर्न सकिन्छ ? हामी संग भएका सवलता हरुले आन्तरिक कमजोरी हटाउन सकिन्छ ? सकिदैन भने कस्तो वाह्य सहयोग चाहिन्छ ? भन्ने प्रश्नको जवाफ खोज्नु पर्दछ । यसै गरी समग्र गाउँपालिकाको हकमा वाह्य सवलताहरु (अवसर हरु) केके छन ? साथै वाह्य दुर्वलताहरु (चुनौतीहरु) के के छन् भन्ने वारेमा विस्तृत रुपमा विश्लेषण गर्नु पर्छ । यी चार वटै पक्षको विश्लेषण पश्चात गाउँपालिकाको लागि दीर्घकालिन सपना देखु र त्यसमा पुग्ने भर्याङ तयार गर्नु पर्दछ । उल्लेखित सपना पुरा गर्नका लागि यो गाउँपालिकाको समग्र पक्षको विश्लेषण गर्नु अनिवार्य छ ।

३.२. प्रमुख समस्या तथा चुनौती

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको प्रमुख समस्या तथा चुनौतीहरुलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ

<u>प्रमुख समस्याहरु</u>

- यातायातको सुविधा नहुनु
- कृषि पूर्वाधारहरुको निर्माण कमी हुनु
- कृषकलाइ प्रोत्साहन तथा आकर्षण गर्ने कार्यक्रम नहुनु

- पर्यटनको प्रचुर संभावना भएर पनि पर्यटक भित्र्याउन नसक्नु
- पर्यटकीय पूर्वाधार तथा पर्यटन प्रवर्धनको विकास नहुनु
- शिक्षामा गुणस्तरीय सुधार ल्याउन नसक्नु
- विद्यालयमा शैक्षिक पूर्वाधार साधन श्रोत उपकरणहरु पर्याप्त नहुनु
- अस्पताल नहुनु औषधीको उपलव्धता न्यून हुनु गुणस्तरीय उपचारको अभाव एवम स्वास्थ्य चौकी एवम वर्थिङ सेन्टरको अवस्था कमजोर हुनु
- सेवा प्रवाहमा प्रभावकारीता,पारदर्शिता र जवाफदेहिता कायम नहुनु
- ऐन नियम मापदण्डहरु आवश्यकताका आधारमा न्यून रुपमा निर्माण हुनु र निर्माण भएका ऐन नियम पनि कार्यान्वयन नहुनु
- आयोजना संचालनमा तथा विकास कार्यहरुमा सीमाना जोडिएका तथा नजिकका पालिकाहरु संग सहकार्य साझेदारी तथा समन्वय हुन नसक्नु
- निजी क्षेत्र सहकारी तथा अन्य सरोकारवाला संस्थाहरु संग प्रभावकारी सहकार्य हुन नसक्नु
- स्थानीय उद्योगहरुको प्रवर्धनमा न्यून प्राथमिकता हुनु
- तत्कालिन आवश्यकताका आधारमा योजना तर्जुमा हुनु दीर्घकालिन सोच नहुनु
- योजना तर्जुमामा सिमित वर्गको मात्र सहाभागीता हुनु
- स्वरोजगार वन्न चाहाने युवाहरुलाई लगानीको वातावरण वनाउन नसक्नु
- गर्भवती महिलालाई जोखीमयुक्त काममा नलागाउने खालका नुनै नीति नीयम कार्यविधि नुहुन

<u>चुनौतीहरु</u>

- कृषि पेशालाई सम्मानित वनाउन
- गरीवी न्यूनकरण गर्न
- युवा वेरोजगारी घटाउन
- युवाहरु शहरी क्षेत्र तथा विदेशतिर पलायन कम गर्न
- सुर्खेत नेपालगञ्ज तथा काठमाडौ तिर वसाई सराई दरलाई नियन्त्रण गर्न
- वैदेशिक रोजगारी वाट ल्याएको रकम (विप्रषण) गाउँपालिका भित्रै खर्च गर्ने वातावरण तय गर्न
- गाउँपालिकाको वजेट स्वीकृत आयोजनामा समय मै निकाशा गर्न
- वालविवाह,बहुविवाह,लैङ्गिक हिंसा,लैङ्गिक विभेद,महिला हिंसाको अन्त्य छुवाछूत प्रथा नियन्त्रण गर्न
- छरिएका वस्तीहरुमा सडक यातायात,पानी विजुली,संचार जस्ता आधारभूत पूर्वाधार निर्माण गर्न

- सडक निर्माण र निर्माण भएको सडक बाहै महिना संचालनमा ल्याउन
- बाँझो कृषि भूमिलाई सदुपयोग गर्न
- बर्षैभरि आफ्नै उत्पादनले खान नपुग्ने परिवारलाई खान पुग्ने वनाउन
- आपतकालीन एवम जटिल प्रकृतिको स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न
- जातीय विभेदको अन्त्य गर्न
- फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न
- राजनैतिक दवावलाई थेग्न

३.३. प्रमुख संभावना तथा अवसर

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा कृषि को व्यवसायिकता लाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्न सकिने अवस्था छ । प्रविधि युक्त कृषि लाई जोड दिनु पर्ने अवस्था छ । हाल यो गाउँपालिकाका प्रमुख संभावना तथा अवसरहरु निम्नानुसार रहेकाछन

<u>सवल पक्षहरु</u>

- विद्यालय जाने उमेर पुगेका सवै बच्चा विद्यालय जाने गरेकाछन
- पिछडिएको क्षेत्र भएको हुनाले वालवालिकाहरुले अध्ययनका लागि छात्रवृत्ती पाउने गरेकाछन
- ८६ प्रतिशत भन्दा वढी घरधुरीमा खानेपानीको धारा पुगेको छ
- सडक संजालमा गाउँपालिका जोडिएको छ । मद्यपहाडी लोकमार्ग जोड्ने तथा दैलेख सदरमुकाम जोड्ने सडक मौसमी वाट बाह्रमासे भएकोछ ।
- झण्डै दुइ तीहाइ भूगोल वन क्षेत्र भएको यो गाउपालिका सामुदायिक वन पर्यटन विकास गर्न उपयुक्त वातारण छ ।
- गैह्रकाष्ठ वन पैदावारको व्यवसायिक उत्पादन सुरु भएकोछ
- स्वास्थ्य संस्थामा गएर वच्चा जन्माउने गर्भवती हुदा स्वास्थ्य जाँच गर्ने प्रवृति वढ्दै गएको छ
- गाउँसभा, गाउँ कार्यपालिका लगायत अन्य समूहहरुमा महिला तथा दलितको सहाभागीता उल्लेख्य रुपमा वढ्दै गएको छ ।
- गाउँपालिका मा विपक्षी दलहरुवाट पनि रचनात्मक सहयोग प्राप्त भइरहेकोछ । समन्वय भइरहेकोछ
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आय क्रमश वढ्दै गएकोछ
- आवश्यक ऐन नीयम हरु निर्माण र कार्यान्वयन भइरहेको छ
- गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह वाट सेवाग्राही हरु सन्तुष्ट रहेकाछन

अवसर तथा संभावना

- कृषिलाई प्रविधि युक्त वनाएर श्रममा आधारित परम्परागत शैली लाई संसोधन गर्न सकिने
- वाख्रा तथा भेडा पालनका लागि उपयुक्त भूमि ।
- जौ गहु आलु को व्यवसायिक रुपमा खेति गर्न सकिने ।
- खुल्ला चरण क्षेत्र पशुपालनका लागि अत्यन्तै उपयुक्त
- लसुन अदुवा को व्यवसायिक रुपमा उत्पादन गर्न सकिने (तत्काल नकुहिने भएकोले गर्दा लामो समय सम्म भण्डारण गर्न सकिने)
- जनसंख्मा युवा जनशक्ति अधिक भएको हुनाले विकासका महत्वकांक्षी योजनाहरु संचालन गर्न सकिने
- वैदेशिक रोजगारी वाट प्राप्त विप्रेशणलाई व्यवसायिक लगानी गर्न सकिने
- प्रसस्त धार्मिक स्थल भएको र सवै जसो नागरिक एउटै धर्म मान्ने भएकाले धार्मिक स्थललाई धार्मिक पर्यटनको विकास गर्न सकिने
- वहुमुल्य जडिबुटी खेती, प्रवर्द्धन र विक्रि वितरण गरी धेरै पुँजी आर्जन गर्न सकिने
- सहकारी विकास गरी कृषि तथा वचत ऋणको क्षेत्रमा व्यापक परिचालन गर्न सकिने

३.४. निर्देशक सिद्धान्त

गाउँ विकासका समष्टीगत लक्ष्य तथा उद्देश्यहरु प्राप्त गरी दीर्घकालीन सोंचको प्राप्ति उन्मुख गाउँको विकास प्रक्रियालाई अगाडी बढाउन निम्न अनुसारका विकासका निर्देशक सिद्धान्तहरु तय गरिएको छ । गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंचलाई हासिल गर्न यी निर्देशक सिद्धान्तहरु लागू गरिनेछ ।गाउँपालिकाका विषयगत योजनाहरु तथा आवधिक र वार्षिक योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा यो आवधिक गाउँ विकास योजना निर्देशक सिद्धान्त वमोजिम भए नभएको सुनिश्चित गर्दै लगिनेछ ।ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका विकासका लागि निम्नानुसार निर्देशक सिद्धान्तहरु तय गरिएकोछः

क. जनकेन्द्रीत विकासःलाभग्राहीको अर्थपूर्ण सहाभागीता

विकासका लागि विकास भन्ने नभई विकास त्यस क्षेत्रका जनताको उन्नति सँग सम्वन्धित रहेको हुन्छ ।विकासले के कुन पक्ष र बिषयलाई सम्वोधन गर्नु पर्छ भन्ने कुरा स्थानीय विशिष्टतामा भर पर्दछ ।विशेषतःहालसम्म पनि विकासका लाभबाट वञ्चित समुदाय, दलित, जनजाती, पिछडा वर्ग, महिला, वालवालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, भौगोलिक रुपमा पछि परेका गाउँ टोलका जनतालाई ध्यानमा राखी योजना तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिनेछ ।पछाडि पारिएका समुदाय एवं वर्गको सवलीकरण एवं सशक्तीकरण गर्दै सामाजिक एवम् आर्थिक शसक्तिकरण गरिनेछ ।

ख. प्राकृतिक स्रोतको दिगो उपयोग तथा वातावरणमैत्री विकास

गाउँपालिकाले विकास योजना सञ्चालन गर्दा स्थानीय स्रोत, साधन, सम्पदाको बुद्धिमतापूर्ण एवं दिगो रुपमा उपयोग गर्ने र वातावरणलाई क्षती नपुग्ने गरी योजना तथा कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । प्राकृतिक रुपमा अति नै महत्वपूर्ण भूभाग रहेको यो गाउँपालिकाको विकास पूर्वाधारका योजनाहरु सञ्चालन गर्दा प्राकृतिक छटा र भूभागलाई नखल्वल्याउने गरी विकास गर्न पहल गरिनेछ ।

ग. बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रवर्द्धन

गाउँपालिकामा जनसंख्याको लगभग आधा जनसंख्या वालवालिका रहेका छन। वालस्वास्थ्य, वालशिक्षा तथा वालविकास, वाल संरक्षण तथा वालसहाभागीतामा हुने लगानी सम्बृद्ध र दिगो गाउँ विकासको महत्वपूर्ण आधारस्तम्भ हुने हुँदा वालमैत्री स्थानीय शासनको स्थापना र सुदृढीकरण गरिनेछ ।गाउँ पालिकामा विकासका क्रममा सञ्चालन गरिने समाजिक, आर्थिक एवं पूर्वाधार निर्माणजस्ता आयोजनाहरु वालवालिकाको पहुँच एवं सहाभागीता गराई बालमैत्री हुने गरी सञ्चालन गरिनेछ ।

घ. वस्ती विकास

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा झण्डै एकहजार घरधुरीहरु बाढी पहिरो तथा अति भिरालो स्थानमा वसोवास गरिरहेकाछन भने यो गाउँपालिकामा अत्यन्तै छरिएर रहेका घरधुरीहरु भएका हुनाले उपयुक्त स्थान हेरी बसोवासयोग्य, खेतीयोग्य, सार्वजनिक क्षेत्र, जलाधार क्षेत्र, सम्बेदनशील क्षेत्र जस्ता क्षेत्रलाई विभाजन गरी वस्तीको विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ यो विषयमा गाउँपालिकाबाट उपयुक्त भूउपयोग योजना बनाइ लागु गरिनेछ

ङ. संस्थागत विकास

ठाँटिकाँध गाउँपालिका स्थानीय सरकार हो ।यो सरकार नागरिकलाई सेवा प्रदान गर्ने घरदैलोको सरकारका रुपमा रहेको छ ।स्थानीय तहको संस्थागत, संरचनागत चुस्तताको रुपमा रहन सकेमा मात्र जनतालाई प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्न सक्षम हुन्छ । यसका लागि समग्र राष्ट्रिय सन्दर्भ (लोकतान्त्रिक संघीय ढाँचामा राज्यको पुनर्संरचना र नयाँ संविधान अनुसारको कार्य अधिकारक्षेत्र) समेतलाई ध्यानमा राखी संभावित क्षेत्रहरुमा आवश्यक पूर्वाधार विकास गरी बजार निर्माण गर्न र त्यसकालागि समन्वय गर्न विद्यमान गाउँपालिकाको आन्तरिक संगठनलाई चुस्त र दुरुस्त पार्दै लगिनेछ । गाउँपालिकाको विकासमा विकासका साझेदार सवै संघ संस्थाहरुसँगको आपसी समन्वय र सहकार्यलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ । संघीय तथा प्रदेश स्तरका योजना तथा कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाबाट उपयुक्त वातावरण वनाइनेछ । गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने सवै विकास योजनाहरुलाई एकीकृत र समन्वयात्मक तुल्याउन गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता तथा सहकार्य को संस्कृति विकास गर्ने कार्यप्रणाली अवलम्वन गरिनेछ

। यसैगरी विकासका कार्यहरुलाई एकीकृत ढंगले सञ्चालन गर्न एवं अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिका तहमा विकासका सवै सरोकारवालाहरुको संस्थागत क्षमताको विकासमा जोड दिइनेछ

च. गैसस, निजी क्षेत्रको विकासमा साझेदारिता

गाउँपालिकाको विकासमा सार्वजनिक क्षेत्रका अलावा गैसस, निजी क्षेत्र र सहकारीको माध्यमबाट साझेदारी विकासका लागि उपयुक्त वातावरण बनाउनु विकास योजनाको निर्देशक सिद्धान्त हुनेछ । निजी क्षेत्र प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक शान्ति सुरक्षा, सार्वजनिक पूर्वाधार, लाभको बाँडफाँडको न्यायोचित प्रबन्ध गरिनेछ ।

छ. सामाजिक समावेशीकरण र न्याय (भेदभाव रहित समाज)

जातीय, लैंगिक, भौगोलिक, उमेरगत, धर्म तथा क्षमता आदिका आधारमा गाउँ पालिकाबाट सञ्चालन गरिने विकासका हरेक क्रियाकलापमा भेदभाव गरिने छैन ।विकासका क्रियाकलापमा निर्णय प्रक्रिया, लाभको वाँडफाँडमा सवै क्षेत्र तथा पक्षको सहाभागीता गराइनेछ ।पछि परेका वर्ग र समुदायको जीवनस्तर उठाउने योजनालाई प्राथमिकता दिइनेछ ।साथै गाउँपालिका स्तरीय आयोजनाहरुको निर्माण गर्दा अपाङ्गमैत्री वनाइनेछ। अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सम्मानजनक जीवनयापनका लागि उपयुक्त वातावरण बनाईनेछ ।

ज. सुशासन (पारदर्शिता, जवाफदेहिता, निस्पक्षता, सहाभागीता)

सार्वजनिक सेवाप्रवाहलाई प्रभावकारी वनाउन ती निकायमा कार्य गर्ने कर्मचारीहरुलाई पारदर्शी एवं जवाफदेही बनाइनेछ ।सामाजिक विभेद एवं वहिष्करणमा परेका वर्ग समुदायको अर्थपूर्ण सहाभागीता गराउँदै ठाँटिकाँध गाउँपालिकालाई विभेद शुन्य पालिकाको रुपमा विकास गरिनेछ ।संविधान र कानुनहरुको पूर्णपालना गर्दै पारदर्शी र जवाफदेहीताका संयन्त्र तथा औजारहरुको परिचालन गरिनेछ ।नागरिक समाजहरुलाई सशक्तीकरण गर्दै नागरिकका आवाजहरुलाई विकास योजनाहरुका माध्यमबाट सम्बोधन गरिनेछ ।

झ. अभियानमूलक विकास

गाउँपालिकामा विकासका गतिविधिहरुलाई जनताको आवश्यकता अनुसार विश्वासिलो वनाउन, आम नागरिकको उच्च सहाभागीता सुनिश्चित गर्न अभियानात्मक विकास प्रक्रिया अवलम्वन गरिनेछ । सवै विषय क्षेत्रमा जनताको आवश्यकता अनुसार अभियानात्मक विकास कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।पूर्ण सरसफाइयुक्त गाउँपालिका, पूर्ण खोपयुक्त गाउँपालिका, पूर्ण साक्षरता गाउँपालिका, जातीय छुवाछुतरहित गाउँपालिका, धुवामुक्त घर भएको गाउँपालिका, हरियाली गाउँपालिका, पूर्ण उज्यालो गाउँपालिका, वोक्सीप्रथा, दाइजोप्रथा, महिलामाथि हुने घरेलु हिँसाका घटना शून्य गाउँपालिका,

सुधारिएको गोठ, एक गाउँ एक उत्पादन, एक वस्ति एक सार्वजनिक चर्पी, एक गाउँ एक उद्यम, एक विद्यालय एक इन्टरनेट, आदि केही महत्वपूर्ण अभियानका रुपमा विकास गरिने निर्देशक सिद्धान्त हुनेछ

ञ. विकासमा राजनीतिक एकता

प्रस्तुत आवधिक गाउँ विकास योजनाले ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको विकासका लागि विकासमा राजनीतिक एकता कायम गरी उपलब्ध स्रोत,साधन र अवसरको अधिकतम उपयोग गर्दै गाउँ वासीलाई सेवा,सुविधा प्रवाह गर्दै थप स्रोत र साधनका लागि आ—आफ्नो क्षेत्रबाट एकताबद्ध भई प्रयासरत रहने सिद्धान्तलाई अवलम्बन गरिनेछ ।

३.५. दीर्घकालीन सोच

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको समृद्धि का लागि मूख्य रुपमा ५ वटा क्षेत्रको विकास जरुरी छ साथै सामाजिक रुपमा सद्भाव कायम गर्ने र श्रमलाई सम्मान गर्नुपर्ने महत्वपूर्ण पक्ष जरुरीछ । यो गाउँपालिकाको लागि सडक र विजुली अत्याबस्यक पूर्वाधारहरु हुन भरखरै मात्र सुरु भएको सडक निर्माणले तिव्रता पाउनु पर्ने देखिन्छ । बिजुली वत्ती उद्यम व्यवससाय तथा प्रविधिका लागि अनिवार्य उर्जा हो । हाल यो गाउँपालिकाका ९४ प्रतिशत भन्दा वढी घरमा सौर्य विजुली रहेको छ त्यसवाट वत्तीको र सामान्य रुपमा संचार साधनहरु चल्न सक्छ तर दिगो रुपमा चल्न सक्दैन त्यसैले यहाँको समृद्धिका लागि विजुली (जलविद्युत) अनिवार्य रहेकोछ यो काम क्रमश भइरहेकोछ । त्यस्तै यो गाउँपालिकाको समृद्धि भनेको कृषिको प्रविधिकरण र व्यवसायीकरणमा देखिएकोछ त्यसका लागि सिंचाइ, प्राविधिक शिक्षा तथा प्रविधि को विकास र विस्तार हुन जरुरी रहेको छ । प्राकृतिक रुपमा धेरै प्रकारका जडिबुटीहरु पाइने भएको हुनाले यसको प्रवर्द्धन गरी व्यवसायिक रुपमा उत्पादन तथा निर्यात गर्न सकिन्छ । पर्यटन विकासका लागि यहाँका मठ मन्दिर तथा प्राकृतिक र ऐतिहासिक सम्पदाको संरक्षण संवर्द्धन र पूर्वाधार निर्माण गर्नु पर्दछ ।यो गाउपालिकाको प्रमूख रुपमा ध्यान पुर्याउनु पर्ने पक्ष भनेको नै शिक्षा र स्वास्थ्य हो त्यसपछि माथि उल्लेखित कुराहरु कार्यान्वयन गर्न सकिन्छ । उल्लेखित सवै कुरा पुरा भएपछि यो गाउँपालिका समृद्ध हुनेछ । उल्लेखित सवै विषयवस्तुलाई समेटेर ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच निम्नानुसार तय गरिएकोछ

"शिक्षा स्वास्थ्य सम्पदा र प्रविधि सहितको कृषि ।
श्रम सद्भाव उद्यम र पूर्वाधार ठाँटिकाँधको समृद्धि ।।"

३.६. समष्टिगत लक्ष्य

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वर्तमान अवस्थामा जुन समस्याहरु देखिएका छन ती सवै समस्याहरु समाधान गर्नु गाउँपालिकाको कर्तव्य तथा जिम्मेवारी हो त्यसैले आगामी पाँच वर्ष भित्रमा योजनावद्ध रुपमा कार्यक्रम संचालन गरेर हासिल गर्ने लक्ष्य निम्नानुसार रहेकोछ ।

"कृषिका लागि सिंचाई उद्योगका लागि विजुली र बजारका लागि सडकको विस्तार गरी व्यवसायिक वातावरणको विकास गर्ने साथै शिक्षा स्वास्थ्य र पर्यटन विकास गरी प्रतिव्यक्ति आम्दानीमा विकास भएको हुनेछ "

३.७. विषय क्षेत्रगत वृहत उदेश्य

गाउँपालिकाको समष्टिगत लक्ष प्राप्तिका लागि देहाय बमोजिम क्षेत्रगत बृहत उदेश्य निर्धारण गरिएकोछ

आर्थिक विकासः कृषि तथा पशुपालनको क्षेत्रमा प्राविधिक शिक्षा तथा प्रविधिको प्रयोग गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धिका साथै सर्वसुलभ कर्जा प्रवाह मार्फत साना तथा मझौला उद्योग प्रवर्द्धन गरी रोजगार वृद्धि गर्न र बैदैशिक रोजगारीबाट फर्किएकाहरुलाई स्वदेशमै काम गर्ने वातावरण वनाउने

सामाजिक विकासः लक्षित वर्ग सशक्तिकरण गर्दै गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य, सामाजिक सुरक्षामा तिन्को पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।खानेपानी सरसफाइमा सवै घरधुरीहरु संलग्न गराउने युवा तथा खेलकुद क्षेत्रको विकास गर्ने क्षेत्रीय प्रादेशिक तथा संघीय खेलाडीहरु विकास गर्ने ।

पूर्वाधार विकासः सडक तथा विजुलीमा सवै घरधुरीको पहुँच स्थापित गरि विकास प्रवाहमा टेवा पुर्याउनु । खेतीयोग्य क्षेत्रमा सिंचाइको व्यापक विस्तार गरी कृषि रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने

वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनः गैह्रकाष्ठ वन पैदावार प्रवर्द्धन र वातावरण तथा विपद् प्रतिरोधी भौतिक पूर्वाधार निर्माण मार्फत दिगो विकासमा टेवा पुर्याउनु ।वन संरक्षण संवर्द्धन र उपयोगको दिगो योजना तयार गरी रोजगारीका अवसरहरु सृजना गर्ने । सल्लो को खोटो संकलनलाई व्यवसायिक रुपमा प्रवर्द्धन गर्ने ।

सुशासन तथा संस्थागत विकासः गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमताको विकास गरी जवाफदेहितामा अभिवृद्धि गर्ने आवश्यक कानुन कार्यविधिहरु वनाई कामलाई सहज र सरल वनाउने । काममा आवश्यक दण्ड सजाय तथा पुरस्कारको व्यवस्थापन गरी प्रोत्साहन गर्ने ।

३.८. परिमाणात्मक लक्ष

यस पञ्चवर्षीय योजनामा समावेस भएका अधिकांश योजनाहरू सफलतापूर्वक कार्यान्वयन हुन सकेमा निम्न अनुसारका परिमाणात्मक उपलब्धि हासिल हुनसक्ने अनुमान गरिएको छः

१.आर्थिक विकास

कृषि: व्यवसायिक कृषकको संख्या कम्तिमा ४५० भै खाद्यान्न तथा तरकारीमा यो गाउँपालिका पूर्ण रूपमा आत्मनिर्भर भएको हुनेछ ।यस गाउँपालिकाको उत्पादित तरकारी, आलु, फलफूल तथा दलहन वाह्य वजारमा लगेर विक्रि वितरण समेत भएको हुनेछ ।

पशुपालन: व्यवसायिक रूपमा पशुपालन गर्ने कृषकको संख्या कम्तीमा पनि २५० भै दुध तथा दुग्धपदार्थ र मासुको उत्पादनमा यो गाउँपालिका आत्मनिर्भर भएको हुनेछ । यस गाउँपालिकाका धेरै बस्तीहरूले दुध तथा दुग्धपदार्थहरू, लोकल तथा बोईलर कुखुरा, बंगुर तथा खसी बोका भेडा वाह्य बजारमा निर्यात भएको हुनेछ ।

सिंचाई: यस गाउँपालिकाले संभाव्य सिंचाईका सबै उपायहरू अपनाएको अवस्था हुनेछ । परम्परागत सिंचाई कुलाहरूको पूर्ण सदुपयोग गर्नुको साथै सिंचाईका नयाँ उपायहरू जस्तै थोपा सिंचाई, बर्षातको पानी संकलनबाट गरिने सिंचाई, समेत प्रयोग र परीक्षण गरेको अवस्था हुनेछ ।

पर्यटन: यस गाउँपालिकामा कम्तीमा पनि पाँचवटा पर्यटकीय आकर्षणहरूका पूर्वाधारहरू निर्माण हुनेछन जसले प्रतिवर्ष दशहजार स्वदेशी र एकहजार विदेशी पर्यटक आउँने सम्भावना हुनेछ । विभिन्न बस्तीमा होटल, रिसोर्ट र होमस्टेक विकास भै यो संख्यालाई खान र बस्नको पर्याप्त व्यवस्था भएको अवस्था हुनेछ ।

२. सामाजिक विकास

शिक्षा: कम्तिमा ५० प्रतिशत सार्वजनिक विद्यालयहरूमा सुरक्षित पक्की भवन,शतप्रतिशत विद्यालयहरूमा पर्याप्त शौचालय र शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था हुनेछ । धुले कोठामा गरिने पठनपाठन अवस्थाको पूर्णतया अन्त्य भएको हुनेछ ।त्यस्तै मानवीय पक्षमा शिक्षकको पेशागत क्षमता,कार्यकौशलता र नियमिततामा सुधार भै विद्यार्थीहरूको पठनपाठन अनुशासित, मर्यादित र गुणस्तरीय हुनेछ ।

स्वास्थ्य: भौतिक पक्षमा सबै स्वास्थ्य चौकीमा पर्याप्त पक्की र सुरक्षित भवन, शौचालय तथा शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था हुनेछ ।मानवीय पक्षमा दक्ष जनशक्तिको उपलब्धता, नियमितता, प्रभावकारी गुणस्तरयक्त सेवा सुचारु भएको हुनेछ । गाउँपालिकामा १५ सैयाको एउटा अस्पताल स्थापना संचालनमा आएका हुनेछ।

खानेपानी: शत प्रतिशत जनताले पाईपबाट ल्याएको नत्र सुरक्षित मूलको खानेपानी प्रयोग गर्न सक्षम हुनेछन्। गाउँपालिका भित्रका सबै पानीका मुहानहरू निरीक्षण, परीक्षण र उपचार गरी स्वच्छ खानेपानीको आपूर्ति सुनिश्चितता भएको हुनेछ ।

<u>लक्षित वर्गः</u> गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउने सेवा र सुविधामा लक्षित वर्गलाई पहिलो प्राथमिकता प्रदान भएको हुनेछ । विकासका काममा महिलाहरूको सहाभागीता र सक्रियता बढेको हुनेछ । दलित, अपांग र जेष्ठ नागरिकहरू गाउँपालिकाका वार्षिक कार्यक्रमहरुमा सम्मानित भएका हुनेछन ।

<u>कला र संस्कृतिः</u> स्थानीय वाजा संरक्षण र विकास भएको हुनेछ । बर्षमा एक पटक कला तथा संस्कृति झल्काउने महोत्सव आयोजना गर्ने वातावरण तयार भएको हुनेछ । साथै यस क्षेत्रको कला तथा संस्कृति लाई झल्काउने गरी प्रकाशन भएको हुनेछ ।

<u>खेलकुदः</u> विद्यालय स्तरीय, वडास्तरीय र गाउँपालिकास्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता नियमित रुपमा संचालन भएका हुनेछ । हाल संचालनमा रहेका साना खेलमैदानको स्तरोन्नती भई व्यवसायिक उपलब्धी हासिल भएको हुनेछ

३. भौतिक पूर्वाधार विकास

<u>मोटरबाटोः</u> यस गाउँपालिकामा हाल भएका कच्ची मोटरबाटो मौसमी रुपमा संचलनमा रहेको हुनाले आगामी ५ वर्ष भित्र यो वाटो बाह्रै महिना चल्ने र बाँकी ५० किमि बाटो निर्माण गरी संचालनमा आएको हुनेछ । यो गाउँपालिकाका सवै वडाहरु सडक सञ्जालमा जोडिनेछन ।

<u>भवनः</u> यस गाउँपालिका र सबै वडा कार्यालयहरू तथा गाउँपालिका कार्यालय निर्माण भएको हुनेछ । कार्यालयहरुमा आवश्यक शौचालय तथा पानीको आपूर्ति सहितका पर्याप्त कोठा भएका पक्की भवन हुनेछन्। यसकोसाथै कम्तिमा २ वटा वडामा एक एक वटा सामुदायिक भवनहरू बनी प्रयोगमा आएको हुनेछन ।यसरी बनाइने भवनहरु पूर्ण रुपमा अपाङ्ग मैत्री वालमैत्री र महिला मैत्री हुनेछन ।

<u>पुलः</u> यस गाउँपालिकाको झोलुङगे पुलको आवश्यकता शत प्रतिशत पूरा भएको हुनेछ ।

४. वातावरण तथा विपद

<u>वनः</u> यस गाउँपालिका भित्रका सबै सार्वजनिक वन जंगलहरू सामुदायिक वनमा परिणत भएको हुने छ । सबै सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू सशक्त, पारदर्शी र पालिकाको योजना कार्यान्वयनको क्रममा लगानी सहितको साझेदारी गर्न सक्षम भएको अवस्था हुनेछ ।गैर काष्ठ वन पैदावारको व्यवसायिक विकास, संरक्षण भई संकलन तथा प्रशोधन गर्ने गरी कम्तीमा २ वटा उद्योग स्थापना भई संचालनमा रहेका हुनेछन ।

<u>वातावरणः</u> वातावरण संरक्षणलाई पालिकाबासीले जीवनको अभिन्न अंगका रूपमा ग्रहण गरेको अवस्था हुनेछ । व्यक्तिगत तथा सार्वजनिक शौचालय, व्यक्तिगत सरसफाई, टोल बस्तीको सरसफाई र सार्वजनिक संघसंस्था तथा विद्यालय क्षेत्रको सरसफाई स्वस्फुर्तरूपमा स्थानीय नेतृत्वमा संचालन हुने

अवस्था सृजना भएको हुनेछ । यस गाउँपालिकाका शतप्रतिसत घरहरू फुसको छाना रहित हुनेछन्। गाई भैसीका गोठहरु सुधारिएको गोठमा परिणत भएका हुनेछन्।

<u>विपदः</u> गाउँपालिकामा एउटा केन्द्रीय विपद व्यवस्थापन कोष र कार्यदल क्रियाशील हुनेछ । यसैगरी सबै वडामा विपद व्यवस्थापन कोष र तालिमप्राप्त कार्यदलहरू हनेछन्। यस गाउँपालिकामा कम्तीमा २ वटा सुचीकृत हेलिप्याडहरू निर्माण हुनेछन्।

५.संस्थागत विकास र सेवा प्रवाह

<u>व्यक्तिगत क्षमता विकासः</u> संघीयता भर्खरै मात्र कार्यान्वयन भएको,आवश्यक कानुन निर्माण गर्दै र काम गर्ने परिपाटी सिक्दा सिक्दै पहिलो पाँच वर्ष वितिसकेको र दोश्रो पटक निर्वाचित जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरू प्राय नयाँ तथा नयाँ पुस्ताका भएका र बाह्य कर्मचारीहरु पनि दुर्गम क्षेत्र भएकाकारण बस्न त्यति नरुचाउने भएकाहुनाले स्थानीय कर्मचारीहरु विकास गर्न यो पञ्चवर्षीय योजना अवधिमा व्यक्तिगत क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू यथेष्ट मात्रामा संचालन भै पालिकाका सबै जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरू आफ्नो दायित्व वहन गर्न आवश्यक ज्ञान र सीप हासील गरेकाहुनेछन ।

<u>संस्थागत क्षमता विकासः</u> गाउँपालिका कार्यालय, यस अन्तर्गतका शाखा, उप—शाखा तथा बिषयगत एकाईहरू पूर्णरूपमा स्रोत र साधन सहित स्थापित भै सुचारु रूपले कृयाशील भएको अवस्था हुनेछ ।त्यस्तै गाउँपालिका तथा वडाहरूका काम मध्ये ५० प्रतिशतसम्म आधुनिक प्रविधिको माध्यमबाट गर्ने संस्कारको विकास भएको अवस्था हुनेछ ।

<u>सुशासनः</u> यो ठाँटिकाँध गाउँपालिका र वडाका सबै काममा सुशासनसंग सम्बन्धित कुनै पनि जनगुनासो सन्नुपर्ने अवस्था रहने छैन ।

<u>रोजगारी सृजनाः</u> कृषि तथा पशुपालनमा व्यवसायीकरण, उद्योग घन्दाको विकास र बिस्तार तथा पर्यटनसंग सम्बन्धित सेवा क्षेत्रको विकासबाट यो पञ्च वर्षीय योजनाको अन्त्यसम्ममा यस गाउँपालिकामा ८०० पूर्ण र १,२०० आंशिक गरी २००० जनाका लागि मर्यादित रोजगारीको सृजना भएको हुनेछ ।

<u>बैदेशिक रोजगारीः</u> हाल यस गाउँपालिकाका २० देखि ३५ वर्ष उमेर समूहका युवाहरू अधिकांश रोजगारीका लागि स्वदेशकै ठूला शहरमा वा विदेश जाने गरेको तथ्यांक छ ।स्वरोजगारमूलक व्यवसायहरु संचालन गरी यस योजनाको अन्त्यसम्ममा वैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाहरुको संख्यामा कमी आएको हुनेछ ।

प्रतिव्यक्ति सरदर आम्दानीः यस गाउँपालिकाको हालको प्रतिव्यक्ति सरदर आम्दानी ४६२ अमेरिकी डलर रहेकोछ (राष्ट्रिय औसत १,४३४ र प्रदेशको औसत ६०६ अमेरिकी डलर छ) । यस योजनाको अन्त्यसम्ममा यो आम्दानी बढेर ८०० डलर पुग्नेछ ।

३.९. रणनीति तथा प्राथमिकता

ठाँटिकाँध गाउँपालिलकाले अंगिकार गरेको दीर्घकालीन सोच,आवधिक गाउँविकास योजनाले निर्धारण गरेको लक्ष र बृहत क्षेत्रगत उदेश्य संगै परिमाणात्मक लक्ष हासिल गर्नको लागि देहाय अनुसार रणनीति अवलम्वन गर्ने ।

क. रोजगारी एवम आयआर्जनका अवसरहरु सृजना गरी स्थानीय अर्थतन्त्रलाई गतिशिल वनाउदै निरपेक्ष गरिबी न्यूनीकरण गर्ने ।

ख. कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायीकरण गर्दै उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्ने ।

ग. गुणस्तरीय शिक्षा स्वास्थ्य,खानेपानी लगायत आधारभुत सेवा सुविधामा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने

घ. सामाजिक समावेशीकरण सामाजिक न्यायसहितको समतामूलक आर्थिक सामाजिक विकास गर्ने

ङ. गुणस्तरीय यातायात,विद्युत सिंचाई लागायतकाका पूर्वाधारहरु विकास गर्ने

च. निर्माण सम्पन्न भएका पूर्वाधारहरुको दिगो उपयोगका लागि नियमित मर्मत संभार तथा स्तरोन्नती गर्ने

छ. विपद संवेदनशिलता विकास गर्दै विपद जोखीम न्यूनीकरण गर्ने

ज. प्राकृतिक संपदाको दिगो उपयोग एवम वातावरणको संरक्षण गर्ने

झ. सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई नागरिक मैत्री,प्रभावकारी र सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने

ञ. सार्वजनिक सम्पत्तिहरुको दिगो संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने

ट. कृषि उत्पादनलाई प्रविधियुक्त र व्यवसायीकरण, विविधिकरण गर्न सहयोग पुग्ने सहकारिता आबद्ध कार्यक्रममा गाउँपालिकाको स्रोत साझेदारी बढाउने ।

ठ. आवधिक योजना अवधि भित्रै भूवर्गिकरण गरी व्यवसायिक कृषि क्षेत्र तोक्ने र ती क्षेत्रमा गाउँपालिकाले तोकेका प्रकार र मापदण्डका पूर्वाधार मात्र निर्माण गर्न दिने ।

ड. सडक सञ्जाल बढाउँदा कृषि व्यवसायिकीकरण गर्न मद्दत पुग्ने किसिमले गर्ने । सडक वढाउने र वनाउने संगसंगै लैजाने ।

ढ. उज्यालो ठाँटिकाँध कार्यक्रम संचालन गर्ने र प्रत्येक घरमा विद्युत विस्तार गर्ने ।(हालको सोलार वत्ती यथावत राखी जल विद्युत जोड्ने)

ण. प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण र सम्वर्द्धन गरी ग्रामीण पर्यटनलाई प्रोत्साहित गरिने

त. आन्तरिक राजस्वको अंश बृद्धि स्थानीय स्रोत साधनको पहिचान र परिचालन द्वारा गर्ने ।

थ. प्राविधिक सर्वेक्षण भएका स्थानीय सहाभागीता जुट्ने उत्पादनमूलक कार्यक्रमकहरुलाई प्राथमिकता दिने

द. उपभोक्ता समितिको क्षमतामा संचालन गर्न सकिने योजना मात्र उपभोक्ताबाट कार्यान्वयन गराइने

ध. जलवायु परिवर्तन, विपद जोखिम व्यवस्थापन, दिगो विकास सम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तरराष्ट्रिय प्रतिबद्धता अनुकुलका विकास योजनाहरु समाहित गरिने ।

न. योजना तर्जुमा र अनुगमनका लागि सूचना प्रणालीको विकास गर्दै तथ्यांकमा आधारित आवश्यक्तालाई प्राथमिकता दिने ।

न. सञ्चालित विकास गतिविधिहरुको आवधिक रुपमा सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक परीक्षण, लैङ्गिक परीक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाई लाई उत्तरदियत्व र पारदर्शिताका औजारका रुपमा निरन्तर प्रयोगमा ल्याइने

प. तीनवर्ष भन्दा बढी कार्यान्वन अबधि भएका अन्तर स्थानीय तथा अन्तर प्रदेशतहमा सेवा बस्तु पुग्ने आयोजनाहरुमा प्रदेशस्तर र सङ्घीय लगानी आकर्षित गर्ने योजनाहरु मात्र तर्जुमा गर्ने ।

प्राथमिकता

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले अंगिकार गरेको दीर्घकालिन सोच,आवधिक गाउँ विकास योजनाले निर्धारण गरेको लक्ष, बृहत क्षेत्रगत उदेश्य र परिमाणात्मक लक्ष हासिल गर्न देहायअनुसारका विषयक्षेत्रलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ

क. सडक निर्माण

ख. विद्युत विस्तार

ग. सिंचाई

घ. प्रविधियुक्त कृषि

ङ. शिक्षा

च. स्वास्थ्य

छ. लैङ्गिक समानता सामाजिक समावेशीकरण

ज. पर्यटन

झ. सुशासन

३.१०. एकिकृत परिमाणात्मक लक्ष र नतिजा

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण तथा सहाभागीतामूलक पक्रिया अवलम्वन गरी एकीकृत तथा विषय क्षेत्रगत योजना तर्जुमा गरिएको छ । योजना कार्यक्रम वा आयोजना बीच नतिजाहरुको तहगत अन्तर सम्वन्ध स्थापना गरी योजना प्रकृयालाई नतिजामुखी बनाउने सन्दर्भमा कारण र असरहरुको विश्लेषण गर्दै लगानी देखि प्रतिफल हुदै लक्ष वा प्रभाव संम्म पुग्न नतिजाहरुको शृङ्खलावद्ध सम्वन्ध स्थापित गर्न नतिजा खाकाको रुपमा देहायको एकिकृत तर्कवद्ध खाका तयार गरिएकोछ । नतिजा सूचकहरु मार्फत योजनाको प्रगती अनुमान गरी निर्णय प्रकृयालाई प्रमाणमा आधारित वनाउने एवम नतिजा प्रतिको जवाफदेहिता सुनिश्चिच गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएकोछ ।

तालिका ३१ एकिकृत गाउँ विकास परिमाणात्मक लक्ष योजना तर्कवद्ध खाका

नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष २०७९/८०	लक्ष परिमाण २०८४/०८५	सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
प्रभावः पूर्वाधार सहितको व्यवसायिक कृषि, प्रशोधन सहितको जडिबुटी प्रवर्द्धन र होम स्टे सहितको पर्यटन विकास	१. मानव विकास सुचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५३८	०.५८७	केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग,गाउँलिका वस्तुगत विवरण प्रथम पञ्च वर्षीय योजना कर्णाली ०७६/०७७-०८०/०८१	अन्तर सरका समन्वय र निजी एवम सहकारी क्षेत्रसंग सहकार्य भएको हुने ।
	२. लैङ्गिक विकास सुचकाङ्क	सुचकाङ्क	०.९०२	०.९५०		
	३. वहुआयामिक गरिबी	प्रतिशत	५१.२२	३५.००		
	४. निरपेक्ष गरिबी	प्रतिशत	५२.१	२०.००		
	५. प्रति व्यक्ति वार्षिक आय	US$	४६२	८००		
	६. औषत आयु (जन्म हुँदाको समय)	वर्ष	६६	७०		
	७. साक्षरता दर	प्रतिशत	७०.५	८५		
	८. वरोजगार दर	प्रतिशत	९.७	६		
असर तहः १. आर्थिक विकासः प्राविधिक शिक्षा र प्रविधि मार्फत कृषि उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि । साथै सर्व सुलभ कर्जा प्रवाह मार्फत साना र मझौला उद्योग मार्फत रोजगार वृद्धि	१. आफ्नो उत्पादनले वर्षभरी खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	४७.९	७०	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	अन्तर सरका समन्वय र निजी एवम सहकारी क्षेत्रसंग सहकार्य भएको हुने ।
	२. व्यवसायिक रुपमा संचालित पशुपंक्षी जन्य फर्म	संख्या	४	५०		
	३. पर्यटन व्यवसायवाट कूल रोजगारी प्रदान	संख्या	०	१००		
	४.रोजगारीमा कृषि को योगदान	प्रतिशत	३५	७०		
	५.वैक तथा वित्तीय संस्थाहरुवाट भएको कुल कर्जा प्रवाह	करोड	४.५	२०		
	६.उत्पादनमूलक क्षेत्रमा बिप्रेषण (बैदेशिक रोजागर वाट प्राप्त रेमिटयान्स) लगानी	करोड	४	१५		

नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष २०७९/८०	लक्ष परिमाण २०८४/०८५	सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
असर तह २ सामाजिक विकासः स्थानीय जनता लाई सशक्तिकरण गर्दै गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य, सामाजिक सुरक्षा मा पहुँच सुनिश्चित गर्नु	१. आधारभूत तहको खुद भर्ना दर	प्रतिशत	७०	८५	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवेदा गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७४	अन्तर सरकार समन्वय भएको हुने
	२. ३० मिनेटको दूरीमा नजिकको स्वास्थ्य सेवामा पहुँच भएका घरधुरी	प्रतिशत	१७	६०		
	३. खानेपानी सेवा बाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	८६	९९		
	४. स्थानीय समिति संरचनाहरुको नेतृत्वदायी पदमा महिला तथा अन्य लक्षित वर्गको प्रतिनिधित्व	प्रतिशत	३६	४०		
	५. स्थानीय कला भाषा र साहित्यलाई पेशाको रुपमा अवलम्वन गर्ने व्यक्ति	संख्या	०	१०		
	६. उद्योग व्यवापार व्यवसाय र खेलमा युवाहरुको आवद्धता	प्रतिशत	५	१०		
असरतहः ३ पूर्वाधार विकासः सडक तथा विजुलीमा सबै घरधुरीको पहुँच स्थापित गरि विकास प्रवाहमा टेवा पुर्याउनु	१. दिगो सुरक्षित र नियमित सडक यातायात सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	०	३०	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रतिवेदन गाउँपालिकाको बस्तुगत विवरण गाउँपालिका संगको अन्तरक्रिया	अन्तर सरकार समन्वय र सहकार्य भएको हुने
	२. जलविद्युत पुगेका घरधुरीहरु	प्रतिशत	२.४	५०		
	३. वर्षभरी नियमित सिंचाइ हुने खेती योग्य भूमि	हेक्टर	४०२	६००		
	४. मोवाइल फोनमा पहुँच भएका घरधुरीहरु	प्रतिशत	९८.५	९९		
	५. इन्टरन्ट सेवामा पहुँच भएका घरधुरीहरु	प्रतिशत	२.४	५०		

नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष २०७९/८०	लक्ष परिमाण २०८४/०८५	सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
असर तहः ४ वन वाताबरण र विपद व्यवस्थान गैह्रकाष्ठ वन पैदावार प्रवर्द्धन र विपद् प्रतिरोधी भौतिक पूर्वाधार निर्माण मार्फत दिगो विकास	१.संरक्षित तथा व्यवस्थित वन क्षेत्र (सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह मार्फत)	हेक्ट	४८३	३०००	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवदेन गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७४ घरधुरी सर्मेक्षण २०७९	अन्तर सरकार सहकार्य र सम्नवय भएको हुने भूकम्प प्रतिरोधी भवन अव निर्माण हुने संरचनामा लागु हुने ।
	२.कुहिने र नकुहिने फोहोरको सुरक्षित व्यवस्थापन (घर कार्यालय अस्पताल)	प्रतिशत	१	६०		
	३.नीतिगत व्यवस्था सहित पानीका मूहान तथा पोखरी संरक्षण	संख्या	०	८०		
	४.(भूकम्प,आगलागी) प्रतिरोधात्मक भौतिक संरचना हरु	प्रतिशत	०	१५		
असर तह ५ संस्थागत विकास तथा सुशासनः गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता को विकास गरी जवाफदेहितामा अभिवृद्धि गर्नु	१.कानुन तथा कार्यविधि निर्माण	संख्या	३९	५०	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवदेन	अन्तर सरकार सहकार्य र सम्नवय भएको हुने
	२.गाउँपालिकाको वार्षिक आन्तरिक आय रकम	लाख	२०	६०		
	३. कृषक तथा मजदुर सम्मान कार्यक्रम संचानल	पात्र संख्या	०	५०		
	४.नतिजामूलक अनुगमन र मूल्याङ्कन भएका योजन	प्रतिशत	०	२५		

परिच्छेद ४
आर्थिक विकास

४.१. पृष्ठभूमि

खाद्य पदार्थको अभाववाट सुरक्षित हुने पक्षलाई नेपालको संविधान २०७२ ले नागरिकहरुको मौलिक हकको रुपमा ग्रहण गरेको छ र सार्वजनिक निजी र सहकारी क्षेत्रको सहाभागिता र स्वतन्त्र विकासलाई नेपाली अर्थतन्त्रको मेरुदण्ड मानेको छ । राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई प्रतिश्पर्धात्मक वनाउन व्यापारिक स्वच्छता विस्तार गर्ने राष्ट्रिय उद्योग धन्दा र साधन श्रोतको संरक्षण तथा प्रवर्धन गर्ने नेपाली सीप र कच्चा पदार्थमा आधारित स्वदेशी लगानीलाई प्राथमिकता दिने बैदेशिक पुजी तथा प्रविधिको लगानी आकर्षित र तुलनात्मक लाभका क्षेत्रहरु पहिचान गरि उद्योग विकास विस्तार गर्ने पक्षलाई पनि नेपालको संविधानले नीतिका रुपमा अंगिकार गरेको छ । जग्गालाई भु उपयोग तथा चाक्लावन्दी गरी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने भूमिको उत्पादनशीलता बृद्धि गर्ने कृषिको व्यवसायीकरण औधोगिकिकरण विविधीकरण गर्ने कृषि सामाग्री तथा कृषि उपजहरुको उचीत मुल्य निर्धारण गर्ने र बजार पहुँचको व्यवस्था मिलाउने जलवायु माटो अनुकुलको खाद्यान्न उत्पादनमा प्रोत्साहन गर्ने खाद्यान्नको दिगो उत्पादन तथा आपुर्ती र संचय सुरक्षा सुलभ तथा प्रभावकारी वितरण व्यवस्था मिलाउने पक्षलाई पनि राष्ट्रिय नीतिमा समावेश गरिएको छ ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले कृषि तथा पशुपालन कृषि उत्पादन व्यवस्थापन र पशु स्वास्थ्य सहकारी सम्वन्धी नीति कानुन मापदण्ड वनाउने योजना तर्जुमा गर्ने त्यसको कार्यान्वयन अनुगमन र नियमन गर्ने अधिकार गाउँपालिका तथा नगरपालिकालाई प्रदान गरेको छ । कृषि तथा पुशपंक्षी बजार सम्वन्धी सूचना प्रवाह गर्ने बजार तथा हाटहरुको पूर्वाधार निर्माण तथा साना सिंचाई निर्माण गर्ने अधिकार पनि स्थानीय सरकारलाई दिइएको छ भने प्राविधिक टेवा तथा कृषि सामाग्री आपुर्ती गर्ने कृषक क्षमता विकास गर्ने पशुपंक्षी जन्य प्रकोप तथा महमारीबाट जोगाउने पशु चिकित्सक पशु नश्ल सुधार तथा पशु आहारको व्यवस्था गर्ने र पशु पंक्षि वीमा तथा कर्जा सहजीकरण गर्ने चरन क्षेत्रको विकास तथा व्वस्थापन एवम उच्च मुल्ययुक्त कृषिजन्य वस्तुको प्रवर्द्धन विकास तथा बजारीकरण गर्ने सम्वन्धी जिम्मेवारी पनि स्थानीय सरकारलाई दिइएको छ ।

उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धिलाई १५ औ योजनाले दीर्घकालीन लक्षमा राखेको छ र राष्ट्रिय रणनीतिमा तीव्र दिगो तथा रोजगारमूलक आर्थिक वृद्धिलाई लिइएको छ । उत्पादन उत्पादकत्व र प्रतिश्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि र गुणस्तरीय पर्यटन सेवाको विकास विस्तारलाई देशको १५ औ योजनाले रुपान्तरणको प्रमुख संवाहकको रुपमा ग्रहण गरेको छ ।यसैगरी दिगो विकास

लक्षले खाद्य सुरक्षा उन्नत पोषण प्राप्ति र दिगो कृषि प्रवर्द्धनलाई उच्च स्थानमा राखेकोछ ।यसको कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारले आफ्नो प्रतिवद्धता जाहेर गरेको छ र सोही अनुसार दिगो आर्थिक वृद्धि गर्ने दिगो उत्पादन प्रणाली सुनिश्चित गर्ने र पूर्ण तथा उत्पादनशील रोजगारीमा नेपाल सरकार कटिवद्ध छ ।

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको उपरोक्त पक्षको सुनिश्चितताका लागि संघ तथा प्रदेश सरकारको कानुन नीति योजना र लक्षलाई समेत मनन गरी समग्र आर्थिक विकासको खाका तयार पारेकोछ । यसका लागि आर्थिक विकास अन्तरगतका प्रमुख क्षेत्रहरु कृषि विकास पशुपंक्षि उद्योग व्यापार व्यवसाय पर्यटन बैक वित्तीय तथा सहकारी एवम बैदेशिक रोजगारीको विद्यमान अवस्था समस्या तथा चुनौती विश्लेषण भएको छ र आगामी ५ वर्षको लागि उदेश्य निर्धारण भएको छ । लक्ष सूचक एवम परिमाण तय भएको छ र सोको प्राप्तिका लागि अवलम्वन गर्नुपर्ने रणनीति तथा कार्यनीति निर्धारण भइ प्रमुख कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरिएको छ ।

४.२.बर्तमान अवस्था

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको मुख्य पेश कृषि हो ।अधिकांस जनसंख्या कृषि पेशामा आवद्ध छन । अन्नवाली तरकारी दलहन फलफुल र मसला उत्पादन यस गाउँपालिकामा भएपनि मुलत अन्न वाली नै प्रमुख उत्पादन हो । यो गाउँपालिकाका कुल ३८४० घरधुरी मध्ये आफ्नो कृषि उत्पादनले वर्षभरी खानपुग्ने परिवार संख्या १८४० मात्र रहेको छ ।यहाँका ५२.१ प्रतिशत जनता आयातित खाद्यान्नमा निर्भर छन ।आयातित वस्तु माथिको परनिर्भरता न्यूनिकरण गर्न कृषि क्षेत्रको प्रवर्द्धनको आवश्यकता पर्दछ त्यसका लागि हाल सम्म ४०२ हेक्टर भूमि मात्र बाह्रै महिना सिंचित हुने देखिन्छ जस वाट १४३२ घरधुरी लाभान्विन भएकाछन ।अधिकांश क्षेत्रहरु आकाशे पानीमा निर्भर छन ।कृषि हाट वजारको अभाव छ । कृषि तथा पशुपंक्षी बीमासेवा छैन ।पशुपंक्षी आहार, प्राविधिक जनशक्ती, रोग विरुद्धको औषधी, जलवायु परिवर्तनको प्रभाव जस्ता पक्षहरु कृषि विकास क्षेत्रमा प्रमुख समस्याहरु हुन । यसैगरी उद्योग व्यापार व्यवसाय क्षेत्रपनि समस्या ग्रस्त छन । उद्यमशिलताको विकास हुन सकेको छैन । व्यवसायिक ज्ञान सीप सुलभ ऋण प्रवाह जस्ता आधारभूत पक्षहरुको अभाववाट व्यवसायहरु प्रवर्द्धन हुन सकिरहेका छैन भने पर्यटन प्रवर्द्धनको संभावना प्रसस्त भएपनि पर्यटकीय पूर्वाधार र प्रचार प्रसारको कमी वाट यसले गति लिन सकेको छैन ।

४.३.आर्थिक विकास क्षेत्रको उदेश्य

आर्थिक विकास क्षेत्र अन्तरगत ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आर्थिक विकासका लागि "कृषि तथा पशुपालनको क्षेत्रमा प्राविधिक शिक्षा तथा प्रविधिको प्रयोग गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धिका साथै

सर्वसुलभ कर्जा प्रवाह मार्फत साना तथा मझौला उद्योग प्रवर्द्धन गरी रोजगार वृद्धि गर्न र बैदैशिक रोजगारीबाट फर्किएकाहरुलाई स्वदेशमै काम गर्ने वातावरण वनाउने" उदेश्य लिएकोछ ।

४.४.आर्थिक विकास क्षेत्रको प्रमुख रणनीति

- संघ प्रदेश र सहयोगी निकायहरुको सहकार्यमा रोजगारी एवम आयआर्जनका अवसरहरु सृजना गरी स्थानीय अर्थतन्त्रलाई गतिशील वनाउदै निरपेक्ष गरिबी न्यूनीकरण गर्न समन्वय र सहकार्य गर्ने
- संघ प्रदेश र अन्य निकायहरुको सहकार्यमा कृषि क्षेत्रमा व्यवसायीकरण गर्दै उत्पादन उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने कार्यमा सहयोग र समन्वय गर्ने ।
- पर्यटन विकासका लागि संघीय पर्यटन वोर्ड तथा संस्कृति तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय संग समन्वय गरी विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- रोजगारीक लागि विभिन्न कम्पनी तथा दातृ निकायहरुलाई आकर्षित गर्ने ।
- बैदेशिक रोजगारीमा सीप सिकेर आएका युवाहरुको रोष्टर वनाइ संभावित क्षेत्रमा श्रोतव्यक्तीको रुपमा परिचालन गर्ने ।

४.५.विषयगत उपक्षेत्रहरु

यस विषयगत क्षेत्र भित्र निम्नानुसार उपक्षेत्रहरु समावेश गरिएकाछन

क. कृषि विकास

ख. पशुपंक्षी विकास

ग. पर्यटन संस्कृति तथा सम्पदा विकास

घ. उद्योग व्यापार व्यवसाय र आपुर्ती

ङ. वैक वित्तीय संस्था र सहकारी

च. बैदेशिक रोजगारी

४.५.१. कृषि विकास

४.५.१.१. संभावन,अवसर तथा चुनौतीहरु

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवम गाउँपालिकाको भावि मार्गचित्र वारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना अवसर समस्या तथा चुनौतीहरु निम्नानुसार रहेकाछन ।

तालिका ३२ कृषि विकासका संभावना अवसर तथा चुनौतीहरु

संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ मकै गहुँ तथा आलुलाई पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न सकिने । ▪ घिउको व्यवसायिक उत्पादन गर्न सकिने ▪ सीमि तथा भट्टमासको व्यवसायिक उत्पादन गर्न सकिने । ▪ अदुवाखेती विस्तार गरी कम मेहेनतमा वढी आम्दानी हासील गर्न सकिने ▪ कृषि कर्जा विस्तार गरी प्रविधियुक्त खेती गराउन सकिने । ▪ स्थानीय स्तरमा नै कम्पोष्ट तथा जैविक मलहरु उत्पादन गर्न सकिने ।	▪ परम्परागत जीविकोपार्जन तथा निर्वाहमूखी कृषि प्रणालीलाई आधुनिक उवम व्यवसायिक प्रणालीमा रुपान्तरण गर्न ▪ कृषि उपजहरुको बजार विस्तार र प्रवर्द्धन ▪ युवाहरुको कृषि पेशामा आकर्षण वढाउन ▪ मौसमी किराहरुको आक्रमण वाट बालीनाली सखाप हुने अवस्था आएको ले त्यसको निराकरण गर्न । ▪ उत्पादित वस्तुहरु ढुवानी गर्न ▪ जलवायु परिवर्तन वाट भएका क्षतीहरु न्यूनीकरण गर्न ▪ सुक्दै गएका पानीका मुहानहरु व्यवस्थापन गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ अगुवा तथा सक्रिय कृषकहरु र कृषक समूहहरु क्रियाशिल हुनु ▪ मकै आलु तथा गहुको खेती सवै वडामा हुनु ▪ क्षमता विकास सम्वन्धी तालिमहरु संचालन हुनु ▪ व्यवसायिक नर्सरी संचालन हुनु (१४ जना संचालक)	▪ कृषि सडक लगायत कृषि पूर्वाधारहरुको अभाव ▪ कृषि उपजहरुको भण्डारणको समस्या ▪ वीउ विजन मल किटनासक औषधी समयमै उपलव्ध नहुनु ▪ प्राविधिक परामर्शदाताहरुको अभाव ▪ कृषि हाटवजार नभएको तथा हाट वजारका लागि उपयुक्त स्थान पनि नभएको

४.५.१.२.उदेश्य

जीविकोपार्जन तथा परम्परागत कृषि प्रणालीलाई यान्त्रिकरण व्यवसायीकरण गरी कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्दै ठाँटिकाँध वासी नागरिकको आय स्तरमा सुधार गर्नु

४.५.१.३.रणनीतिहरु

१. करार खेती चक्लाबन्दी सामुहिक र सहकारी खेती लगायत कृषि सम्वन्धी नीति कानुन तथा योजना निर्माण गरी कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्ने

२. कृषक एवम कृषि सेवामा आधारित संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
३. कृषि उपजहरुको व्यवसायिकरण तथा बजार प्रवर्द्धन गर्ने ।
४. कृषि पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।
५. कृषिको व्यवसायिक खेतीमा युवा महिला दलित एवम अति विपन्न वर्गको आवद्धता बृद्धि गर्ने
६. कृषि नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने ।

४.५.१.४.कार्यनीतिहरु

रणनीतिः

करार खेती चक्लाबन्दी सामुहिक र सहकारी खेती लगायत कृषि सम्वन्धी नीति कानुन तथा योजना निर्माण गरी कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्ने

कार्यनीतिः

- गाउँपालिकामा रहेका अगुवा कृषकहरुको लगत तयार गरी नीजहरुलाई कृषि अभियन्ताको रुपमा परिचालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- संभाव्यताका आधारमा प्राङ्गारिक खेती विस्तार गर्दै पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरी दिगोपनाका लागि वजार प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- माटोको उर्वराशक्तिको संरक्षणका लागि रसायनिक एवम प्राङ्गारिक मल प्रयोगको सन्तुलन मिलाइनेछ ।
- घरवाट निस्कने फोहोर मैला गोठेमल पशुमुत्रलाई एकिकृत गरी जैविक मल उत्पादन गरिनेछ
- स्थानीय स्तरमा उत्पादित हरियो तरकारीको बजारीकरणका लागि गाउँपालिका स्तरमा समर्थन मुल्य तोकी निश्चित स्थानमा विक्रिवितरण गर्नका लागि सहकारीहरु प्रतिस्पर्धावाट छनौट गरिनेछ
- अन्नवाली तथा फलफुल उत्पादनकोलागि संभावित क्षेत्रहरुको किटान गरी उन्नत वीउ बेर्ना प्रविधि र मलको प्रयोग वाट एक गउँ एक कृषि उत्पादन को नीति कार्यान्वयन गरिनेछ
- सुन्तोला कागती केरा जस्ता फलफुल तथा लसुन प्याज वेसार जस्ता मसलाहरुको व्यवसायिक उत्पादनलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- बैदेशिक रोजगारीवाट विचैमा तथा अन्त्यमा फर्केका साथै स्थानीय स्तरका वेरोजगारहरुका लागि सामुहिक खेती चाक्लावन्दी खेती लगायतका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- माटो परीक्षणको दायरा विस्तार गर्नुका साथै वाँझो जग्गा खेती गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ
- कृषि वालिमा लाग्ने रोग तथा किटाणु वाट हुने क्षतीलाई समयमै नियन्त्रण गर्न प्राविधिक सेवा सक्षम र प्रभावकारी वनाइनेछ ।

- विद्यमान सिंचाइ प्रणालीको स्तरोन्नती आधुनिक तथा बैकल्पिक सिंचाई प्रविधिको प्रयोग गरि खेतीयोग्य क्षेत्रहरुमा सिंचाई सेवा उपलव्ध गराइनेछ ।
- स्थानीय बीउ विजन तथा वालीको संरक्षण गर्नका लागि नर्सरी तथा वीउ उत्पादन गरी वितरणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- माछ्ापालन व्यवसायलाई प्रवर्द्धन गरि आलो तथा सुकाएर विक्रिगर्ने व्यवसायिक केन्द्र संचालन गरिनेछ ।

रणनीतिः

कृषक एवम कृषि सेवामा आधारित संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने

कार्यनीतिः

- कृषक तथा कृषि फर्महरुको सीप क्षमता अभिवृद्धि एवम व्यवसायिकता विकासमा सहजिकरण गरिनेछ
- संस्थागत विकासका लागि अगुवा महिला तथा मिश्रित कृषक समूहहरु गठन र कृषि सहकारी संस्था गठन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ
- अगुवा कृषक परिचयपत्र वितरण र सोही अनुसार सुविधा एवम अनुदानहरुको व्यवस्था गरि कृषि पेशालाई पुरस्कृत एवम सम्मानित गरिनेछ
- बेरोजगार युवाहरुमा सीप विकास तालिमहरु प्रदान गरि कृषि मजदुर तथा जनशक्तिका अभावलाई न्यूनीकरण गर्दै स्थानीय स्तरमा युवाहरुको रोजगारीको लागि सहजीकरण गरिनेछ
- कृषि जनशक्ति विकास तथा युवाहरुलाई कृषि पेशामा आवद्ध गर्न CTEVT बाट मान्यता प्राप्त कृषि प्राविधिक शिक्षालय संचालन गर्न नीजि क्षेत्र संग समन्वय गरिनेछ ।
- उत्कृष्ट अगुवा कृषकहरुलाई CTEVT बाट मान्यता प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्वन्धी अभिमुखीकरण गरी सो वाट हुन सक्ने क्षती नोक्सानी न्यूनीकरण गर्न कृषकको क्षमता अभिवृद्धिका साथै राष्ट्रिय स्तरमा तयार गरिएको कार्ययोजना स्थानीयकरण गराइनेछ ।
- प्रत्येक वडामा कम्तिमा एकजना कृषि र पशुसेवा प्राविधिकको व्यवस्था मिलाइनेछ
- एकवस्ती एक वस्तु उत्पादन कार्यक्रम सवै वडाहरुमा संचालन गरिनेछ
- खाद्यान्न संरक्षण बैक संचालन गरिनेछ ।
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ र अन्य नीति र रणनीतिमा आधारित रही गाउँपालिकाको वडाहरुमा सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरुको स्थापना तथा संचालन गरिनेछ ।

रणनीतिः

कृषि उपजहरुको व्यवसायिकरण तथा बजार प्रवर्द्धन गर्ने ।

कार्यनीतिः

- व्यवसायिक संभावना भएका खाद्यान्न तरकारी फलफुल लगायतका नगदेवालीको व्यवसायिक उत्पादनका लागि संभाव्यताका आधारमा पकेटक्षेत्र व्लक कृषि Zone घोषणा गरिनेछ र त्यस्ता क्षेत्रहरुमा एकिकृत रुपमा पूर्वाधारको विकास गरिनेछ ।
- कृषिमा यन्त्रीकरण आधुनिकिकरण र बजरीकरणका लागि अनुदान प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ
- कृषि सहकारी संस्था तथा निजी क्षेत्रको भुमिकालाई प्रभावकारी बनाउदै कृषि बजार प्रवर्द्धन गर्न कृषक र बाह्य बजार क्षेत्र संग अन्तरसम्वन्ध विकास गरिनेछ
- मुल्य शृङ्खला (Value Chain) र बृहत उत्पादन (Mass Production) को अवधारणालाई अवलम्वन गर्न नीतिगत एवम कानुनी व्यवस्था मिलाइनेछ
- ग्रामिण क्षेत्रमा कृषि वस्तु उत्पादन अभिवृद्धि गर्न कृषि जन्य बस्तुहरुको व्यवसायिक उत्पादनका लागि दिगो सिंचाई सुविधाका पूर्वाधारको पहुँच बढाइनेछ
- खेतीयोग्य जग्गालाई बाझो राख्ने प्रवृतिलाई निरुत्साहित गरिनेछ साथै वाँझो जग्गा उपयोग गर्ने किसानलाइ प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- कृषि बजार विकास प्रवर्द्धनका लागि प्रत्येक वडामा कृषि उपज संकलन केन्द्र गोदामघर र गाउँपालिकाको मुख्य बजार क्षेत्रमा हाटवजार केन्द्र कोशेली घर बिक्री कक्ष र शीतभण्डारको व्यवस्था गरिनेछ
- प्राङ्गारिक तथा निर्यातको संभावना भएका कृषि उपजहरुको व्यवसायिक खेतीको लागि प्रोत्साहित गर्दै अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- कृषिको व्यवसायिकरणका लागि सहकारीलाई प्रवर्द्धन कृषि सामग्रीको विक्री, कृषि उपजमा विचौलियाको न्यूनीकरण गरिनुका साथै संस्थागत संकलन र ढुवानीको लागि सहकारीको क्षमता अभिबृद्धि गर्न कृयाशिल गराइनेछ

रणनीतिः

कृषि पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।

कार्यनीतिः

- कृषि उपजहरुको ढुवानी सहजताका लागि आवश्यकताका आधारमा वातावरण मैत्री कृषि सडकहरु निर्माण गरिनेछ
- उपयुक्त स्थानमा कृषि उत्पादनको प्रशोधन केन्द्र स्थापना गरिनेछ

- सिंचाइ प्रणालीको लागि कुलो सीचाई, विद्युतीय लिफ्टिङ सिंचाई प्लास्टिक पोखरी आदी कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ

रणनीतिः

कृषिको व्यवसायिक खेतीमा युवा महिला दलित एवम अति विपन्न वर्गको आवद्धता बृद्धि गर्ने

कार्यनीतिः

- महिला दलित अति विपन्नहरुलाई व्यवसायिक खेतीको लागि प्रोत्साहित गर्दै उनीहरुमा उद्यमशिलता विकास गरिनेछ र निशुल्क कृषि बीमा तथा बिउ विजन उपलव्ध गराइनेछ साथै सहुलियत दरमा कृषि ऋणको व्यवस्था गरिनेछ
- महिला दलित अति विपन्नहरुवाट सामुहिक रुपमा गरिने व्यवसायिक खेतीलाई यान्त्रीकरण गर्न कृषिका आधुनिक प्रविधिहरु तथा कर्जा सामुहिक जमानीमा उपलव्ध गराइनेछ
- अतिविपन्न वर्गवाट गरिने व्यवसायिक कृषि खेतीका लागि आवश्यकताका आधारमा वीउ पुँजीको व्यवस्था गरिनेछ
- भूमिहीन र सिमान्तकृत कृषकका लागि जग्गा लिजमा लिने नीति अवलम्वन गरिनेछ र त्यस्ता किसानलाइ मौरीपालन च्याउखेती आदिमा लाग्न उत्प्रेरित गरिनुका साथै सीप अभिवृद्धि समेत गरिनेछ

रणनीतिः

कृषि नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीतिः

- कृषि विकास तथा उत्पादन व्यवस्थापन सम्वन्धी दीर्घकालिन नीति कानून र मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याइनेछ
- व्यवसायिक कृषि विकासका लागि दीर्घकालिन गुरुयोजना बनाइनेछ
- कृषि विकास कार्यालय कृषि सहकारी लगायतका वित्तीय संस्थाहरुको भुमिकालाई प्रभावकारी वनाउन सहजीकरण गरिनेछ ।
- कृषि पेशालाई सम्मानीत गर्न हरेक वर्ष उत्कृष्ट किसान छनौट गर्ने तथा सम्मान गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- वाली अनुसार उत्कृष्ट कृषकलाई वार्षिक रुपमा वर्ष कृषकको रुपमा घोषणा गरी व्यवसायमा आवश्यक प्राविधिक सहयोग प्रदान गरिनेछ ।

४.५.१.५.कृषि विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ३३ कृषि विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
		०७९/८०	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर तह								
आफ्नो उत्पादन (आय) ले वर्षभरी खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	४७.९	५०	५२	५५	६०	गापा कृषि प्रतिवेदन	
प्रतिफलहरु								
६. बार्षिक खाद्यान्न उत्पादन	मे.टन	२५२३	४०००	४४००	४८००	५०००	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	कृषकहरु व्यवसायिक खेती तथा पशुपालन प्रति प्रोत्साहित भएका हुने
७. प्रतिव्यक्ति वार्षिक खाद्यान्न उत्पादन	केजी	१३८	१५०	२००	२१०	२२०		
८. वार्षिक बचत खाद्यान्न विक्री	मे टन	०	२५	३०	५०	८०		
९. कृषि उपजको वार्षिक उत्पादन	रु लाख	२९२७	३२००	३५००	४०००	४५००		
१०. व्यवसायिक कृषि नर्सरी	संख्या	०	१०	१०	१०	१५	गाउँपालिका कृषि बुलेटीन	
११. तरकारी वार्षिक उत्पादन	मे.टन	२७२	३००	३५०	५००	६००		
१२. फलफुल वार्षिक उत्पादन	मे.टन	६१	७०	७६	९०	२००		कृषकहरुलाई प्राविधिक सहयोग तथा सुविधाहरु नियमिति रुपमा उपलव्ध भएको हुने
१३. मसलाजन्य वार्षिक उत्पादन	मे.टन	६७	१५०	२००	३००	५००	गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण	
१४. कम्पोष्ट मल उत्पादन	मे.टन	४३५४	५०००	६०००	७०००	८०००		
१५. कृषि वालिमा लाग्ने किरा वाट भएको क्षती	रु लाख	१३	१३	१०	५	२		
१६. जलवायु परिवर्तन अतिवृष्टि अनावृष्टि बाढी पहिरो वाट कृषि वालीमा भएको क्षती	रु लाख	५	३	२	१	१		

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
१७.कृषि पेशामा संलग्न जनसंख्या (कम उमेर र विद्यार्थी ४३%) वाहेक	जनसंख्या	५२५१	५५००	५८००	६२००	६५००		जलवायू परिवर्तनको असर न्यून रहने ।
१८.गैह्रकृषि पेशामा निर्भर जनसंख्या	प्रतिशत	६०	६०	६०	६०	६०		
१९.कृषि व्यवसायमा सहुलियत ऋण कृषि सामाग्रीमा अनुदान तथा यान्त्रीकरणमा पुजीगत अनुदान वाट लभान्वित कृषक	संख्या	०	१२०	१३०	२००	३००		
२०.सामुहिक खेतीले ओगटेको क्षेत्रफल	हेक्टर	०	०	३	३	५		
२१.व्यवसायिक अगुवा कृषकहरु	संख्या	०	१५०	१५०	१८०	२००		
२२.सकृय ग्रामिण कृषि कार्यकर्ता	संख्या	०	४५	६५	७०	१००		
२३.सक्रिय ग्रामिण पशुस्वास्थ्य कार्यकर्ता	संख्या	०	१५	२५	३०	४०		
२४.सक्रिय व्यवसायिक कृषक समूह	संख्या	१०	२५	२५	२५	२५		
२५.विभन्न क्षेत्रमा तालिम प्राप्त कृषक	संख्या	७३	१००	१५०	२००	३००		

४.५.१.६.कृषि विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

तालिका ३४ कृषि विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	किवि नास्पति हलुवावेद केरा सुन्तला जुनार र कागती प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन	१२५
२	गहुँ फापर जौ प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन	१२५
३	कृषि यन्त्रशाला प्रविधि विकास तथा हस्तान्तरण व्यवसायिक प्रशिक्षण तथा सेवाकेन्द्र स्थापना	३२५
४	कृषक र सेवा प्रदायक संस्थाहरुको क्षमता विकास र सशक्तिकरण	२१५
५	कृषि सडक तथा कृषि भौतिक पूर्वाधार विकास	२२५
६	मसलाजन्य वालीहरु टिमुर लसुन प्याज वेसार तथा मेथिको व्यवसायिकरण	१२५
७	पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	१२५
८	कृषि कुलो वाँध निर्माण डिप वोरीङ लिफ्टिङ पोखरी आकाशेपानी संकलन	२३०
९	कृषि उपजको उत्पादन संकलन प्रशोधन गोदाम तथा शीतभण्डार विक्रि कक्ष तथा कोशेली घर थोक वजार	१००
१०	कृषि हाट बजार केन्द्र निर्माण र संचालन	२२५
११	कृषि व्यवसाय प्रोत्साहन कार्यक्रम	१५०
१२	महिला दलित तथा अति विपन्न वर्गलाई कृषि व्यवसाय स्थापना र संचालन सहयोग	१६०
१३	भू उपयोग नीति कार्यक्रम अभिमुखीकरण तथा कृषि विकास गुरुयोजना विकास	२५
१४	मूल्य शृङ्खला विकास कार्यक्रम	१६०
१५	बेरोजगार युवा तथा सामुहिक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१५५
१६	महिला दलित तथा अति विपन्न वर्गलाई कृषि व्यवसाय स्थापना र संचालन सहयोग	७५
	जम्मा	२५४५

४.५.२. पशुपंक्षी विकास

४.५.२.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना अवसर समस्या तथा चुनौतीहरु देहायअनुसार रहेकाछन

तालिका ३५ पशुपंक्षीपालनः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ नश्ल सुधार,कृतिम प्रजनन,प्राथमिक उपचार केन्द्र,पशुस्वास्थ्य कार्यकर्ता जस्ता गतिविधिहरु संचालन गर्न ▪ पशुपालनका लागि खुल्ला क्षेत्र फाँटहरु ▪ व्यवसायिक पशुपंक्षीपालन प्रतिको आकर्षण र पशुपंक्षीपालन समूहहरु ▪ दुधजन्य उत्पादनहरु छुर्पी पनिर घिउ उत्पादन गर्न सकिने ▪ घरघरमा पशुपंक्षीहरु गाई भैसी वाखा सुगुरपालन हुदै आएको ▪	▪ पशुपंक्षीजन्य रोग नियन्त्रण गर्न ▪ उन्नत जातका पशुपंक्षी विकास तथा विस्तार गर्न ▪ पशुपंक्षीको बजार विस्तार तथा प्रवर्द्धन गर्न ▪ पशुपंक्षी बीमामा नीतिगत प्रस्टता ल्याउन ▪ पशुपंक्षीहरुको व्यवसायिक पालनमा सहुलियत दरमा कर्जा तथा अनुदान सुविधा प्रदान गर्न ▪ युवाहरु पशुपंक्षीपालन प्रति आकर्षण बढाउनु ▪ पशुपंक्षीहरुको बजार प्रवर्द्धन गर्न ।
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ पशुपालन समूह गठन ▪ व्यवसायिक पशुपंक्षी व्यवसायिक फर्महरु क्रियाशील ▪ कुखुरापालनका लागि विशेष फर्महरु संचालन ▪	▪ पशुपंक्षीपालनका पूर्वाधारहरु संकलन केन्द्र दुध चिस्यान केन्द्र कृत्रिम गर्भाधान केन्द्र पशुपंक्षि वधशाला, प्रशोधन केन्द्र हाटवजार व्यवस्था नहुनु ▪ सीमित पशुपंक्षी उपचार केन्द्र तथा प्राविधिक सेवा कमी ▪ उन्नत डाले तथा भुईघाँस,सन्तुलित आहार दाना पसलको व्यवस्था नहुनु ▪ भकारो एवम गोठ सुधार र पशुमुत्रको उपयोग हुन नसक्नु ▪ चरन क्षेत्रको व्यवस्था नहुनु ।

४.५.२.२.उदेश्य

परम्परागत पशुपक्षीपालनलाई व्यवसायीकरण विविधीकरण गरी स्थानीय महिला तथा युवाको आवद्धतामा अभिवृद्धि ल्याइ पशुपंक्षीपालन व्यवसाय एक दिगो भरपर्दो र प्रमुख आयश्रोत वनाउने ।

४.५.२.३.रणनीतिहरु

१. पशुपंक्षीपालनमा व्यवसायिकता विकास गर्ने
२. पशुपंक्षीजन्य वस्तुको बजार प्रवर्द्धन गर्ने
३. पशुपंक्षीपालनमा महिला दलित एवम अति विपन्न वर्गको आवद्धतामा वृद्धि गर्ने
४. पशुपंक्षी स्वास्थ्य तथा उपचार व्यवस्था विस्तार गर्ने
५. वातावरण तथा हावापानी अनुकुल पशुपंक्षी व्यवसायको प्रवर्धन गर्ने
६. पशुपंक्षी सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन

४.५.२.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

पशुपंक्षीपालनमा व्यवसायिकता विकास गर्ने

कार्यनीति

- तुलनात्मक लाभ भएका पशुजन्य उत्पादनहरुको व्यवसायिक पालनका लागि कृषकहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरी आयआर्जनको श्रोतको रुपमा स्थापित गरिनेछ
- स्थानीय जातहरुको संरक्षण गर्दै नश्ल सुधारको माद्यमवाट स्थानीय पशुहरुमा गुणात्मक सुधार ल्याइ उत्पादन र उत्पादकत्वमा सुधार ल्याइनेछ
- व्यवसायिक कुखुरा वंगुर र वाख्रापालनलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- पशुआहारका लागि गुणस्तरीय एवम पोषणयुक्त घाँसवाली रोपण गर्ने र चरिचरनका लागि उपयुक्त स्थानहरु निर्धारण गरी कृषकहरुको सहाभागीतामा चरनक्षेत्रलाई व्यवस्थित गरिनेछ
- चरणक्षेत्रको प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि निर्देशिका वनाई नियमन गरिनेछ
- डालेघाँस भुईघाँस जस्ता पशुजन्य आहार प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- पशुवीमा कार्यक्रमलाई सघनरुपमा लगिनेछ र यसको प्रभावकारी परिचालनका लागि नीजिक्षेत्रहरु संग समेत समन्वय गरिनेछ
- वेरोजगार युवावर्गलाई पशुपंक्षी व्यवसायमा आवद्ध गर्न नीजि क्षेत्र संग सहकार्य गर्दै सहुलियत दरमा वित्तीय सेवा उपलव्ध गराउन आवश्यक पहल गरिनेछ
- पशुपंक्षीको आहाराको घाँस दाना प्रशोधन तथा स्वच्छ पानीको व्यवस्था गरिनेछ
- आधुनिक प्रविधियुक्त गोठ तथा खोर निर्माण संचालनमा ल्याइनेछ ।

रणनीति

पशुपंक्षीपालनमा व्यवसायिकता विकास गर्ने

कार्यनीति

- पशुजन्य उत्पादनको वजार प्रवर्द्धन एवम निकासी वृद्धि गर्न वस्तुमा विविधिकरणका लागि प्रोत्साहित गरिनेछ । कृषकहरुलाई विभिन्न किशिमका सीप विकास तालिमहरु संचालन गरी क्षमतामा अभिवृद्धि गरिनेछ । वस्तुहरुको विविधिकरण गर्न आवश्यक पर्ने मेशिन उपकरणहरु आयात गर्नुपर्ने भएमा अनुदान व्यवस्था गरिनेछ
- पशुपंक्षी जन्य उत्पादनका स्थानीय एवम वाह्य वजार प्रवर्द्धन गर्न संकलन केन्द्र प्रशोधन केन्द्र चिस्यान केन्द्र विक्रि केन्द्र पशु हाटबजार र मेला प्रदर्शनी व्यवस्था जस्ता पुर्वाधाहरु एक उपयुक्त स्थानमा निर्माण गरिनेछ
- पशु सहकारी संस्था एवम अगुवा कृषकहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ
- सूचना प्रविधिमा कृषकहरुको पहुँचमा सहजता ल्याई पशुपक्षीवजार सूचना सम्वन्धी स्थानीय तथा वाह्य वजार बारे नियमित रुपमा जानकारी गराउने संयन्त्र विकास गरिनेछ
- मासु तथा दुग्धजन्य वस्तुहरुमा विविधिकरण पशुपंक्षीका छाला प्रशोधन तथा छालाजन्य वस्तु उत्पादन भेडाको उन प्रसोधन जस्ता उद्यम व्यावसायको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक सीप तथा उद्यमशीलता विकास गरिनेछ ।
- स्थानीय खोलामा पाइने असला जातको माछालाई प्रवर्द्धन एवम ब्राण्डिङ गरि राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय वजारमा विक्रि वितरणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

रणनीति

पशुपंक्षीपालनमा महिला दलित एवम अति विपन्न वर्गको आवद्धतामा वृद्धि गर्ने

कार्यनीति

- पशुपंक्षीपालनलाई व्यवसायिक रुपमा अगाडी वढाउन नसक्ने महिला दलित तथा विपन्न वर्गको लागि आवश्यकताका आधारमा वीउपुँजी अनुदान उपलव्ध गराइनेछ
- पशुपंक्षी जन्य व्यवसायमा आर्थिक र भौगोलिक रुपमा पछि परेका महिला युवा तथा विभिन्न कारणले जोखीममा रहेका लक्षित वर्गको स्वरोजगार तथा आयआर्जनको दिगो श्रोतको रुपमा विकास गरिनेछ
- मौरीपालक कृषकहरुलाई आवश्यक प्राविधिक सहायता तथा अनुदान सहयोग उपलव्ध गराइनेछ ।
- सहकारी संस्था तथा सामुहिक रुपमा पशुपंक्षीजन्य वस्तुको व्यावसायिक पालन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ । यसरी सामुहिक रुपमा गरिने पशुपंक्षी पालन व्यवसायका लागि नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्था गरिनेछ ।

- न्यून लागत तथा तुलनात्मक रुपमा वढी लाभ आर्जन गर्न सकिने पशुपंक्षीजन्य वस्तुहरुको व्यवसायिक पालनमा प्रोत्साहित गर्दै आवश्यक सहयोग उपलव्ध गराइनेछ ।
- महिला दलित तथा अति विपन्न वर्ग आर्थिक तथा सामाजिक अवस्थामा सुधारका लागि सहकारी तथा नीजिक्षेत्र संग समन्वय गरी उनीहरुद्वारा उत्पादित वस्तुहरुको विक्रि वितरणमा सहजता ल्याइनेछ ।

रणनीति

पशुपंक्षी स्वास्थ्य तथा उपचार व्यवस्था विस्तार गर्ने

कार्यनीति

- यो गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा पशु प्राविधिकको व्यवस्था गरी पशुपंक्षी उपचारको व्यवस्था मिलाइ पशुपंक्षीमा लाग्ने रोग महामारी नियन्त्रण गर्दै स्वास्थ्यवर्धक वस्तु उत्पादनमा जोड दिइनेछ ।
- पशुपंक्षीहरुमा लाग्न सक्ने रोग तथा महामारी नियन्त्रणका लागि आवश्यक पर्ने खोप औषधी परजीवि नियन्त्रणको व्यवस्था मिलाउदै पशुपंक्षी चिकित्सा सेवा संचालन गरिनेछ । यसका लागि पशु चिकित्सक सहित आवश्यक जनशक्तिहरु व्यवस्था गर्न स्थानीय बेरोजगार युवाहरुलाई आवद्ध गरिनेछ र युवाहरुलाई तालिमहरु प्रदान गरी क्षमता विकास गरिनेछ ।
- मानववाट पशुपंक्षी र पशुपंक्षी वाट मानव स्वास्थ्यमा पर्न सक्ने असरहरुलाई मध्यनजर राख्दै पशुपंक्षीको व्यवसायिक पालन गर्न एक कार्यविधि वनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ र नियमित रुपमा नियमन गरिनेछ ।
- खुल्ला मासु विक्रि वितरण तथा ओसारपसारका लागि एक मापदण्ड वनाई त्यसको नियमन गरिनेछ । बजारमा निश्चित क्षेत्रहरुमा पशुवधशाला निर्माण गरि फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

रणनीति

वातावरण तथा हावापानी अनुकुल पशुपंक्षी व्यवसायको प्रवर्धन गर्ने

कार्यनीति

- पशुपंक्षी र पशुपंक्षीजन्य पदार्थको प्रमाणीकरण कार्यक्रम, हाटवजार, संकलन केन्द्र, मासु पसल, डेरी पसल, बधशाला, चिस्यान केन्द्र निर्माण गरिनेछ ।
- पशुपंक्षी पालनको श्रोतकेन्द्र घाँस तथा वाख्राको श्रोतकेन्द्र स्थापना गरी संचालनमा ल्याइनेछ
- अण्डा मासु र दुधमा आत्मनिर्भरताका लागि कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ
- खासगरी गाइ भैसी भेडा वाख्रा कुखुरा वंगुर हाँस तथा माछाललाई एकै प्याकेजमा राखी पशुपंक्षी प्याकेज कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- रैथाने पशुपंक्षीको संरक्षण र संवर्धन गरिनेछ

- पशुपालक कृषकसम्मान कार्यक्रम उत्कृष्ट कृषक कार्यक्रम तथा पशु सुत्केरी सहयोग कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

रणनीति

पशुपंक्षी सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीति

- पशुपंक्षी व्यवसायिक पालन पशुपंक्षी स्वास्थ्य सम्वन्धी नीति कानुन मापदण्ड योजना वनाई कार्यान्वयन गरिनेछ र नियमित रुपमा अनुगमन नियमनकालगि एक संयन्त्र विकास गरिनेछ ।
- पशु पर्दर्शनी कार्यक्रम संचालनका लागि आवश्यक कार्यविधि तयार गरी वार्षिक रुपमा हरेक पशुको प्रदर्शनी गराई उत्कृष्ट किसान छनौट गरि प्रोत्साहित गरिनेछ ।

४.५.२.५. पशु पंक्षी विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ३६ पशु पंक्षी विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
व्यवसायिक रुपमा संचालित पशुजन्य फर्म	संख्या	३	३०	५०	१००	१५०	गापा वार्षिक प्रतिवदेन	
प्रतिफलहरु								
१. व्यवसायिक पशुपक्षी पालनमा संलग्न घरपरिवार	परिवार	१३२	१५०	१७०	२००	२५०	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवदेन गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७५ कृषि विकास कार्यालयको विवरण	कृषकहरु व्यवसायिक पशुपंक्षी पालन प्रति प्रोत्साहित भएको हुने कृषकलाई प्राविधिक सहयोग तथा नियमित उपलव्ध भएको हुने निजी क्षेत्र लगानी वृद्धिमा आकर्षित भएको हुने
२. पशुपंक्षीको वार्षिक उत्पादन	रु लाख	१२७९	१५००	१८००	२०००	२५००		
३. पशुपालनमा संलग्न नभएका परिवार	घरधुरी	३११	२००	१५०	१००	५०		
४. वार्षिक रुपमा दुध उत्पादन	कि.लिटर	८८८	१०००	१२००	१३००	१५००		
५. वार्षिक रुपमा मासु उत्पादन	क्वीन्टल	१४८७	१५००	२१००	२२००	२३००		
६. सकृय पशुपंक्षी जन्य समूह	सख्या	०	२०	३२	४४	५०		
७. कृयाशिला ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता	संख्या	०	२०	३२	४४	५०		
८. सुचारु कृतिम गर्भाधान केन्द्र	संख्या	०	०	०	०	१		
९. खसी वोकाको मासु विक्री	रु लाख	१४	१८	२१	२५	३०		
१०. कुखुराको अण्डा विक्री	रु लाख	३	५	७	१०	१२		
११. पशु पंक्षी जन्य कामवाट प्रत्यक्ष रोजगार प्राप्त गर्ने संख्या	संख्या	१००	२००	३००	४००	५००		
१२. दुग्ध संकलन चिस्यान तथा प्रसोधन केन्द्र	संख्या	०	०	०	१	१		

४.५.२.६.पशुपंक्षी विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

तालिका ३७ पशुपंक्षी विकास सम्वन्धी कार्यक्रमहरु

क स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	वृहत पशुपालन आयोजना (दुध तथा मासुजन्य उत्पादन)	१२०
३	टर्की पालन व्यवसाय प्रवर्द्धन	२२५
३	पशुपंक्षी बजार प्रवर्द्धन	१२०
४	उन्नत जातका गाइ भैसी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१२०
५	उन्नत जातका बाख्रा वंगुर भेडा प्रवर्धन कार्यक्रम	२५०
६	उन्नत जातका कुखुरा पालन व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१६५
७	पशु पंक्षी आहार घाँस तथा दाना व्यवस्थापन तथा प्रवर्द्धन	१००
८	पशुपंक्षी स्वास्थ्य तथा उपचार व्यवस्था	१००
९	कृषक प्रोत्साहन तथा सम्मान कार्यक्रम	१००
१०	पशुपंक्षी वीमा कार्यक्रम सहयोग	१००
११	दुग्ध चिस्यान तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना	१००
१२	किसान क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	१००
१३	किसान सम्मान तथा सहयोग कार्यक्रम	१५०
	जम्मा	१७५०

४.५.३. पर्यटन संस्कृति तथा संपदा विकास

४.५.३.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण,विगतका प्रयास तथा उपलब्धिको पुनरावलोकन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना अवसर समस्या तथा चुनौतीहरु देहायअनुसार रहेकाछन

तालिका ३८ पर्यटन विकासः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती

संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ प्राकृतिक,धार्मिकतथा सांस्कृतिक सम्पदाहरु प्रसस्त भएकोले यी क्षेत्रहरुको संरक्षण संवर्द्धन गर्दै दीगो रुपमा उपयोग गर्न सकिने ।	▪ दुर्गम गाउँपालिका र दुर्गम क्षेत्रमा रहेका पर्यटकीय स्थलहरु मा पुग्ने सडक संजाल निर्माण गर्न ▪ पर्यटन विकास सम्वन्धी प्रचार प्रसार गर्न

▪ स्थानीय उत्पादनलाई पर्यटन विकास संग जोडेर विभिन्न खाद्यान्य तथा तरकारी फलफुलको व्यवसायि बजार बनाउन सकिने । ▪ पर्यटन गाइडको रुपमा स्थानीय युवा हरुलाई तालीम पश्चात परिचालन गर्न सकिने ।	▪ दैलेख जिल्लाको सवै पालिका संग समन्वय गरी पर्यटकीय हव वनाउन ▪ पुराना पुरातात्विक महत्वका वस्तुहरु स्थानीय भाषा संस्कृति चाडपर्वहरुमा ऐतिहासिकता हराउदै जानु ▪ निजी क्षेत्रलाइ आकर्षित गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ होटल व्यवसायहरु विस्तार हुदै जानु ▪ टेलिफोन तथा इन्टरनेटको सुविधा विस्तार हुदै जानु ▪ पर्यटन विकासका लागि गाउँपालिकाको वैठकमा छलफल तथा नीति कार्यक्रममा समावेश हुनु ▪ सडक संजालमा ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका सवै वडामा विस्तार हुनु	▪ दीर्घकालीन पर्यटन विकास गुरुयोजना तर्जुमा नभएको ▪ पर्यटन विकास बोर्ड ट्राभल एजेन्सी लगायत संग सम्वन्ध स्थापित हुन नसक्नु । ▪ पर्यटन प्रवर्धन गर्न निजीक्षेत्र संग सहकार्य हुन नसक्नु ।

४.५.३.२.उदेश्य

ठाँटिकाँध गाउँपालिका अन्तरगत रहेका प्राकृतिक धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरुको संरक्षण र संवर्द्धन गर्दै आन्तरिक र वाह्य पर्यटनको माद्यमवाट दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्नु

४.५.३.३.रणनीतिहरु

१. गुणस्तरीय पर्यटनको विकास र विस्तार गर्ने
२. ऐतिहासिक पुरातात्विक धार्मिक एवम साँस्कृतिक महत्वका संपदाहरुको संरक्षण संवर्द्धन गर्ने
३. महिला दलित तथा अति विपन्न वर्गको आवद्धता वृद्धि गर्ने
४. पर्यटन विकास सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

४.५.३.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

गुणस्तरीय पर्यटनको विकास र विस्तार गर्ने

कार्यनीति

- गाउँपालिका भित्र पहिचान भएका पर्यटकीय क्षेत्रहरुमा पुग्न तथा वसाइ व्यवस्थापन गर्न आवश्यक सवै प्रकारका पूर्वाधार निर्माण र सुरक्षा व्यवस्था गरिनेछ ।
- पर्यटकीय स्थलहरुको भिडियो फोटो लगायत विशेषताहरु उल्लेख गरी तयार गरिएका प्रचार सामग्रिहरु सामाजिक संजाल मार्फत व्यापक रुपमा प्रचार प्रासर गरिनेछ
- प्रदेश तथा राष्ट्रिय स्तरमा पर्यटन क्षेत्रमा लागेका संघ संस्था ट्राभल एजेन्सी होटल आदी संग समन्वय गरी पर्यटन प्रवर्धनका कार्यहरु संचालन गरिनेछ ।

- पर्यटकको सुरक्षा तथा गाइडको लागि स्थानीय युवाहरुलाई क्षमता अभिवृद्धि गरी परिचालन गरिनेछ

रणनीति

ऐतिहासिक पुरातात्विक धार्मिक एवम साँस्कृतिक महत्वका संपदाहरुको संरक्षण संवर्द्धन गर्ने

कार्यनीति

- पर्यटकीय धरोहरको संरक्षण जीर्णोद्वार मर्मत संभार तथा नियमित सरसफाइको व्यवस्थापन गरिनेछ
- लोपउन्मुख एवम अन्य सवै प्रकारका कला भाषा र संस्कृतिहरु झल्कने गरी उपयुक्त स्थानमा संग्राहलय निर्माण गर्दै संपदा संरक्षणका लागि विशेष कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ
- स्थानीय संस्कृति झल्कनेगरी होमस्टे संचालन गर्न स्थानीय महिला दलित तथा अति विपन्न वर्गलाई प्रोत्साहित गर्ने साथै आवश्यक सीप विकास गरिनेछ
- ऐतिहासिक पुरातात्विक धार्मिक सम्पदाहरुको परिचय सहितको पुस्तिका तयार गरी सार्वजनिक गरिनेछ निजी क्षेत्र संग समन्वय गरि निश्चित समय पर्यटकीय स्थलहरुमा महोत्वसको आयोजना गरी आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटको आगमनलाई वढावा दिइनेछ ।

रणनीति

महिला दलित तथा अति विपन्न वर्गको आवद्धता वृद्धि गर्ने

कार्यनीति

- दलित तथा अति विपन्न समुदायमा होमस्टे संचालन गर्न आवश्यक सबै सीप तथा उद्यमशीलता विकास तालिमहरु प्रदान गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने साथै पूर्वाधारहरुको व्यवस्था मिलाउदै स्वरोजगार हुने अवस्था सृजना गरिनेछ ।
- आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटकहरुका लागि गाइड साथै अन्य आवश्यकीय सहयोगको लागि दलित तथा अति विपन्न वर्गको क्षमता अभिवृद्धि गरी रोजगकारीका अवसरहरु वृद्धि गरिनेछ

रणनीति

पर्यटन विकास सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीति

- पर्यटन विकासका लागि दीर्घकालिन गुरुयोजना तयार गरी कार्यान्वन्य गरिनेछ
- पर्यटन विकास लाई बार्षिक कार्यक्रममा नियमित रुपमा समावेश गर्दै लगिनेछ
- पर्यटकीय क्षेत्रको विकासका लागि ऐतिहासिक धार्मिक र पर्यटकीय गरी तीन खण्डमा विभाजन गरी सोही अनुरुप नीति तथा कार्यक्रमहरु निर्माण गरिनेछ।

४.५.३.५.पर्यटन विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ३९ पर्यटन विकास परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
पर्यटन व्यवसाय वाट ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा रोजगारी प्रदान गर्ने	संख्या	०	०	०	५०	१००	गाउँपालिका प्रगति प्रतिवेदन	
प्रतिफलहरु								
१. धार्मिक पर्यटन संचालन भएका स्थानहरु	संख्या	०	७	१०	१५	१५	गाउँपालिकाका बार्षिक प्रतिवेदन गाउँपालिकाका प्रगती प्रतिवेदन	पर्यटन क्षेत्रमा लगानी गर्न निजी क्षेत्र आकर्षित भएको हुने संघ प्रदेश अन्तर पालिका बीच सहकार्य र समन्वय भएको हुने ।
२. प्राकृतिक तथा ऐतिकासिक पर्यटन संचालन भएका स्थानहरु	संख्या	०	२	२	५	५		
३. आवश्यक सुविधा युक्ता पर्यटन स्थलहरु	संख्या	०	०	०	५	५		
४. होमस्टे संचालन भएका पर्यटकीय क्षेत्र नजिकका गाउँहरु	संख्या	०	०	०	५	५		
५. कृषि पर्यटन संचालन स्थान	संख्या	०	०	०	१	२		
६. व्यवस्थित बनभोज स्थलहरु	संख्या	०	०	०	२	२		
७. तालिम प्राप्त पर्यटन गाईडहरु	संख्या	०	०	०	२५	५०		
८. तालिम प्राप्त कुक तथा वेटरहरु	संख्या	०	०	०	०	१०		
९. वार्षिक रुपमा भ्रमण गर्ने आन्तरिक पर्यटक	संख्या	१५००	२०००	३०००	४०००	५००		
१०. वार्षिक रुपमा भ्रमण गर्ने वाह्य पर्यटक	संख्या	१५०	३००	४००	५००	६००		
११. भ्रमण गर्ने पर्यटकको औषत वसाई	दिन	२	२	२	३	३		
१२. पर्यटन व्यवसायवाट वार्षिक आम्दानी	रु लाख	१०	२०	३०	५०	८०		

४.५.३.६.पर्यटन विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

तालिका ४० पर्यटन विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

क स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	धार्मिक,ऐतिहासिक तथा प्राकृतिक पर्यटकीय क्षेत्रहरुको दीर्घकालीन गुरुयोजना तयार गर्ने	२०
२	संभावित पर्यटकीय क्षेत्रमा पदमार्ग निर्माण गर्ने	१००
३	रुट मिलाएर निश्चित दिनको प्याकेज हुने गरी पर्यटकीय क्षेत्रको एकिकृत विकास गर्ने ।	१५०
४	पर्यटकीय क्षेत्र तथा पदमार्ग क्षेत्रमा संचालन गरिने होमस्टे तथा खाना खाजा को व्यवस्थापनका लागि मापदण्ड सहित सीप विकास गर्ने	५०
५	ठाँटिकाँध (भञ्याङ चौतारी) निर्माण गर्ने	५०
६	सल्लीपिर (सल्लाको पात) बाट विभिन्न हस्तकलाका सामग्रीहरु निर्माण गर्ने	२०
७	पर्यटकीय क्षेत्रको पूर्वाधार निर्मण तथा पहुँच मार्ग निर्माण गर्ने	२००
८	पर्यटकीय उत्पादनहरु (पदमार्ग हस्तकला उत्पादन) को विकास गर्ने	७५
९	वन्यजन्तु संरक्षण तथा विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	४०
१०	पर्यटकीय क्षेत्रहरुको नियमित प्रचार प्रसार गर्ने ।	५०
११	ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक महत्वका वस्तु तथा स्थानको संरक्षण	१००
१२	धार्मिक महोत्सव तथा मेला प्रदर्शनी कार्यक्रम	५०
	जम्मा	९०५

४.५.४. उद्योग व्यापार र व्यवसाय र आपुर्ती

४.५.४.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण,विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना अवसर समस्या तथा चुनौतीहरु देहायअनुसार रहेकाछन

तालिका ४1 उद्योग व्यापार तथा व्यवसायः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती

संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ अदुवा वेसार लसुनको व्यवसायिक खेतीको संभावना रहेको	▪ परनिर्भरता घटाउदै स्व उत्पादन वढाउनु ▪ वैदेशिक रोजगारीवाट फर्किएकालाई व्यवासायमा संलग्न गराउन

▪ कृषिमा आधारित अमिलो जातीका फलफुलहरु (कागती सुन्तोला ज्यामीर) ताजा तरकारी हरुको व्यवसायिक उत्पादनको संभावना रहेको । ▪ लघु तथा साना उद्योगका हरु संचालनमा रहेको ▪ किवि तथा स्याउको व्यवसायिक उत्पादन गर्न सकिने संभावना रहेको ▪	▪ लघु घरेलु तथा साना उद्योगहरुको बजार विकास तथा प्रवर्द्धन गर्न ▪ स्थानीय कच्च पदार्थ साधन श्रोतमा आधारित उद्योगहरु प्रवर्द्धन गर्नु ▪ बजारमा सीपयुक्त जनशक्तिको विकास गर्नु ▪ हस्तकलामा आधारित उद्योग व्यवसायहरु प्रवर्धन गर्नु ।
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ उद्यमशिलता एवम व्यवसायिक सीप विकास तालिम कार्यक्रमहरु संचालनमा रहेको ▪ स्थानीय स्तरमा मासुजन्य व्यवसायहरु खुलेको र संचालनमा रहेको ▪ सानो तिनो व्यापार व्यवसायको लागि हाट वजार संचालनमा रहेको ▪ गाउँपालिका कार्यालय वरपर व्यवासिक रुपमा पसलहरु संचालनमा रहेको ।	▪ निजी क्षेत्र संग सहकार्य हुन नसक्नु ▪ स्थानीय हाटवजार र वाह्य बजार संग सम्वन्ध स्थापित हुन नसकेको र बजार प्रवर्धन हुन नसकेको ▪ उद्योग व्यवसायमा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता विकास कमी ▪ स्थानीय लघु घरेलु तथा साना उद्योगहरुको विकास विस्तार तथा प्रवर्द्धनका लागि प्याकेज कार्यक्रम नहुनु ।

४.५.४.२.उदेश्य

स्थानीय साधन श्रोत एवम श्रम सीपमा आधारित लघु घरेलु तथा साना उद्योग व्यवसायको प्रवर्द्धनबाट रोजगारी सृजना गर्नु

४.५.४.३.रणनीतिहरु

१. स्थानीय कच्चा पदार्थ साधन श्रोत र सीपको सदुपयोगमा बृद्धि गर्ने
२. स्थानीय उत्पादनहरुको बजार प्रवर्द्धन गर्ने
३. उद्योग व्यवसायमा महिला दलित तथा अतिविपन्न वर्गको आवद्धता बढाउने
४. उद्योग व्यवसाय तथा सेवा सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

४.५.४.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

स्थानीय कच्चा पदार्थ साधन श्रोत र सीपको सदुपयोगमा बृद्धि गर्ने

कार्यनीति

- गाउँपालिका भित्र खेर गइरहेको श्रोत साधन सीप र समयको प्रयोग हुने गरी लघु घरेलु तथा साना उद्योग व्यवसाय संचालनका लागि निजी क्षेत्र तथा सहकारी संग समन्वय गरी रोजगारीका अवसरहरु सृजना गरिनेछ ।
- सहकारी संस्थामा आवद्ध गाउँपालिका वासीलाई रैथाने वाली जडीवुटी हस्तकलाका सामानहरु जस्ता निर्यातजन्य उत्पादनका लागि सीप एवम उद्यमशीलता विकास तालिम प्रदान गरी क्षमतामा आधारित एकल तथा सामुहिक रुपमा उद्योग संचालनका लागि प्रोत्साहित गर्दै स्वरोजगारीमा जोड दिइनेछ
- बैदेशिक रोजगारीवाट फर्केका युवाहरुलाई कृषि पशुपालन गैह्रकाष्ठ वन पैदावार जडिवुटी तरकारी फलफूल तथा पर्यटन क्षेत्रमा व्यवसायिक विकास तथा उद्यमशिताल विकास गरी आर्थिक कारोवारमा गतिशिलता ल्याइनेछ ।
- परम्परागत मौलिक एवम् कला संस्कृति संग सम्वन्धित उद्योग व्यवसायहरुको संरक्षण संम्वर्द्धन तथा प्रवर्द्धनका लागि नीतिगत व्यवस्था गर्दै युवाहरुमा सीप हस्तान्तरण गरी उद्यम विकासलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- अस्थायी वजारलाई व्यपारिक केन्द्रको रुपमा विकास गरिनेछ
- मागमा आधारित उद्यम व्यवसायहरु संचालन गरिनेछ

रणनीति

स्थानीय कच्चा पदार्थ साधन श्रोत र सीपको सदुपयोगमा बृद्धि गर्ने

कार्यनीति

- गाउँपालिकामा एक प्रमुख बजार क्षेत्रमा विक्रि कक्ष प्रदर्शनी कक्ष कोशेलीघर स्थापना गर्दै स्थानीय उत्पादनहरुको बजार प्रवर्द्धन गरिनेछ
- Dry Meat तथा Dry Veg उद्योगहरु (राँगा तथा माछाको सुकुटी, मुलाको सिन्की तथा रायो मुलाको सागको गुन्द्रुक) गहु जौ भट्टमास आदिको उत्पादन गरि बजार व्यवस्थाकोलागि संघ संस्था संग साझेदारी गरिनेछ
- उन्नतजातका गाइभैसी पालन दुग्ध संकलन चिस्यान केन्द्र स्थापना र संचालन गरिनेछ
- कागती सुन्तला आँप लगायतको जुस उत्पादन गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ
- बाँसमा आधारित घरेलु उद्योग व्यवसायहरु संचालनका लागि प्रोत्साहित गरिनेछ

- स्थानीय हाटवजार केन्द्र निर्माण गरी नियमित रुपमा स्थानीय एवम प्रदेश स्तरीय व्यापार मेला प्रदर्शनी आयोजनाका लागि सहकारी एवम निजीक्षेत्र संग सहकार्य गरिनेछ
- बजार क्षेत्र विकासका लागि हाल विद्यमान हाटवजारहरुमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरु उपलव्ध गराउदै व्यापारिक केन्द्रहरुमा विकास गर्दै लगिनेछ

रणनीति

उद्योग व्यवसायमा महिला दलित तथा अतिविपन्न वर्गको आवद्धता बढाउने

कार्यनीति

- महिला दलित तथा अति विपन्न वर्गको रोजगारीको एवम आयस्तरमा वृद्धिका लागि एकल सामुहिक साझेदारीमा उद्योग व्यवसाय स्थापनामा सहजीकरण र संचालनका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ
- परम्परागत सीप विकासलाई आधुनिकीकरण गरी त्यसलाई व्यवसायीक गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ
- पुँजी अभावमा संचालन हुन नसकेका उद्यम व्यवसायलाई सहकारी तथा वित्तीय संघ संस्था संग समन्वय गरी संचालनको वातावरण सृजना गरिनेछ ।
- बैदेशिक रोजगारीवाट फर्केका युवाहरुको ज्ञान सीप र पुँजी परिचालन गरी युवाहरुलाई उद्योग स्थापना र संचालनमा प्रोत्साहित गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- लघु तथा घरेलु उद्योग धितोमा राखी कर्जा प्रवाह गर्ने व्यवस्थाका लागि वित्तीय क्षेत्र संग सहकार्य गरिनेछ

रणनीति

उद्योग व्यवसाय तथा सेवा सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीति

- लघु घरेलु तथा साना उद्योगहरुको प्रवर्द्धनका लागि नीति दीर्घकालीन योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ
- उद्योग व्यवसाय विकास सम्वन्धी कानून मापदण्ड बनाइ अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ
- स्थानीय व्यापर वस्तुको माग आपुर्ती तथा अनुगमन उपभोक्ता अधिकार र हित सम्वन्धी नीति कानून मार्फत कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ

४.५.४.५. उद्योग व्यापार व्यवासय विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ४२ उद्योग व्यापार व्यवासय विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
रोजगारीमा कृषि तथा गैह्र कृषि जन्य उद्यम व्यवसायको योगदान	प्रतिशत	१४	२०	२५	३०	३०	गापा प्रगती प्रतिवेदन	
प्रतिफलहरु								
१. औपचारिक/ अनौपचारिक क्षेत्रका चालु लघु उद्यम तथा व्यवसायहरु	संख्या	१७८	२००	२२०	२५०	३००	घरेलु उद्योग कार्यालयको अभिलेख गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन गाउँपालिकाको वस्तुगत विबरण	लगानी मैत्री वातावरण सृजना भएको हुने सहाकारी निजी क्षेत्र संग सहकार्य भएको हुने ।
२. औपचारिक/ अनौपचारिक क्षेत्रका चालु घरेलु उद्यम तथा व्यवसायहरु	संख्या	८	१०	१२	१५	२०		
३. सुचारु व्यवसायहरु (होटल पसल लागायत)	संख्या	१७८	२००	२२०	२५०	३००		
४. स्थानीय सीप शैली र प्रविधिमा आधारित उद्यम व्यवासयहरु	संख्या	०	०	०	२	२		
५. स्थानीय हस्तकलामा आधारित उद्योग व्यवसायहरु	संख्या	०	०	०	१	१		
६. जडीवुटीमा आधारिध उद्योग व्यवसायहरु	संख्या	०	०	०	२	२		
७. संचालित उद्योग व्यापार व्यवसायवाट भएको वार्षिक आर्थिक कारोवार	रु लाख	१४००	२०००	२५००	३५००	४०००		
८. उद्यम सृजना व्यवसायिक विकास सम्वन्धी तालिम प्राप्त उद्यमीहरु	संख्या	०	५०	१५०	१६०	२००		
९. सुचारु औद्योगिक ग्राम	संख्या	०	०	०	०	१		

४.५.४.६.उद्योग व्यापार व्यवसाय सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

तालिका ४३ उद्योग व्यापार व्यवसाय सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	सीप विकास तथा उद्यमशीलता विकास तालिम	८०
२	अल्लो तथा उन प्रशोधन कार्यक्रम संचालन	५०
३	संभाव्य स्थानहरुमा आधुनिक घट्ट स्थापना र संचालन	५०
४	सिलाइकटाई तथा वुनाइका तालीम तथा उद्यम संचालन	३०
५	कृषि औजार वनाउने आरन लगायका उद्यम हरु प्रवर्धन गर्ने	५०
६	फर्निचर उद्यमहरु स्थापना र संचालन	५०
७	स्थानीय उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१५०
८	औधोगिक ग्राम स्थापना र संचालन	१५०
९	वजार प्रवर्द्धन तथा व्यापार मेला संचालन	५०
१०	महिला दलित तथा अतिविपन्न वर्गका लागि व्यवसायिक औजार वितरण	१६५
११	परम्परागत मौलिक एवम कला संस्कृतिमा आधारित उद्योग व्यवसायहरुको संरक्षण संवर्द्धन र प्रवर्द्धन ।	१००
	जम्मा	९२५

४.५.५. बैक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकास

४.५.५.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण,विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना अवसर समस्या तथा चुनौतीहरु देहायअनुसार रहेकाछन

तालिका ४४ बैक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकासः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती

संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ आवश्यक कर्जा तथा ऋण सेवा उपलव्ध ▪ कुमारी विकास वैक स्थापना र संचालन ▪ बचत लगानी रेमिट सेवा सुविधाहरु उपलव्ध ▪ सहकारी मार्फत बचत संकलन र परिचालन	▪ विपन्नहरुलाई बैकिङ सेवा पहुँच वृद्धि गर्न ▪ कृषि पर्यटन तथा लघु घरेलु तथा साना उद्योगहरुमा कर्जा प्रवाह गर्नु ▪ परियोजना तथा सामुहिक जमानीमा ऋण सुविधा उपलव्ध गर्नु ▪ व्याजदर नियन्त्रण गर्न

	▪ धितो मुल्याङ्कन तथा ग्रामिण धितोको जटिलता हटाउनु ।
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ एउटा बैक (कुमारी बैक) यो ठाँटिकाँध गाउँपालिका भित्र कृयाशील रहेको । ▪ आम नागरिकहरुको वचत संकलन कर्जा प्रवाह एवम रेमिट सेवाहरु संचालनमा रहेको ▪ गरिबी निवारण कोष अन्तरगत गठित समूहहरु संग प्रसस्त बजेट भएको । ▪ अधिकांश ठाँटिकाँध वासीको बैक खाता संचालन हुनु	▪ वित्तीय नीति नियम तथा मापदण्डहरु निर्माण तथा कार्यान्वयन नहुनु ▪ महिला सहकारी संस्थाहरुको विस्तार गर्न नसक्नु ▪ सहकारी सदस्यहरुमा व्यवसायिकता विकास गर्न नसक्नु ▪ सामुहिक समानीमा ऋण सुविधा उपलव्ध नहुनु ▪ गरिबी निवारण कोष अन्तरगतका समूहहरु निस्कय हुनु

४.५.५.२.उदेश्य

ठाँटिकाँध गाउँपालिकामा छरिएर रहेको रकमलाई सहकारीको माध्यमवाट एकीकृत गरी आर्थिक समृद्धिका लागि स्थानीय साधन श्रोत र सीप तथा रोजगारीको सदुपयोग विकास एवम प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने क्षेत्रहरुमा वित्तीय श्रोतहरु परिचालन गर्नु ।

४.५.५.३.रणनीतिहरु

१. सहकारीता विकास गर्ने
२. संकलित पुँजीलाई छिटो प्रतिफल प्राप्त हुने क्षेत्रमा परिचालन गर्ने
३. रेमिटेन्स (विप्रेषण) लाई उद्यम र व्यवसायमा परिचालन गर्ने
४. बैक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकास सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

४.५.५.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

सहकारीता विकास गर्ने

कार्यनीतिहरु

- छरिएका पुजीलाई एकिकृत गरी उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्नै गरी सहकारी स्थापना गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ
- सहकारी संस्थामा सवै ठाँटिकाँध गाउँपालिका वासी लाई आवद्ध गराउन विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ

- सहकारीको पुँजीलाई उद्योग व्यवसायमा परिचालन गरी आवश्यक रोजगारी सृजना गरिनेछ
- कृषक समूह उद्यमी समूह महिला समूहलाई उद्यमशीलता विकास सम्वन्धी तालिम प्रदान गरी उद्यम स्थापना मा आवश्यक सहयोग गरिनेछ
- सहकारी वाट सरल व्याजदरमा कर्जा प्रवाहका लागि सहजीकरण गरिनेछ
- सहकारीको माद्यमवाट कृषि, पशुपंक्षीजन्य, वन पैदावार, पर्यटन क्षेत्रमा स्थानीय उपजको विविधीकरण प्रशोधन बजार प्रवर्द्धन मेला महोत्सव बजारीकरणमा अभिवृद्धि गरिनेछ ।

रणनीति

संकलित पुँजीलाई छिटो प्रतिफल प्राप्त हुने क्षेत्रमा परिचालन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- नगदेवाली फलफूल तरकारी लगायत छिटो नगद तथा पुँजी निर्माण हुने क्षेत्रहरुमा लगानी परिचालन गर्न वित्तीय क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्दै स्थानीय स्तरमा रोजगारी तथा आयआर्जनका अवसरहरु सृजना गरिनेछ ।
- महिला दलित तथा अतिविपन्न वर्गको आर्थिक उत्थानमा सहयोग पुर्याउन व्यवसायको प्रकृति र आवश्यकताका आधारमा सहुलियतपूर्ण कर्जा वा अनुदान व्यवस्था गरिनेछ ।
- स्थानीय साधन श्रोत सीप र रोजगार प्रवर्द्धन हुने क्षेत्र एवम महिला समूहद्वारा संचालित उद्योग व्यवसायहरुमा लगानी गर्न नीतिगत व्यवस्था सामुहिक जमानीमा कर्जा व्यवस्था कर्जा लिने प्रक्रियालाई सहज र ऋण सुविधामा पहुँच वृद्धि गरिनेछ
- विषयक्षेत्रगत रुपमा र वर्गीय हिंसावाट तोकिएको प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरुमा सहुलियतपूर्ण ऋण कार्यक्रम संचालन गर्ने वित्तीय संस्थाहरुसंग सहकार्य गरिनेछ
- वित्तीय संस्थाहरुको सहकार्यमा बैकिङ ऋणलाई सहज सुलभ र धितो मुल्याङकन एवम व्याजदरलाई व्यावहारिक वनाइनेछ ।
- कृषि तथा पशु बीमा कार्यक्रम संचालन गर्न अभिप्रेरिता गरिनेछ ।

रणनीति

संकलित पुँजीलाई छिटो प्रतिफल प्राप्त हुने क्षेत्रमा परिचालन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- नगदेवाली फलफूल तरकारी लगायत छिटो नगद तथा पुँजी निर्माण हुने क्षेत्रहरुमा लगानी परिचालन गर्न वित्तीय क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्दै स्थानीय स्तरमा रोजगारी तथा आयआर्जनका अवसरहरु सृजना गरिनेछ ।

- महिला दलित तथा अतिविपन्न वर्गको आर्थिक उत्थानमा सहयोग पुर्याउन व्यवसायको प्रकृति र आवश्यकताका आधारमा सहुलियतपूर्ण कर्जा वा अनुदान व्यवस्था गरिनेछ ।
- स्थानीय साधन श्रोत सीप र रोजगार प्रवर्द्धन हुने क्षेत्र एवम महिला समूहद्वारा संचालित उद्योग व्यवसायहरुमा लगानी गर्न नीतिगत व्यवस्था सामुहिक जमानीमा कर्जा व्यवस्था कर्जा लिने प्रक्रियालाई सहज र ऋण सुविधामा पहुँच वृद्धि गरिनेछ
- विषयक्षेत्रगत रुपमा र वर्गीय हिंसावाट तोकिएको प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरुमा सहुलियतपूर्ण ऋण कार्यक्रम संचालन गर्ने वित्तीय संस्थाहरुसंग सहकार्य गरिनेछ
- वित्तीय संस्थाहरुको सहकार्यमा बैकिङ ऋणलाई सहज सुलभ र धितो मुल्याङकन एवम व्याजदरलाई व्यावहारिक वनाइनेछ ।
- कृषि तथा पशु बीमा कार्यक्रम संचालन गर्न अभिप्रेरिता गरिनेछ ।

रणनीति

रेमिटेन्स (विप्रेषण) लाई उद्यम र व्यवसायमा परिचालन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- बैदेशिक रोजगारमा गएका युवाहरुले पठाएको रेमिटयान्सलाई आयमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न सम्वन्धित परिवारहरुमा वित्तीय साक्षरता सीप विकास उद्यमशिलता विकास तालिम कार्यक्रम संचालन गरी क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ
- रेमिटयान्स (विप्रषण) लाई नगदेवाली छिटो नगद तथा पुँजी निर्माण हुने क्षेत्रमा लगानी गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ
- बैदेशिक रोजगारीमा गएका युवाहरुका परिवारलाई केन्द्रित गरी संभावनका आधारमा सीप विकास तालिम प्रदान गरिनेछ ।

रणनीति

बैक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकास सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको संभव भएसम अन्य वडाहरुमा कृषि विकासवैकको शाखा विस्तार गर्न पहल गरिनेछ
- वित्तीय सहकारी एवम विप्रेषण लगानी सम्वन्धी नीति कानुन मापदण्ड वनाई अनुगमन र नियमन गरिनेछ ।

४.५.५.५. बैक वित्तीय संस्था र सहकारी सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ४५ बैक वित्तीय संस्था र सहकारी सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट व्यवसायिक विकासका लागि गाउँपालिकामा प्रवाह भएको कुल कर्जा	रु लाख	४००	४५०	५००	६२०	६५०	गापा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	
प्रतिफलहरु								
१. संचालनमा रहेका वैक	संख्या	१	०	०	०	२	वैक तथा वित्तीय संस्थाका प्रतिवेदन गाउँपालिकाको सामाजिक सुरक्षा भत्ता सम्वन्धी प्रतिवेदन	वैक वित्तीय संस्था तथा सुरक्षित आप्रवासन सम्वन्धी संस्था संग सहकार्य भएको हुनेछ स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघ संग सहकार्य भएको हुनेछ ।
२. बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुवाट संकलित निक्षेतपको कर्जा प्रवाह	प्रतिशत	४७	५३	६०	६५	६८		
३. वित्तीय संस्थाहरुको उद्योग व्यापार व्यवसायमा कर्जा प्रवाह	करोड	३	५	८	१०	१५		
४. आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्याको बैक खाता	प्रतिशत	५०	५५	६०	६५	७०		
५. बचत तथा ऋण समेतको कुल सहकारी संस्था	संख्या	०	१०	१२	१२	१२		
६. महिलाद्वार संचालित सहकारी	संख्या	०	१	१	२	२		
७. कृषि क्षेत्रका कुल सहकारी	संख्या	०	२	२	३	३		
८. उत्पादन तथा बजारीकरण सहकारीमा आवद्ध सदस्य	संख्या	६४६	११००	१६००	२०००	२५००		
९.								

४.५.५.६.बैक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

तालिका ४६ बैक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकास सम्वन्धी कार्यक्रमहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	सहकारी सचेतना सवलीकरण तथा व्यवस्थापन तालिम	६०
२	सीप विकास तथा उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम	६०
३	सहकारी संस्थासंगको समन्वयमा बजार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	६०
४	सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम	६०
५	गरिबी निवारण कोष अन्तरगतका समूहहरुको कोष एकिकृत गरी सहकारी संचालन	६०
६	अनुदान व्यवस्था	६०
	जम्मा	३६०

४.५.६.श्रम रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा

४.५.६.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण,विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना अवसर समस्या तथा चुनौतीहरु देहायअनुसार रहेकाछन

तालिका ४७ सुरक्षित आप्रवासन तथा बैदेशिक रोजगारः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ जनसंख्यामा यूवाको वाहुल्यता ▪ बैदेशिक रोजगारीमा वढ्दो आकर्षण ▪ रेमिटयान्स मार्फत ठुलो रकम भित्रिएको ▪ बैदेशिक रोजगारबाट फर्केका अधिकांश युवाहरु सीपयुक्त भएको ।	▪ सुरक्षित बैदेशिक रोजगारी पहिचान गर्न ▪ बैदेशिक रोजगारी सम्वन्धी कानुनी सहायता उपलव्ध गराउन ▪ रेमिटयान्सलाई आयमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ बैदेशिक रोजगारी सम्वन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन ▪ बैदेशिक रोजगारीमा आवद्ध घरधुरीको आर्थिक सामाजिक अवस्थामा सुधार	▪ वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम संचालन नहुनु ▪ बैदेशिक रोजगारी वाट फर्केका युवाहरु कृषि प्रति आकर्षित नुहुनु ▪ वैदेशिक रोजगारीमा युवाहरु आकर्षित भएका कारण दुर्गम क्षेत्रको कृषि योग्य भूमि पनि वाँझिदै जानु ।

४.५.६.२.उदेश्य

बैदेशिक रोजगारमा गएका कामदारहरु तथा नेपाल स्थित उनका परिवारको वैदेशिक रोजगारवाट आर्थिक लाभ बृद्धि हुनुका साथै बैदेशिक रोजगारमा गएका कारण उत्पन्न नकारात्मक प्रभावहरु न्यूनिकरण गर्ने

४.५.६.३.रणनीतिहरु

१. सीप विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
२. गन्तव्य स्थानवारे अभिमुखीकरण गर्ने
३. न्यायमा सहज पहुँच वृद्धि गर्ने
४. रेमिट्यान्सलाई सुरक्षित क्षेत्रमा लगानी गर्ने

४.५.६.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

सीप विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने

कार्यनीति

- बैदेशिक रोजगारीमा जान चाहाने यूवाहरुलाई अन्तराष्ट्रिय स्तरमा मान्यता प्राप्त संस्थाहरुवाट होटल व्यवस्थापन लगायतका मुख्य मुख्य विषयहरुमा आधारभूत सीप प्रदान गरी बैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित र सहज वनाउन सहयोग गरिनेछ।
- बैदेशिक रोजगारी वाट प्राप्त रेमिट्यान्सलाई व्यवसायिक परिचालनको लागि घरपरिवारलाई समेत आवश्यक सीप विकास तालिम प्रदान गरिनेछ ।

रणनीति

गन्तव्य स्थानवारे अभिमुखीकरण गर्ने

कार्यनीति

- बैदेशिक रोजगारीमा जानका लागि गन्त्व्य स्थानका वारेमा भाषा संस्कृति रहन सहन जस्ता सामाजिक पक्ष सुरक्षा व्यवस्था नीति नियम तथा दण्ड सजाय, सहायता केन्द्र जस्ता विषयहरुमा अभिमुखीकरण गर्दै आपतकालीन अवस्थामा समेत सुरक्षित रहन सक्ने सूचनाहरु प्रदान गरिनेछ

रणनीति

गन्तव्य स्थानवारे अभिमुखीकरण गर्ने

कार्यनीति

- गन्तव्य क्षेत्रमा हुनसक्ने चोरी ठगी नोक्सानी संझौता उलंघन जालसाजी जस्ता विषयहरुमा पिडित पक्षलाई कानुनी सहायता सेवा उपलव्ध गराई आवश्यक तनाववाट मुक्त गराइनेछ

रणनीति

गन्तव्य स्थानवारे अभिमुखीकरण गर्ने

कार्यनीति

- रोजगारीमा गएका युवाको परिवारलाई वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम संचालन गरी विप्रेषणलाई सुरक्षित लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- सम्वन्धित परिवारमा छिटो प्रतिफल प्राप्त हुने क्षेत्र तथा नगदेवालीहरुमा व्यवसायिकता विकासका लागि सीप एवम उद्यमशीलता तालिम प्रदान गरी क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- बैदेशिक रोजगारीवाट फर्किएका युवाको सीप विकास गरी स्वरोजगारका अवसरहरु सृजना गरिनेछ।

४.५.६.५. श्रम रोजगारी र सामाजिक सूरक्षा सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ४८ श्रम रोजगारी र सामाजिक सूरक्षा सम्बन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
बैदेशिक रोजगारी वाट प्राप्त रेमिट्यान्स उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्ने	रु करोड	४	५	७	११	१५		
प्रतिफलहरु								
१. बैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या (भारत वाहेक)	जना	११५	११५	११५	११५	११५	आप्रवासन सुचना केन्द्र गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन गाउँपालिका वस्तुगत विवरण	वैक वित्तीय संस्था तथा सुरक्षित आप्रवासन सम्वन्धी संस्था संग सहकार्य भएको हुनेछ स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघ संग सहकार्य भएको हुनेछ ।
२. सीपमूलक तालिम सहित बैदेशिक रोजगारीमा गएको संख्या	जना	०	१००	२००	३००	५००		
३. बैदेशिक रोजगारीमा जानको लागि तालिम प्रदान गर्ने संस्थाहरु	संख्या	०	०	२	२	२		
४. बैदेशिक रोजगारी वाट फर्केर गाउँमा नै व्यवसाय गर्नेको संख्या	संख्या	०	०	५०	१००	१५०		
५. वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमबाट लाभान्वित जनसंख्या (बैदेशिक रोगजगारीमा जाने कुल संख्याको)	प्रतिशत	३	५	७	१०	१२		
६. रेमिटयान्स प्राप्त गर्ने घरधुरी	संख्या	११५	३००	४००	५००	६००		
७. रेमिटयानस वाट प्राप्त हुने वार्षक रकम	रु करोड	८	१०	१२	१३	१४		
८.								

४.५.६.६.श्रम रोजगारी र सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

तालिका ४९ श्रम रोजगारी र सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धी कार्यक्रमहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	रोजगार सूचना केन्द्र स्थापना र संचालन	७०
२	गन्तव्य राष्ट्रहरु बारे अभिमुखीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धि	७५
३	स्वरोजगार वन्ने हरुका लागि सीप विकास तथा उद्यमशीलता कार्यक्रम संचालन	८५
४	कानूनी सहायता	६५
	जम्मा	२९५

परिच्छेद ५
सामाजिक विकास

५.१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२ ले शिक्षा स्वास्थ्य भाषा संस्कृति, महिला, बालवालिका, दलित, जेष्ठ नगारिक, छुवाछुत तथा भेदभाव, सामाजिक न्यार र सामाजिक सुरक्षा जस्ता पक्षलाई मौलिक हकमा समावेश गरेको छ । यिनीहरुको कार्यान्वयनका लागि संघ प्रदेश एवम स्थानीय तहमा ऐन नियम तथा कानुनहरु तर्जुमा भएको छ । यसै क्रममा स्थानीय तह संचालन ऐन २०७४ कार्यान्वयनमा छ । यस अनुसार आधारभूत तथा माद्यमिक शिक्षा आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई, जेष्ठ नगारिक, अपाङ्ता भएका व्यक्ति तथा अशक्तहरुको व्यवस्थापन भाषा संस्कृति, कलाको संरक्षण सम्वन्धी नीति, नियम, कानून,मापदण्ड वनाउने, योजना तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने, अनुगमन तथा मुल्याङ्कन र नियमन गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई दिइएको छ । नेपालको संविधान अनुसार उपरोक्त पक्षहरुलाई संविधानको अनुसूची ८ मा राखिएकोछ ।

शिक्षा क्षेत्रलाइ बैज्ञानिक प्राविधिक तथा व्यवसायिक वनाउने, सीपमूलक,रोजगारमूलक र जनमुखी वनाउदै सक्षम प्रतिस्पर्धी र नैतिक एवम राष्ट्रिय हित प्रति समर्पित जनशक्ति तयार पार्ने,उच्च शिक्षालाई सजह गुणस्तरीय र पहुँच योग्य वनाई क्रमश निशुल्क वनाउने लक्ष नेपाल सरकारले अंगिकार गरेकोछ । आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई निशुल्क प्रदान गर्ने,स्वस्थ्य सेवालाई नियमित,प्रभावकारी,गुणस्तरीय तथा सर्वसुलभ बनाई नागरिकको पहुँच स्थापित गर्ने नीति पनि कार्यान्वयनमा छ र खानेपानी तथा सरसफाइमा प्रत्येक नागरिकको पहुँच स्थापितलाई सुनिश्चित गरिएको छ । यसैगरी समानुपातिक समावेशी र सहाभागिताको सिद्धान्तको आधारमा समतामूलक समाजको निर्माणको लागि लैङ्गिक विभेदको अन्त्य गरी आर्थिक समानता समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गरिएकोछ । आर्थिक सामाजिक वा शैक्षिक दृष्टिले पछाडी परेका वर्गलाई समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तका आधारमा राज्यका सवै निकायमा सहाभागिताको व्यवस्था मिलाइएको छ । वाल अधिकारको सम्मान संरक्षण एवम प्रवर्द्धन गर्ने र अपाङ्गता भउका व्यक्तिको अधिकार एवम आत्मसम्मान पूर्वक जीवन यापनका लागि संयुक्त राष्ट्र संघीय महासन्धीहरु अनुमोदन गरी आफ्नो प्रतिवद्धता जाहेर नेपाल सरकारवाट भएको छ । जेष्ठ नगारिकको संरक्षण र सामाजिक सुरक्षाका लागि ऐन नियमावली र राष्ट्रिय कार्ययोजना वनाई कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ भने राष्ट्रिय विकासमा युवा सहाभागिता अभिवृद्धि गर्दै राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारको पूर्ण उपयोगको वातावरण सृजना भएकोछ । सबै मातृभाषालाई राष्ट्रभाषाको रुपमा अवलम्वन गर्दै आफ्नो भाषा,लिपि, संस्कृति, सांस्कृतिक सभ्यता र संपदाको संरक्षण

र संवर्द्धन एवम ऐतिहासिक,पुरातात्विक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण,संवर्द्धन र विकासमा जोड दिईएकोछ ।

सामाजिक पक्षले देशको १५ औं योजनामा समेत उच्च स्थान ग्रहण गरेकोछ । राष्ट्रिय उदेश्य,रणनीति एवम लक्ष सूचकहरुमा समावेश गरी सामाजिक सुरक्षाको सुनिश्चितता गरेकोछ । सामाजिक साँस्कृतिक विविधताको संरक्षण,विभेद,हिंसा जस्ता पक्षहरुको न्यूनीकरण गर्दै अपराधमुक्त समाज निर्माणलाई समेत विशेष जोड दिइएकोछ । स्वास्थ्य नागरिक तथा गुणस्तरीय,रोजगारमूलक तथा जिवनोपयोगी शिक्षालाई १५औ योजनमा सुनिश्चितता गरिएकोछ । दिगो विकास लक्ष मार्फत सामाजिक पक्षका वारेमा राष्ट्रवाट अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धता जाहेर भएको छ लैङ्गिक समानता हासिल गर्न,महिला तथा वालबालिकाहरुलाई सशक्त बनाउन, स्वास्थ्य जीवन सुनिश्चितता गर्दै समृद्ध जीवन प्रवर्द्धन गर्न,सबैलाई समावेशी तथा समतामूलक गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्न र सवैलाई स्वच्छ पानी र सरसफाईको दिगो व्यवस्थापन गर्न नेपाल कटिवद्ध छ । गुणस्तरीय जीवनयापनको आधार तयार गर्न संघ सरकार,प्रदेश सरकार र विकास साझेदार संस्था संगको सहकार्य र समन्वयमा स्थानीय सरकारले अर्थपूर्ण प्रयास गर्नुपर्ने आवश्यकता छ ।यस सम्वन्धमा कर्णाली प्रदेश सरकारले सामाजिक न्याय सहितको समृद्ध प्रदेश निर्माण गर्न विविध कार्यक्रमहरु प्रथम आवधिक योजना कार्यान्ययनमा ल्याएकोछ भने त्यसैका आधारमा स्थानीय तहले कार्यक्रम विकास गरी सहकार्य गर्न जरुरी छ ।

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले उपरोक्त पक्षको सुनिश्चितताका लागि संघ तथा प्रदेश सरकारको कानून, नीति, योजना र लक्षलाई सामाजिक विकास क्षेत्र अन्तरगतका प्रमुख क्षेत्रहरु शिक्षा,स्वास्थ्य,खानेपानी तथा सरसफाई,सामाजिक सामवेशीकरण,युवातथा खेलकुद,कला भाषा तथा संस्कृतिको विद्यमान अवस्था,समस्या तथा चुनौतीहरुको विश्लेषण भएकोछ र आगामी ५ वर्षका लागि उदेश्य निर्धारण भएकोछ । लक्ष सूचक एवम लक्ष परिमाण तय भएको छ र सोको प्राप्तिका लागि अवलम्वन गर्नुपर्नै रणनीति तथा कार्यनीति निर्धारण भई प्रमुख कार्यक्रमहरु तर्जुमा भएकोछ ।

५.२. बर्तमान अवस्था

शिक्षा क्षेत्रमा यो ठाँटिकाँध गाउँपालिका तुलनात्मक रुपमा पछाडि छ ।राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का आधारमा यहाको ५ वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्यको साक्षरता दर ७०.५ प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय दर ७६.२ प्रतिशत भन्दा ५.७ प्रतिशतले कमी हो । त्यसमा पनि महिलाको अवस्था झन पछि रहेकोछ, यो गाउँपालिकाको महिला साक्षरतादर ६३.९ प्रतिशत मात्र रहेकोछ जुन राष्ट्रिय दर ६९.४ प्रतिशत भन्दा ५.५ प्रतिशतले कमी हो ।यो गाउँपालिकामा ६ वटा मावि ३४ वटा प्रावि र ४ वटा पुर्व प्राथमिक विद्यालय गरी कुल ४४ वटा विद्यालयहरु रहेकाछन । ४४ वटा विद्यालयमा ३२ वटा सरकारी ११ वटा सामुदायिक र एउटा गुठीवाट संचालित विद्यालय रहेकाछन ।यो गाउँपालिकामा

४४ वटा शैक्षिक संस्थाहरु रहेको भएपनि नजिकको विद्यालय र घरको दुरी अझैपनि बढी छ । हाल अध्ययनरत १९ प्रतिशत विद्यार्थिहरुलाई आधारभूत विद्यालय सम्मको दुरी कम्तीमा १ घण्टा रहेकोछ भने करीव ६१ प्रतिशत विद्यार्थीलाई विद्यालय सम्मको दुरी १५ मिनेट रहेकोछ । नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न करीव १७ प्रतिशत जनसंख्यालाइ ३० मिनेट पैदल दुरीको पहुँचमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलव्ध छ भने करीव ८३ प्रतिशत जनसंख्यालई कम्तीमा १ घण्टा लाग्ने अवस्था छ ।हाल यो गाउँपालिकामा ६ वटा स्वास्थ्य निकायहरु रहेकाछन । खानेपानीको अवस्था पनि तुलनात्मक रुपमा सन्तोष जनक छ ।८६.५ प्रतिशत जनसंख्या पाइपको पानी उपभोग गर्छन भने १०.३ प्रतिशत जनसंख्या मूलको पानी उपयोग गर्दछन । बाँकी १.७ प्रतिशत जनसंख्या कुवा खोला आदीको उपयोग गर्दछन । यो गाउँपालिकाको ८.४ प्रतिशत घरधुरी सेफ्टी ट्याङ्कीवाला पक्की शौचालय प्रयोग गर्दछन भने ८७.८ प्रतिशत घरधुरीहरु खाल्डे शौचालय प्रयोग गर्दछन ।त्यसैगरी ०.८ प्रतिशत घरधुरी शार्वाजानिक शौचालय प्रयोग गर्छन भने करीव २.८% घरधुरी अझै पनि शौचालय विहिन छन

ग्रमिण भेगमा यथावत रहेपनि सार्वजनिक स्थलमा छुवाछूतको अवस्था घट्दो क्रममा रहेकोछ ।सवै वडामा दलित जनप्रतिनिधिहरु निर्वाचित भएकाछन । गाउँपालिका महिला तथा दलितको प्रतिनिधित्व ३३ प्रतिशत भन्दा वढी छ । केहि महिलाहरु विभिन्न सहकारीमा आवद्ध भएपनि ठुलो हिस्सा आवद्ध भएको छैन ।वाल विवाह वहु विवाह भइरहेको छ ।सार्वजनिक संरचनाहरु अपाङ्ग मैत्री । स्थानीय घर वजार बाट निस्कने फोहोर व्यवस्थापन हुन सकेको छैन । भाषा गत हिसावले हेर्दा यो पालिकामा मगर तथा नेपाली भाषा वोलेको पाइन्छ ।

५.३. सामाजिक विकास क्षेत्रका उदेश्य

सामाजिक क्षेत्रको विकासका लागि निर्धारण गरिएको वृहत उदेश्य देहाय वमोजिम रहेकोछ । गुणस्तरीय तथा सर्भसुलभ शिक्षा,आधारभूत स्वास्थ्य,स्वच्छ तथा सुरक्षित खानेपानी,युवामा व्यवसायिकता तथा खेलकुदको विकास, कला,भाषा र साहित्य र संस्कृतिको संरक्षण लगायतका समाजिक सेवा सुविधाहरुमा लक्षित वर्ग लगायत सवैको सहज पहुँच अभिबृद्धि गर्दै समतामूलक समाज निर्माण गर्नु मुख्य उदेश्य हो ।

५.४. सामाजिक विकास क्षेत्रका प्रमुख रणनीतिहरु

क. गुणस्तरीय शिक्षा,स्वास्थ्य,खानेपानी लगायतका आधारभूत सेवा सुविधामा सवै नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने

ख. सामाजिक समावेशीकरण सामाजिक न्याय सहित समतामूलक आर्थिक समाजिक विकास गर्ने

५.५. विषयगत उपक्षेत्रहरु

सामाजिक विकास भित्र निम्नानुसार विषयगत उपक्षेत्रहरु समावेश गरिएकोछ

क. शिक्षा विकास

ख. आधारभूत स्वास्थ्य

ग. खानेपानी तथा सरसफाई

घ. लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण

ङ. युवा तथा खेलकुद

च. भाषा साहित्य कला र संस्कृति

५.५.१.शिक्षा विकास

५.५.१.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ५० शिक्षाः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ संस्थागत विद्यालयहरु संचालन वाट शिक्षामा पहुँच अभिवृद्धि ▪ निजीक्षेत्र शिक्षामा लगानी गर्न तत्पर रहनु ▪ आफू पूर्ण निराक्षर भएपनि वालवालिकालाई शिक्षा दिनुपर्ने पक्षमा अविभावकहरु सचेत रहेको ▪	▪ स्कुल जाने उमेर समूहका १९% वालवालिकाले १ घण्टा भन्दा वढी समयको यात्रा गर्नु ▪ विद्यालय नक्सांकनको आधारमा समायोजन गर्न ▪ साक्षरता दर वढाउन ▪ शिक्षालाइ गुणस्तरीय र व्यवहारिक वनाउन ▪ सवै विद्यालयमा ICT लगायत भौतिक पूर्वाधार विकास गर्न । ▪ विपद तथा महामारीको समयमा अध्यापनलाई निरन्तरता दिन ▪ आवासीय विद्यालयहरु संचालनमा ल्याउन ▪ प्राविधिक शिक्षाको पठन पाठन गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ शहीद परिवार,विपन्न एवम जेहन्दार विद्यार्थीलाई छात्रवृतिको व्यवस्था ▪ वालवालिकालाई दिवा खाज तथा सेनीटरी प्याडको व्यवस्था ▪ तालिम प्राप्त शिक्षकहरु वाट अद्यापन	▪ प्राविधिक शिक्षालय संचालन नहुनु ▪ विद्यालयमा अतिरिक्त क्रियाकलाप लगायत आधारभूत भौतिक पूर्वाधारको कमी ▪ विद्यालयका पुर्वधारहरु अपाङ्गमैत्री नहुनु ▪ बालमैत्री सिकाई विधि अवलम्वन हुन नसक्नु

▪ शिक्षा शाखाको राम्रो व्यवस्थापन ▪ उच्च शिक्षाका लागि क्याम्पस संचालन ▪ आवश्यकता अनुसार विद्यालयहरु	▪ किशोर किशोरीका लागि जीवन उपयोगी अतिरिक्त क्रियाकलापहरु संचालन नगरिनु ▪ विद्यालय र अविभावक विच संपर्क समन्वय अत्यन्तै कम हुनु

५.५.१.२.उदेश्य

रोजगारीमूलक,व्यवहारिक,प्रविधीमैत्री एवम गुणस्तरीय शिक्षामा अति गरिव विपन्न एवम सिमान्तकृत लगायत सबै वर्ग समुदायको पहुँच अभिवृद्धि भइ दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नु ।

५.५.१.३.रणनीतिहरु

१. साक्षरता वृद्धि गर्ने
२. उमेर समूहका बालबालिकाहरुलाई विद्यालयको पहुँचमा ल्याउने
३. शिक्षालाई सर्वसुलभ वनाउने
४. शिक्षाको गुणस्तरमा अभिवृद्धि गर्ने
५. शैक्षिक पुर्वधारको व्यवस्था
६. प्राविधिक जनशक्ति विकास
७. आधारभूत शिक्षा सम्बन्धी नीति तर्जुमा र योजना कार्यान्वयन

५.५.१.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति अनुसारका कार्यनीतिहरु

रणनीति

साक्षरता वृद्धि गर्ने

कार्यनीति

- आधारभूत शिक्षावाट वञ्चित समूहलाई अनौपचारिक शिक्षाको माध्यमवाट साक्षार बनाइनेछ
- वडास्तरमा सामुदायिक सिकाइ केन्द्र स्थापना गरी साक्षरता तथा निरन्तर शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरी सवै उमेर समूहका नागरिकलाई साक्षार वनाइनेछ
- विद्यालय छाडेका तथा वाहिर रहेका वालवालिकालाई बैकल्पिक आधारभूत शिषा संचालन गरिनेछ
- विद्यालय वाहिर रहेका अपाङ्गता भएका (बहिरा)वालवालिकाको आधारभूत तह सम्मको साक्षरताक लागि सांकेतिक भाषाका माद्यम तथा विशेष शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- अनिवार्य शिक्षा,निशुल्क शिक्षा,एवम वैकल्पिक शिक्षा लगायतका माद्यमहरुवाट गाउँपालिका लाई पुर्ण साक्षार वनाइनेछ ।

रणनीति

उमेर समूहका बालबालिका हरुलाई विद्यालयको पहुँचमा ल्याउने

कार्यनीति

- आवश्यक सवै पूर्वाधार सहित प्रारम्भिक वाल विकास तथा शिक्षालाई विस्तार गरिनेछ।
- स्थानीय गैसस,बालक्लवहरु आदि संग सहकार्य गरी विद्यार्थी भर्ना कार्यक्रम अभियानका रुपमा संचालन गरिनेछ ।
- आधारभूत तह सम्म निशुल्क र माद्यमिक तह सम्म अनिवार्य शिक्षा वारे प्रचारात्मक ढंगवाट अभिभावक तथा अन्य सरोकारवाला हरुलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- आधारमुत तहसम्मका बालबालिकाहरुलाइ दिवाखाजा कलम कपी सहित पाठ्यपुस्तक विद्यालय पोशाक जस्ता सुविधा हरु निशुल्क रुपमा प्रदान गरी उमेर समूहका सवै बालबालिकालाई विद्यालयको पहुँचमा ल्याइनेछ

रणनीति

शिक्षालाई सर्वसुलभ वनाउने

कार्यनीति

- विद्यालय छाड्नेदरमा न्यूनता ल्याउन प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- विद्यालय वाहिर रहेका उमेर समूहका किशोर किशोरीहरुलाई विद्यालयमा आधारित बैकल्पिक खुल्ला तथा अनौपचारिक शिक्षा मार्फत निरन्तर शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- आर्थिक रुपमा विपन्न दलित र सिमान्तकृत समुदाय दलित सहिद परिवारका वालवालिका तथा किशोर किशोरीहरुको विद्यालयमा पहुँच वृद्धिको सुनिश्चितता गरिनेछ
- शहीद परिवारका वालवालिकालाई छात्रवृतिको व्यवस्था मिलाइनेछ
- शिक्षामा महिला दलित,आदिवासी जनजाति,अपाङ्ता भएका व्यक्तिको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ

रणनीति

शिक्षाको गुणस्तरमा अभिवृद्धि गर्ने

कार्यनीति

- तालिम प्राप्त विषयगत एवम दरवन्दी अनुसार शिक्षकहरुको व्यवस्था गरी पठनपाठनलाई नियमित रुपमा संचालन गरी गुणस्तर कायम राखिनेछ।
- शिक्षकहरुलाई तालिम,अन्तरक्रिया एवम अनुभव आदान प्रदानमा सहभागी गराई पेशागत दक्षतामा अभिवृद्धि ल्याउदै शिक्षण पद्धतिलाई प्रभावकारी वनाइनेछ

- मण्टेश्वरी एवम त्यस्तै प्रकारका व्यावहारिक प्रयोगात्मक शिक्षण पद्धतिहरु अवलम्वन गरी शिक्षणलाई बालमैत्री बनाइनेछ।
- बालमैत्री पूर्वाधारहरु निर्माण गरिनेछ ।
- विषयगत,कक्षागत सिकाई उपलव्धि दर बढाउन नतिजामा आधारित मुल्याङ्कन प्रणालीको अवलम्वन गरी शिक्षामा गुणस्तर कायम राख्न पहल गरिनेछ ।
- संभव भएका विद्यालयमा कम्प्यूटर शिक्षा अनिवार्य, इ पुस्तकालय, इन्टरनेको व्यवस्था मिलाई आधुनिक प्रविधी मैत्री बनाइनेछ ।
- शिक्षकहरुलाई आवश्यक तालिमहरु प्रदान गरिनेछ
- महिला पुरुष शिक्षकको अनुपात र शिक्षक विद्यार्थी संख्याको अनुपातलाई एक निश्चित मापदण्ड निर्धारण गरी कक्षागत रुपमा अलग अलग व्यवस्था गरिनेछ
- विद्यालय नक्शाङ्कन सम्वन्धी मापदण्ड बनाई सो को आधारमा विद्यालय र शिक्षक समायोजन गरिनेछ
- मुल्याङकन मापदण्ड वनाई उत्कृष्ट शिक्षक र उत्कृष्ट परिणाम ल्याउने तथा प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने विद्यालयहरुलाइ पुरस्कृत गरी प्रोत्साहित गरिनेछ
- सामुदायिक विद्यालयहरुमा अंग्रेजी भाषामा पठनपाठन गर्ने नीति लागु गरिनेछ

रणनीति

शैक्षिक पुर्वधारको व्यवस्था

कार्यनीति

- विज्ञान प्रयोगशाला,पुस्तकालय,सन्दर्भ सामाग्री,विषयगत शैक्षिक सामग्री तथा पाठ्यपुस्तकको व्यवस्था गर्दै शिक्षक एवम विद्यार्थीहरुको ज्ञान भण्डारलाई फराकिलो वनाउन सहयोग गरिनेछ
- विद्यालयमा डिजिटल प्रविधिमा आधारित शिक्षण सिकाई विधिलाई प्रवर्द्धन गर्ने विद्यालयहरुमा शिक्षकका लागि इ हाजीरी को व्यवस्था गरिनेछ
- आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरु (बिजुली,खानेपानी,शौचालय,भवन निर्माण तथा मर्मत, फर्निचर, तारवार, पुस्तकालय,खेलमैदान,छात्रवास आदी) निर्माण गर्ने यसरी निर्माण गर्दा सवै संरचनाहरु बालमैत्री महिला मैत्री अपाङ्ग मैत्री वनाइनेछ ।
- विद्यालयको चारैतर्फ सफा सुग्घर र विरुवा रोपण गरी हरियाली बातावरण कार्यम राख्न जोड दिइनेछ

- विद्यार्थीहरुको स्वास्थ्योपचार तथा स्वास्थ्य शिक्षाका लागि एक विद्यालय एक नर्स व्यवस्था गरिनेछ (माद्यमिक विद्यालयमा)
- विद्यार्थीहरुको शारिरिक मानसिक विकासको लागि खेलकुदमा जोड दिदै खेलकुद सम्वन्धी समाग्रीहरुको व्यवस्था मिलाइनेछ।

रणनीति

प्राविधिक जनशक्ति विकास

कार्यनीति

- कृषि,स्वास्थ्य पशुपालन लगायतका विषयहरुको अध्यापनका लागि प्राविधिक शिक्षा अद्यापन गराउने प्राविधिक विद्यालय स्थापना गरिनेछ ।
- प्राविधिक विद्यालय स्थापना गरी प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको विकास र विस्तार गरी दक्ष जनशक्ति उत्पादन र तीनिहरुको रोजगारीतामा सहयोग गरिनेछ ।
- प्राविधिक जनशक्ति विकासका लागि प्राविधिक शिक्षा तर्फ महिला, विपन्न, दलितलाई छात्रवृति प्रदान गरिनेछ ।
- उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि बाहिर जानु नपर्ने गरी क्याम्पस स्थापना तथा सञ्चालन गरिनेछ

रणनीति

आधारभूत शिक्षा सम्बन्धी नीति तर्जुमा र योजना कार्यान्वयन

कार्यनीति

- आधारभूत एवम माद्यमिक शिक्षा क्षेत्र संग सम्वन्धित स्थानीय नीति,कानून तथा मापदण्डको निर्माण,योजना तर्जुमा,कार्यान्वयन,अनुगमन मुल्याङ्कन तथा नियमन गरिनेछ ।
- कानुन निर्माण गरी विद्यालय व्यवस्थापन समितिको संरचनागत सुधार गरिनेछ ।
- रैथाने सीप र व्यवसायमूलक शिक्षा लाई नीतिगत व्यवस्था गरी पाठ्यक्रममा समावेश गरिनेछ

५.५.१.५. शिक्षा विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ५१ शिक्षा विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
आधारभुत तहको खुद भर्ना दर औसतमा	प्रतिशत	७०	७५	७७	८०	८५	गापा प्रतिवेदन	
प्रतिफलहरु								
१. ३० मिनेटको पैदल दुरीमा आधारभूत तहको विद्यालयमा पहुँच हुने घरधुरी	प्रतिशत	४५	४५	४५	४५	४५	गाउँपालिका प्रतिवदेन	शिक्षा सम्बन्धी सामाजिक संस्था गैसस लगायत निजी क्षेत्र संग समन्वय र सहकार्य भएको हुनेछ
२. विद्यालय वाहिर रहेका ५-१५ वर्ष उमेर समूहका बालबालिका	संख्या	४३	२०	५	०	०		
३. निजी स्कुलमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थी	संख्या	१५००	१८००	२०००	२०००	२०००		
४. आफ्नै घरमा वसेर निजी विद्यालयमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थी	संख्या	११००	१२००	१४००	१५००	१६००		
५. सामुदायिक विद्यालयमा अद्यन गर्ने विद्यार्थी	संख्या	५९७७	५९७७	५९७७	५९७७	५९७७		
६. सामुदायिक विद्यालय छात्रछात्रा अनुपात	अनुपात	०.७५	०.७५	०.७५	०.७५	०.७५		
७. सामुदायिक विद्यालयमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	अनुपात	१:३२	१:३२	१:३२	१:३२	१:३२		
८. धार्मिक प्रकृतिका विद्यालयहरुमा अद्यन गर्ने विद्यार्थी संख्या	संख्या	०	०	०	०	१		
९. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई पढाउने विशेष कक्षा	संख्या	०	१	१	१	२		

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
१०. सामुदायिक तथा निजी क्याम्पस (कक्षा१२ भन्दा माथिको शिक्षा प्रदान गर्ने शिक्षण संस्था)	संख्या	०	०	०	१	२	गाउँपालिका प्रतिवदेन	शिक्षा सम्बन्धी सामाजिक संस्था गैसस लगायत निजी क्षेत्र संग समन्वय र सहकार्य भएको हुनेछ
११. पालिकामा सामुदायिक क्याम्पसमा पढ्ने विद्यार्थी	संख्या	०	०	०	२००	५००		
१२. सीटीईभीटीबाट सम्बन्धन प्राप्त प्राविधिक विद्यालय	संख्या	०	१	१	१	१		
१३. प्राविधिक विषयको अद्यापन गराउने सामुदायिक तथा निजी विद्यालय	संख्या	०	१	१	१	१		
१४. प्राविधिक शिक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी	संख्या	०	४५	५०	५५	६०		
१५. विषयगत तालिम प्राप्त शिक्षक	प्रतिशत	९८%	९८%	९८%	९८%	९८%		
१६. महिलाको नेतृत्वमा रहेका (head teacher) विद्यालयहरु	संख्या	०	५	५	६	६		
१७. दलितको नेतृत्वमा रहेका (head teacher) विद्यालयहरु	संख्या	०	५	५	६	६		
१८. विव्यास नेतृत्वमा महिला भएका स्कुल	संख्या	०	०	१	३	३		
१९. विव्यास नेतृत्वमा दलित भएका स्कुल	संख्या	०	२	५	८	१०		
२०. आधारभुत तहमा छात्रवृति पाउने विद्यार्थी	संख्या							
२१. आधारभूत तह उर्तीणदर	प्रतिशत							
२२. कक्षा १२ को उतीर्ण दर	प्रतिशत							
२३. प्राथमिक तहमा (१-५) खुदभर्ना दर	प्रतिशत	७०	७५	७७	८०	८५		
२४. (१५-४९) महिलाको साक्षरता दर	प्रतिशत	६३.९	६५	६८	७०	७५		

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
२५. (१५-४९)पुरुषको साक्षरता दर	प्रतिशत	७७.५	८०	८२	८४	८५	गाउँपालिका प्रतिवदेन	शिक्षा सम्बन्धी सामाजिक संस्था गैसस लगायत निजी क्षेत्र संग समन्वय र सहकार्य भएको हुनेछ
२६. बालमैत्री आधारभूत पूर्वाधार र सुविधा (भवन चर्पी खानेपानी खेलमैदान घेरावार फर्निचर) विद्यालय	संख्या	१०	१५	१८	२०	२२		
२७. अपाङ्ता मैत्री संरचना भएका विद्यालय	संख्या	०	५	६	८	१०		
२८. सेनीटरी प्याड उपलव्ध गराउने विद्यालय	संख्या	०	३६	३६	३६	३६		
२९. नर्स सेवा उपलव्ध भएका विद्यालयहरु	संख्या	०	०	०	३	४		
३०. बालक्लव गठन भएका विद्यालय	संख्या	११	२०	३५	४०	४०		
३१. विपद महामारी लगायत विविध कारणवाट भौतिक दुरी कायम राख्दै सूचनाप्रविधिको माद्यमवाट अद्यापन गराउन सक्ने विद्यालयहरु	संख्या	०	१०	१०	११	१३		

५.५.१.६.शिक्षा सम्वन्धी कार्यक्रमहरु

तालिका ५२ शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	बैकल्पिक निरन्तर शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा संचालन	१५०
२	निश्चिच विद्यालय र कक्षाहरुमा एक विद्यार्थी एक कम्प्युटर कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	१५०
३	प्रारम्भिक बाल विकास तथा शिक्षा संचालन	८५
४	साक्षरता अभियान संचालन	८०
५	सामुदायिक सिकाइ केन्द्र संचालन	१२०
६	शैक्षिक गुणस्तर सुधार कार्यक्रम	३००
७	विद्यालय भर्ना अभियान,छात्रवृति प्रोत्साहन	१५०
८	विद्यालयमा सुविधायुक्त भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था विद्यालय भवन समेत	६००
९	बिद्यालयमा ICT जडान	१५०
१०	प्राविधिक शिक्षालय स्थापना र संचालन	१६०
११	५ वटा विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला निर्माण	१५०
१२	आवश्यक विद्यालयमा शौचालय निर्माण	१२०
	जम्मा	२२१५

५.५.२.आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषण

५.५.२.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धिको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ५३ आधारभूत स्वास्थ्यः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्न ▪ आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरु संचालनमा रहनु ▪ कम तौल पुड्कोपना कुपोषण भएका शिशुहरु कम जन्मनु	▪ नियमित गर्भवती सेवाको पहुँच सम्वन्धी जनचेतना विस्तार गर्नु ▪ दीर्घ प्राणघातक एवम जटील प्रकृतिका रोगहरुमा उपचार सेवा प्रदान गर्न ▪ आपतकालिन स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न ▪ अनुभवी तथा दक्ष जनशक्ति (डाक्टर) व्यवस्थापन गर्न

▪ गाउँपालिका क्षेत्र भित्र औषधी पसल तथा स्वास्थ्य जाँच क्लिनिकहरु संचालनमा रहनु ▪ योग तथा व्यायाम प्रति सर्वसाधारणको आकर्षण वढ्नु । ▪	▪ भौतिक एवम प्राविधिक रुपमा महामारीहरुको सामाना गर्ने संयन्त्र,उपकरण,पूर्वाधार र जनशक्तिको व्यवस्था गर्नु ▪ स्वास्थ्य चौकि सम्म जाने सडक निर्माण गर्न ▪ एम्वुलेन्स सेवा उपलव्ध गराउन ▪ बाल मृत्युदर र मातृ मृत्युदर नियन्त्रण गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ ६ वटै वडाहरुमा आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र संचालन ▪ आमा समुह गठन र परिचालन हुनु ▪ नियमित स्वास्थ्य शीविर संचालन ▪ एम्बुलेन्स सेवा संचालन ▪ स्वास्थ्य चौकी गाउँघर क्लिनिक एवम स्वास्थ्य शिविरहरु संचालनमा रहनु ▪ महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविकाहरु परिचालित हुन ▪ पछिल्लो समय वालवालिकाहरुले सवै खोप लगाउन थालेको	▪ वडामा प्रसुती सेवा उपलव्ध हुन नसक्नु ▪ स्वास्थ्य चौकीको स्तरोन्ती नहुनु ▪ स्वास्थ्य तर्फ पर्याप्त जनशक्ति भौतिक संरचना स्वास्थ्य उपकरण विशेषज्ञ सेवा एम्बुलेन्स सेवा उपलव्ध नहुनु ▪ ▪ स्वास्थ्य चौकीवाट निसक्ने फोहोरको व्यावस्थापन नहुनु ▪ स्वास्थ्य निकायमा दरवन्दी अनुसारको जनशक्ति परिपुर्ती नहुनु ▪ निशुल्क दिइने औषधीको आवश्यक मात्रामा प्राप्त नहुनु ▪ बैकल्पिक चिकित्सालय,योग,ध्यान जस्ता उपचार विधिलाई प्रभावकारी वनाउन नसक्नु ▪ गर्भवती सेवा जाँच तथा स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुती गर्ने अभ्यासलाई प्रभावकारी वनाउन नसक्नु

५.५.२.२. उदेश्य

आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको सर्वसुलभ र सहज उपलव्धता तथा पहुँचबाट नागरिकहरुको स्वास्थ्य अवस्था सुधार गर्नु

५.५.२.३. रणनीतिहरु

१. स्वास्थ्य सम्वन्धी चेतना अभिवृद्धि तथा रोग न्यूनीकरण गर्ने
२. स्वास्थ्य सेवा विस्तार गर्ने
३. स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरता वृद्धि गर्ने
४. स्वास्थ्य सेवामा पहुँच सुनिश्चित
५. आपतकालिन तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्ने
६. स्वास्थ्य सेवा सम्वन्धी नीति तर्जूमा तथा योजनाको कार्यान्वयन गर्ने

५.५.२.४. कार्यनीतिहरु

रणनीति अनुसारका कार्यनीतिहरु

रणनीति

स्वास्थ्य सम्वन्धी चेतना अभिवृद्धि तथा रोग न्यूनीकरण गर्ने

कार्यनीति

- बालविवाह,दुई सन्तान वीचको जन्मान्तर,परिवार नियोजन,मातृशिशु कल्याणका वारेमा सचेतनामूलक अभियान संचालन गरिनेछ
- सरसफाइ तथा पोषणयुक्त खानेकुरामा जनचेतनाको अभिवृद्धि गरी कुपोषणलाई र रोग लाग्ने दरलाई घटाउदै लगिनेछ
- स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुको सेवालाई थप प्रभावकारी वनाउन प्रोत्साहन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- प्राणघातक तथा नसर्ने रोगहरु एचआइभी एड्स लागुऔषध दुर्व्यसनी मधुमेह,उच्च रक्तचाप,मुटुरोग,क्यान्सर तथा मोटोपनाका वारेमा जनचेतना अभिबृद्धि गरिनेछ
- योग ध्यान प्राकृतिक तथा बैकल्पिक उपचार (आयुर्वेदिक होमोप्याथिक अकुप्रेसर अकु पञ्चर म्यूजिक थेरापी) का वारेमा प्रचार प्रसार गरी त्यसमा अभ्यस्तताका लागि प्रयास गर्दै शारिरिक र मानसिक स्वास्थ्य अभिबृद्धि गरिनेछ
- शरीर एवम स्वास्थ्यलाई हानी पुर्याउने रसायनिक पदार्थ विषादीयुक्त,मिसावटजन्य एवम जङ्क फुड,सूर्तीजन्य पदार्थ,मदिरा सेवन जस्ता विकृति विरुद्ध अभियान सञ्चालन गरी नागरिकहरुमा चेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- हाल गाउँपालिकाले प्रतिवन्ध लगाएको मदिराजन्य वस्तु वेचविखन तथा सार्वजानिक क्षेत्रमा उपयोग लगाएको लाई निरन्तरता र थप प्रभावकारी रुपमा संचालन गरिनेछ ।
- रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता विकासको लागि पोषण,जनस्वास्थ्य,सरसफाई तथा वातावरण प्रदुषण,निरोधात्मक स्वास्थ्य चेतना बारे जनचेतना अभिबृद्धि गरिनेछ ।यसका लागि स्थानीय नागरिक समाज,सामुदायिक संस्था,शैक्षिक संस्था,स्थानीय क्लवहरु संग सहकार्य गरिनेछ ।
- महिनावारी स्वास्थ्य सम्वन्धी व्यवस्थापन कार्यक्रम र महिनावरी संग सम्वन्धित अन्धविश्वासका विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।

रणनीति

स्वास्थ्य सेवा विस्तार गर्ने

कार्यनीति

- निर्माणाधीन १५ सैयाको गाउँपालिका स्तरीय अस्पताल समयमा नै सम्पन्न गरी सवै नगारिकलाई भरपर्दो स्वास्थ्य सेवा उपलव्ध गराइनेछ ।
- स्वास्थ्य केन्द्र अन्तरगत स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारिताका लागि आवश्यक औषधी उपकरण र दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था मिलाइनेछ
- सवै स्वास्थ्य संस्थाहरुमा वर्थिङ सेवालाई प्रभावकारी ढंगवाट सञ्चालन गर्न आवश्यक सबै प्रकारका उपकरणको व्यवस्था गर्दै मातृ तथा शिशु मृत्यु दरलाई न्यूनीकरण गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य चौकीहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि न्यूनतम सवै प्रकारका औषधी उपकरण जडान र दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था गरी स्वास्थ्य सेवा सुविधालाई प्रभावकारी वनाइनेछ।
- स्वास्थ्य सेवालाई विस्तार गर्दै विद्यालयहरुमा स्वास्थ्यकर्मी (नर्स) सहित आवश्यक औषधी उपकरणको व्यवस्था गरी विद्यार्थीहरुको नियमित स्वास्थ्य जाँचको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- निर्धारित मापदण्ड पूरा गरेका सामुदायिक अस्पताल,स्वास्थ्य क्लिनिक औषधी पसलहरुलाई आवश्यकताका आधारमा गाउँपालिकाको विभिन्न स्थानहरुमा सञ्चालन व्यवस्था मिलाइनेछ
- स्वास्थ्य सम्वन्धी प्राविधिक जनशक्ति विकासका लागि गाउँपालिकामा प्राविधिक शिक्षा संञ्चालनमा ल्याइनेछ।
- जेष्ठ नगारिकहरुका लागि घरमै गएर स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने नीति अवलम्वन गरिनेछ ।
- वार्षिक रुपमा स्वास्थ्य वडा स्तरमा र आवश्यक भए समुदाय स्तरमा स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिनेछ ।

रणनीति

स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरता वृद्धि गर्ने

कार्यनीति

- प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र लगायत अन्य स्वास्थ्य सेवामा कार्यरत जनशक्ति एवम महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुलाई विभिन्न तालिम,शिविरहरुमा सहाभागीता गराई उनीहरुको दक्षता र क्षमतामा अभिवृद्धि गर्दै स्वास्थ्य सेवालाई भरपर्दो बनाइनेछ।
- दरबन्दी अनुसार स्वास्थ्य कर्मचारी,दक्ष र अनुभवी स्वास्थ्यकर्मीहरुको व्यवस्थाका लागि प्राथमिकता दिइनेछ।

- स्वास्थ्य संस्थाहरुको स्तर र मापदण्ड अनुसार हुनुपर्ने न्यूनतम पूर्वाधारहरुको व्यवस्था गरी सुविधा सम्पन्न वनाउने । त्यस्ता पूर्वाधारहरुको संरचना अपाङ्ग लैङ्गिक र बालमैत्री वनाइनेछ स्वास्थ्य प्रयोगशाला व्लड बैक र आपतकालिन सेवा संचालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार एवम संयन्त्रको विकास गरी असामयिक मृत्युलाई न्यूनीकरण गरिनेछ ।
- नसर्ने तर प्राणघातक रोगहरुवाट हुने अकाल अल्पायु असामयिक मृत्युलाई नियन्त्रण एवम निरोधात्मक उपायहरु अवलम्वन अवलम्वन गर्दै विशेषज्ञ सहितको अस्पतालहरुवाट घुम्ती सेवा सञ्चालन गरी स्वास्थ्य संस्थाहरुमा निःशुल्क स्वास्थ्य जाँचको व्यवस्था गरिनेछ
- बालबालिकाहरुलाई विसिजी, पोलियो र आवश्यक सबै भिटामिनको उचित व्यवस्थापन र पोषण कार्यक्रम संचालन गरी पूर्ण खोप युक्त गाउँपालिका वनाइनेछ ।
- प्राकृतिक प्रकोप, विपद तथा आपतकालिन, संक्रमण तथा महामारीको रोकथाम व्यवस्थापन सम्वन्धी पूर्व तयारी तालिम प्रशिक्षण अभिमुखीकरण जनचेतना कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।

रणनीति

स्वास्थ्य सेवामा पहुँच सुनिश्चित

कार्यनीति

- जेष्ठ नागरिक एवम विविध कारणहरु बाट स्वास्थ्य सेवा उपलव्ध हुन नसकेको क्षेत्र,समुदाय र बस्तीहरुमा स्वास्थ्य शिविरहरु सञ्चालन गरी स्वास्थ्य जाँच लगायतका सेवा सुविधाहरु उपलव्ध गराइ स्वास्थ्य सेवालाई विस्तार गरिनेछ।
- निशुल्क र सुरक्षित प्रसुती सेवा विस्तार गरी प्रसुती अघि र पछि स्वास्थ्य सेवा लिन प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य संस्था बाट सबै प्रसुति सेवा उपलव्ध गराउने गरी प्रोत्साहन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- मातृ तथा शिशु स्वास्थ्य सेवाहरु,खोप सेवा,सुरक्षित मातृत्व तथा परिवार नियोजन सेवाहरु विस्तार तथा सेवा सुदृढिकरण गरिनेछ । यसकालागि आवश्यकता अनुसार समुदाय परिचालन गरिनेछ ।
- सरकारबाट निशुल्क उपलव्ध गरिने सवै प्रकारका औषधीहरु गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुसार वर्गीकरण गरी सवै याममा उपलव्ध हुने वातावरण सृजना गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरुमा दक्ष प्रसुतीकर्मी तथा अन्य जनशक्तिको सुनिश्चितता गरी चौविसै घण्टा सेवा प्राप्त गर्न सकिने वातावरण वनाइनेछ ।

- स्वास्थ्य बीमालाई प्रभावकारी ढंगवाट परिचालन गरी स्वास्थ्य सेवा पहुँचमा सहजता ल्याइनेछ विपन्न तथा पछाडिपरेका वर्ग क्षेत्र र समुदायमा स्वास्थ्य सेवाको पहुँच वृद्धि गर्न घुम्ती शिविर र सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ र गाउँघर क्लिनिक वृद्धि गरिनेछ ।
- दलित अति विपन्न तथा ७० वर्ष माथिका नागरिकहरु स्वास्थ्य जाँच एवम उपचारका स्वास्थ्य चौकी तथा अस्पतालवाट निशुल्क उपलव्ध गराइनेछ

रणनीति

आपतकालिन तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्ने

कार्यनीति

- गाउँपालिका स्तरीय अस्पताल तथा स्वास्थ्य चौकीहरुको स्तरोन्नति गर्दै आकास्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिनेछ ।
- आकास्मिक उपचारका लागि अस्पताल तथा स्वास्थ्य चौकीमा एक अलग्गै यूनिटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- आकास्मिक रुपमा अस्पताल जानुपर्ने विरामीहरुका लागि विभिन्न दातृनिकायहरु संग समन्वय गरी एम्वुलेन्स सेवा संचालन गरिनेछ ।
- महामारी तथा सरुवा रोगहरुको उपचारका लागि आवश्यकताका आधारमा प्रभावित क्षेत्रहरुमा सवै प्रकारका सुविधा सहितको आइसोलेनसन सेन्टरहरु स्थापना गरी उपचार व्यवस्था मिलाइनेछ

रणनीति

स्वास्थ्य सेवा सम्वन्धी नीति तर्जूमा तथा योजनाको कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीति

- आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषण सम्वन्धी स्थानीय नीति,कानुन,मापदण्ड,योजना तर्जुमा,कार्यान्वयन तथा नियमन गरिनेछ ।
- संघ तथा प्रदेश स्तरीय लक्ष र मापदण्ड बमोजिम स्थानीय स्तरको स्वास्थ्य सम्वन्धी नीति लक्ष र गुणस्तर निर्धारण गरिनेछ ।
- स्वास्थ्यसंस्था वाट निस्कने फोहोरमैला प्रदुषण, रोग, महामारी नियन्त्रणका लागि स्वास्थ्य सम्वन्धी नीति, कानुन,मापदण्ड,योजना,अनुगमन र नियमन गरिनेछ ।

५.५.२.५.आधारभूत स्वास्थ्य सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ५४ आधारभूत स्वास्थ्य सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमा

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/०८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
३० मिनेटको पैदल दुरीमा नजिकको स्वास्थ्य सेवामा पहुँच भएका घरधुरीहरु	प्रतिशत	१७%	२०	२४	२८	३५	गापा प्रतिवेदन	
प्रतिफल								
१. विरामी पर्दा सर्वप्रथम स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र,अस्पताल जाने जनसंख्या	प्रतिशत	६९%	७५	८०	८५	९०	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रतिवेदन गाउँपालिकाको प्रतिवेदन र HMIS जनस्वास्थ्य कार्यालय गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण	अन्तर सरकार समन्वय र निजी क्षेत्र संग सहकार्यक भएको हुने
२. कम्तिमा एक घण्टाको पैदलदुरीमा स्वास्थ्य सेवा पाउने घरधुरीहरु	प्रतिशत	८३%	८०	७६	७३	६५		
३. दक्षजनशक्तिको सहयोगले वा स्वास्थ्य संस्थामा जन्मेका बच्चाहरुको	प्रतिशत	७१%	७३	७५	८०	८५		
४. नबजात शिशु मृत्यूदर	प्रतिशत	०.२%	०.२%	०.२%	०.२%	०		
५. सवै प्रकारका खोप लिएका बालबालिका	प्रतिशत	८८.९%	९०	९१	९२	९५		
६. आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरु उपलव्ध भएका वडाहरु	संख्या	६	६	६	६	६		
७. २५०० ग्राम भन्दा कम जन्मतौल भएका शिशुहरु	प्रतिशत							
८. नियमित रुपले ४ पटक पूर्व प्रसुति सेवा लिएका महिला	संख्या	७९.९%	८०	८०	८५	९०		
९. मातृ मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा	संख्या							

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/०८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
१०. प्रसुती सेवा उपलव्ध भएका स्वास्थ्य संस्थाहरु	संख्या	६ वटा	६	६	६	६		
११. स्वास प्रस्वासको संक्रमणदर प्रति हजारमा	प्रतिशत							
१२. भिटामिन ए प्राप्त गर्ने बालबालिकाहरु	प्रतिशत	९६.२९%	९७	९८	९८	९९		
१३. परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग दर	प्रतिशत	२०.६%	२२	२५	२८	३२	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रतिवेदन गाउँपालिकाको प्रतिवेदन र HMIS जनस्वास्थ्य कार्यालय गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण	अन्तर सरकार समन्वय र निजी क्षेत्र संग सहकार्यक भएको हुने
१४. कुल प्रजनन दर	प्रति महिला	२.०१%	२.०१	२.०१	२.०१	२.०१		
१५. उच्च रक्तचाप नियन्त्रणका लागि औषधी सेवन गरेका (१५-४९) वर्ष माथिका महिला जनसंख्या	प्रतिशत	५%	५	४	३	२		
१६. स्वास्थ्य बीमा गर्ने नागरिक	प्रतिशत		१५	२०	३०	५०		
१७. नियमित औषधी सेवन गर्नुपर्ने दीर्घरोगीहरु	संख्या	४३९	४३९	४३९	४३९	४३९		
१८. वर्थिङ वार्ड उपलव्ध भएका स्वास्थ्य संस्था	संख्या	६	६	६	६	६		
१९. क्रियाशील महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका	संख्या							
२०. महामारी भाइरसको संक्रमण र आपतकालीन उपचारको अभावमा मृत्यूहुने	संख्या	०	०	०	०	०		
२१. नागरिक आरोग्य कार्यक्रम सञ्चालन	संख्या	०	०	०	०	१		
२२. योग ध्यान तथा वैकल्पिकप्राकृतिक चिकित्सा (आयुर्वेदिक होमीयो प्याथिक युनानी अकुपंचर) उपचार पद्धती सञ्चालन गर्ने संस्था	संख्या	०	०	०	०	१		
२३. योग केन्द्र तथा व्यायामशाला	संख्या	०	०	०	१	१		

५.५.२.६. स्वास्थ्य सम्वन्धी कार्यक्रमहरु

तालिका ५५ स्वास्थ्य सम्वन्धी कार्यक्रमहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	गाउँपालिका स्तरीय १५ सैयाको अस्पताल निर्माण तथा स्तरोन्नती	३००
२	स्थानीय जनस्वास्थ्य प्रवर्द्धन गुरुयोजना निर्माण	५०
३	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र स्वास्थ्य चौकी मर्मत संभार	३५०
४	वर्थिङ सेन्टर सेवा सुविधा वृद्धि गर्ने आवश्यक ठाउँमा वर्थिङ सेन्टर स्थापना गर्ने ।	१००
५	गर्भवती तथा सुत्केरी महिलालाई पोशिलो झोला वितरण कार्यक्रम	८०
६	शौचालय नभएका स्वास्थ्य संस्थामा शौचालय निर्माण	१५०
७	जनशक्ति व्यवस्था र क्षमता अभिवृद्धि	१५०
८	स्वास्थ्य प्राविधिक शिक्षालय सञ्चालन	२५०
९	पूर्व अस्पताल सुविधा सहितको एम्वुलेन्स खरीद	१००
१०	स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम (जेष्ठ नगारिकहरुलाइ निशुल्क)	८०
११	गाउँघर क्लिनिक स्वास्थ्य शिविर संचालन तथा जनचेतनामूलक कार्यक्रम	५०
१२	अतिविपन्न दलित महिला जेष्ठ नागरिक निशुल्क स्वास्थ्योपचार	८०
	जम्मा	१७४०

५.५.३.खानेपानी तथा सरसफाई

५.५.३.१. संभावना तथा अवसर र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको बस्तुस्थिति बिश्लेषण,विगतका प्रयास तथा उपलव्धीको पुनरावलोकन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहाभागीतात्मक छ्लफलवाट पहिचान भएका संभावना,अवसर,समस्या तथा चुनौतीहरु देहाय अनुसार रहेकाछ्न

तालिका ५६ खानेपानी तथा सरसफाईः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ खानेपानी उपभोक्ता समितिहरु क्रियाशिल रहेको ▪ खानेपानीका श्रोतहरु आवश्यक मात्रामा रहेको ▪ खुल्ला क्षेत्रमा शौच गर्ने न्यून रहेको	▪ पानीका मुहानहरु सुरक्षित र सफा राख्न ▪ श्रोतमा नै फोहोर वर्गीकरण गरी व्यवस्थापन गर्न

	▪ परिवार स्तरमा फोहोर वर्गीकरण गरी व्यवस्थापन गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ ८६.५% घरधुरीमा पाइपको धारा पुगेको,वाँकी मध्ये १० प्रतिशत मूलमा नै उपभोग गर्ने गरेको र १.७ प्रतिशत कुवा को पानी उपभोग गर्ने गरेको वाँकी १.८ प्रतिशतलेमात्र खोला आदीको उपयोग गर्ने गरेको ▪ ९७.२% घरधुरीमा शौचालय भएको ▪ खानेपानी आयोजना पानीका मुहान संरक्षण कार्यक्रमहरु नियमित रुपमा भएको	▪ फोहोर मैलाको व्यवस्थापन प्रभावकारी हुन नसक्नु ▪ प्लासटिक सिसि आदी फोहोर व्यवस्थापन नहुनु ▪ फोहोर संकलन तथा विसर्जनको व्यवस्था नहुनु ▪ धारा क्षेत्र वरीपरि फोहोर वढी हुनु ▪

५.५.३.२. उदेश्य

सुरक्षित खानेपानीमा नागरिकहरुको सहज पहुँचमा सुनिश्चितता गर्दै फोहोर मैलालाई व्यवस्थित गरि स्वच्छ र सफा वातावरण कायम गर्नु

५.५.३.३. रणनीतिहरु

१. स्वच्छ र सुरक्षित खानेपानीमा सवैको पहुँच वृद्धि गर्ने
२. व्यवस्थित सरसफाई र फोहोरमैलाको सुरक्षित विसर्जन
३. खानेपानी तथा सरसफाइ सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन

५.५.३.४. कार्यनीतिहरु

रणनीति अनुसारका कार्यनीतिहरु

रणनीति

स्वच्छ र सुरक्षित खानेपानीमा सवैको पहुँच वृद्धि गर्ने

कार्यनीति

- पानीका मुहानहरु संरक्षण गरी दिगो उपभोगका लागि लाभान्वित समुदायको सहाभागीतामा उपभोक्ता समिति वनाइ मुहान वरिपरि सरसफाइ तथा वृक्षारोपण गरिनेछ ।
- मुहान र खानेपानी संरचनाहरुको नियमित मर्मतसंहार स्तरोन्नती र वितरण प्रणालीलाई व्यावहारिक र व्यवस्थित वनाइनेछ ।
- परम्परागत पानीका श्रोतहरुको संरक्षण र दिगो व्यवस्थापन गर्दै थप सुविधा उपभोगका लागि विशेष जोड दिइनेछ।

- सार्वजनिक स्थल ,विद्यालय,स्वास्थ्य संस्थाहरुमा नियमित खानेपानीको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- स्थानीय गैह्र सरकारी संस्था लगायतका संस्थाहरुको समन्वय सहकार्य एवम जवाफदेहितामा खानेपानी तथा सरसफाइ सम्वन्धी कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगवाट कार्यान्वयन गरिनेछ ।

रणनीति

व्यवस्थित सरसफाई र फोहोरमैलाको सुरक्षित विसर्जन

कार्यनीति

- फोहोरलाई न्यूनीकरण,पुन प्रयोग,प्रशोधन जस्ता विधिवाट श्रोतमै फोहोर व्यवस्थापन गर्दै स्थानीय ससाना बजारहरुलाई प्लास्टिक मुक्त,धुवा मुक्ता क्षेत्र वनाइनेछ
- स्वास्थ्य तथा सरसफाइका लागि प्रभावकारी ढंगवाट कार्यान्वयन गर्न महिला समूहहरु निर्माण गरि परिचालन गरिनेछ
- एकघर एकधारा र एक शौचालयको नीति अवलम्वन गरिनेछ
- अति विपन्न एवम सिमान्तकृत वर्गको श्रम लागत सहाभागीतामा घरघरमा खानेपानी र चर्पी निर्माणलाई व्यवस्थित गर्दै लगिनेछ
- गाउँपालिका कार्यालय, बजार क्षेत्र,स्वास्थ्य चौकी तथा विद्यालय क्षेत्र भित्र डस्टवीन राखी फोहोर मैला संकलनलाई व्यवस्थित गरिनेछ
- सार्वजनिक स्थलमा सार्वजनिक शौचालय वनाइनेछ
- विद्यालय तथा स्वास्थ्य संस्थाहरुवाट निस्केको फोहोरलाई निश्चित ठाउँमा विसर्जन गरिनेछ

रणनीति

व्यवस्थित सरसफाई र फोहोरमैलाको सुरक्षित विसर्जन

कार्यनीति

- खानेपानी तथा सरसफाइ संग सम्वन्धित स्थानीय नीति,कानुन,मापदण्ड तथा योजना कार्यान्वय गरिनेछ र आयोजनाहरुको अनुगमन तथा नियमन गर्न आवश्यक संयन्त्र निर्माण गरिनेछ
- अनुगमन तथा मुल्याङ्कनमा उत्कृष्ट ठहरिएका समूहहरुलाई पुरस्कार तथा प्रोत्साहन दिने, गाउँपालिकाका अन्य जिम्मेवारी प्रदानमा पहिलो प्राथमिकतामा राखिनेछ
- मर्मत संभार का विशेष नीति तयार गरिनेछ

५.५.३.५. खानेपानी तथा सरसफाई सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ५७ खानेपानी तथा सरसफाइ सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
		०७९/८०	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
खानेपानी सेवावाट लभावन्वित जनसंख्या (पाइप)	प्रतिशत	८६.५%	८८	९०	९२	९५	गा पा प्रतिवेदन	
प्रतिफलहरु								
१. सुरक्षित खानेपानीमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	८६.५%	८८	९०	९२	९५	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतीवेदन गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण	अन्तर सरकार समन्वय भएको हुने घरधुरी र गैह्र सरकारी संस्था संग सहकार्य भएको हुने
२. निजि धारा उपलव्ध भएका घरधुरी	प्रतिशत	२०.५%	२५	२८	३०	३२		
३. कुवा, मुल, ढुंगेधाराको पानी उपभोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	११.७%	१०	८	७	५		
४. नदी,खोला,कुलोको पानी उपभोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	१.८	१.५	१.५	१.५	१		
५. सरसफाइ सेवा उपलब्ध घरधुरी (निजि क्षेत्र र पालिकाबाट सेवासञ्चालन)	प्रतिशत	०	२	५	५	१०		
६. शौचालय भएका घरधुरी	प्रतिशत	९७.२	९८	९९	९९	९९		
७. फोहोर खेलाएपछि सावुनपानीले हातधुने जनसंख्या	प्रतिशत	५२	५५	६०	६५	७०		
८. बालमैत्री खानेपानीको धारा	संख्या	०	३०	४०	५०	५०		
९. सार्वजनिक शौचालयहरु	संख्या	०	०	१	१	२		
१०. फोहोर वर्गिकरण गरी विसर्जन गर्ने परिवार	प्रतिशत	२	६	१०	१३	१५		
११. खानेपानीको लागि नजिकको पानीको श्रोतमा पुग्न लाग्ने औषत समयावधी	मिनेट	५	५	४	३	३		

५.५.३.६. खानेपानी तथा सरसफाई सम्वन्धी कार्यक्रमहरु

तालिका ५८ खानेपानी तथा सरसफाई सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

क स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	खानेपानी मुहान तथा श्रोत संरक्षण मर्मत संभार र स्तरोन्नती	४०
२	खानेपानी योजना संचालन तथा मर्मत	०
	बस्नेपटा खा.पा. योजना सिराडी	४०
	रामतला नदाइ तुलीकामाओ	४०
	करधारा डाडाबन तदुरुख पानेपानी	५२
	बिजारे खानेपानी योजना	१६०
	सेरीपाटा खानेपानी योजना	४०
	हुइता खानेपानी योजना	६५
	ठुलाधारा देखि धामीगाउँ सम्म खा पा योजना	६५
	तुसारे देखि बजाया सम्म खा पा योजना	८५
	छिपछिपे देखि भुवाडाँडा सम्म खा पा योजना	७५
	जयाडा पानी खा पा योजना	२००
	दोविना मालझुल ज्यामिचौर सुइयो खा पा योजना	२५०
	भुवानथाना हलाने माझचौर डाँडाखाल खा पा योजना	१५०
	तोलीपाटा खा पा योजना	१००
	जैसीगाउँ खानेपानी योजना	८०
	आग्र खानेपानी योजना	१००
	खोसला पाचाला खा पा योजना	५०
	लामामेला सुहरखाली खा पा	४०
	भावर गुहालसी खा पा	७०
३	फोहोर व्यवस्थापन तथा प्रशोधन केन्द्र	७५
४	गैसस लगायतका संस्थाहरुसंग समन्वय तथा सहकार्य	३०
५	फोहोर व्यवस्थापन गर्ने ठाँउ तयारी	२५
	जम्मा	१८३२

५.५.४.लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण

५.५.४.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना,अवसर,समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ५९ लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण:संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ निर्णायक तहमा महिलाहरुको सहाभागीता रहेको महिला सशक्तिकरण भएको ▪ महिला सञ्जाल,आमा समूहहरु क्रियाशिल रहेको ▪ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा अधिक सहाभागीता ▪ बालक्लव अपाङ्ग क्लवहरु क्रियाशील रहेको	▪ बालविवाह नियन्त्रण गर्न ▪ लैङ्गिक हिंसा छुवाछूतका घटनाहरु नियन्त्रण गर्न ▪ अपाङ्गता भएका हरुको स्वरोजगारिता सृजना गर्न ▪ महिला साक्षरता अभिवृद्धि गर्न ▪ महिलाहरुको गुणात्मक क्षमता विकास गर्दै निर्णायक तहमा उनीहरुको अर्थपुर्ण सहाभागीता बृद्धि गर्न ▪ बसाइ सराई नियन्त्रण गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ महिलाहरुका व्यवहारिक तथा रणनैतिक आवश्यकता परिपुर्ती गर्न सीप विकास तालिमहरु संचालन भएको ▪ रोजगारी पेशा व्यवसायमा महिला उपस्थिति राम्रो ▪ लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष स्थापना ▪ बालक्लव संचालन तथा वालवलिका सशक्तिकरण लागि क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन	▪ सार्वजनिक भवन एवम पूर्वाधारहरु वृद्ध वाल एमव अपाङ्ग मैत्री हुन नसक्नु ▪ लक्षित वर्गका लागि तोकिएको बजेट नयून हुनु ▪ जेष्ठ नागरिक हेरचाह केन्द्र सञ्चालन नहुन ▪ विपन्न वर्ग दलित हरुको आर्थिक सामाजिक स्तरोन्नती सम्वन्धी स्वरोजगारीमूलक कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन नहुनु ▪ महिलाहरुमा उद्यमशिलता विकासका लागि क्षमता अभिवृद्धि अनुदान,सहुलियत दरमा ऋण व्यवस्था नहुनु

५.५.४.२. उदेश्य

महिला,वालवालिका, जेष्ठ नगारिक, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति,सिमान्तकृत एवम अति विपन्न बर्ग समुदायको क्षमता विकास सशक्तिकरण र लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको सुनिश्चितता,बर्गीय तथा जातीय विभेदको अन्त्य गर्दै निर्णय तथा नेतृत्व तहमा पहुच अभिवृद्धि गरी सामाजिक न्याय सहितको समतामूलक समाज निर्माण गर्नु

५.५.४.३. रणनीति

१. महिला सशक्तिकरण र समावेशीकरणमा जोड दिन

२. बालबालिकाको संरक्षण र सार्वजनिक तहलाई बाल मैत्री बनाउने

३. जेष्ठ नगारिकहरुको सम्मान र संरक्षण गर्ने

४. अपाङ्गगता भएका नागरिकहरुको संरक्षण र सशक्तिकरण गर्ने

५. दलित समुदायको सशक्तिकरण गर्ने

६. लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

५.५.४.४. कार्यनीतिहरु

रणनीति अनुसारका कार्यनीतिहरु

रणनीति

महिला सशक्तिकरण र समावेशीकरणमा जोड दिन

कार्यनीति

- महिला संगठन समूह तथा सञ्जालहरुको विकास विस्तार र सशक्तिकरण गर्दै यस्ता संस्थाहरुको प्रभावकारी प्रतिनिधित्व सवै क्षेत्रमा गराइनेछ
- लैङ्गिक हिंसा बाट पिडित महिलाहरुको संरक्षणका लागि अल्पकालीन वा दीर्घकालीन सेवा केन्द्रहरु स्थापना गर्दै मनोसामाजिक विमर्श उपचार एवम कानुनी सहयता उपलव्ध गराइनेछ
- कार्यस्थलमा हुने लैङ्गिक तथा यौनिक हिंसा,छुवाछूत एवम विभेदपूर्ण ज्यालादर लगायत सवै प्रकारका अन्याय र हिंसालाई निरुत्साहित र दण्डित गर्न स्थानीय कानून वनाई कडाईका साथ लागू गरी गाउँपालिकालाई महिला हिंसा मुक्त वनाइनेछ
- सीप विकास एवम उद्यमशीलता तालिम वाट रोजगारी,स्वरोजगारी तथा आयआर्जनका अवसरहरु सृजना गर्दै महिलाहरुलाई आर्थिक रुपमा सक्षम र सवल वनाइनेछ ।
- महिला सहकारी संस्थाको क्षमता विकास सहित विउ पुँजी कोष स्थापना गरिनेछ
- लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट र परीक्षण प्रणाली अवलम्वन गरि महिला सशक्तिकरण गरिनेछ

- वार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा महिला समावेशीकरण लाई विशेष जोड दिइनेछ

रणनीति

बालबालिकाको संरक्षण र सार्वजनिक तहलाई बाल मैत्री बनाउने

कार्यनीति

- विद्यालय,संचार क्षेत्र लगायत अन्य सरोकारवालासंग समन्वय गरी वालवालिका तथा किशोर किशोरी माथि हुने दुर्व्यवहार,हिंसा,भेदभाव,बालशोषण,बालश्रम बेचविखनको अन्त्य गरिनेछ
- बाल सहाभागिता,बालविकास,बाल बचाउ,बाल संरक्षणका लागि गाउँपालिका लगायतका सवै सार्वजनिक कार्यालयहरुमा नीतिगत व्यवस्था गरी सोही अनुसार बार्षिक कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्दै संस्थागत विकास गरिनेछ
- गाउँपालिकाको बार्षिक नीति कार्यक्रम विकासका चरणहरुमा वालवालिकाको सहाभागितालाई अर्थपूर्ण वनाइनेछ ।
- बालक्लव वाल संजालको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै विभिन्न समितिहरुमा हुने बाल प्रतिनिधित्वलाई प्रभावकारी वनाइनेछ ।
- कानुनी विवाद परेका बालबालिकाका लागि बाल सुधार गृह सञ्चालन गरी संरक्षण गरिने र अनाथ अति विपन्न बालबालिकाहरुको शिक्षा स्वास्थ्यमा पहुँचको व्यवस्था मिलाइनेछ
- संविधानमा भएका वाल अधिकारको वारेमा अभिमुखीकरण गरी जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ
- बालवालिकाको शारिरिक र मानसिक विकासका लागि आवश्यक सवै पक्षहरुको व्यवस्था गरी प्रतिभावान सभ्य नागरिक वनाउन सहयोग गरिनेछ ।

रणनीति

जेष्ठ नगारिकहरुको सम्मान र संरक्षण गर्ने

कार्यनीति

- जेष्ठ नगारिकका ज्ञान,सीप र अनुभवहरु नीति निर्माणमा उपयोगी हुने र भावी पुस्ताहरुका लागि मार्गदर्शन हुनसक्ने भएकोले त्यस्ता ज्ञान अनुभवहरुललाई पुस्तान्तरण गर्ने वातावरण सृजना गरिनेछ
- हिंसा, दुर्व्यवहार,भेदभावमा परेका मानसिक तनावमा परेका,अशक्त,घरवार विहिन विपन्न जेष्ठ नगारिक हरुको संरक्षणका लागि स्थानीय गैह्र सरकारी संस्थाहरु संथको सहकार्यमा वृद्धाश्रम स्थापना र संचालन गरिनेछ ।

- जेष्ठ नागरिकलाई परिवार भित्रै सम्मान पुर्वक रहन सक्ने वनाउन आवश्यक नीति वनाउने
- जेष्ठ नगारिक सम्मान कार्यक्रम निशुल्क स्वास्थ्य बीमा स्वास्थ्य जाँच लागायत संविधान र अन्य कानुनहरुमा भएका प्रावधानहरुलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ
- उपयुक्त स्थान छनौट गरी सुविधा सम्पन्न जेष्ठ नगारिक भवन निर्माण गरी दिवा सेवा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । जेष्ठ नगारिकको स्वास्थ्य जाँच तथा आवश्यक व्यायाम गर्न मिल्लेन गरि व्यवस्था गरिनेछ

रणनीति

अपाङ्गगता भएका नागरिकहरुको संरक्षण र सशक्तिकरण गर्ने

कार्यनीति

- उपयुक्त हुने सीप विकास एवम उद्यमशिलता तालिम प्रदान गरी अपाङ्गता भएका नागरिकहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै स्वरोजगार एवम आयआर्जनका अवसरहरु सृजना गर्न सहयोग गरिनेछ आधारभूत शिक्षा,स्वास्थ्य सेवा लगायत ऐन कानुनद्वारा व्यवस्था गरिएको सवै प्रकारका सेवा सुविधाहरु प्रदान गर्दै अपाङ्गता भएका नागरिकको जीवनयापन सहज वनाइनेछ
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु विशेष गरी वहिरा र दृष्टिविहिन हरुका लागि विद्यालयहरु संग समन्वय गरी त्यस्तो शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिकाको नीति कार्यक्रम तथा कानुन निर्माणमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको सहाभागिता सुनिश्चित गर्नकालागि समिति गठन गरी प्रतिनिधित्व गराइनेछ ।

रणनीति

दलित समुदायको सशक्तिकरण गर्ने

कार्यनीति

- सीप विकास एवम उद्यमशीलता तालिम कार्यक्रम हरु संचालन गरी दलित समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै रोजगार एवम आयआर्जनका अवसरहरु सृजना गर्न सहयोग गरिनेछ
- दलितहरुको परम्परागत सीप र दक्षताको उपयोग गरिनेछ ।
- गाउँपालिका सरकार संचालनमा दलितको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित भएपनि थप सशक्तिकरण गरी मूल प्रवाहमा ल्याइनेछ
- गाउँपालिकालाई छुवाछूत मुक्त वनाउन विशेष कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ
- विपन्न दलित समुदाय भएका स्थानलाई प्राथमिकतामा राखी सडक वत्ती जस्ता पूर्वाधारहरु निर्माण गरिनेछ ।

रणनीति

लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीति

- लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण मूल प्रवाहीकरण गर्दै लक्षित समुदायको सामाजिक सुरक्षा तथा गरिबी निवारण सम्वन्धी स्थानीय नीति,कानुन,योजना,कार्यान्वय का क्षेत्रहरुमा नियमन गरिनेछ ।
- आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा पछाडी परेका महिला,बालबालिका,दलित,अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जेष्ठनगारिक,अल्पसंख्यक,सीमान्तकृत, समुदायको अभिलेअ तथा खण्डीकृत तथ्याङ्क राखी सामाजिक र आर्थिक उत्थान कार्यक्रम लागु गरिनेछ
- गाउँपालिकाको नीति निर्माण,निर्णयप्रकृया र विकासका सवै गतिविधिहरुमा सवै लक्षित वर्गको अनिवार्य प्रतिनिधित्व र सहाभागिता बृद्धि गरिनेछ

५.५.४.५. लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ६० लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
		०७९/८०	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
स्थानीय समिति तथा संरचनाहरुको नेतृत्वदायी पदमा महिला तथा अन्य लक्षित वर्गको प्रतिनिधित्व	प्रतिशत	३६	३६	३६	३६	४०		
प्रतिफलहरु								
१. महिलाको औषत आयू	वर्ष	६६	६६	६६	६७	६८	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन EMIS	तिनै तहको सरकार निजी क्षेत्र सामुदायिक संस्थाहरु गैसस नगारिक समाज संग समन्वय र सहकार्य
२. रोजगारी पेशा व्यवसायमा संलग्न जनसंख्या	संख्या	७८६	९००	११००	१२००	१५००		
३. रोजगारी पेशा व्यवसायमा महिलाको उपस्थिति	प्रतिशत	३०.२%	३२	३५	४०	४०		
४. रोजगारी पेशा व्यवसायमा दलितको उपस्थिति	प्रतिशत	४.५%	७	१०	१२	१५		
५. निर्वाचित महिला जनप्रतिनिधि	प्रतिशत	३७.५%	३७.५%	३७.५%	३७.५%	३७.५%		
६. निर्वाचित दलित जनप्रतिनिधिहरु	प्रतिशत	१८.७५%	१८.७५	१८.७५	१८.७५	१८.७५		
७. महिला साक्षरता दर	प्रतिशत	६३.९%	६५	६८	७०	७५		
८. पुरुष साक्षरता दर	प्रतिशत	७७.५%	८०	८२	८५	८५		
९. असहाय असक्त वेवारीसे जेष्ठ नागरिकको संख्या	संख्या	०	०	०	०	०		
१०. सरकारवाट सञ्चालित जेष्ठ नागरिक हेरचाह केन्द्र दिवा सेवा केन्द्रवा क्लव वाट लाभान्वित जेष्ठ नागरिक	संख्या	०	०	०	५०	५०		
११. सामाजिक सुरक्षा बाट लाभान्वित जेष्ठ नागरिक (Automatic बढ्ने घट्ने)	संख्या	८८९	८८९	८८९	८८९	८८९		

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
		०७९/८०	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
१२. सामाजिक सुरक्षा बाट लाभान्वित एकल महिला (जेष्ठ + विधवा)	संख्या	६७	६७	६७	६७	६७		
१३. सामाजिक सुरक्षा बाट लाभान्वित दलित नगारिक	संख्या	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन EMIS	तिनै तहको सरकार निजी क्षेत्र सामुदायिक संस्थाहरु गैसस नगारिक समाज संग समन्वय र सहकार्य
१४. सामाजिक सुरक्षा बाट लाभान्वित अपाङ्गता भएका	संख्या	२८७	२८७	२८७	२८७	२८७		
१५. सामाजिक सुरक्षावाट लाभान्वित विद्यवा	संख्या	२४२	२४२	२४२	२४२	२४२		
१६. सामाजिक सुरक्षाबाट लाभान्वित दलित वालवालिका	संख्या	८८२	८८२	८८२	८८२	८८२		
१७. महिलाको नाममा जग्गा हुने	प्रतिशत	०.६%	१	२	१०	१५		
१८. घर व्यवहार तथा कारोवार सम्वन्धी निर्णयमा महिला सहभागी हुनेपरिवार	प्रतिशत	५%	१५	२०	२५	३०		
१९. महिलाको नाममा घर र जग्गा दुवै हुने परिवार	प्रतिशत	०.५%	३	५	७	२०		
२०. महिलाको नाममा घर हुने परिवार	प्रतिशत	०.२%	३	५	७	१६		
२१. व्यवसायिक सीपमूलक तालिम प्राप्त महिला	संख्या	१०९	२००	२४०	३००	५००		
२२. व्यवसायिक सीपमूलक तालिम प्राप्त यौनिक तथा लैङ्गक अल्प संख्यक	संख्या	०	०	०	०	०		
२३. व्यवसायिक सीप तथा क्षमता भएका अपाङ्गता	संख्या	१८	२०	२५	२५	३०		

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
		०७९/८०	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
२४. मोवाइल फोन तथा इन्टरनेट सुविधा प्रयोग गर्ने प्रजनन उमेरका (१५देखि ४९ वर्ष) का महिला	संख्या	८५.८६%	८७	९०	९२	९५		
२५. मोवाइल फोन तथा इन्टरनेट सुविधा प्रयोग गर्ने प्रजनन उमेरका (१५देखि ४९ वर्ष) का पुरुष	प्रतिशत	८९%	९५	९८	९८	९८		
२६. मोवाइल तथा इन्टरनेट सुविधा प्रयोग गर्ने दलित जनसंख्या	संख्या	७१%	७३	७४	७८	८५		
२७. लैङ्गिक हिंसा र छुवाछुत सम्वन्धी घटना (वार्षिक)	संख्या	०	०	०	०	०		
२८. हिंसा प्रभावित हरुलाई दिइने क्षतिपुर्ती प्राप्त गर्ने महिला	संख्या	०	०	०	०	०	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन EMIS	तिनै तहको सरकार निजी क्षेत्र सामुदायिक संस्थाहरु गैसस नगारिक समाज संग
२९. बहु विवाह दर	प्रतिशत	०						
३०. हिंसा पीडित महिलाको मनोसामाजिक परामर्श उद्धार राहत र कानूनी उपचारका लागि कानूनी उपचार केन्द्र	संख्या	०	०	०	१	१		
३१. बाल विवाह (कुल विवाहित संख्या को)	प्रतिशत	२६.०१%	२५	२४	२२	२०		
३२. बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा बेच विखन दुर्व्यवहार घरेलु हिंसाआदि घटना	संख्या	०	०	०	०	०		
३३. वालश्रम तथा शोषण रहेका बालबालिका	संख्या	०	०	०	०	०		
३४. असहाय बेसहारा तथा आश्रय विहीन बालबालिका	संख्या	०	०	०	०	०		

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
३५. ह्वील चेयर प्रयोग गर्नु पर्ने अपाङ्गता (पूर्ण अपाङ्गता भएका)	संख्या	५४	५४	५४	५४	५४		समन्वय र सहकार्य
३६. अपाङ्ग Help desk को व्यवस्था भएका कार्यालयहरु	संख्या	०	१	१	२	५		
३७. वेचविखनमा परेका वालिका तथा किशोरीहरु	संख्या	०	०	०	०	०		
३८. विवाह नभई वच्चा जन्माएका कुमारी आमाहरु	संख्या	०	०	०	०	०		
३९. सुरक्षित महिनावारीको साधन प्रयोग गर्ने किशोरीहरु	प्रतिशत	७६%	७८	८०	८२	८५		
४०. सौर्य उर्जा प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	९४%	९४%	९४%	९४%	९४%		
४१. सुरक्षित आवास नभएका परिवार	परिवार	०	०	०	०	०		
४२. वोक्सीको आरोपमा पिडित महिला	संख्या	०	०	०	०	०		
४३. दाइजो नल्याएका कारण यातना पिडित महिला	संख्या	०	०	०	०	०		
४४. सम्वन्ध विच्छेद भएका घटना	संख्या	०	०	०	०	०		
४५. आत्महत्या गर्ने संख्या	संख्या	०	०	०	०	०		

५.५.४.६. लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

तालिका ६१ लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	लक्षित वर्गको सामाजिक,आर्थिक,राजनीतिक क्षेत्रका विविध विषयमा क्षमता विकास कार्यक्रम गर्ने	१२०
२	सामाजिक क्षेत्रका सवै पक्षहरुका वारेमा जनचेतना अभिमुखीकरण गर्ने	९०
३	लक्षित वर्ग कानुनी परामर्श तथा सहायता केन्द्र स्थापना	८०
४	सीप विकास तथा उद्यमशीलता तालिम, बजार व्यवस्थापन र अनुदान व्यवस्था	१००
५	छाउपडी विरुद्ध जनचेतना तथा सेनिटरी प्याड प्रवर्द्धन कार्यक्रम	६०
६	पुनर्सथापना केन्द्र महिला तथा जेष्ठ नगारिक सामुदायिक भवन निर्माण	६५
७	हिंसापिडित महिला सहयोग कार्यक्रम	१००
८	महिला सहकारी संचालनका लागि तालिम तथा बीउपुँजी कोष स्थापना	१००
९	लक्षित वर्गकालागि सीप विकास तथा क्षमता विकास कार्यक्रम	१००
१०	जेष्ठनागरिकहरुका लागि निशुल्क स्वास्थ्य परीक्षण तथा औषधी वितरण	१००
११	महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुको लागि क्षमता विकास तथा प्रोत्साहन	६०
१२	महिलाको पाठेघर खस्ने समस्याका लागि सचेतना तथा सहयोग	४०
१०	बालमैत्री अपाङ्गमैत्री शौचालय,मनोरञ्जन केन्द्र उद्यान,खेलकुदमैदान ,अध्ययन केन्द्र निर्माण	४०
११	लक्षित वर्गको स्वास्थ्य सुधार पोषण स्वास्थ्य बीमा एवम सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम लक्षित वर्ग सम्बन्धी नीति रणनीति र सेवा सुविधाको मापदण्ड निधारण	३५
	जम्मा	१०९०

५.५.५.कला भाषा साहित्य र संपदा

सम्पदा भन्नाले मुख्य रुपमा दुई वटा पक्षहरुको विश्लेषण गरिन्छ अर्थात मुख्य रुपमा दुइ प्रकारका सम्पदा हुने गर्दछन । प्राकृतिक सम्पदा र साँस्कृतिक सम्पदा । प्राकृतिक र साँस्कृतिक दुवै हिसावले ठाँटिकाँध गाउँपालिका समृद्ध रहेकोछ ।

५.५.५.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर,समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ६२ भाषाकला साहित्य संपदा संरक्षण संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती

संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ यो गाउँपालिकामा ठकुरी ब्राम्हण क्षेत्री मगर तथा दलित जाती वसोवास गर्ने गर्दछन ▪ सृस्कृतिक पर्यटन विकासको प्रचुर संभावना रहेको छ । ▪	▪ शहरीया तथा पश्चिमा शैलिको आगमन संगै परम्परागत नेपाली पन लाई टिकाइ राख्न ▪
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ यो गाउँपालिकामा मगर तथा नेपाली भाषा बोल्ने गरेता पनि सवैको सहअस्तित्व स्वीकार गरिएकोछ । ▪ नेपाली परम्परागत पोसाक लगाइन्छ ▪ सवै चाड पर्वहरु धुमधामका साथ मनाइन्छ ▪ ९६ प्रतिशत भन्दा वढी जनसंख्या हिन्दु धर्मावलम्वी रहेको हुनाले धार्मिक एकता रहेको	▪ परमपरागत सनातन धार्मिक गतिविधिहरुमा विस्तारै पश्चिमा शैलि देखिनु

५.५.५.२. उदेश्य

स्थानीय परम्परागत भाषा, कला, मठ मन्दिर, चाडपर्वहरुको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने ।

५.५.५.३. रणनीतिहरु

१. मठ मन्दिर तथा चाडपर्वहरुको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने

५.५.५.४. कार्यनीति

रणनीति

मठ मन्दिर तथा चाडपर्वहरुको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने

कार्यनीति

- स्थानीय सवै प्रकारका मठ मन्दिरहरुमा आवश्यकीय भौतिक संरचनाहरु तयार गर्ने
- आवश्यकता अनुसार सडक निर्माण तथा पदयात्राका लागि बाटोहरु निर्माण गर्ने
- मन्दिर तथा पाटी पौवा चौताराहरुमा रहेका शिलालेखहरुको संरक्षण गर्ने

- पुरातत्व विभाग संग समन्वय गरी आवशयक उत्खननका कामहरु गर्ने
- आवश्यक नीति नियम हरु वनाउने ।

५.५.५.५. तर्कसंगत खाका

भाषा कला साहित्य र संपदा संरक्षणमा हालको अवस्था केहि नभेटिएको हुनाले समावेश गरिएको छैन

५.५.५.६. भाषा कला साहित्य र संपदा संरक्षण संग सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

तालिका ६३ भाषा कला साहित्य र संपदा संरक्षण संग सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	गाउँपालिका स्तरीय धार्मिक सम्पदा हरुको पहिचान र विश्लेषणका लागि समिति वनाएर अनुसन्धान गर्ने ।	४०
२	भाषा कला साहित्य संरक्षण संग सम्वन्धित कृयाकलापहरु संचालन गर्ने	३०
३	यो गाउँपालिका का राष्ट्रिय व्यक्तित्व साहित्यकारहरुको वारेमा जीवनी प्रकाशन गर्ने	२०
	जम्मा	९०

५.५.६.युवा तथा खेलकुद

५.५.६.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धिको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ६४ युवा तथा खेलकुद संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ गाउँपालिकाको जनप्रतिनिधि तथा कर्मचरीहरुमा युवाको वाहुल्यता उच्च रहेको छ ▪ खेलकुद तर्फ युवाको वढ्दो आकर्षण छ ▪ युवा स्वरोजगार जस्ता कार्यक्रम हरु संचालन हुनु	▪ युवाहरुको आर्थिक सामाजिक क्षेत्रमा अर्थपुर्ण उपस्थिति अभिवृद्धि गर्न ▪ शिक्षित वेरोजगार युवाहरुको व्यवस्थापन गर्न ▪ युवाहरुको विदेश पलायन लाई रोक्न ▪ लागु औषध दुर्व्यसनी घटाउन
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ युवा क्लवहरु क्रियाशिल रहेका ▪ स्वरोजगार मूलक कृयाकालापमा युवाहरु लाग्नु	▪ बेरोजगार युवाहरुलाई अनुदान तथा सस्तो दरमा ऋण सुविधा उपलव्ध गराई रोजगारीमूलक कार्यक्रम संचालन हुन नसक्नु

▪ खेलकुद का लागि केही मैदानको व्यवस्था भएको	▪ बैदेशिक रोजगारी वाट फर्केका युवाहरु स्वरोजगारीमा आवद्ध हुन नसक्नु ▪ सुविधा युक्त खेलमैदान तथा कवड हल नहुनु

५.५.६.२.उदेश्य

युवाहरुमा उद्यमशीलता,व्यावसियकताको विकास तथा स्वरोजगारका अवसरहरु सृजना गर्दै आर्थिक क्रियाकलापमा मूलप्रवाहीकरण गर्दै खेलकुदको विकास गर्ने

५.५.६.३.रणनीतिहरु

१. युवाहरुको क्षमता अभिवृद्धि तथा उद्यमशीलता विकास गर्ने
२. विकास निर्माणमा युवाहरुको सहाभागिता अभिवृद्धि गर्ने
३. खेलकुद विकासका लागि पूर्वाधार निर्माण र संस्थागत विकास गर्ने

५.५.६.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

युवाहरुको क्षमता अभिवृद्धि तथा उद्यमशीलता विकास गर्ने

कार्यनीतिहरु

- क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम मार्फत युवा उद्यमशिलता तथा स्वरोजगारीमा अभिवृद्धि गरिनेछ
- युवाका लागि सीप,प्रविधि,कर्जा, व्यवसाय परामर्श,बजार सुविधा सहित उद्यम विकास सम्वन्धी एकिकृत कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- बैदेशिक रोजगारीवाट हासिल गरेका दक्षता,सीप,अनुभव एवम पुँजीलाई सदुपयोगका लागि उपयुक्त वातावरण सृजना गर्दै औधोगिक व्यवसायिक क्षेत्रमा लगानी गर्न युवाहरुलाई प्रोत्साहित गरिनेछ

रणनीति

विकास निर्माणमा युवाहरुको सहाभागीता अभिवृद्धि गर्ने

कार्यनीतिहरु

- स्थानीय योजना तर्जुमा,कार्यान्वयन तथा नतिजा मापन प्रकृयामा युवाहरुको संलग्नता वृद्धि गर्न क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- युवा समूह,क्लव संजालको विकास, विस्तार, सुदृढिकरण क्षमता अभिवृद्धि गर्दै स्थानीय सरकार संचालनको विभिन्न क्षेत्रमा अर्थपूर्ण प्रतिनिधित्व एवम सहाभागीता गरिनेछ ।
- लागु औषध प्रयोग गर्ने युवाहरुको पुनर्स्थापना गर्न परामर्श तथा पुनर्स्थापना केन्द्रहरु संचालन गरिनेछ

रणनीति

खेलकुद विकासका लागि पूर्वाधार निर्माण र संस्थागत विकास गर्ने

कार्यनीतिहरु

- युवाहरुको शारिरीक र मानसिक विकासका लागि सानो उमेर देखि नै अभ्यस्त गराउदै खेल सस्कृतिको विकास गरिनेछ
- खेलकुद विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधारहरु विद्यालय,वस्ती,वडाहरुमा संगै गाउँपालिका स्तरीय खेलमैदान निर्माण गरिनेछ
- खेलकुदमा महिला सहाभागीता वढाउन महिला खेलकुद प्रतियोगिताहरु संचालन गरिनेछ
- स्थानीय स्तरका खेलकुद प्रशासन तथा संघ संस्था संग समन्वय गरि आवश्यक नीति नियम कार्यविधिहरु निर्माण गरिनेछ ।

५.५.६.५. यूवा तथा खेलकुद सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ६५ युवा तथा खेलकुद सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
		०७९/८०	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
उद्योग व्यापार व्यवसाय तथा खेलकुदमा युवाहरुको आवद्धता	प्रतिशत	३%	३	३	५	१०		
प्रतिफलहरु								
१. शिक्षित युवा वेरोजगारी (कम्तीमा SEE पास गरेको र पढ्न छोडेको)	संख्या	२५८८	२५००	२३००	२२००	२०००	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन EMIS श्रम मन्त्रालयको प्रतिवेदन	अन्तर सरकार समन्वय भएको हुने प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम नियमित संचालन हुने
२. आयमूलक व्यवसायिक सीप विकास तालिम तथा प्राविधिक शिक्षा हासील गरेका युवा	संख्या	४६९	६००	६५०	८००	१०००		
३. आयमूलक व्यवसायिक सीप विकास तालिमबाट रोजगार तथा स्वरोजगार यूवा	संख्या	४४०	५००	६००	७००	८००		
४. युवा स्वरोजगार कोष अन्तरगत स्वरोजगार कर्जा कार्यक्रमवाट लाभान्वित युवाहरु	संख्या	०	०	५०	१००	१००		
५. गाउँपालिकाको संरचनामा युवाहरुको संलग्नत	प्रतिशत	४३	४३	४३	४३	४३		
६. प्राविधक,व्यवसायिक क्षेत्रमा तालिम प्राप्त युवा	प्रतिशत	०.८२	१	३	५	५		
७. जिल्ला तथ प्रदेश स्तरीय खेलाडी	संख्या	०	१५	२०	२५	३०		
८. युवा क्लव संजाल तथा संस्था	संख्या	०	१०	१४	१६	२०		
९. युवा खेलकुद अभ्यास प्रशिक्षण केन्द्र	संख्या	०	०	१	१	२		
१०.खेलकुद मैदान /कभर्ड हल	संख्या	३/०	३/०	३/१	४/१	४/१		

५.५.६.६.युवा तथा खेलकुद संग सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

तालिका ६६ युवा तथा खेलकुद संग सम्वन्धि कार्यक्रमहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	युवा स्वरोजगार क्षमता विकास कार्यक्रम	१२५
२	युवा समूह,क्लव संजालको सशक्तीकरण	१६५
३	युवा खेलमैदान कवर्ड हल र रंगशाला निर्माण तथा खेलकुद प्रतियोगित	२१४
४	युवाहरुको समग्र विकास सम्बन्धी दीर्घकालीन नीति योजना निर्माण	२०
५	वेरोजगार युवा सहयोग कार्यक्रम	२००
	राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक खेलाडीहरु विकास गर्ने	५०
	जम्मा	७७४

परिच्छेद ६
पूर्वाधार विकास

६.१.पृष्ठभूमि

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले गाउँपालिका तथा नगरपालिकालाई स्थानीय सडक,ग्रामिण सडक, कृषि सडक,सिंचाई सम्वन्धी नीति, कानुन,मापदण्ड निर्माण गर्ने,योजना तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने अधिकार दिएको छ । यातायात सुरक्षाको व्यवस्थापन,झोलुङ्गे पुल पुलेसा, तटवन्धन सम्वन्धी गुरुयोजना,स्थानीय सिंचाई प्रणाली निर्माण,मर्मत संभार,स्तरोन्नती अनुगमन र नियमन गर्ने अधिकार पनि स्थानीय तहमा छ । नेपालको संविधान २०७२ मा स्थानीय सडक,ग्रामिण तथा कृषि सडक र सिंचाईलाई एकल अधिकारको सूचीमा सुचिकृत छ ।यसैगरी अव्यवस्थित वसोवासलाई व्यवस्थित गर्ने,योजनावद्ध रुपमा वस्ती विकास गर्ने,नागरिकहरुलाई सरल सजह र समान पहुँच सुनिश्चित गर्ने र यातायात सुरक्षा उपलव्ध गराउने गुणस्तरीय तथा दिगो भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्ने नीति राज्यले अंगिकार गरेकोछ ।

सर्वसुलभ र आधुनिक पूर्वाधारलाई देशको १५ औ योजनामा उच्च स्थानमा राखेकोछ । दिगो शहरी विकास तथा बस्ती विकासलाई राष्ट्रको दीर्घकालीन रणनीतिमा समेटेको छ भने रुपान्तरणका प्रमुख संवाहकमा गुणस्तरीय एकिकृत यातायात प्रणाली,सुचना प्रविधि तथा संचार पूर्वाधार वृहत सञ्जालीकरण,आधुनिक,दिगो तथा व्यवस्थित शहरीकरण,आवास र वस्ती विकासलाई लिइएकोछ । यसैगरी दिगो विकास लक्षमा पूर्वाधार विकासलाई महत्वका साथ उल्लेख गरिएकोछ । दिगो र आधुनिक उर्जामा सबैको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने,गुणस्तरीय,भरपर्दो,दिगो र उत्थानशील पूर्वाधार निर्माण गर्ने,सडक सुरक्षामा सुधार ल्याउदै संकटग्रस्त व्यक्ति महिला अपाङ्गता र प्रौढ मैत्री बनाउदै दिगो यातायात प्रणालीको विकास शहरीकरण र मानव वस्तालई दिगो र व्यवस्थित गर्नै पक्षलाई दिगो विकास लक्षमा समावेश गरिएकोछ ।

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले उपरोक्त पक्षको सुनश्चितताका लागि संघ र प्रदेश सरकारको कानुन,नीति,योजना र लक्षलाइ समेत मनन गरी समग्र पूर्वाधार विकास क्षेत्रको आवधिक योजनाको खाका तयार पारेको छ । यसका लागि पूर्वाधार विकास क्षेत्र अन्तरगतका प्रमुख क्षेत्रहरु सडक,यातायात पुल निर्माण,आवास,भवन तथा वस्ती विकास,विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा र सूचना,संचार र प्रविधि जस्ता क्षेत्रहरुको विद्यमान अवस्था,समस्या तथा चुनौतीहरुको विश्लेषण भएको छ र आगामी ५ वर्षका लागि उदेश्य निर्धारण भएको छ । लक्ष सूचक एवम लक्ष परिमाण तय भएको छ र सोको प्रासिको लागि अवलम्वन गर्नुपर्ने रणनीति तथा कार्यनीति निर्धारण भइ प्रस्तुत कार्यक्रमहरु तर्जुमा भएको छ ।

६.२.बर्तमान अवस्था

भौतिक पूर्वाधारहरुमा खासगरी सडक निर्माणले तिव्रता पाएको छ ।गाउँपालिका भित्र छ वटै वडा कार्यालय सम्म जाने सडकहरु निर्माण भइरहेका छन । हाल यो गाउँपालिकामा ११८ किमि धुले र २४ किमि ग्राभेल सडक निर्माण भएकोछ । कच्ची सडकका कारण यो वाटोमा वर्षायाममा गाडी गुड्न कठिन छ तथापी गाउँपालिकामा सदरमुकाम सम्म जाने वाटो नाली सहितको ग्राभेल भइरहेकोछ । यो गाउँपालिकामा विद्ययुतको मुख्य श्रोत भनेको सौर्य उर्जा हो भने जलविद्युत पनि केहि स्थानमा पुगेको छ । सूचना र संचारको क्षेत्रमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र खास गरी मोवाइल फोनको प्रयोग अधिक भएको पाइन्छ । सवै क्षेत्रमा नेटवर्क नटिप्ने, टिपेको ठाउँमा पनि राम्ररी नवुझिने समस्या छ । दुर्गम जिल्लाको दुर्गम गाउँपालिका भएको हुनाले टेलिभिजन इन्टरनेट को न्यून रुपमा मात्र पहुँच स्थापित भएकोछ। सार्वजनिक संरचनाहरु भूकम्प प्रतिरोधात्मक छैनन साथै बाल मैत्री महिला मैत्री र अपाङ्ग मैत्री पनि छैनन तथापी अव बन्ने संरचनाहरु बाल महिला र अपाङ्ग मैत्री वनाउने गरी डिजाइन भएका छन ।

६.३.पूर्वाधार विकास क्षेत्रको उदेश्य

पूर्वाधार विकास क्षेत्रको लागि "वातावरण मैत्री, दिगो, भरपर्दो, व्यवस्थित तथा गुणस्तरीय पूर्वाधारहरुको विकास विस्तारबाट सवै नागरिकहरुको जनजीवनमा सहजता ल्याउनु

६.४.पूर्वाधार विकास क्षेत्रको प्रमुख रणनीतिहरु

क. गुणस्तरीय यातायात,विद्युत,सिंचाई लगायतका पूर्वाधारहरुको विकास गर्ने

ख. सृजित पूर्वाधारहरुको दिगो उपयोगका लागि नियमित मर्मत संभार तथा स्तरोन्नती गर्ने

६.५.विषयगत उपक्षेत्रहरु

यस विषयगत क्षेत्र भित्र निम्न विषयगत उपक्षेत्रहरु समावेश गरिएका छन

क. सडक पुल तथा यातायात

ख. आवास वस्ती विकास सार्वजनिक निर्माण तथा बजार व्यवस्थापन

ग. सिंचाई

घ. विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

ङ. सूचना तथा संचार प्रविधि

६.५.१.सडक पुल तथा यातायात

६.५.१.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ६७ सडक पुल तथा यातायातः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ ठाँटिकाँध गाउँपालिका जिल्ला सदरमुकाम तथा मद्यपहाडी लोकमार्ग संग जोडिएको छ	▪ कच्ची र ठाडो वाटो भएको हुनाले वर्षायाममा गाडी चलाउन ▪ सार्वजानिक यातायात संचालन नहुनु ▪ गाडी जवरजस्त चल्दा चर्को भाडा नियन्त्रण गर्न ▪ चिप्लो ठाडो र कच्ची वाटोमा गाडी चलाउदा हुन सक्ने दुर्घटना रोक्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ केहि हद सम्म सामाग्री ढुवानी गर्न सहज भएको ▪	▪ धुले र कच्ची सडक निर्माणले तिव्रता पाएको तर स्तरोन्नती नभएको ले जोखीम झन वढेको ▪ थोरै सडक भएपनि नाली नहुँदा पानी जमेर पैदल हिडडुल गर्न समेत कठिन हुने

६.५.१.२. उदेश्य

सवै वडाहरुमा सडक संजाल पुग्ने तथा हाल गाउँ कार्यपालिका सम्म पुग्ने वाटो बाह्रै महिना संचालन हुने गरी स्तरोन्ती भएको हुने

६.५.१.३. रणनीतिहरु

१. यातायात पहुँचमा सुधार एवम सडक सञ्जाल विकास गर्ने
२. स्थानीय यातायात सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

६.५.१.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

यातायात पहुँचमा सुधार एवम सडक संजाल विकास गर्ने

कार्यनीतिहरु

- नेपाल ग्रामीण सडक मापदण्ड २०७१ लाई आधार मानी सडक निर्माणमा गुणस्तर कायम राखिनेछ

- सडक निर्माण,स्तरोन्नती र ट्र्याक खोल्ने काममा सन्तुलन मिलाउदै डाँडापाखाहरु उजाड हुनेगरी गरिने सडक निर्माणलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
- गाउँ कार्यपालिका कार्यालय संग वडा कार्यालयहरु,स्थानीय सार्वजनिक कार्यालयहरु विच सडक निर्माण गरी सेवाग्राहीलाई सहज हुने वातावरण तयार गरिनेछ ।
- सवै वडा कार्यालयहरुमा सहज सडक पुर्याउन वृहत नक्साङकन गरी कार्यपालिका र वडा जोडिनेछ
- हाल संचालनमा रहेका सडकलाई स्तरोन्नती गरी बाह्रै महिना संचालनमा ल्याइनेछ
- सडक संरक्षण र मर्मतसंभारको लागि वस्ती स्तरमा समहुहरु निर्माण गरि जिम्मा दिइनेछ।

रणनीति

यातायात सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- सडक यातायात तथा संचालन सम्वन्धी नीति,कानुन,मापदण्ड वनाइ कार्यान्वयन र नियमन गर्ने
- स्थानीय सडक, झोलुङ्गे पुल पुलेसा सम्वन्धी गुरु योजनाको तर्जुमा कार्यान्वयन, मर्मत संभार र नियमन गरिनेछ ।

६.५.१.५.सडक पुल तथा यातायात सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ६८ सडक पुल तथा यातायात सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०७१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
वाह्रै महिना संचालित हुने सडकवाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	३	५	१०	१५	२५		
प्रतिफलहरु								
१. कुल सडकको लम्वाई	किमि	१४२	२१०	२५०	३००	३५५	गाउँपलिका तथा प्रदेश सरकारको प्रतिवेदन हरु	संघ प्रदेश र अन्तर सरकार तथा अन्तर पालिका विच समन्वय भएको हुनेछ
२. ३० मिनेटको दूरीमा यातायातको पहुँच भएको घरधुरी	प्रतिशत	४५	५०	६०	७०	७५		
३. ग्राभेल सडकको लम्वाई	किमि	२४	५०	६०	१२०	२००		
४. धुले सडकको लम्वाई	किमि	११८	११८	११८	११८	१५५		
५. नजिकको पिच वाटोमा पुग्न लाग्ने औषत समय (पैदल)	घण्टा	३	२	१.५	१.५	१		
६. गाउँपालिकाको केन्द्र वाट वडा सम्म जोडिएका सडक	संख्या	६	६	६	६	६		
७. सडक नाली भएको सडक लम्वाई	किमि	०	२०	३०	८०	१५०		
८. झोलुङ्गे पुल संख्या	संख्या	१३	१५	१८	२०	२०		
९. स्थानीय स्तरमा संचालित ४ पाङ्गे यातायात	संख्या	०	४	५	५	५		

६.५.१.६.सडक यातायात सम्वन्धी कृयाकलापहरु

तालिका ६९ सडक यातायात सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	सडक मर्मत संभार तथा स्तरोन्नती	१४०
२	सडक विकास तथा विस्तार	०
	अधेरीखोला बगुरा हुदै वडा कार्यालय ५ किमि	१२२
	मानाकोट रावतकोट भैरवस्थान ६ किमि	१४६
	नदाइ देखि कोसेडी जोड्ने सडक ६ किमि	१४६
	ठाँटीकाध २ न वडा कार्यालय ३ किमि	७३
	२ न वडा कार्यालय देखि जौचौर ५ किमि	१२२
	सेरिपाटा जौचौर ६ किमि	१४६
	मटेलादेखि विशाला हुँदै मदान ताल सम्म ७ किमि	१७०
	डाँग्रा हुँदै रकाल टोल ५ किमि	१२२
	चौर भुवाखाँडा कालिमाटी ४ किमि	९७
	माझा गैरागाउँ माझा चोर भुवानथान २० किमि	४८६
	छितालाग्न उल्लेनी नौलावन ८ किमि	१९५
	सातला अधिकारीचौर स्याउलाकाँध ८ किमि	१९५
	स्याउलेकाँध ठिमुरे ७ किमि	१७०
	कुलेथान बडाखला थापागाउँ ६ किमि	१४६
	मालभुल झो पु	१३०
	माझा बजार खोला पक्की पुल	२००
	वालाखोला झो पु	७०
	कठाखोला झो पु	९०
	डिमुरेखोला पक्कीपुल	१५०
	घट्टेखेत देखि देउलासिम पक्की पुल	१५०
	सियालाबाट देउलेसिम झो पु	७०
	मटेला देखि विशाल पुल पक्की	१८०
	कालिकाटि देखि जिउला जोड्ने पुल पक्की	१८०
	श्रीखोला पक्की पुल निर्माण	२००
	अम्लिगाड खोला पक्की पुल निर्माण	२००

क स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
	कोसेडी देखि भैरवस्थान जोड्ने पक्की	१२०
	नदाइ कोसेडी झो पु	६०
३	सडक नाली निर्माण तथा ग्राभेल	४००
४	सडक बायो इन्जिनियरिङ तथा वृक्षारोपण	१००
	जम्मा	४६३६

६.५.२.आवास वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण

६.५.२.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ७० आवास बस्ती विकास र सार्वजनिक निर्माणः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती

संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ खुल्ला क्षेत्र प्रसस्त भएकोले एकिकृत वस्ती विकास कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने ▪ एकीकृत जग्गा विकास कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने	▪ ग्रामिण क्षेत्रमा सवैप्रकारका भौतिक पूर्वाधारका सेवासुविधाको व्यवस्था गर्न ▪ जोखीम क्षेत्रमा वस्तीहरुको स्थान्तरण गर्न ▪ एकीकृत वस्ती विकास तथा शहरीकरण गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार सार्वजनिक भवन तथा संरचना निर्माणको को क्रमामा रहेका ▪ वडा कार्यालयहरु निर्माणको अन्तिम चरणमा	▪ भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण सम्वन्धी तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्ति उत्पादन नहुनु ▪ सार्वजनिक संरचनाहरु महिला अपाङ्गता तथा बालबालिका मैत्री नहुनु ▪ व्यवस्थित हाटवजारको व्यवस्था नहुनु

६.५.२.२. उदेश्य

सुरक्षित एवम सवैको सहज पहुँचयुक्त सार्वजनिक संरचना निर्माण गर्दै व्यवस्थित तथ तथा प्रवर्द्धित आवास तथा वस्ती विकास गर्नु

६.५.२.३. रणनीतिहरु

१. आवास वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

२. सुरक्षित र व्यवस्थित आवास तथा वस्ती विकास गर्ने

३. सुरक्षित तथा वहुदेश्यीय सार्वजनिक संरचना निर्माण गर्ने

६.५.२.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

आवास वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- संघीय र प्रादेशिक कानुनको अधिनमा रही सार्वजनिक निर्माण,सुरक्षित बस्ती तथा बजार विकास सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानुन,मापदण्ड वनाई अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ ।
- भू उपयोग नीति वनाइ सो अनुसार योजनाहरु कार्यान्वयन गर्दै व्यवस्थित तथा नमूना गाउँपालिका वनाइनेछ ।
- भवन निर्माण संहिता तथा न्यूनतम मापदण्ड लागू गरी प्रकोपवाट हुन सक्ने संभावित क्षतिहरुवाट जनधन सुरक्षित राखिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र निर्माण गर्ने निजी भवनको समेत मापण्ड निर्धारण गरी नक्शापास गरेर मात्र भवन निर्माण इजाजत दिइनेछ ।
- आवास वस्ती विकास र सार्वजनिक निर्माणको विकास र विस्तार योजना तर्जुमा तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा विपन्न दलित र महिलालाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

रणनीति

सुरक्षित र व्यवस्थित आवास तथा वस्ती विकास गर्ने

कार्यनीतिहरु

- अत्याधिक छरिएका वस्तीहरुलाई एकिकृत वस्ती विकसको अवधारणा अनुसार एकिकृत गरी न्यूनतम पूर्वाधारको सेवा सुविधा उपलव्ध गराउदै सहज र सुविधायुक्त वस्ती विकास गरिनेछ
- संभावित क्षेत्रहरुमा पूर्वाधारको निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्दै क्रमश साना शहरी क्षेत्रको रुपमा विकास गर्दै लगिनेछ
- संभाव्यता अध्ययन गरी साविकका ३ वटा गाविसहरुमा वस्ती विकास को कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- विद्यमान वस्ती तथा समुदायहरुमा सवै प्रकारका पूर्वाधारहरुको सेवा सुविधा उपलव्ध गराई वसाइ सराइलाई न्यूनिकरण गर्नमा सहयोग पुर्याइनेछ
- आधारभुत प्रकोप तथा जोखीमयुक्त संवेदनशील क्षेत्रमा बस्तीहरुलाई एकिकृत वस्तीमा स्थान्तरण गरिनेछ

रणनीति

सुरक्षित तथा वहुदेश्यीय सार्वजनिक संरचना निर्माण गर्ने

कार्यनीतिहरु

- सुरक्षित आश्रय स्थल,जेष्ठ नागरिक,युवा तथा बालक्लव,पुस्तकालय समेत हुने गरि सामुदायिक भवन निर्माण गरिनेछ
- गाउँपालिकाको उपयुक्त स्थानमा सभाहल निर्माण गरी सभा सम्मेलन जस्ता कार्यक्रम संचालनमा सहजता ल्याइनेछ
- वडाको उपयुक्त स्थानमा खुल्ला क्षेत्र खेल मैदान सहित सुविधा सम्पन्न संरचनाहरु निर्माण गर्ने
- सार्वाजनिक भौतिक संरचनाहरु बालमैत्री, अपाङ्ग मैत्री महिला तथा जेष्ठ नागरिक मैत्री बनाइनेछ

६.५.२.५.आवास वस्ती विकास तथा सार्वजानिक निर्माण सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ७१ आवास वस्ती विकास तथा सार्वजानिक निर्माण सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
आधारभूत भौतिक पूर्वाधारहरु पुगेका वस्तीहरु	संख्या	०	१	२	३	५		
प्रतिफलहरु								
१.सुरक्षित तथा प्रवर्द्धन गरिएका आवास क्षेत्र तथा वस्तीहरु	संख्या	०	१	२	३	५	गाउँपलिका वार्षिक प्रतिवेदन हरु	भवन तथा शहरी विकास कार्यालय र निजी क्षेत्र संग समन्वय भएको हुने ।
२.आधारभूत पूर्वाधार सहित ब्यवस्थित वजार	संख्या	०	०	०	२	३		
३.सुविधायुक्त उद्यान सहितको पार्क खुल्ला क्षेत्र	संख्या	०	०	०	१	१		
४.बजार क्षेत्रमा वसोवास गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	२	२	२	३	५		
५.सुविधा सम्पन्न सामुदायिक भवन	संख्या	०	०	१	२	२		
६.महिलामैत्री, बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री सार्वजनकि संरचना	संख्या	०	३	३	५	५		
७.जोखीमयुक्त वस्तीहरु	संख्या	४	४	३	२	२		
८.भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका सार्वजनिक भवन तथा संरचना	संख्या	०	०	०	१०	२०		
९.भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण सम्वन्धी दक्ष जनशक्ति	संख्या	०	१०	१५	२५	३५		

६.५.२.६.आवास वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण सम्वन्धी कृयाकलापहरु

तालिका ७२ आवास वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	गाउँपालिका प्रशासकीय भवन तथा वडा कार्यालयहरु निर्माण (मर्मत)	१५०
२	भवन निर्माण संहिता तथा न्यूनतम मापदण्ड कार्यान्वयन तथा अनुगमन	४०
३	जीर्ण भवनहरुको मर्मत संभार एवम अत्यावस्यक सेवा सुविधा उपलव्ध गराउने	१००
४	जोखीमयुक्त वर्ग सहयोग कार्यक्रम	२५०
५	एकीकृत बस्ती विकास तथा शहरीकरण कार्यक्रम	३००
६	भू उपयोग नीति तर्जूमा	७५
७	वहुपयोगी सामुदायिक भवन निर्माण	१५०
८	पार्क उद्यान तथा खेलमैदान निर्माण	२००
	जम्मा	१०७५

६.५.३. सिंचाई

६.५.३.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ७३ सिंचाईः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ यो गाउँपालिकाको खेतीयोग्य जग्गा बाह्रै महिना सिंचित हुनेगरी विस्तार गर्न सकिने ▪ पोखरी सिंचाईको लागि समेत सहज ▪ पानीका मुहानहरु संरक्षित रहेकोले विस्तार गर्न सकिने ▪ ठाडा खोलाहरु भएकोले सतह सिंचाइका लागि सहज	▪ सवै कृषियोग्य भूमिमा सवै समय सिंचाईको व्यवस्था गर्न ▪ सिंचाइका लागि पानीका श्रोतहरुको पहिचान एवम संरक्षण गर्न ▪ सतह सिंचाईको संभावना नभएका क्षेत्रहरुमा नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाई प्रणालीको विकास गर्ने ▪ भएका कुलो तथा पोखरीको नियमित मर्मत संभार गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष

▪ खोला तथा मूल संरक्षण भएको ▪ नियमित रुपमा मर्मत संभार भएको ▪	▪ थोपा सिंचाई स्प्रिङकल सिंचाई र आकाशे पानी संकलन जस्ता बैकल्पिक सिंचाई विधि अवलम्वन नगरिनु ▪ सिंचाई गुरुयोजना तर्जुमा नहुनु ▪ भएका सिंचाईका श्रोतहरुको पुर्ण उपयोग हुन नसक्नु ▪ सिंचाईका लागि अन्तरपालिका समन्वय सहकार्य हुन नसकेको

६.५.३.२. उदेश्य

उपलव्ध पानीका श्रोतहरुको समुचित एवम दिगो उपयोग गर्दै सिंचाईका आधुनिक तथा बैकल्पिक प्रविधिहरुको अवलम्वनवाट कृषियोग्य भूमिहरुमा नियमित सिंचाई उपलव्ध गर्नु

६.५.३.३. रणनीतिहरु

१. सिंचाइ आयोजनाहरुको मर्मत संभार र स्तरोन्नती गर्ने
२. सिंचाई सेवा सुविधा विकास र विस्तार गर्ने
३. बैकल्पिक सिंचाई प्रविधिको व्यवस्था गर्ने
४. सिंचाई सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

६.५.३.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

सिंचाइ आयजनाहरुको मर्मत संभार र स्तरोन्नती गर्ने

कार्यनीति

- चालु अवस्थाका सिंचाई आयोजनाहरुको मर्मत संभार गर्दै नियमितरुपमा सिंचाइ सुविधा उपलव्ध गराई कृषि उत्पादनमा वृद्धि ल्याइनेछ
- चालु अवस्थाका सिंचाई प्रणालीकको स्तरोन्नती गरी थप नयाँ क्षेत्र र आंशिक रुपमा सिंचाई हुदै आएका क्षेत्रमा नियमित रुपमा सिंचाई सुविधा उपलव्ध गराइनेछ

रणनीति

सिंचाई सेवा सुविधा विकास र विस्तार गर्ने

कार्यनीति

- पानीका स्थायी श्रोत तथा मुहानहरुको पहिचान गरी संभाव्यताका आधारमा श्रोतहरुको सदुपयोग गर्दै खेतीयोग्य क्षेत्रहरुमा सिचाई सुविधा उपलव्ध गराइनेछ
- उपभोक्ताहरु मार्फत नजिकको ताल तलैया सिमसार र जलाधार क्षेत्रहरुको संरक्षण सुदृढीकरण गर्न सहयोग उपलव्ध गराउदै संभाव्य क्षेत्रहरुमा नियमित सिंचाइ सुविधा उपलव्ध गराइनेछ

- छिमेकी गाउँपालिकाहरु समेत समन्वय गरी कृषियोग्य क्षेत्रहरुमा नियमित सिंचाइ सेवा उपलव्ध गराइनेछ

रणनीति

बैकल्पिक सिंचाई प्रविधिको व्यवस्था गर्ने

कार्यनीति

- स्थानीय प्रविधि एवम सामग्रीहरुको प्रयोग गर्दै वर्षातको पानी संकलन गरी पोखरीमा जम्मा गर्न आवश्यक सहयोग उपलव्ध गराइनेछ
- पानी सुविधा उपलव्ध नभएका खेती योग्य बाँझो जमीनमा सिंचाईका वैकल्पिक प्रविधिहरुलाई प्रयोगमा ल्याउन प्रोत्साहन गर्दै थोरै पानीमा खेती गर्न सकिने बालीहरु लगाउन जोड गरिनेछ

रणनीति

सिंचाई सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीति

- सिंचाई सम्वन्धी दीर्घकालिन नीति,कानुन,मापदण्ड तर्जुमा गरी गुरुयोजना,त्यसको कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ
- उपभोक्ताहरुको लागत सहाभागितामा सिंचाई आयोजनाहरु संचालन गर्दै आयोजना माथि स्थानीयहरुको अपनत्व सृजना गर्ने नियमित रुपमा तिनीहरुको मर्मत संभार गर्ने वातावरण विकास गरिनेछ ।
- सिंचाई योजना निर्माण गर्दा क्षेत्रगत लैङ्गिक जातीय समानुपातिक प्रतिनिधित्वसहितको उपभोक्ता समिति गठन गरी लक्षित बर्गलाई प्राथमिकता दिने र उक्त समितिको आवश्यकता अनुरुप क्षमता अभिबृद्धि गरिनेछ ।

६.५.३.५. सिंचाई सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ७४ सिंचाई सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
		०७९/८०	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
बर्षभरी नियमित रुपमा सिंचाई भएको खेतीयोग्य भूमि	प्रतिशत	१८%	३५%	४०%	४५%	५०%		
प्रतिफलहरु								
खेतीयोग्य भुमि मध्ये सिचित भूमि मौसमी समेत	प्रतिशत	६३%	७०	७२	७५	८०	गाउँपलिका वार्षिक प्रतिवेदन हरु	अन्तर सरकार समन्वय र सहकार्य भएको हुने
नियमित सिंचित क्षेत्र (बाह्रै महिना)	हेक्टर	४३१	४५०	५००	६५०	८००		
पुर्ण रुपमा वर्षाको आकासे पानीमा निर्भर सिचाई भुमि	हेक्टर	४५६	४००	३५०	३००	२००		
वर्षायाममा परेको आकासे पानी संकलन गरेर वा सानो मुलवाट संकलन गरेर संचालति पोखरी सिंचाई	संख्या	०	१५	२५	४०	६०		
परम्परागत कुलो सिंचाइ (कुलोको संख्या)	संख्या	३	५	७	१०	१२		

६.५.३.६. सिंचाई सम्वन्धी कृयाकलापहरु

तालिका ७५ सिंचाई सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	संचालित आयोजनाको मर्मत संभार तथा स्तरोन्नती	२५०
२	वैकल्पित तथा आधुनिक सिंचाई प्रविधिमा सहयोग	६५
३	सिंचाई सम्वन्धी दीर्घकालीन नीति तथा गुरुयोजना निर्माण	५०
४	सिंचाई सेवा विस्तार गर्ने	०
	शिरीखोला देखी कोसेडी पाइपकुलो ३ किमि	६९
	माझचौर आमुवा सिचाई कुलो २ किमि	४६
	रामतला काडेखेत ३ किमि	६९
	तिल्लीखेला देखि तिलछरे ०.५ किमि	१२
	उनिखेत देखि प्याडुली ०.५किमि	१२
	हतर्के खोला घरखेत०.५	१२
	ठुलाखोला देखि दानताडा सम्म ५ किमि	११६
	चिसाखोला देखि कालाकाटिया ४ किमि	९३
	डुब्का वडाहारुख ३ किमि	६९
	देउतीखोला जिउला ३ किमि	६९
	हलानेखोला माझचौर डाँडाखाल ५ किमि	११६
	बासठाना चौर ७ किमि	१६२
	आग्र सिंचाइ योजना १ किमि	२३
	जैवोया देखि अधिकारीचौर सिंचाइ ३ किमि	६९
	थापागाउँ सिंचाइ १ किमि	२३
	केलाधारा देखि जिल्लाकारीया हुँदै पिपलगारा खेत ३ किमि	६९
	शेउराधारा देखि लामाफुवा २ किमि	४६
	नरखोला देखि लामाखेत १ किमि	२३
	वन्दुके खोला देखि चौराठा हुदै गाउँखेत सम्म सिंचाइ आयोजना ४.५ किमि	४५
	पाखेधारा देखि जम्ली काफल चौरखेत हुदै हुरीखोला सिंचाइ योजना ४.३ किमि	४३
	जम्मा	१५५१

६.५.४. विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

६.५.४.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धिको पुनरावलोकन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना,अवसर,समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ७६ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जाः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ स्थानीय स्तरमा नै लघु जलविद्युत निकाल्न सकिने ▪ सौर्य उर्जामा विशेष अनुदान प्रदान भएको ▪ केन्द्रीय जलविद्युत विस्तार गर्न नजिक रहेको र पोल गाड्ने काम भइरहेको	▪ सबै घरधुरीमा विद्युत पहुँच पुर्याउन ▪ खाना पकाउन दाउराको प्रयोग घटाउन ▪ सबै घरधुरीहरु धुवामुक्त वनाउन
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ ठाँटिकाँध वजारमा पूर्ण रुपमा केन्द्रीय विद्युतिकरण ▪ वडा नं १ २ ३ ५ र ६ मा पोल गाड्ने काम भइरहेको ▪ ९४ प्रतिशत घरधुरीमा सौर्य वत्ती जडान भएको ▪ कतिपय क्षेत्रमा खाना पकाउन LP ग्यास समेत प्रयोग हुन थालेको	▪ केन्द्रीय प्रसारण लाइन विस्तारमा आवश्यक समन्वय हुन नसक्नु ▪ बैकल्पिक उर्जाको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक जनचेतनात्मक अभियान संचालन गर्न नसक्नु ▪

६.५.४.२. उदेश्य

बैकल्पिक तथा सुधारिएको उर्जा समेतको प्रवर्द्धन गर्दै सार्वजनिक स्थल लगायत सबै घर उद्योग व्यवसाय कल कारखाना एवम् कार्यालयहरुमा बाह्रै महिना भरपर्दो विद्युत सेवा नियमित उपलव्ध गराउने ।

६.५.४.३. रणनीतिहरु

१. उर्जा विकास सम्बन्धी स्थानीय नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने
२. उर्जालाई भरपर्दो र सुलभ वनाउने
३. बैकल्पिक उर्जको प्रवर्द्धन गर्ने

६.५.४.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

उर्जा विकास सम्बन्धी स्थानीय नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- उर्जा विकास सम्बन्धी स्थानीय नीति,कानुन मापदण्ड,योजना,कार्यान्वयन,अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ
- सौर्य तथा वातावरणीय बैकल्पिक उर्जाका माद्यमवाट स्थानीय नागरिकको आर्थिक तथा सामाजिक अवस्थामा सुधार तथा वातावरणीय दिगोपनमा सहयोग पुग्ने खालका एकीकृत कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

रणनीति

उर्जालाई भरपर्दो र सुलभ वनाउने

कार्यनीतिहरु

- लघु जलविद्युत को निर्माण तथा विस्तार गरी सवैलाई सर्वसुलभ ढंगले वितरण गरिनेछ
- केन्द्रीय प्रसारण जोड्नका लागि आवशयक पहल गरिनेछ

रणनीति

बैकल्पिक उर्जको प्रवर्द्धन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- पूर्वाधार निर्माणको पूर्वसन्ध्यामा रहेको यो गाउँपालकाको लागि पहिले नै सडक छेउमा सोलार वत्ती राख्ने वातावरण मिलाइनेछ ।
- प्रस्तावित पर्यटकीय क्षेत्रहरुमा पनि सौर्य वत्ती जडान गरिनेछ
- घरघरमा सुधारिएको चुल्हो तथा वायो ग्यास प्रयोगलाई प्राथमिकता दिई दाउरा वाल्ने प्रचलनलाई कम गर्दै लगिनेछ ।

६.५.४.५. विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ७७ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
विद्युत सेवा वाट लाभान्वित जनसंख्या (जलविद्युत माइक्रो हाइड्रो)	प्रतिशत	२.४	२०	२५	४६	६०	गा पा प्रतिवेदन	
प्रतिफलहरु								
केन्द्रीय विद्युत लाइन प्रसारणवाट लाभान्वित घरधुरी	प्रतिशत	२.४	२०	२५	४६	६०	गाउँपलिका वार्षिक प्रतिवेदन हरु	अन्तर सरकार समन्वय र सहकार्य भएको हुने
स्थानीय लघु जलविद्युत वाट लाभान्वित घरधुरी	संख्या	०	०	०	०	०		
सौर्य उर्जा जडान गरेका घरधुरी हरु	प्रतिशत	९४	९४	९४	९४	९४		
स्थानीय स्तरमा निर्माण गरिएका लघु जलविद्युत आयंजना संख्या ।	संख्या	०	०	१	१	१		
सौर्य तथा जलविद्युत कुनै उर्जा पनि प्रयोग नगर्ने घरधुरी ।	संख्या	८७	५०	०	०	०		
सुधारिएको उर्जा प्रयोग गर्ने घरधुरी ।	प्रतिशत	४.५३	१०	१५	२०	२५		

६.५.४.६. विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा सम्वन्धी कृयाकलापहरु

तालिका ७८ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	केन्द्रीय प्रसारण लाइन विस्तार तथा लघु जलविद्युत सहयोग	१२००
२	बैकल्पिक उर्जा विस्तार तथा जडान	३००
३	अतिविपन्न परिवारलाई सौर्य उर्जा वितरण	२५०
४	घरघरमा सुधारिएको चुल्हो व्यवस्थापन	१००
	सडक छेउ तथा सार्वजानकि स्थलमा सौर्य उर्जा	१६०
	जम्मा	२०१०

६.५.५. सुचना तथा संचार प्रविधि

६.५.५.१.संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौतीहरु

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धिको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना,अवसर,समस्या तथा चुनौतीहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ७९ सुचना तथा संचार प्रवधिः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ अधिकांस जनसंख्याले मोवाइल फोन प्रयोग गर्दै आएको ▪ स्थानीय स्तरमा एम एम रेडियो संचालन	▪ इन्टरनेट सेवामा पहुँच विस्तार गर्न ▪ मोवाइल फोन को दुरुपयोग रोक्न ▪
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ गाउँपालिका कार्यालय लगायत केहि अन्य कार्यालयहरुमा समेत इन्टरनेट जडान भएको ▪ वैदेशिक रोजगारवाट आउने हरुले ल्यापटप लिएर आउने गरेका कारण कम्प्युटर प्रयोग	▪ विद्यालय लगायतका सार्वजानिक भवन कार्यालय हरुमा आइसिटिको सहज पहँच नहुनु ▪ सार्वजानिक स्थलहरुमा समेत इन्टरनेट सुविधा नहुनु ▪ सेवा प्रदायकहरु मा नै इन्टरनेट सुविधा नहुनु ▪ सवै क्षेत्रमा मोवाइल नेटवर्क नहुनु

६.५.५.२. उदेश्य

भरपर्दो विश्वसनीय एवम गुणस्तरीय सूचना तथा संचार सेवाको विकास र विस्तार भइ नागरिकहरुको सहज पहँच र उपयोगमा वृद्धि गर्नु ।

६.५.५.३. रणनीतिहरु

१. सूचना प्रविधि तथा संचार क्षेत्र सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन

२. सुचना संचार प्रविधि सेवालाइ सरल र सुलभ वनाउने

३. प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि आइसिटि प्रयोग गर्ने

४. सुचना पहुँचमा अभिवृद्धि गर्ने

६.५.५.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

सूचना प्रविधि तथा संचार क्षेत्र सम्वन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन

कार्यनीतिहरु

- संघीय तथा प्रदेश कानुनको अधिनमा रही सुचना प्रविधि तथा संचार क्षेत्र संग संवन्धित संचालन र प्रसारणको अनुमति,नविकरण,नीयमन तथा खारेजी गरिनेछ
- सवै संचार माध्यम तथा प्रसारणका भाषा लैङ्गिक मैत्री वनाउने नीति अवलम्वन गरिनेछ

रणनीति

सुचना संचार प्रविधि सेवालाइ सरल र सुलभ वनाउने

कार्यनीतिहरु

- भरपर्दो टेलिफोन नेटवर्क व्यवस्था गर्दै दुरसंचार सेवामा आम नागरकिहरुको पहुँचमा सहजता ल्याइनेछ
- दूर संचार सेवा विस्तार र भरपर्दो वनाउन निजी क्षेत्र संग सहकार्य गरिनेछ

६.५.५.५.सूचना तथा संचार प्रविधि सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ८० सूचना तथा संचार प्रविधि सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
इन्टरनेट सेवामा पहँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	१	१०	२०	३०	५०		
प्रतिफलहरु								
१. मोवाइल फोन प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	९८.५	९९	९९	९९	९९	गाउँपलिका वार्षिक प्रतिवेदन हरु दुरसंचार प्राविधकरण हुलाक कार्यालय	निजी इन्टरनेट सेवा प्रदायक संग सहकार्य भएको हुने दुरसंसार कम्पनी संग समन्वय र सहकार्य भएको हुनेछ
२. संचार सेवा वाट वञ्चिच घरधुरी	प्रतिशत	१.५	१	१	१	१		
३. स्थानीय स्तरमा केवुल नेटवर्क सेवा प्रदायक संस्था	संख्या	०	०	०	१	१		
४. स्थानीय पत्रपत्रिका प्रकाशन गर्ने संस्था	संख्या	०	०	०	१	१		
५. निशुल्क इन्टरनेट सेवा उपलव्ध भएका क्षेत्रहरु	संख्या	०	०	१	२	२		
६. इन्टरनेटको सुविधा पुगेका टोल संख्या	संख्या	०	१०	२०	३०	५०		
७. क्रियाशिल पत्रकारहरु	संख्या	१०	१०	१५	२०	२०		
८. स्थानीय स्तरमा संचालित एफ एम रेडियो	संख्या	०	१	१	१	१		
९. कार्यलयहरुमा जडित सिसि क्यामेरा	संख्या	०	१	१	१	२		

६.५.५.६. सुचना तथा संचार प्रविधि सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	संचार सेवा विस्तार तथा पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	२००
२	विद्यालय लागायत सार्वजनिक कार्यालयहरुमा आइसिटी व्यवस्था तथा सेवा प्रवाह कार्यक्रम	२५०
३	फ्रि इन्टरनेट क्षेत्र प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१००
४	सार्वजनिक कार्यालय हरुमा सि सि टिभि जडान	१३०
	जम्मा	६८०

परिच्छेद ७
वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

७.१.पृष्ठभूमि

स्वच्छ वातावरणमा बाँच्न पाउने हकलाई नेपालको संविधान २०७१ ले मौलिक हकमा राखेको छ । नेपालको संविधानले प्राकृतिक साधन श्रोतको संरक्षण, संवर्द्धन र उपयोगलाई राज्यको नीतिमा अंगीकार गरेको छ । प्राकृति प्रकोपवाट हुने जोखीम न्यूनीकरण गर्ने, पर्यावरणीय दिगो विकास गर्ने, प्रकृति, वातावरण वा जैविक विविधतामा नकारात्मक प्रभाव पार्ने पक्षहरुको न्यूनीकरण गर्ने,वातावरणीय सन्तुलन कायम राख्ने,जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण तथा नदीको व्यवस्थापन गर्दै वन, वन्य जन्तु, पंक्षी,वनस्तपती तथा जैविक विविधताको संरक्षण,संवर्द्धन तथा दिगो उपयोग गर्ने पक्षलाई राष्ट्रिय नीतिमा राखिएकोछ । वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता ,विपद व्यवस्थापन,जलाधार तथा बन्यजन्तु संरक्षण जस्ता पक्षहरु स्थानीय तहको एकल अधिकारमा सूचिकृत छ । विपद व्यवस्थापनका समग्र चक्रहरु विपद पुर्व गरिने जोखिम न्यूनीकरण,सो पश्चातको उद्धार ,राहत सहितको प्रकावकारी प्रातिकार्य,दिगो विकासमूलक पुनर्स्थापना र पुननिर्माणका साथै चेतनामूलक क्रियाकलापहरुलाई व्यवस्थित र निर्देशन गर्ने हेतुले विपद जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति २०७५ कार्यान्वयनमा छ । यसलाई तीनवटै तहमा प्रभावकारी कार्यान्वयन मार्फत प्रभावाकारी व्यवस्थापनको सुनिश्चितता गर्ने ध्येय सहितको विषद उत्थानशील राष्ट्र निर्माणको दीर्घकालीन सोच तर्जुमा भएको छ । त्यसै गरी स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले स्थनीय स्तरमा वातावरण जोखीम न्यूनीकरण,सरसफाई तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन,न्यून कार्वनमुखी तथा वातावरण मैत्री नीति अवलम्वन,हरित क्षेत्रको संरक्षण,वातावरण संरक्षण क्षेत्र निर्धारण तथा व्यवस्थापन गर्ने सम्वन्धी स्थानीय नीति,कानुन,मापदण्ड निर्माण,योजना तर्जुमा तथा त्यसको कार्यान्वयन,अनुगमन र नियमन गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई प्रदान गरेको छ ।

नेपालको १५औ योजनामा प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र परिचालन तथा उत्थानशील विकासलाई राष्ट्रिय रणनीतिमा समावेश गरिएकोछ । दिगो विकास लक्ष सूचकमा जलवायू परिवर्तन तथा प्राकृतिक प्रकोय न्यूनीकरण तथा अनुकुलन गर्ने पक्षलाई विशेष महत्वका साथ उल्लेख गरिएकोछ । यसकालागि क्षमता सुदृढ गर्ने,राष्ट्रियनीति,रणनीति र योजनामा एकीकृत गर्न पूर्व सावधानी शिक्षा,सचेतना,मानवीय तथा संस्थागत क्षमतामा सुधार गर्न नेपाल सरकारले आफ्नो प्रतिवद्धता अन्तराष्ट्रिय स्तरमा जाहेर गरेकोछ । भू परिधि स्तरीय पारिस्थीतिकीय प्रणालीको दिगो उपयोग रक्षा र पुनर्स्थापना गर्ने,वनको दिगो व्यवस्थापन गर्ने,जमीनको क्षयीकरण रोक्ने र जैविक विविधताको क्षतिलाइ रोक्ने विषयहरु दिगो विकास लक्षमा उल्लेख छ ।

उपरोक्त पक्षको सुनिश्चिताका लागि ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले संघ र प्रदेश सरकारको कानुन,नीति,योजना र लक्षलाई समेत मनन गरी समग्र वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्रको आवधिक योजनाको खाका तयार पारेकोछ ।यसका लागि यस क्षेत्र अन्तरगतका प्रमुख क्षेत्रहरु वन तथा जैविक विविधता,वातावरण तथा स्वच्छता,भू तथा जलाधार संरक्षण विवद व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन जस्ता क्षेत्रहरुको विद्यमान अवस्था समस्या तथा चुनौतीहरुको विश्लेषण भएको छ र आगामी ५ वर्षको लागि उदेश्य निर्धारण भएको छ । लक्ष सूचक एवम लक्ष परिणाम तय भएको छ र सो को प्राप्तिका लागि अवलम्वन गर्नुपर्ने रणनीति तथा कार्यनीति निर्धारण भई प्रमुख कार्यक्रम तर्जुमा भएकोछ ।

७.२. बर्तमान अवस्था

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले वन संरक्षण तथा वन सम्पदाहरुको समुचित एवम दिगो विकासका लागि ५ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन गरेर हस्तान्तरण गरिएकोछ ।वन क्षेत्र वाट दैनिक उपभोगाका लागि आवश्यक पर्ने बस्तु बाहेक अन्य पक्षवाट लाभान्वित हुन सकेको छैन । वन क्षेत्र आयआर्जन को दिगो श्रोत समेत हुन सकिरहेको छैन सामान्यरुपमा मौसमी फलहरु टिप्ने र विक्रि वितरण गर्ने कार्य भने भइरहेकोछ । जैविक विविधता युक्त वन क्षेत्रमा पर्याप्त मात्रामा बहुमुल्य जडिबुटी वन्यजन्तु हरु रहेको तर त्यसको पहिचान र व्यवसायिक लाभका लागि उद्यमशीलता समेत विकास हुन सकिरहेको छैन । वन्यजन्तुहरुले पनि हानी नोक्सानी पुर्याएकाछन त्यसको नियन्त्रणकालागि प्रभावकारी पहल अझै हुन सकिरहेको छैन । यसैगरी जलवायु परिवर्तन अनुकुलनता र विपद जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय स्तरमा विविध प्रयासहरु हुदै आएका छन । यसै सन्दर्भमा विभिन्न संघ संस्थाले तालिम लगायत स्थानीय समुदायको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमहरु पनि संचालन हुदै आएका छन ।

७.३. वन वातावरण र विपद व्यवस्थापनको उदेश्य

आवधिक योजना अन्तरगत वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनक क्षेत्रको लागि "विपद एवम जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा न्यूनिकरणका उपायहरु अवलम्वन गरी भूमि,जल,वन तथा जैविक विविधताको संरक्षण एवम वातावरणीय सन्तुलन कायम राख्दे प्राकृतिक श्रोतहरुको दिगो उपयोग वाट जीविकोपार्जनमा सहजता ल्याउनु" प्रमुख उदेश्य निर्धारण गरिएकोछ ।

७.४. वन वातावरण र विपद व्यवस्थापनको प्रमुख रणनीतिहरु

क. विपद संवेदनशीलता विकास गर्दै विपद जोखिम न्यूनीकरण गर्ने

ख. प्राकृतिक सम्पदाको दिगो उपयोग एवम वातावरण संरक्षण गर्ने

७.५. बिषयगत उपक्षेत्रहरु

यस विषयगत क्षेत्रभित्र निम्न विषयगत उपक्षेत्रहरु समावेश गरिएकोछ

क. वन तथा जैविक विविधता

ख. भू तथा जलाधार व्यवस्थापन

ग. वातावरण तथा फोहर मैला व्यवस्थापन

घ. विपद व्यवस्थापन र जलवायु उत्थानशीलता

७.५.१. वन तथा जैविक विविधता

७.५.१.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना,अवसर,समस्या तथा चुनौतीहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ८१ वन तथा जैविक विविधताः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	**चुनौतीहरु**
▪ वहुमुल्य जडिवुटीहरु टिमुर गुच्चि च्याउ रातो च्याउ खिरौला वोजो सेतक चिनि लोक्ता अमलवेद काउलो रिठ्ठा धुपी पात कालिकाठको दाना पाखनवेद चिराइतो अतिस कुट्की जटामसी कुरिलो अल्लो बोक्रा सुगन्धवाल कलदाना सिलटीमुर वरुवा अमिलि भुल्त्या आदी को उपलव्धता ▪ धेरै महत्वका बन्यजन्तुहरु कस्तुरी, झारल, रतुवा, चितुवा, भालु, घोरल, वँदेल, डाँफे, मुनाल, कालिज आदी को उपलव्धता ▪ करीव ६१ प्रतिशत भूमि वन क्षेत्र रहेको	▪ वन तथा जैविक विविधताको संरक्षण गर्न ▪ मिचाहा प्रजातीका वनस्पतीका कारण रैथाने प्रजातीहरुको संरक्षण गर्न ▪ आगलागी र वनफडानी नियन्त्रण गर्न ▪ प्राकृतिक श्रोतहरुको संरक्षण र जीविकोपार्जन वीच अन्तर सम्वन्ध स्थापित गर्न ▪ शिकार आरक्षणका लागि प्रस्तावित क्षेत्र प्रयोगमा ल्याउन
सवल पक्ष	**कमजोर पक्ष**
▪ ५ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह गठन गरी सामुदायलाई वन हस्तान्तरण गर्ने कार्य भएको ▪ गैह्र काष्ठ वन पैदावार पनि निकाल्न सुरु गरिएको	▪ वहुमूल्य जडिबुटीहरुको व्यवसायिक खेती नहुनु र यसका लागि निजि क्षेत्र संग सहकार्य नहुनु ▪ वन्यजन्तुवाट हुने वालीनाली को क्षती नियन्त्रण गर्न नसक्नु ▪ चरण क्षेत्र को प्रभावकारी व्यवस्थापन नहुनु

▪ वृक्षा रोपण पनि आवश्यकता अनुसार हुने गरेको	▪ पूर्वाधार विकास र बन जंगल वीच सन्तुलन कायम हुन नसक्नु ▪ उद्योग व्यवसायमा वनजन्य उत्पादन प्रयोग नहुनु

७.५.१.२. उदेश्य

वन श्रोत तथा जैविक विविधताको संरक्षण,प्रवर्द्धन एवम वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्दै वन सम्पदाहरुको दिगो सदुपयोग गर्नु

७.५.१.३. रणनीतिहरु

क. वन तथा जैविक विविधता सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

ख. जैविक विविधता संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने

ग. वन पैदावारको दिगो उपयोग गर्न

७.५.१.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

वन तथा जैविक विविधता सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- संघीय तथा प्रदेश कानुनको अधिनमा रही वन तथा जैविक विविधता संवन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड बनाइ अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ
- वन तथा जैविक विविधता संरक्षण तथा प्रवर्द्धनका लागि विस्तृत अध्ययन,अभिलेख अद्यावधिक एवम गुरुयोजना वनाई कार्यान्वयन गरिनेछ
- सहाभागितामूलक,समावेशी र अधिकारमूखी पद्धतीमा आधारित अवधारणा बमोजिम गाउँपालिका स्तरीय वन तथा जैविक विविधता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ

रणनीति

जैविक विविधता संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- जैविक विविधताको संरक्षण गर्न समुदाय स्तरमा चेतना अभिवृद्धि,वन व्यवस्थापन समितिको क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- वन समूह मार्फत मिचाहा प्रजातिको बोट विरुवालई नियन्त्रण, नर्सरी विस्तार, वृक्षारोपण, अग्नी रेखा,झाडी सफाइ जस्ता क्रियाकलापहरु मार्फत जैविक सम्पदाको संरक्षण गरिनेछ
- वन्यजन्तुको चोरी शिकारी विरुद्धको कानुनलाई कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ

- लोपउन्मुख चारचुरुङ्गी को संरक्षण गरिनेछ ।चराको वारेमा दैलेखमा धेरै अद्ययन भएको छ जसको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- लौठसल्ला जस्ता व्यवसायिक मुल्य भएका जडिबुटीहरु लगायत आयमूलक रुखहरुको व्यापक वृक्षारोपण गरी जैविक विविधताको संरक्षण तथा दिगो उपयोगमा जोड दिइनेछ
- जैविक विधितालाई पर्यटन संग जोडेर आयमूलक वनाउदै लगिनेछ

रणनीति

वन पैदावारको दिगो उपयोग गर्न

कार्यनीतिहरु

- सहकारी मार्फत जडिबुटीहरुको व्यवसायिक खेती तथा उद्यमशीलता विकास गर्दै सहकारी सदस्यरुको क्षमता विकास गरिनेछ
- वन उपभोक्ता समुह तथा तथा सहकारी मार्फत गैह्रकाष्ठ वन पैदावर संकलन प्रशोधन तथा विक्रिवितरण गरी रोजगारी एवम आयआर्जनका अवसरहरु सृजना गरिनेछ
- सामुदायिक वनको विकासमा विपन्न महिला दलितको सहाभागीता वढाउदै लगिनेछ ।

७.५.१.५. बन तथा जैविक विविधता सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ८२ वन तथा जैविक विविधता सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८३		
असर								
संरक्षित तथा व्यवस्थित वन	हेक्टर	१२९३	१३००	१४००	१५००	२०००		
प्रतिफलहरु								
जैविक विविधता संरक्षण क्षेत्रफल	वर्ग किमि						गाउँपलिका वार्षिक प्रतिवेदन हरु प्रदेश सरकारका प्रतिवेदनहरु	तीनै तहका सरकार विच सहकार्य र समन्य हुने
समुदायवाट व्यवस्थापन भएको वन	हेक्टर	१२९३	१३००	१४००	१५००	२०००		
चरण क्षेत्र	वर्ग किमि	१८.३०	१८.३०	१८.३०	१८.३०	१८.३०		
छत्र घनत्वले ढाकेको वनको क्षेत्रफल	वर्ग किमि	३५.२१	३५.२१	३५.२१	३५.२१	३५.२१		
वन जन्य उद्योग व्यवसाय	संख्या	०	०	१	१	२		
आयमूलक कार्यमा संचालित वन क्षेत्र	हेक्टर	०	०	२०	४०	५०		

७.५.१.६. बन तथा जैविक विविधता सम्वन्धी कृयाकलापहरु

तालिका ८३ बन तथा जैविक विविधता सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको क्षमता तथा उद्यमशिलता विकास कार्य्रक्रम संचालन गर्ने	१५०
२	उच्च मूल्यका मसला जन्य जडिबुटीको व्यवसायिक उत्पादन गर्ने	३२५
३	वृक्षारोपण गर्ने	७५
४	वन पैदावार संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र निर्माण गर्ने	३१०
५	जैविक विविधता संरक्षण गुरुयोजना विकास तथा संरक्षण	३४०
६	लोपोन्मुख प्रजाती,बन्यजन्तु,चराचुरुङ्गीहरुको वास्थानको संरक्षण	२६०
७	चरिचरण क्षेत्र विकास	२००
	जम्मा	१६६०

७.५.२. वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

७.५.२.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ८४ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ धुवा धुलो र ध्वनी प्रदुशण मुक्त स्वच्छ हावापानी ▪ खुल्ला एवम् ग्रामिण हरियाली क्षेत्र ▪	▪ फोहोर प्रशोधनको व्यवस्था गर्न ▪ फोहोर र वातावरण बीच सन्तुलन कायम राख्न ▪ अधिकांस घरमा खाना पकाउन दाउराको प्रयोग कम गर्न
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ ९७.२ प्रतिशत भन्दा वढी घरधुरीमा शौचालय भएको ▪ वायो ग्यास तथा एल पी ग्यास पनि जोड्न सुरु गरेको	▪ प्लास्टिक प्याकेटका खानाहरु अधिक प्रयोग भएको ▪ प्लास्टिक प्रयोग गरेपछि जतासुकै फालिएको ▪ वजार क्षेत्रहरुमा फोहोर संकलन गर्ने तथा विसर्जन गर्ने परिपाटी नभएको

७.५.२.२. उदेश्य

फोहोर मैला तथा सवै प्रकारका प्रदुषणहरुको व्यवस्थापन गरी हरित क्षेत्रहरुको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै वातातरण स्वच्छता कायम राख्नु

७.५.२.३. रणनीतिहरु

क. वातावरण तथा जलवायु अनुकुलन सम्वन्धी स्थानीय नीति,योजना कार्यान्वयन गर्ने

ख. वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने

७.५.२.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

वातावरण तथा जलवायु अनुकुलन सम्वन्धी स्थानीय नीति,योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- वातावरण संरक्षण तथा जलवायु अनुकुलन सम्वन्धी स्थानीय नीति,कानुन,मापदण्ड वनाइ कार्यान्वयन अनुगमन तथा नियम गरिनेछ
- वातावरण संरक्षण र फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्वन्धी दीर्घकालीन योजना वनाइ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

रणनीति

वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- ध्वनी तथा वायु प्रदुषण नियन्त्रणका लागि स्थानीयवासीहरुलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रमहरु संचालन गरी सचेतना गरिनेछ ।
- वातावरण सरसफाइ समूह परिचालन गरी वातावरण संरक्षण तथा स्वच्छता कायम राखिनेछ ।
- सामुदायिक संस्थाहरु सग सहकार्य गरी फोहोर न्यूनीकरण प्रशोधन तथा प्रयोग जस्ता विधिहरु अवलम्वन गरी फोहोर मैलाको व्यवस्थापन तथा श्रोतमै न्यूनीकण गरिनेछ ।
- वजार क्षेत्रहरुमा ढल निर्माण र गाउँवस्तका घर आगन वाट निस्कने फोहोर पानीलाई नजिकको खेतवारीमा सुरक्षित निकास र करेसावारी प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- दलित अति विपन्न समुदायको चर्पी व्यवस्थापन तथा प्रयोगको वारेमा अनुगमन गरी खुल्ला क्षेत्रमा गर्ने शौचलाई निराकरण गरिनेछ ।
- सुधारिएको चुल्हो निर्माणमा सहयोग उपलव्ध गराउदै घरवाट निस्कने धुवा कम गरिनेछ ।
- स्थानीय समुदाय संगको सहकार्यमा सडक, विद्यालय,सार्वजानिक क्षेत्र एवम खुल्ला क्षेत्रहरुमा फलफुल तथा वृक्षारोपण गर्दै पानी पोखरी हरियाली पार्क क्षेत्रहरु निर्माण गरिनेछ ।

७.५.२.५. वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ८५ वातावरण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
घर कार्यालय एवम अस्पतालको नकुहिने नगल्ने नसड्ने प्लास्टिक जन्य पोहोरलाई सुरक्षित विसर्जन गरेको	प्रतिशत	५	१०	२०	३०	४०	स्थानीय छलफल	
प्रतिफलहरु								
घरवाट निस्केको नसड्ने फोहोल जलाउने स व्यवस्थापन गर्ने घर परिवार	प्रतिशत	८	१५	३०	३०	४०	गाउँपलिका वार्षिक प्रतिवेदन हरु स्थानीय उपभोक्ता हरु संगको छलफल	तीनै तहका सरकार विच सहकार्य र समन्य हुने
गाउँपालिका भरको निस्कासित फोहोरको अनुमानित परिमाण	मे टन	३०	३२	३५	३५	३८		
नियमित सरसफाइको अभ्यास गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	४६	५५	५८	६२	६५		
घर आँगनको कुहिन फोहोरलाई व्यस्थित गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	२३	३०	३५	४०	५०		
परम्परागत उर्जा दाउरा प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	९५.७४	९५.७४	९५.७४	९५.७४	९५.७४		
मनोरन्जन स्थल पार्क र हरित क्षेत्र	संख्या	०	०	०	१	१		

७.५.२.६.वातावरण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु

तालिका ८६ वातावरण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	फोहोर मैला न्यूनीकरण तथा संकलन व्यवस्थापन	१५०
२	वातावरण संरक्षण प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम	२२५
३	करेशावारी ढल तथा शौचालय निर्माण	२५०
४	जैविक मल तथा फोहोर प्रशोधन केन्द्र	२००
५	बायो ग्याँस तथा सुधारिएको चुल्हो निर्माण	१५०
	जम्मा	९७५

७.५.३. भू तथा जलाधार व्यवस्थापन

७.५.३.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना,अवसर,समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ८७ भू तथा जलाधार व्यवस्थापनः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती

संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ रामघाट खोला, चिने खोला, भूतगाड खोला जस्ता बाह्रै महिना पानी बग्ने खोला नदी यस पालिका मा पर्दछन ▪ पानीका प्रसस्त मुहान हरु रहेकाछन	▪ वसोवासका हिसावले संवेदनशिल क्षेत्रहरु को व्यवस्थापन गर्न ▪ संवेदनशील क्षेत्रमा रहेका नागरिकलाई सुरक्षित ठाउँमा स्थानतरण गर्न ▪ पानीका मुहानहरु संरक्षण गर्न
सवल पक्ष	**कमजोर पक्ष**
▪ जंगल क्षेत्र अधिक हुनु ▪ पानीका मुहानहरुलाई पुजा गरेर संरक्षण गर्ने गरेको	▪ भू क्षय नियन्त्रणका लागि खास नीति तथा कार्यक्रम नहुनु ▪ वायो इन्जिनियरीङ प्रविधि प्रयोगमा नआउनु

७.५.३.२. उदेश्य

नदी खहरेखोला,बाढी,पहिरो तथा भूक्षय नियन्त्रण गर्दै पानीका मुहान,तालतलैया,पोखरी लगायत सीमसार लगायत भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गर्नु

७.५.३.३. रणनीतिहरु

क. भू संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी स्थानीय नीति योजना कार्यान्वयन गर्ने

ख. भू क्षय नियन्त्रण गर्ने

ग. जलाधार क्षेत्रको संरक्षण एवम उपयोग गर्ने

७.५.३.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

भू संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी स्थानीय नीति योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- भू संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगनम तथा नियमन गरिनेछ
- विगतमा वनेका कानुन तथा कार्यविधिहरु पुनरावलोकन गरी आवश्यक संसोधन र परिमार्जन गरी समयानुकुल वनाउने ।

रणनीति

भू क्षय नियन्त्रण गर्ने

कार्यनीतिहरु

- भू क्षय तथा वाढी पहिरो प्रभावित क्षेत्रहरुको नक्शाङ्कन गरी त्यस्ता क्षेत्रहरुमा मानव वसोवासका लागि बन्देज लगाइनेछ
- जोखीम क्षेत्रका वस्तीहरुलाई स्थानतरण गर्दै, वाँस वावीयो अम्रिसो जस्ता वोट विरुवाहरुको वृक्षारोपण गरी भूक्षयलाई नियन्त्रण गरिनेछ ।
- बगेर जाने पानीको भण्डारण सडक छेउ नाली निर्माण गरी भू क्षयलाई न्यूनीकरण गरिनेछ

रणनीति

जलाधार क्षेत्रको संरक्षण एवम उपयोग गर्ने

कार्यनीतिहरु

- लाभान्वित समुदायहरु संगको सहकार्यमा पानी मुहान,सीमसार,पोखरी तालतलैया संरक्षण गर्दै जलश्रोतको उपयोग गरिनेछ
- नदी तथा खोला किनार हरुमा तटवन्ध निर्माण गरी जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गरिनेछ
- गाउँपालिकामा हुने विकास पूर्वाधारका योजनाहरुलाई वातावरण मैत्री हुने गरी निर्माण गर्न मापदण्ड निर्धारण लगायत त्यसको परिपलान समेत गर्न गाउपालिका अग्रसर रहनेछ

७.५.३.५. भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ८८ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
संरक्षित भू क्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र	संख्या	०	१	२	२	४	स्थानीय छलफल	
प्रतिफलहरु								
संरक्षित पानी मुहान क्षेत्र	संख्या	१०	१५	३०	३०	४०	गाउँपलिका वार्षिक प्रतिवेदन हरु स्थानीय उपभोक्ता हरु संगको छलफल	तीनै तहका सरकार विच सहकार्य र समन्य हुने
संरक्षित खेतवारीको क्षेत्रफल	प्रतिशत	१८	२०	२२	२३	२५		
वायो इन्जिनियरीङ प्रविधि प्रयोग संरचना	किम	०	५	१५	२०	२०		
जल उत्पन्न प्रकोपवाट प्रभावित घरधुरी	संख्या	०	०	०	०	०		
संरक्षित र व्यवस्थित जलाधार क्षेत्र	संख्या	३	५	७	८	१०		
व्यवस्थित सिमसार क्षेत्र	संख्या	०	०	०	०	०		

७.५.३.६. भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु

तालिका ८९ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	भू क्षय तथा जोखीम क्षेत्र नक्शाङ्कन कार्यक्रम	४०
२	जलाधार जलश्रोत तथा सीमसार संरक्षण	२००
३	जोखीमयुक्त वस्ती स्थानतरण गर्ने	२००
४	पहिरो नियन्त्रण तथा वायो इन्जिनियरिङ	८०
५	वातावरण मैत्री पूर्वाधार निर्माण	१२५
	जम्मा	६४५

७.५.४. विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता

७.५.४.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागितात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतीहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ९० विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलताः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ विपद व्यवस्थापनका लागि रेडक्रस क्रियाशिल रहेको ▪	▪ जोखीमयुक्त वस्तीमा वसोवास गर्दै आएका वासिन्दाहरुलाई स्थानतरण गर्नु
सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
▪ गाउँपालिकामा भूकम्प प्रतिरोधात्मक घरहरु निर्माण हुने क्रममा ▪ विपद व्यवस्थापनका लागि स्थानीय कोष खडा गरिएको ▪ जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्वन्धी जनचेतना अभिवृद्धि हुदै आएको	▪ आपतकालिन उद्धारका लागि तालिम प्राप्त स्वयम सेवक तथा राहत समाग्रीको व्यवस्था नहुनु ▪ विपद पुर्व सुचना प्रणालिको व्यवस्था नहुनु ▪ विपद पिडितहरुको राहतका लागि सुरक्षित र संरक्षित क्षेत्र नहुनु

७.५.४.२. उदेश्य

विपद वाट हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरण एवम उद्धार व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी वनाउदै जलवायु परिवर्तन अनुकुलनता वृद्धि गर्नु

७.५.४.३. रणनीतिहरु

क. विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी नीति योजन कार्यान्वयन गर्ने

ख. विपद व्यवस्थापन पुर्वतयारी सुदृढीकरण गर्ने

ग. प्राकृतिक तथा जलवायु परिवर्तीय जोखीमवाट क्षती न्यूनिकरण गर्ने

७.५.४.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी नीति योजना कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- विपद् व्यव्थापन तथा जलवायु अनुकुलन सम्वन्धी स्थानीय नीति,कानुन,मापदण्ड वनाइ कार्यान्वयन अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ
- विपद् व्यव्थापन तथा जलवायु अनुकुलन सम्वन्धी दीर्घकालीन योजना वनाइ कार्यान्वयन गरिनेछ

रणनीति

विपद व्यवस्थापन पुर्वतयारी सुदृढीकरण गर्ने

कार्यनीतिहरु

- विपद पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना र पूर्व सुचना प्रणालीको व्यवस्था गरी संभावित जीउधनको क्षतिवाट जोगिन सर्वसाधारणलाई पूर्वतयारी अवस्थामा राखिनेछ
- जोखिमयुक्त क्षेत्र पहिचान गरि जोखिम संवेदनशिल भू नक्सा तयार पार्दै जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ
- विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरी जनमानसमा विपद पूर्वतयारी, उद्धार,पुनस्थापन,युवा स्वयम सेवा तथा उद्धार टोली व्यवस्था गरी क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ।
- भूकम्प तथा विपद प्रतिरोधात्मक भौतिक संरचना निर्माण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ
  आपतकालनी व्यवस्थापनका लागि प्रत्येक वस्तीहरुमा एक निश्चित खुल्ला क्षेत्रको व्यवस्था गरिनेछ जसमा अत्यावस्यक पूर्वाधारको निर्माण गरिनेछ
- विपद व्यवस्थापन कोष स्थापना गरी संघ प्रदेश तथा अन्य सरोकारवालाहरुवाट प्राप्त रकम समेत कोषमा राखी एकद्वार प्रणालीवाट विपद व्यवस्थापन गरिनेछ
- सवै सरोकारवालाहरु रहेको विपद व्यवस्थापन समिति गाउँपालिका स्तरमा गठन गरिनेछ ।

रणनीति

प्राकृतिक तथा जलवायु परिवर्तीय जोखीमवाट क्षती न्यूनिकरण गर्ने

कार्यनीतिहरु

- एकिकृत वस्ती विकासको अवधारणा अनुसार जोखीमयुक्त क्षेत्रवाट वस्ती स्थानान्तरण गर्दै आवश्यक सवै प्रकारका भौतिक पूर्वाधारहरुको व्यवस्था गरी सुरक्षित वस्ती विकास गरिनेछ ।
- भवन निर्माण संहिता कडाइका साथ पालना गरिनेछ
- नजिकको अस्पताल तथा स्थानीय स्वास्थ्य चौकीहरुमा औषधी एवम उपकरणहरुको व्यवस्था गरी प्राथमिक तहको औषधोपचारलाई सहज वनाइनेछ
- विकास पूर्वाधार वाट हुनसक्ने जोखिमको न्यूनीकरण गर्न जलवायु परिवर्तन वाट सृजना हुने सवै प्रकारका जोखिम घटाउने जलवायु परिवर्तन अनुकुलन गर्ने र यस संग सम्वन्धित नीति,कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

७.५.४.५.विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ९१ विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
		०७९/८०	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
विपद प्रतिरोधात्मक भौतिक संरचनाहरु	प्रतिशत	०	०	५	१०	१५	गापा प्रतिवेदन	
प्रतिफलहरु								
आपतकालीन उद्धारका लागि तालिम प्राप्त स्व्यम सेवक	संख्या	०	१०	१५	२५	४०	गाउँपलिका वार्षिक प्रतिवेदन हरु स्थानीय उपभोक्ता हरु संगको छलफल	तीनै तहका सरकार विच सहकार्य र समन्य हुने
विपद व्यवस्थापानमा स्थानीय कोषमा भएको रकम	रु लाख				८०	१००		
विपद् व्यवस्थापनमा क्रियाशील संघ संस्था	संख्या	१	१	२	२	२		
विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति गठन भएका वडाहरु	संख्या	०	३	६	६	६		
विपद प्रतिकार्यकालागि भएको आपतकालीन अभ्यास	संख्या	०	२	३	५	६		
जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा न्यूनिकरण सम्वन्धी सचेतना लगायतका कार्यक्रम संचालन	संख्या	०	२	३	५	६		
जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्वन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ती	संख्या	०	१५	३०	४०	४५		

७.५.४.६.विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्वन्धी कृयाकलापहरु

तालिका ९२ विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	विपद व्यवस्थापन जनचेतामूलक कार्यक्रम	५०
२	विपद जोखीम क्षेत्र नक्साङंकन र विपद पूर्वसूचना उपकरण जडान	१५०
३	आपतकालीन उद्धारका साधन सामाग्री व्यस्थापन तथा उद्धारकर्मी क्षमताविकास कार्यक्रम	१५०
४	राहतका समाग्रीहरुको भण्डारण	१२०
५	स्वास्थ्य संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि	१००
६	विपद व्यवस्थापन कोष स्थापना	२००
	जम्मा	७७०

परिच्छेद ८
सुशासन तथा संस्थागत विकास

८.१.पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२ मा सार्वजानिक प्रशासनलाई स्वच्छ समक्ष र निश्पक्ष पारदर्शी भ्रस्टाचार मुक्त जनउत्तरदायी र सहभागितामूलक वनाउदै राज्यवाट प्राप्त हुने सेवा सुविधानमा जनताको समान र सहज पहुँच सुनिश्चित गरि सुशासन को प्रत्याभूती गर्ने उल्लेख छ । उपरोक्त पक्षलाई नेपालको संविधान २०७२ ले राज्यका नीतिमा ग्रहण गरेको छ । जनसहाभागीता उत्तरदायी पारदर्शिता सुनिश्चित गरी सुलभ र गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्ने कुरा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को प्रस्तावनामा उल्लेख छ । सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न सूचना तथा संचार प्रविधि उपयोग प्रवर्द्धन र नियमन गर्ने तथा स्थानीय सेवा प्रवाह सम्वन्धी नीति,नियम मापदण्ड निर्माण गर्ने सेवा शर्त तोक्ने योजना तर्जुमा गर्ने कार्यान्वयन र नियमन गर्ने अधिकार पनि स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा गाउँपालिकालाई प्रदान गरेको छ ।

दिगो विकास लक्षमा सवै प्रकार तथा स्वरुपमा भ्रस्टाचार घटाउने,सवै तहमा प्रभावकारीता,जवाफदेहिता, पारदर्शिता र सहाभागीतामूलक प्रतिनिधित्व तथा निर्णय निर्माणलाई विशेष महत्वका साथ उल्लेख गरेको छ र यसमा नेपाल सरकारले आफ्नो प्रतिवद्धता जाहेर गरिसकेकोछ । यसैगरी सुशासनलाई राष्ट्रिय लक्षमा राख्दै सार्वजानिक सेवालाई सुदृढीकरण गर्ने रणनीति १५औ योजनामा उल्लेख गरिएको छ भने शासकीय सुधार र सुशासन अभिवृद्धिलाई रुपान्तरणको प्रमुख सम्वाहकमा लिइएको छ ।

उपरोक्त पक्षको सुनिश्चितताका लागि ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले संघ तथा प्रदेश सरकारको कानुन, नीति, योजना र लक्षलाई समेत मनन गरी समग्र सुशासन तथा संस्थागत विकास क्षेत्रको आवधिक योजनाको खाका तयार पारेको छ । यसका लागि सुशासन तथा संस्थागत विकास अन्तरगत प्रमुख क्षेत्रहरु सुशासन ,ऐन कानुन तथा जवाफदेहिता,वित्तीय श्रोत परिचालन,मानव संसाधन तथा संस्थागत विकास र योजना व्यवस्थापनका जस्ता क्षेत्रहरुको विद्यमान अवस्था समस्या तथा चुनौतीहरुको विश्लेषण भएको छ र आगामी ५ वर्षका लागि उदेश्य निर्धारण भएको छ । लक्ष सूचक एवम लक्ष परिमाण तय भएको छ सो को प्राप्तिका लागि अवलम्वन गर्नुपर्ने रणनीति तथा कार्यनीति निर्धारण भई प्रमुख कार्यक्रम तर्जुमा भएको छ ।

८.२.वर्तमान अवस्था

गाउँपालिकामा संस्थागत तथा संरचनागत विकास प्रयासको सुरुवात भएकोछ । कार्य प्रणालीलाई सूचना प्रविधि संग जोड्दै जनशक्तिलाई सूचना प्रविधिमा अभ्यस्त वनाउने प्रयास भएको छ । परिवर्तित सन्दर्भमा गाउँपालिकाको संगठन संरचना तथा आवश्यक जनशक्तिको खाका निर्माण दक्ष जनशक्तिको

व्यवस्थापन,आन्तरिक श्रोतको पहिचान तथा परिचालनमा अझै पर्याप्त समस्याहरु छन । अधिकांश आयोजनाहरु उपभोक्ता समिति मार्फत कार्यान्वयन हुदै आएको छ। लक्षित वर्गका लागि बजेट विनियोजन भई सोही अनुसार खर्च गर्ने अभ्यासमा कमी छ । लैङ्गिक क्षेत्रको सशक्तिकरणका लागि विविध कार्यक्रम संचालन भएपनि लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटका लागि रकम विनियोजन वारे यकिन छैन । सेवा प्रवाहको केन्द्रको रुपमा रहेको वडा कार्यालयहरुको भौतिक संरचनाहरुमा भवन लगायत दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था एवम् आधुनिक प्रवधिको उपयोगमा प्रभावकारिता र सशक्तताको आवश्यकता छ

८.३.सुशासन तथा संस्थागत क्षेत्र विकासको उदेश्य

सुशासन तथा संस्थागत विकास क्षेत्रको लागि "स्थानीय तहमा प्रभावकारी तथा गुणस्तरीय सार्वजानिक सेवा प्रवाह गर्न दक्ष प्रविधि मैत्री मानव संसाधन व्यवस्थापन कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधि र गैसस एवम नागरिकको क्षमता विकास गरी प्रभावकारी एवम गुणस्तरीय सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता गर्दै सुशासनको प्रवर्द्धन गर्नु" प्रमुख उदेश्य निर्धारण गरिएकोछ ।

८.४.सुशासन तथा संस्थागत क्षेत्र विकासको प्रमुख रणनीति

क. सार्वजानिक सेवा प्रवाहलाई नगारिक मैत्री वनाउने

ख. सार्वजानिक सम्पत्तीहरुको दिगो संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने

८.५. विषयगत उपक्षेत्रहरु

यो विषयगत क्षेत्र भित्र निम्न विषयगत उपक्षेत्रहरु समावेश गरिएकोछ

क. सुशासन तथा संस्थागत विकास

ख. वित्तीय स्रोत परिचालन तथा योजना व्यवस्थापन

८.५.१. सुशासन तथा संस्थागत विकास

७.५.१.१. संभावना तथा अवसरहरु र समस्या चुनौती

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण विगतको प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलकोन एवम गाउँपालिकाको भावी मार्गचित्र वारे सहाभागीतात्मक छलफलवाट पहिचान भएका संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरु निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ९३ सुशासन तथा संस्थागत विकासः संभावना अवसर तथा समस्या र चुनौती	
संभावना तथा अवसरहरु	चुनौतीहरु
▪ स्थानीय सरोकारवालाहरु संघ संस्थाहरु वाट रचनात्मक सहयोग	▪ जोखीमयुक्त वस्तीमा वसोवास गर्दै आएका वासिन्दाहरुलाई स्थानतरण गर्नु

▪ संघ र प्रदेश सरकार वाट विभिन्न अनुदान प्राप्त भएको । ▪ निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको सक्रियता वढ्दो ▪ उपभोक्ता समिति मार्फत योजनाहरु कार्यान्वनय हुनु ▪ योजना तर्जुमामा सवै सरोकारवाला पक्षको सहाभागीता ▪	▪ आयोजनाहरुको गुणस्तरीयता कायम र निर्धारित समयमा सम्पन्न गर्नु ▪ संघीयताको भावना र मर्म अनुसार संस्थागत संरचना निर्माण गर्न ▪ संगठन तथा विकास सर्भेका आधारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नु ▪ वाह्य श्रोतमा अधिक परनिर्भरता घटाउनु ▪ पारदर्शिता र जवाफदेहिता प्रवर्द्धन गर्न
सवल पक्ष	**कमजोर पक्ष**
▪ आवश्यकता अनुसारका कानुन कार्यविधिहरु वनाई कार्यान्वयनमा रहेको ▪ हरेक आयोजनाको सार्वजानिक परीक्षण हुने गरेको ▪ वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम सार्वजानिक हुने गरेको ▪ नियमित रुपमा लेखा परीक्षण र बेरुजु फछ्यौंट हुदै आएको ▪ विषयगत समिति तथा उपसमितिहरु गठन क्रियाशिल र प्रशासनिक शाखा उपशाखाहरु संचालन ▪ वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वनयन हुदै आएको	▪ आपतकालिन उद्धारका लागि तालिम प्राप्त स्वयम सेवक तथा राहत समाग्रीको व्यवस्था नहुनु ▪ विपद पुर्व सुचना प्रणालिको व्यवस्था नहुनु ▪ विपद पिडितहरुको राहतका लागि सुरक्षित र संरक्षित क्षेत्र नहुनु ▪ आयोजनाहरु संचालनमा अन्तर पालिका समन्वय र सहकार्य नभएको ▪ कार्य सम्पादन मुल्याकङन,दण्ड पुरस्कार, प्रोत्साहनको व्यवस्था नहुनु ▪ प्राविधक एवम सीपयुक्त जनशक्तिको अभाव र दरवन्दी अनुसार कर्मचारी नहुनु ▪ आन्तरिक श्रोत ज्यादै न्यून हुनु

८.५.१.२. उदेश्य

स्थानीय तहमा प्रभावकारी तथा गुणस्तरीय सार्वजानिक सेवा प्रवाह गर्न दक्ष प्रविधिमैत्री मानव संसाधन व्यवस्थापन कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधि र गैसस एवम नागरिकको क्षमता विकास गरी प्रभावकारी एवम गुणस्तरीय सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता गर्दै सुशासनको प्रवर्द्धन गर्नु

८.५.१.३. रणनीतिहरु

क. सार्वजानिक सेवा प्रवाहलाई नगारिक मैत्री वनाउने

ख. सार्वजानिक सम्पत्तीहरुको दिगो संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने

८.५.१.४.कार्यनीतिहरु

रणनीति

सार्वजानिक सेवा प्रवाहलाई नगारिक मैत्री वनाउने

कार्यनीतिहरु

- सुशासन तथा जवाफदेहिता सम्वन्धी स्थानीय नीति,कानु,मापदण्ड,योजना कार्यान्वयन अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ।
- गाउँपालिकाको नीति,कार्यक्रम,निर्णय तथा प्रगती समीक्षाका वारेमा सर्वसाधारणलाई वेभसाइड तथा अन्य प्रकाशनहरु मार्फत जानकारी गराइनेछ
- जवाफदेहिता एवम पारदर्शिता अभिवृद्धिका लागि क्षतिपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्र लगायत सामाजिक जवाफदेहिताका औजारहरु अवलम्वन गरिनेछ
- सूचना अधिकृत एवम गुनासो सुनुवाइ संयन्त्रको विकास गरिनेछ
- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूल प्रवाहिकरण गरिनेछ ।
- स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना लागु गरिनेछ
- उपभोक्ताहरु संग लागत साझेदारीमा आयोजनाहरु संचालन गरी गाउँपालिकाको लागत भारलाई कम गरिनेछ ।
- लेखा प्रणालीलाई आइसिटीमा आवद्ध गर्दै आन्तरिक लेखा परीक्षण तथा वित्तीय प्रशासनलाई सक्षम र प्रभावकारी वनाइनेछ ।
- विषयगत समिति एवम न्यायिक समितिको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादन स्तरमा अभिवृद्धि ल्याइनेछ ।
- सवै खाले योजना तर्जुमा गर्दा तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा वस्ती स्तरवाटै सहाभागितामूलक समावेशी योजना तर्जुमाका निर्दिष्ट चरण र प्रकृया अवलवम्वन गरिनेछ
- आयोजनाको प्रभावकारी अनुगमन तथा मुल्याङ्कनका लागि लैङ्गिक तथा समावेशी संयन्त्र र विषय क्षेत्रगत सूचक निर्धारण र विकास गरी सूचकका आधारमा नियमित अनुगमन गरिनेछ ।

रणनीति

सार्वजानिक सम्पत्तीहरुको दिगो संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने

कार्यनीतिहरु

- निश्चित अवधि (मासिक चौमासिक)मा भएको आर्थिक कारोवारहरुलाई वेभसाइट तथा प्रकाशान हरु मार्फत आम नागरिकहरुलाई जानकारी हुने गरी सार्वजनिक गरिनेछ ।

- निजी क्षेत्र संग सहकार्य र समन्वय गरी आयोजनाहरु कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ यसका लागि सार्वाजानिक निजी साझेदारी नीति ल्याइनेछ ।
- गाउँपालिकाको चल अचल सम्पत्तीहरु परिचालन गरी सेवा शुल्क संकलन गरिनेछ
- वार्षिक खरिद योजना वनाउदै सार्वजानिक खरिदलाई पारदर्शिता इ विडिङ तथा प्रकृयागत ढंगवाट खरिद गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिका अन्तरगत विद्यालय विषयगत कार्यालय एवम सरकारी कार्यालयहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई कार्यसंपादन संझौता गरिनेछ र नियमित मुल्याङ्कनका मापदण्ड निर्धारण गरी उत्कृष्टलाई पुरस्कृत गर्ने अभ्यासको थालनी गरिनेछ ।
- गाउँपालिका अन्तरगत सहकारी गैह्र सरकारी संस्था नगारिक समाज सामुदायिक संस्था निजी क्षेत्रमा कार्यरत कर्मचारीहरलाई तालीम अभिमूखीकरण मार्फत क्षमता अभिवृद्धि गरी दक्ष सवल सक्षम जनशक्ति विकास गरिनेछ
- स्थानीय सरोकारवालाहरुको सहाभागीतामा आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गरी निश्चिच अवधि भित्र कार्यान्वयन हुने योजनाहरको खाका तयार पारिनेछ ।
- गाउँपालिकाका आयोजनाहरुको लागत अनुमान स्वीकृती र संभाव्यता अनुमान सहित आयोजना वैकमा समावेश गर्दै बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- सेवा प्रवाह संग सम्वन्धित विषयगत शाखाहरुको आवश्यकता अनुसार वडा स्तरमा पुन संरचना गरिनेछ ।

८.५.१.५. सुशासन तथा संस्थागत विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

तालिका ९४ सुशासन तथा संस्थागत विकास सम्वन्धी परिमाणात्मक लक्ष तथा पूर्वानुमान

नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष ०७९/८०	लक्ष परिमाण				सूचनाको श्रोत	पुर्वानुमान
			२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५		
असर								
गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह वाट सन्तुष्ट अनुभूती गर्ने सेवाग्राही	प्रतिशत	६४	७०	७५	८०	८५	सेवाग्राही संगको छलफल	
प्रतिफलहरु								
अभ्यास गरिएका सामाजिक जवाफदेहिता का औजारहरु	संख्या	२	३	४	५	५	गाउँपलिका वार्षिक प्रतिवेदन हरु स्थानीय उपभोक्ता हरु संगको छलफल	तीनै तहका सरकार विच सहकार्य र समन्य हुने
हेल्प डेक्स वाट लाभान्वित सेवाग्राही	संख्या	0	२००	३००	५००	१०००		
लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विनियोजन कुल बजेटको	प्रतिशत	५	१०	१५	१५	१५		
आयोजना कार्यान्वयनमा उपभोक्ता समूहको योगदानको हिस्सा	प्रतिशत	२५	३०	३०	४०	४०		
गाउँकार्यपालिकामा कार्यरत मानव संसाधन	संख्या	२४	३०	३०	३०	३०		
गाउँकार्यपालिकामा कार्यरत प्राविधिक जनसक्ति	संख्या	१३	१६	१६	१६	१६		

८.५.१.६. सशासन तथा संस्थागत विकासि सम्वन्धी कृयाकलापहरु

तालिका ९५ सशासन तथा संस्थागत विकासि सम्वन्धी कृयाकलापहरु

क्र स	कृयाकलाप तथा कार्यक्रम	आवश्यक बजेट रु लाखमा
१	सामाजिक जवाफदेहिता र पारदर्शिता प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५०
२	ऐन नियम मापदणडहरु प्रकाशन	६
३	विस्तृत राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जूमा कार्यक्रम	८०
४	कर सम्वन्धी जनचेतनामूलक अभियान	६०
५	मद्यकालिन खर्च संरचना तयारी	४०
६	वित्तीय जोखिम न्यूनिकरण कार्ययोजना तर्जूमा कार्यक्रम	२५
७	साधन सम्पन्न वडा कार्यालय निर्माण	६०
८	न्यायिक समिति लगायत विषयगत समितिहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम	३०
९	मानव संसाधन विकास कार्यक्रम	५०
१०	प्राविधिक जनशक्ति व्यवस्थापन	५०
११	डिपिआर एवम आयोजना वैक तयारी	४०
१२	विषयगत क्षेत्रको गुरु योजना निर्माण	२५
१३	आवधिक योजना तथा मद्यकालीन खर्च संरचना तयारी	४०
१४	अनुगमन र मुल्याङन प्रणाली स्थापना	२०
१५	समीक्षा र प्रतिवेदन	२०
	जम्मा	५९६

परिच्छेद ९
कार्यान्वयन व्यवस्था

९.१.पृष्ठभूमि

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आवधिक योजनालई प्रभावकारी ढंगवाट सफलतापूर्वक कार्यान्वयन गर्नका लागि एक पक्षीय जोडवलले मात्र हुदैन । आर्थिक श्रोत पर्याप्त भएर मात्र पनि यो योजना सफलतापूर्वक सम्पादन गर्न सकिदैन । यसका लागि समग्र गाउँपालिकाको संयुक्त प्रयास हुन जरुरी छ । निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु, कर्मचारीहरु, राजनैतिक दलहरु, नागरिक समाजका अगुवाहरु ,उद्योगी व्यापारी लगायत सम्पूर्ण ठाँटिकाँध बासी सर्वसाधारण सवैको प्रयत्नवाट मात्र यो लक्ष हासील गर्न सकिन्छ ।

योजना तर्जुमा र योजना कार्यान्वयन एक अर्का संग अन्तर सम्वन्धित विषय मानिन्छन ।संघीय शासन प्रणालीलाइ व्यवहारत कार्यान्वयनको अत्यन्तै महत्वपूर्ण पक्ष भनेको योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन हो भने आयोजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनलाई प्रतिफल,असर र प्रभाव तह संग आवद्ध गरी क्रियाकलाप तथा कार्यक्रमहरुलाई बृहत र क्षेत्रगत उदेश्य संग र क्षेत्रगत र विषयगत उदेश्य समष्टिगत लक्ष संग आवद्ध गर्ने अर्को महत्वपूर्ण पक्ष मानिन्छ ।स्थानीय शासनको प्रभावकारी संचालन, परिणाममुखी विकास तथा प्रभावकारी सेंवा प्रवाहको लागि योजना तथा कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी र नतिजामुखी कार्यान्वयनको आवश्यकता पर्दछ । आवधिक योजनाको सन्दर्भमा पनि गाउँपालिकाको निर्वाचित नेतृत्व,क्रियाशील राजनीतिक दल,अन्य सरोकारवालाहरु समेतको सक्रिय सहाभागितामा विभिन्न चरण पार गरी तय भएको दीर्घकालीन सोच,आवधिक लक्ष,वृहत उदेश्य र क्षेत्र विषयगत कार्यक्रमहरु र क्षेत्रगत र विषयगत लक्ष परिमाणलाई गाउँपालिकाको वार्षिक योजना तर्जुमा र प्राथमिकताको आधारमा श्रोत विनियोजनको समग्र चक्र नै योजना कार्यान्वयनको खाका मानिन्छ ।

९.२. संस्थागत व्यवस्था तथा मानव संसाधन योजना

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आवधिक योजना कार्यान्वयनका लागि हालको विद्यमान संरचना,प्रशासनिक व्यवस्था,उपलव्ध जनशक्ति (जन प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरु) को प्रभावकारी संगठन संरचना निर्माण तथा संस्थागत क्षमता विकास र मानव संसाधनकको कार्यदक्षता अभिवृद्धिबाट गुणस्तरीय सेवा प्रवाह मार्फत अगाडी वढ्नु पर्ने देखिन्छ ।यसका लागि मुख्य रुपमा तपशिल अनुसारका रणनीतिहरु अवलम्वन गरिनेछ

क. <u>मानव संसाधन विकास सम्वन्धी स्थानीय नीति निर्माण गर्ने</u>: मानव संसाधन विकास सम्वन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन अनुगमन तथा नियमन गर्ने ।

ख. <u>सस्थागत संरचना चुस्त वनाउने:</u> यस अन्तगरगत गाउँपालिका भित्र रहेका विभिन्न विषयगत समिति तथा न्यायिक समिति को क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादन स्तरमा अभिवृद्धि गर्ने, संगठन

तथा व्यवस्थापन अद्ययन (O&M) गरी गाउँपालिकाको वडास्तर सम्म आवश्यकता अनुसारको नयाँ संगठन संरचना तयार गरी लागु गर्ने र गाउँपालिकामा लैङ्गिकमैत्री एवम समावेशीताका आधारमा कर्मचारी दरबन्दी निर्धारण गर्ने,कार्यबोझ विश्लेषणका आधारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गरी कार्यसम्पादन स्तरलाई चुस्त दुरुस्त वनाउने,कार्य सम्पादन करार प्रणाली लागू गरी कार्य उपलव्धीका आधारमा कर्मचारीको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गरिने प्रणाली अवलम्वन गर्ने,सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय,न्यून समय लागत छिटो सेवा उपलव्ध वनाउन संभव भएका सेवा सुविधाहरु अनलाईन,वडा कार्यालय तथा सेवाकेन्द्रवाट उपलव्ध गराउदै भौतिक स्रोत साधन सुविधायुक्त वनाउने र सेवा प्रवाह संग सम्वन्धित शाखाहरुको आवश्यकताअनुसार वडास्तर सम्म पुनः संरचना गर्ने ।

ग. **मानव संसाधन विकास गर्नेः** मानव संसाधन विकास अन्तरगत तालीम तथा अभिमुखीकरणबाट गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि एवम कर्मचारीहरुको क्षमता अभिबृद्धि गरी निर्णय प्रकृया र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी वनाउने, गाउँ कार्यपालिका तथा सभाका सवै समितिलाई क्रियाशिल बनाई उत्तरदायित्व र जिम्मेवार संस्थाका रुपमा विकास गर्दै स्थानीय लोकतन्त्रलाई सुदृढ गर्ने,गाउँपालिका अन्तरगत विद्यालय,विषयगत कार्यालय एवम सरकारी कार्यालयहरुमा कार्यरत कर्मचारी संग कार्यसम्पादन संझौता गरी नियमित मूल्याङ्कनका मापदण्ड निर्धारण गरी मापदण्डका आधरमा उत्कृष्टलाई पुरस्कृत गर्ने अभ्यास थालनी गर्ने,गाउँपालिका अन्तरगत सहकारी, गैसस, नगारिक समाज, सामुदायिक संसथा, निजी क्षेत्रमा कार्यरत कर्मचारी हरुलाई तालीम अभिमुखीकरण मार्फत क्षमता अभिवृद्धि गरी दक्ष सवल सक्षम जनशक्ति विकास गर्ने, महिला तथा दलित वडा सदस्यको क्षमता विकासमा विशेष जोड दिने र गाउँपालिका तथा सभामा लक्षित समूहको समूचित प्रतिनिधित्व गराई समावेशी गराउनका साथै जुनसुकै क्षमता विकास कार्यक्रममा सहभागी छनौट गर्दा महिला दलित जनजाती र अपाङ्ता भएका व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिने ।

९.३. विषय क्षेत्र अनुसार अनुमानित बजेट

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमामा मुख्य रुपमा आर्थिक विकास, सामजिक विकास, पूर्वाधार विकास, वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन र संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र का उदेश्य रणनीति कार्यनीति परिमाणात्मक लक्ष सवै विश्लेषण गरिसकेपछि विभिन विभिन्न २२ वटा उपक्षेत्र अन्तरगत रहेर विश्लेषण गरिएको छ । यसरी समग्रतामा हेर्दा २ अर्व ९१ करोड १९ लाख रुपैयाका क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएकोछ । यसरी विषयगत रुपमा हेर्दा यो गाउँपालिकाको सवै भन्दा धेरै (३४.१८ प्रतिशत) प्रक्षेपित बजेट पूर्वाधार विकासमा रहेकोछ । त्यसपछि सामाजिक

विकासमा २६.५८ प्रतिशत रहेकोछ भने सवैभन्दा कम संस्थागत विकास तथा सुशासनमा २.०५ प्रतिशत रहेकोछ ।

यो गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोचमा उल्लेख गरे अनुसार नै योजना प्राथमिकतामा परेको देखिन्छ । दुर्गम जिल्ला र दुर्गम गाउँपालिका भएको हुनाले भौतिक पूर्वाधार पहिलो प्राथमिकतामा पर्न जरुरी पनि छ । खानेपानी, सिंचाई, सडक, विजुली जस्ता अति महत्वपूर्ण पूर्वाधार हरुको उपलव्धता विना विकास संभव छैन,त्यसैले यो योजना कार्यान्वयनमा सहजता आउने देखिन्छ ।यो गाउँपालिकाको मुख्य क्षेत्र र उपक्षेत्र अन्तरगतको अनुमानित वजेट विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका ९६ विषय क्षेत्र अनुसार अनुमानित बजेट विवरण

क्र स	विषय क्षेत्र	रकम रु लाखमा	प्रतिशत
क	**आर्थिक विकास**	**६७८०**	**२३.२८%**
१	कृषि विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	२५४५	८.७४%
२	पशुपंक्षी विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	१७५०	६.०१%
३	पर्यटन विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	९०५	३.११%
४	उद्योग व्यापार व्यवसाय सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	९२५	३.१८%
५	बैंक वित्तीय संस्था तथा सहकारी विकास सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	३६०	१.२४%
६	श्रम रोजगारी र सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	२९५	१.०१%
ख	**सामाजिक विकास**	**७७४१**	**२६.५८%**
१	शिक्षा सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	२२१५	७.६१%
२	स्वास्थ्य सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	१७४०	५.९८%
३	खानेपानी तथा सरसफाई सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	१८३२	६.२९%
४	लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	१०९०	३.७४%
५	भाषा कला साहित्य र संपदा संरक्षण संग सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	९०	०.३१%
६	युवा तथा खेलकुद संग सम्वन्धि कार्यक्रमहरु	७७४	२.६६%
ग	**पूर्वाधार विकास**	**९९५२**	**३४.१८%**
१	सडक यातायात सम्वन्धी कृयाकलापहरु	४६३६	१५.९२%
२	आवास वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण सम्वन्धी कृयाकलापहरु	१०७५	३.६९%

क्र स	विषय क्षेत्र	रकम रु लाखमा	प्रतिशत
३	सिंचाई सम्वन्धी कृयाकलापहरु	१५५१	५.३३%
४	विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा सम्वन्धी कृयाकलापहरु	२०१०	६.९०%
५	सुचना तथा संचार प्रविधि सम्वन्धी कृयाकलापहरु	६८०	२.३४%
घ	**वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन**	**४०५०**	**१३.९१%**
१	बन तथा जैविक विविधता सम्वन्धी कृयाकलापहरु	१६६०	५.७०%
२	वातावरण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु	९७५	३.३५%
३	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धी कृयाकलापहरु	६४५	२.२२%
४	विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता सम्वन्धी कृयाकलापहरु	७७०	२.६४%
ङ	**संस्थागत विकास तथा सुशासन**	**५९६**	**२.०५%**
१	सुशासन तथा संस्थागत विकास सम्वन्धी कृयाकलापहरु	५९६	२.०५%
	जम्मा	२९११९	१००.००%

श्रोतः फिल्ड सर्भेक्षण, विषयगत बैठक र सामुहिक छलफल

९.४. श्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष ०७९/८० लाई आधार वर्ष मानेर आगामी ५ वर्षका लागि आय अनुमान प्रक्षेण गरिएकोछ । आय अनुमान प्रक्षेपण गर्दा आन्तरिक र वाह्य श्रोत प्रक्षेपण गर्नु पर्ने हुन्छ सोही अनुसार गरिएकोछ

<u>आन्तरिक श्रोत प्रक्षेपण</u>

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको आन्तरिक आय प्रक्षेपण गर्दा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले व्यवस्था गरेका स्थानीय कर तथा सेवा सुल्कवाट संकलन हुने राजस्वलाई आधार मानिएको छ । यस अन्तरगत सम्पत्ती कर वा घरजग्गा कर,भूमिकर,घरजग्गा वाहाल कर व्यवसाय कर,जडिवुटी कवाडी तथा जीवजन्तु कर,वाहाल विटौरी कर का साथसाथै मनोरन्जन कर विज्ञापन कर लगायत सेवा शुल्क रहेका छन । यसै गरी आगामी दिनमा सडक निर्माण संगै ढुंगा गिट्टी,खानेपानी तथा अन्य सेवा शुल्क र विविध जरिवानाहरु समेत आय संकलन हुने अनुमान गरिएकोछ ।

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाले आगामी ५ वर्षको अवधिमा आन्तरिक आय वाट करिब ५ करोड ६३ लाख राजस्व संकलन गर्न सक्ने अनुमान गरिएकोछ । यो राजस्व आव ०७८/०७९ को लेखा परीक्षण प्रतिवेदनका आधारमा अनुमान गरिएकोछ भने यो हरेक वर्ष कम्तिमा २० प्रतिशतका दरले वढ्न सक्ने अनुमानका प्रक्षेपण गरिएकोछ ।यसरी आधार वर्षमा जम्मा ५० लाख आन्तरकि आय रहेको छ आगामी ०८०/८१ का लागि १ करोड ५२ लाख प्रक्षेपित गरिएको छ । त्यसैका आधारमा आधार वर्षमा ५० लाख र वाँकी वर्षहरुमा बार्षिक २० प्रतिशतका दरले बढ्दै जाने र पाँच वर्षमा जम्मा ५ करोड ६३ लाख पुग्ने अनुमान गरिएको छ

<u>वाह्य श्रोत प्रक्षेपण</u>

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको बजेट श्रोतमा वाह्य श्रोतले महत्वपूर्ण एवम उल्लेखनीय भूमिका खेल्ने गरेकोछ । कुल बजेटको ९८.७१ प्रतिशत योगदान यीनै वाह्य श्रोतको रहेकोछ ।यस अर्थमा ठाँटिकाँध गाउँपालिका पूर्णत बाह्य श्रोतमा आश्रित छ । बाह्य श्रोतहरुमा वित्तीय समानीकरण,ससर्त अनुदान,समपूरक अनुदान,विशेष अनुदान र राजस्व वाँडफाँट साथै विभिन्न विकास साझेदारहरुवाट प्राप्त हुने श्रोतहरु रहेका छन ।

आगामी ५ वर्षको अवधिमा बाह्य श्रोतबाट कुल ४ अर्व ८ करोड ७३ लाख प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोछ भने विभिन्न विकास साझेदारहरु वाट २२ करोड ३२ लाख ४८ हजार रुपैया प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोछ आधार वर्ष ०७९/८० मा रु ४१ करोड १६ लाख ११ हजार वाह्य श्रोत प्राप्त भएकोछ । यसर्थ अन्य वर्षहरुमा आधार वर्ष ०७९/८० को अनुमानमा वाह्य श्रोतहरु तथा विकास साझेदार वाट प्राप्त हुने श्रोत २० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुने अनुमान गरिएकोछ ।वाह्य आयको स्रोत प्रक्षेपण निम्नानुसार रहेकोछ

तालिका ९७ बजेट वाह्य श्रोत प्रक्षेपण

कजेट श्रोत	आधार वर्ष ०७९/८०	अनुमान प्रक्षेपण (रु लाखमा)					
		०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३	०८३/८४	०८४/८५	जम्मा
वित्तीय समानीकरण संघ	९०४	१०८५	१३०२	१५६२	१८७५	२२४९	८९७७
वित्तीय समानीकरण प्रदेश	८५.३६	१०२	१२३	१४८	१७७	२१२	८४८
ससर्त अनुदान संघ	१५२२	१८२६	२१९२	२६३०	३१५६	३७८७	१५११३
ससर्त अनुदान प्रदेश	२२६.९	२७२	३२७	३९२	४७०	५६५	२२५३
समपुरक अनुदान संघ	७०	८४	१०१	१२१	१४५	१७४	६९५
समपुरक अनुदान प्रदेश	१७४.७१	२१०	२५२	३०२	३६२	४३५	१७३५

कजेट श्रोत	आधार वर्ष ०७९/८०	अनुमान प्रक्षेपण (रु लाखमा)					
		०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३	०८३/८४	०८४/८५	जम्मा
विशेष अनुदा संघ	२५०	३००	३६०	४३२	५१८	६२२	२४८२
विशेष अनुदा प्रदेश	६०	७२	८६	१०४	१२४	१४९	५९६
राजस्व बाँडफाँट संघ	८१८.३८	९८२	११७८	१४१४	१६९७	२०३६	८१२६
राजस्व बाँडफाँट प्रदेश	४.७६	६	७	८	१०	१२	४७
जम्मा	४११६	४९३९	५९२७	७११३	८५३५	१०२४२	४०८७३

श्रोतः विगतका प्रतिवेदन तथा सामुहिक छलफल

कुल स्रोत प्रक्षेपष

ठाँटिकाँध गाउँपालिकालाई ५ वर्षको अवधिमा आन्तरिक आय बाट रु ५ करोड ६३ लाख,वाह्य स्रोतवाट रु ४ अर्व ८ करोड ७३ लाख बरावरको स्रोत परिचालन हुने अनुमान प्रक्षेपण गरिएकोछ भने विभिन्न विकास साझेदार वाट २२ करोड ३२ लाख ४८ हजार रुपैया परिचालन हुने अनुमान गरिएकोछ यसरी आगामी पाँच वर्षमा कुल ४ अर्व ३६ करोड ६८ लाख छ हजार रुपैया खर्च हुने अनुमान गरिएकोछ ।प्रतिशतमा आन्तरिक आय १.२८ प्रतिशत, वाह्य आय ९३.६१ प्रतिशत र अन्य विकास साझेदार बाट ५.११ प्रतिशत हुन आउछ । यसरी प्राप्त हुने स्रोतहरु वार्षिक औसतमा करिब १८.८९ प्रतिशतले वृद्धि हुन सक्ने अनुमान गरिएकोछ ।

तालिका ९८ कुल प्रक्षेपित अनुमानित आय

बजेट श्रोत	आधार वर्ष ०७९/८०	अनुमान प्रक्षेपण					
		०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३	०८३/८४	०८४/८५	जम्मा
कुल आन्तिक आय	५०	६२.५	७८.१३	९७.६६	१२२.१	१५२.५९	५६३
कुल वाह्य आय	४११६.११	४९३९	५९२७	७११३	८५३५	१०२४२	४०८७२.६४
विकास साझेदार वाट	०	३००	३६०	४३२	५१८.४	६२२.०८	२२३२.४८
जम्मा आय	४१६६.१	५३०१.८	६३६५.३	७६४२.३	९१७५.६	११०१६.९	४३६६८.१

श्रोतःआधार वर्षको लागि लेखा परीक्षण प्रतिवेदन

उल्लेखित आय मध्ये पुंजीगत र चालु खर्च छुट्याएर वास्तविक विकास खर्च निम्नानुसार छुट्याइएको छ ।जस अनुसार कुल ४ अर्व ३६ करोड ६८ लाख आय मध्ये २ अर्व ३१ करोड ८३ लाख विकास खर्च र बाँकी २ अर्व ४ करोड ८५ लाख रुपैया प्रशासनिक खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । जसको विवरण तल प्रस्तुत गरिएकोछ

तालिका ९९ कुल आयमा वास्तविका विकास खर्च

बजेट श्रोत	आधार वर्ष ०७९/८०	अनुमान प्रक्षेपण					
		०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३	०८३/८४	०८४/८५	जम्मा
जम्मा आय	४१६६	५३०२	६३६५	७६४२	९१७५	११०१९	४३६६८
कुल आय मध्ये कुल विकास खर्च	२२१२	२८१५	३३७९	४०५७	४८७१	५८४९	२३१८३
चालु तथा प्रशासनिक खर्च	१९५४	२४८७	२९८६	३५८५	४३०४	५१६८	२०४८५

श्रोतः लेखा परीक्षण प्रतिवेदन वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन

माथि उल्लेखित विवरण अनुसार ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको लागि खर्च हुने अनुमान गरिएको कुल बजेट रु २ अर्व ९१ करोड १९ लाख रुपैया मध्ये २ अर्व ३१ करोड ८३ लाख रुपैया मात्र हाम्रो आन्तरिक तथा वाह्य श्रोतवाट प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ । यसका आधारमा ५९ करोड ३६ लाख रुपैया नपुग देखिएको छ । उल्लेखित नपुग रकम पुरा गर्नका लागि प्रदेश र संघीय योजनाहरुमा यो गाउँपालिकाका योजनाहरु समावेश गर्ने, अन्य दातृ निकायहरु संग समन्वय गरी थप वजेट ल्याउन कार्यदल वनाएर कार्यान्वयन गर्ने, जस सहभागीतामा कार्य गर्दा निश्चित प्रतिशत हिस्सेदारी उपभोक्तालई जिम्मा दिने तथा ठेक्का लगाउँदा घटाघट वाट आएको निश्चिति बजेट वाट व्यहोर्ने गरी आगमी पाँच वर्ष भित्र उल्लेखित सवै कामहरु सम्पन्न गरिनेछ ।

९.५. स्रोत परिचालन रणनीति

ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको वर्तमान अवस्थामा आर्थिक तथा सामाजिक स्थितिका सूचकहरु कमजोर रहेकोले आगामी वर्षहरुमा वित्तीय श्रोतहरु परिचालन गर्न चुनौतीपूर्ण हुने देखिन्छ । बढ्दो जनअपेक्षाको तुलनामा गाउँपालिकाको न्यून स्रोतवाट सार्वजानिक खर्च र सेवाको बीचमा तादम्यता कायम गर्न निकै कठिन हुने देखिन्छ । गाउँपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक स्थितिमा सुधार ल्याई जनताको आधारभूत सेवा र सुविधालाई प्रभावकारी रुपले सहज पहुँच पुर्याउनका लागि आवश्यक पर्ने पुजीगत लगानी लगायतको कार्यक्रम खर्च र सामाजिक सुरक्षा तथा चालु खर्च गरी कुल व्ययको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हुन आउछ । यसैगरी उपलव्ध श्रोत साधनको ठुलो अंश उपभोगमा (चालु) खर्च गर्नुपर्ने बाध्यताले बिकास कार्यका लागि थोरै मात्र खर्च गर्न सकिने अवस्था विद्यमान रहेकोछ ।संघीयता कार्यान्वयनको क्रममा स्थानीय सरकार संचालन ऐन र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनले गाउँपालिकालाई आन्तरिक राजस्व र संघ तथा प्रदेशवाट प्राप्त हुने गरी थप श्रोत तथा साधनहरु जुटाउन सक्ने, कानुनी अवसरहरु प्राप्त भएको छ । यसैगरी स्थानीय स्तरमा निजी,सहकारी र गैह्र

सरकारी क्षेत्र र नागरिक समाजको सहकार्यमा पूरक वित्तीय स्रोतहरु जुटाउन सक्ने थप अवसरहरु समेत विद्यामान रहेकाछन । वित्तीय स्रोत परिचालनका लागि निम्नानुसार रणनीति अवलम्वन गर्न सकिन्छ

क. कर तथा गैरकर राजस्वको विद्यमान संरचनाको पुनरावलोकन गरी राजस्वको नयाँ संभावनाहरुको पहिचान गर्दै दायरा वृद्धि सहित राजस्वका आधारहरु विस्तार गर्ने

ख. राजस्व प्रशासनलाई प्रक्रियागत सरलीकरण गरी करदाताहरुलाई सहज हुने गरी गाउँपालिकाको कर प्रशासनलाई प्रविधि उन्मुख एवम करदाता मैत्री बनाउने

ग. चुस्त राजस्व प्रशासन,प्रभावकारी संस्थागत संयन्त्र,दक्ष सीपयुक्त जनशक्ति,प्रविधिको अधिकतम उपयोग गर्ने ।

घ. वास्तविक समस्याका आधारमा योजनाहरु छनौट गरेर उपभोक्ताहरुको निश्चित प्रतिशत सहभागिता गराई वित्तीय भारलाई कम गर्ने

ङ. आवश्यक योनजाहरु संकलन गर्ने र डिजाइन इस्टिमेट समेत तयार गरी राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय दातृ निकायहरु संग परियोजना वनाइ पेश गर्ने र संचालन गर्ने ।

९.६. कार्यान्वयन योजना

९.६.१. पृष्ठभूमि

योजना तर्जुमा र योजना कार्यान्वयन एक अर्का संग अन्तर सम्वन्धित विषय मानिन्छन ।संघीय शासन प्रणालीलाइ व्यवहारत कार्यान्वयनको अत्यन्तै महत्वपूर्ण पक्ष भनेको योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन हो भने आयोजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनलाई प्रतिफल,असर र प्रभाव तह संग आवद्ध गरी क्रियाकलाप तथा कार्यक्रमहरुलाई बृहत र क्षेत्रगत उदेश्य संग र क्षेत्रगत र विषयगत उदेश्य समष्टिगत लक्ष संग आवद्ध गर्ने अर्को महत्वपूर्ण पक्ष मानिन्छ ।स्थानीय शासनको प्रभावकारी संचालन, परिणाममुखी विकास तथा प्रभावकारी सेंवा प्रवाहको लागि योजना तथा कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी र नतिजामुखी कार्यान्वयनको आवश्यकता पर्दछ । आवधिक योजनाको सन्दर्भमा पनि गाउँपालिकाको निर्वाचित नेतृत्व,क्रियाशील राजनीतिक दल,अन्य सरोकारवालाहरु समेतको सक्रिय सहाभागितामा विभिन्न चरण पार गरी तय भएको दीर्घकालीन सोच,आवधिक लक्ष,वृहत उदेश्य र क्षेत्र विषयगत कार्यक्रमहरु र क्षेत्रगत र विषयगत लक्ष परिमाणलाई गाउँपालिकाको वार्षिक योजना तर्जुमा र प्राथमिकताको आधारमा श्रोत विनियोजनको समग्र चक्र नै योजना कार्यान्वयनको खाका मानिन्छ ।

९.६.२. बर्तमान अवस्था

योजना कार्यान्वयन र अनुगमन मुल्याङ्कन पद्धतिको सन्दर्भमा गाउँपालिका वार्षिक योजना तर्जुमा पद्धतिमा नै सिमित रहेको अवस्थाका कारण क्रियाकलाप वा कार्यक्रम र सो को प्रतिफल तह भन्दा माथिको

तह अर्थात उदेश्य (असर) लक्ष (प्रभाव) तह अर्थात दीर्घकालीन र मद्यकालीन लक्ष वा प्रभाव तह सम्म सोच्न सकेको अवस्था छैन । यसरी श्रोत अनुमान तथा विनियोजनको सन्दर्भमा पनि हाल सम्म आय सीमामा आधारित योजना तर्जूमा पद्धति रहेको र जसले गर्दा गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको लक्ष उदेश्य र लक्ष परिमाण प्राप्तिको लागि के कति श्रोतको आवश्यकता पर्छ र हालको श्रोत परिचालनको आधारमा के कति श्रोत पुग वा अपुगको अवस्था थाहा पाउने अवस्था देखिदैन ।

हाल गाउँपालिका आफूसंग उपलव्ध सिमित जनशक्ति,कमजोर संस्थागत संरचना,सिमित श्रोत साधन उपयोग गरी वार्षिक कार्यक्रमहरु संचालन गर्दै आइरहेको अवस्था छ ।तर प्रस्तावित एकीकृत आवधिक विकास योजनाले आत्मसात गरेको दीर्घकालीन सोच,आवधिक लक्ष विषय क्षेत्रगत उदेश्यहरु,लक्ष सूचक हासील गर्न हालको कार्यशैली र पद्धतिमा व्यापक परिमार्जन गरि अन्तर सरकारी (संघ प्रदेश वा अन्तर स्थानीय तह) वीच समन्वय र सहकार्यको वृहत अवधारणा अनुसार क्षेत्रीय रणनीतिक साझेदारी,तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान साझा हित र उदेश्यमा सहलगानी, सहकार्य, उत्पादन रोजगारी सृजना, व्यवसायीकरण,औधोगिकिकरण, पर्यटन लगायत लगायतका आर्थिक तथा सामाजिक पूर्वाधारहरुमा निजी क्षेत्र,सहकारी क्षेत्र,गैह्र सरकारी संघ संस्था,विकास साझेदारहरु एवम दातृ नीकायहरु लगायत सैवा प्रदायकहरु समेतको एकीकृत प्रयास वा सहाभागिता अभिवृद्धिका लागि पनि कार्ययोजना तर्जुमा हुनु आवश्यकछ ।

९.६.३. कार्यान्वयन कार्ययोजना

गाउँसभा वाट आवधिक विकास योजना स्वीकृत भएपछि यसका आधारमा गाउँपालिकाले सवै विषय क्षेत्र शाखा र वडा कार्यालयहरुलाई मार्गदर्शनसहित बार्षिक योजना तर्जुमाका लागि बजेट पूर्वानुमान पठाउने गरिन्छ र उक्त पूर्वानुमान र मार्गदर्शनका आधारमा सहाभागितात्मक प्रक्रिया अवलम्वन गरी बार्षिक योजना तर्जुमा गरिन्छ ।

९.६.४. मार्गदर्शन तयारी

योजना वा कार्यक्रम संचालन हुनु पूर्व स्वीकृत योजनाको विभिन्न विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक मार्गदर्शन तयार गर्नु पर्ने देखिन्छ । उक्त मार्ग दर्शनका साथ साथ खर्च गर्ने अखितयारी पठाउनुपर्ने भए सो समेत संलग्न गरी पठाउनु पर्दछ ।

९.६.५. कार्यान्वयन विधिको छनौट

योजना कार्यान्वयन गर्नुपूर्व आवश्यकता अनुसार सार्वजनिक खरिद ऐनको परिधि भित्र रही ठेक्कापट्टा,उपभोक्ता समिति करार वा,अमानत,गैह्र सरकारी संस्था संगको साझेदारी मध्ये कुन प्रकृया अवलम्वन गरिने हो सो समेत खुलाई गाउँपालिकामा पठाउनु पर्ने हुन्छ र गाउँसभावाट स्वीकृत भएपछि

सोही वमोजिम कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ । गाउँपालिकाले कार्यान्वयन कार्यायोजना निर्माण गर्दा उपलव्धी सूचक समेत उल्लेख गर्ने गरिन्छ ।गाउँपालिकाले सम्वन्धित कार्यान्वयन इकाई वाट चौमासिक रुपमा सोही सूचक वमोजिम प्रगती प्रतिवेदन लिने प्रणाली अपनाउने गरिन्छ ।गाउँपालिकाले सवै विषयगत क्षेत्र समेटी समस्टिगत कार्यान्वयन कार्ययोजना समेत वनाउनु पर्ने हुन्छ ।कार्यान्वयन गर्ने सवै निकाय वाट अनुसूची वमोजिमको कार्यान्वयन योजना प्राप्त भएपछि गाउँपालिकाले एकीकृत गरी विषय क्षेत्रगत प्रमुख कार्यक्रम र लगानी देखिने गरी समष्टिगत विवरण तयार गर्नु पर्दछ ।यसै वमोजिम योजना कार्यान्वयन सम्वद्ध निकाय र व्यक्तिलाई कार्य जिम्मेवारी र क्रियाकलाप प्रति जिम्मेवार वनाउनु पर्दछ ।

९.६.६. अख्तियारी

वार्षिक कार्यक्रम र बजेट गाउँसभा वाट पारित भएपछि अध्यक्षले स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सात दिन भित्र अख्तियारी दिनु पर्दछ ।प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले विषयगत शाखा र वडा कार्यालयहरुलाई चौमासिक विभाजन सहितको कार्यक्रम माग गर्नुपर्नेछ ।उक्त विवरणमा स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार आवश्यक परिमार्जन सहित स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि मार्गदर्शन सहित अध्यक्ष वाट अख्तियारी प्राप्त भएको १५ दिन भित्र सम्वन्धित विषयक्षेत्रगत शाखा र वडा कार्यालय वा जिम्मेवार निकायवाट तोकिएको निर्दिष्ट ढाँचामा चौमासिक विभाजन सहितको कार्यान्वयन योजना माग गरी स्वीकृत गर्नुपर्ने छ र उक्त कार्यान्वयन योजनामा जिम्मेवारी किटान समेत गरिनु पर्नेछ ।यसका साथै कार्यान्वयनको तरिका समेत निर्धारण गरिसक्नुपर्नेछ ।

९.६.७. अनुमगन प्रतिवेदन र समीक्षा

उक्त फारममा उल्लेखित क्रियाकलापहरुको आधारमा अनुगमन योजना वनाई उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा गठन भएको समितिवाट अनुगमन योजना स्वीकृत गराई नियमित अनुगमनको व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।यसरी अनुगमन गर्दा अनुगमन सूचकको आधारमा गरी अनुगमन प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने हुन्छ। उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा भएका अनुगमनको प्रतिवेदन कार्यपालिकाको नियमित वैठकमा छलफल गर्नुपर्दछ । यसैगरी योजनाको अनुगमन तथा कार्यालयको समष्टिगत भौतिक र वित्तीय प्रगति एवम समस्याहरुको बारेमा चौमासिक र बार्षिक समीक्षा तथा स्थानीय तह विकास समस्या समाधान समितिको बैठकमा पेश गरि प्राप्त निर्देशन बमोजिम कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ

९.६.८. वार्षिक कार्यान्वयन योजना

आवधिक योजनाले आत्मसात गरेको दीर्घकालीन सोच,आवधिक लक्ष,विषय क्षेत्रगत उदेश्य रणनीति तथा प्राथमिकताको आधारमा वार्षिक नीति,कार्यक्रम र बजेट सहित बार्षिक कार्यान्वयन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

९.७.अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना

९.७.१. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको आवश्यकता

स्थानीय तहको विकासको मेरुदण्डको रुपमा रहेका विकास नीति योजना तथा कार्यक्रमहरुको सफल कार्यानवयका लागि अनुगमन तथा मुल्याङकनको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । स्थानीय तहले योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा सशक्त स्व अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रणालीको स्थापना गरी आफुले निर्धारण गरेको लक्ष तथा उदेश्य हासिल गर्न दिशा तर्फ योजनाको प्रगति उन्मुख भएको छ वा छैन भन्ने जानकारी प्राप्त गर्नु पर्ने हुन्छ । कार्यान्वयन चरणको समयमा नै आयोजनाहरुमा भएको लगानी तथा साधनको प्रवाह समुचित ढंगले भएको छ वा छैन कार्यतालिका अनुसार क्रियाकलापहरु सुचारु भएका छन वा छैनन साथै व्यवस्थापकीय कमजोरीहरु केके छन भन्ने जानकारी प्राप्त गर्नुपर्ने हुन्छ । कार्यान्वयन चरणको समयमा नै आयोजनाहरुमा भएको लगानी तथा साधनको प्रवाह समुचित ढंगले भएको छ वा छैन कार्यतालिका अनुसार क्रियाकलापहरु सुचारु भएका छन वा छैनन साथै व्यवस्थापकीय कमजोरीहरु के के छन भन्ने जानकारी प्राप्त गर्नु पर्ने हुन्छ । त्यसैले गाउँपालिकाले आवधिक योजनाको आधारमा वार्षिक विकास योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने हुन्छ ।वार्षिक योजना कार्यान्वयनका लागि कार्यान्वयन तालिका समेत तयार गर्नुपर्ने र सो कार्यान्वयन तालिकामा वजेट सहितका अनुगमनका कार्यहरुहरु समेत निर्दिष्ट गरी तदनुसार अनुगमन गर्ने कार्य प्रणाली स्थापित गरिनु पर्दछ ।

९.७.१.१. वर्तमान अवस्था

गाउँपालिकाले वार्षिक योजनाका कार्यान्वयन तालिका वनाएर कार्यान्वयनका चरणमा अनुगमनलाई प्राथमिकता सहित प्रभावकारी वनाएको देखिदैन । अनुगमनलाइ सामान्य प्राविधिक निरीक्षणको विषयको रुपमा ग्रहण गर्ने गरेको पाइन्छ ।विकास साझेदारहरुको सहयोगमा संचालित कार्यक्रमहरुको हकमा सघन अनुगमन प्रणाली पनि पाइन्छ । यसै गरी चौमासिक तथा वार्षिक समीक्षमा प्रगतिको स्थितिको समीक्षा पनि हुने गरेको छ ।निरीक्षण सुपरिबेक्षण र अनुगमनमा खासै भिन्नता छ भन्ने महसुस हुन सकेको देखिदैन अनुगमन गर्दा पूर्व निर्धारित सूचकहरुको आधारमा हुने अभ्यास पनि भएको देखिदैन । अनुगमनलाई योजना चक्रको हिस्साको रुपमा बजेट विनियोजन समेत हुने गरेको छैन । अनुगननको परम्परागत प्रणाली समस्या समाधानका दृष्टिकोणले त्यती प्रभावकारी हुन सकेको देखिदैन ।

९.७.१.२. अवसर तथा चुनौती

योजनावद्ध विकासको प्रयासमा अनुगमनलाइ योजना चक्रको अभिन्न हिस्सा र प्रगती सिंहावलोकन गर्ने प्रमुख आधार मान्ने गरिन्छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १४ ले उपाध्यक्ष वा उपप्रमुखको र वडाध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकारमा योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण गरी सो को प्रतिवेदन बैठकमा पेश गर्नु पर्ने कानुनी व्यवस्था गरेको छ । त्यस्तै उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा अनुमगन समितिको समेत प्रवन्ध भएको देखिन्छ । जिल्ला समन्वय समितिले पनि अनुगमन र वार्षिक समीक्षा गर्नुपर्ने संस्थागत र कानूनी व्यवस्था भएको छ ।त्यस्तै ऐनको दफा ८४ ले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले प्रमुखको निर्देशनमा अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने गराउने कानुनी व्यवस्था गरेकोछ ।स्थानीय सरकार संचालन ऐनले गाँउँपालिकालाई आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र गर्ने विकास योजनाको अनुमगन सम्वन्धी कानुनी संस्थागत तथा कार्यविधिगत जिम्मेवारी समेत किटानी व्यवस्था हुनलाई प्रभावकारी अनुगमन प्रणाली स्थापना गर्ने अवसरको रुपमा लिनुपर्ने हुन्छ ।

स्थानीय तहहरुको संस्थागत विकास भइसकेको वर्तमान अवस्थामा उपरोक्त कानुनी व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्नु चुनौतीपूर्ण रहेकोछ । योजना सम्वद्ध प्राविधिक जनशक्तिको अभावले नियमित अनुगमन प्रभावित भइरहेको अवस्था छ । अनुगमन सम्वन्धी संयन्त्रहरु क्रियाशील हुन सकिरहेका छैनन,अनुगमनका लागि भिन्नै बजेटको बिनियोजन समेत हुन सकेको देखिदैन । यसैगरी स्थानीय सरकारका रुपमा विभिन्न विषयगत कार्य जिम्मेवारीहरु प्राप्त भए तापनि ती कार्य जिम्मेवारी अनुसारका अनुगमनका सूचकहरु निर्धारण हुन नसक्नु तत् तत् विषयगत शाखाबाट आआफ्नो कार्यक्रम अनुसारका क्रियाकलापगत,परिमाणात्मक,नतिजागत,असर वा प्रतिफलगत तह सम्मका सूचकहरु प्राप्त गरी अनुगमन प्रणालीलाई सुव्यवस्थित गर्नु चुनौतीपूर्ण कार्यको रुपमा रहेकोछ । प्रतिनिधिहरुलाई अनुगमनको महत्वबोध गराउन नसकिदा अनुगनमले उचित प्राथमिकता प्राप्त गर्न सकेको देखिदैन ।

कार्यक्रम अनुसारका चरणगत अनुगमन गरी पूर्व निर्धारित समय,गुणस्तर लागतमा कार्य भए नभएको एकिन गर्न कार्यान्वयन चरणदेखि नै प्रभावकारी अनुगमन प्रणाली स्थापित गरी नतिजामुखी अनुगमन प्रणालीको स्थापना हुन आवश्यक रहेकोछ ।

९.७.१.३. उदेश्य

आवधिक योजना र यस बमोजिम तर्जुमा हुने वार्षिक योजनाहरुको नतिजामुखी अनुमगन तथा मुल्याङ्कन पद्धति स्थापित भई संस्थागत भएको हुनेछ

९.७.१.४. रणनीति

- स्थानीय सरकार संचालन ऐन बमोजिमको अनुगमन संयन्त्रलाई संस्थागत गरी क्रियाशील गराइनेछ

- आवधिक योजनाले निर्दिष्ट गरेका लक्ष उदेश्य हासिल भए नभएको उपलव्धी र नतिजा सूचकहरुको विकास गरी मद्यावधि मूल्याङ्कन गर्ने
- आवधिक योजनाको आधारमा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी आवधिक योजनाले निर्दिष्ट गरेका लक्षहरु प्राप्ति उन्मुख भए नभएको अनुगमन गर्ने ।
- विषयगत कार्यक्रमहरुको कार्यक्रमगत सूचकहरुको निर्मा गरी तदनुसार अनुगमन गर्ने
- अनुगमनको कार्यतालिका वनाइ अनुगमन गर्ने प्रणालीको विकास गरी तदनुसार क्षमता विकासका साथै बजेटको व्यवस्था गर्ने
- अनुगमन पश्चात अनुगमनकर्ता वाट लिखित रुपमा अनुगमन प्रतिवेदन लिने, यसलाई नियमित बैठकमा छलफल गरी देखाएका वाद्या अड्चन फुकाउने
- प्राप्त अनुगमन प्रतिवेदन अनुगमन समितिमा र चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदनको चौमासिक र वार्षिक समीक्षा नियमित रुपमा गाउँपालिकामा सवै सरोकारवालाहरुको संलग्नतामा गराइनेछ र तत्काल समस्याको समाधान गरी योजना समयमा नै सम्पन्न गर्न तदारुकता लिने।
- चौमासिक समीक्षा तथा स्थानीय तहको समस्या समाधान समितिको बैठकमा अनुगमन समितिबाट समष्टिगत अनुगनम प्राप्त गरी छलफल गरी समस्याको समाधान गर्ने प्रणाली स्थापना गर्ने
- योजनाको आर्थिक तथा भौतिक प्रगतिको प्रतिवेदन सम्वन्धित तह, निकायमा तोकिएको समयमा पठाउने । यसका लागि संघ र प्रदेश संग समन्वय गरी कम्प्यूटरमा आधारित एकीकृत सूचना प्रणालीका फर्मयाटहरु विकास गरि आवद्ध गर्ने
- आवधिक विकास योजनाको मद्यावधी मुल्याङ्कन तेश्रो वर्षमा र अन्तिम मूल्याङ्कन आवधिक योजनाक समाप्ति पछि गर्ने
- अनुगमन र मुल्याङ्कन प्रतिवेदन गाउँपालिकाको वेभसाइटमा राखिनुका साथै सार्वजनिक समेत गर्ने

९.७.१.५.कार्यक्रम

- स्थागत संयन्त्रको स्थापना र क्षमता विकास
- अनुगमन प्रणाली र तहगत सूचहहरुको निर्माण र कार्यान्वयन
- अनुगमन कार्यान्वयन कार्यक्रम
- समीक्षा तथा स्थानीय समस्या समाधान समितिको बैठक

९.७.२. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि जिम्मेवार निकाय

आवधिक योजनाको प्रभाव र असर प्रतिफलको नतिजा मापन तथा संचालित कार्यक्रमको प्रक्रिया अनुमगन गरिनेछ । प्रक्रिया अनुगमन तथा प्राप्त नतिजाको मापन गर्ने जिम्मेवारी गाउँ कार्यपालिकाको

हुनेछ भने यस कार्यमा सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समितिलाई परिचालन गरिनेछ ।आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको जिम्मेवारी तथा विधि निम्नानुसार हुनेछ

- गाँउँ कार्यपालिका तथा विषयगत समिति
- सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति
- जिल्ला समन्वय समिति
- विषयगत शाखा उपशाखा परियोजना संघ संस्था
- नागरिक समाज संस्था तथा तेश्रो पक्ष

आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्नका साधन तथा विधि देहाय अनुसार रहनेछ

- स्थलगत अनुगमन
- कार्ययोजना र प्रगती बीच तुलना
- नगारिक अनुगमन
- सहाभागीतामूलक मध्यावधी समीक्षा
- सहाभागीतामूलक अन्तिम समीक्षा (तेश्रो पक्ष वाट मूल्याङ्कन)

९.७.३. आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङक्न प्रकिया

आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रिया देहाय अनुसार हुनेछ

तालिका १०० आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रक्रिया			
के अनुगमन गर्ने ?	कसले अनुगमन गर्ने ?	कहिले अनुगमन गर्ने ?	कसरी अनुगमन गर्ने ?
कार्यक्रम वा प्रक्रिया अनुगमन	सूपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति वडा समिति सरकारी र गैसस परियोजना	पटके, मासिक चौमासिक र वार्षिक	स्थलगत अनुमगन गर्ने चौमासिक कार्ययोजनाको लक्ष र प्रगती विवरणको तुलना गर्ने
प्रतिफल अनुगमन	गाउँकार्यपालिका सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति	चौमासिक अर्धवार्षिक बार्षिक र मद्यावधी	स्थलगत अनुगमन गर्ने वार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष र प्रगती विवरणको तुलना गर्ने नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने नमूना सर्भेक्षण गर्ने
असर तह अनुगमन	सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	वार्षिक मद्यावधी र अन्तिम वर्ष	नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने

तालिका १०० आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रक्रिया			
के अनुगमन गर्ने ?	कसले अनुगमन गर्ने ?	कहिले अनुगमन गर्ने ?	कसरी अनुगमन गर्ने ?
			सहाभागीतामूलक छलफल गर्ने अध्ययन तथा सर्भेक्षण गर्ने
प्रभाव तह अनुगमन	सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	मद्यावधी र अन्तिम वर्ष	

अनुसुचीहरु

१.ठाँटिकाँध गाउँपालिकाका नक्शाहरु

THANTIKANDH GAUNPALIKA

Cadastral Superimposed on Present Land Use

DISTRICT: DAILEKH

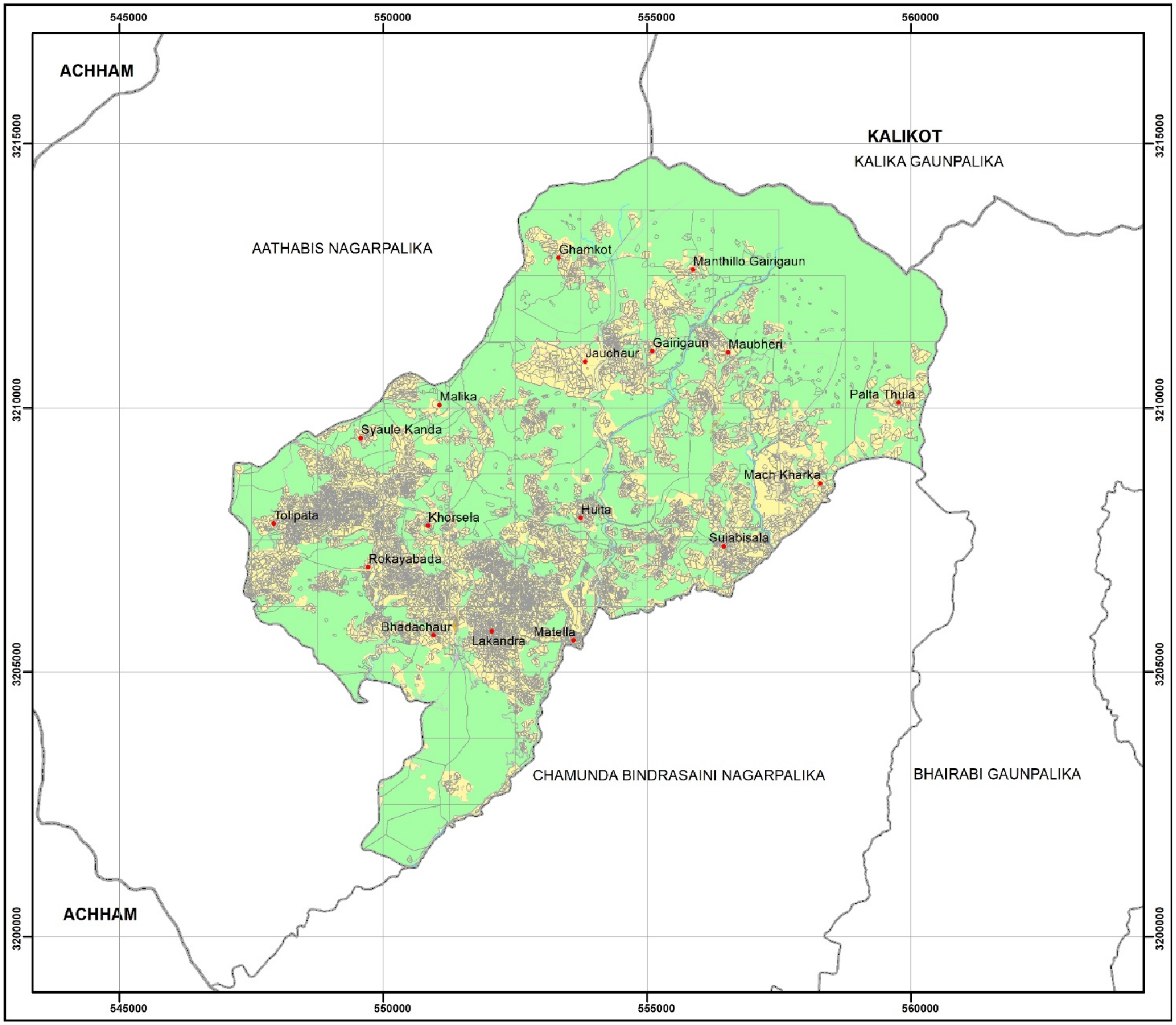

Land use involves the management and modification of natural environment or wilderness into built environment such as settlements and semi-natural habitats such as arable fields, pastures, and managed woods.

Legend

- Settlement
- International Boundary
- District Boundary
- GaPa / NaPa Boundary
- Cadastral Parcel

Land Use Class

- Agricultural
- Forest
- Residential
- Commercial
- Industrial
- Public Use
- Other
- Mine and Minerals
- Cultural and Archeological
- Riverine, Lake and Marsh

PROJECTION AND DATUM

Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude of Origin: 0 Degree
Units: Meter

N W E S

Scale 1:100,000

0 1 2 4 Km

Prepared By ;
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

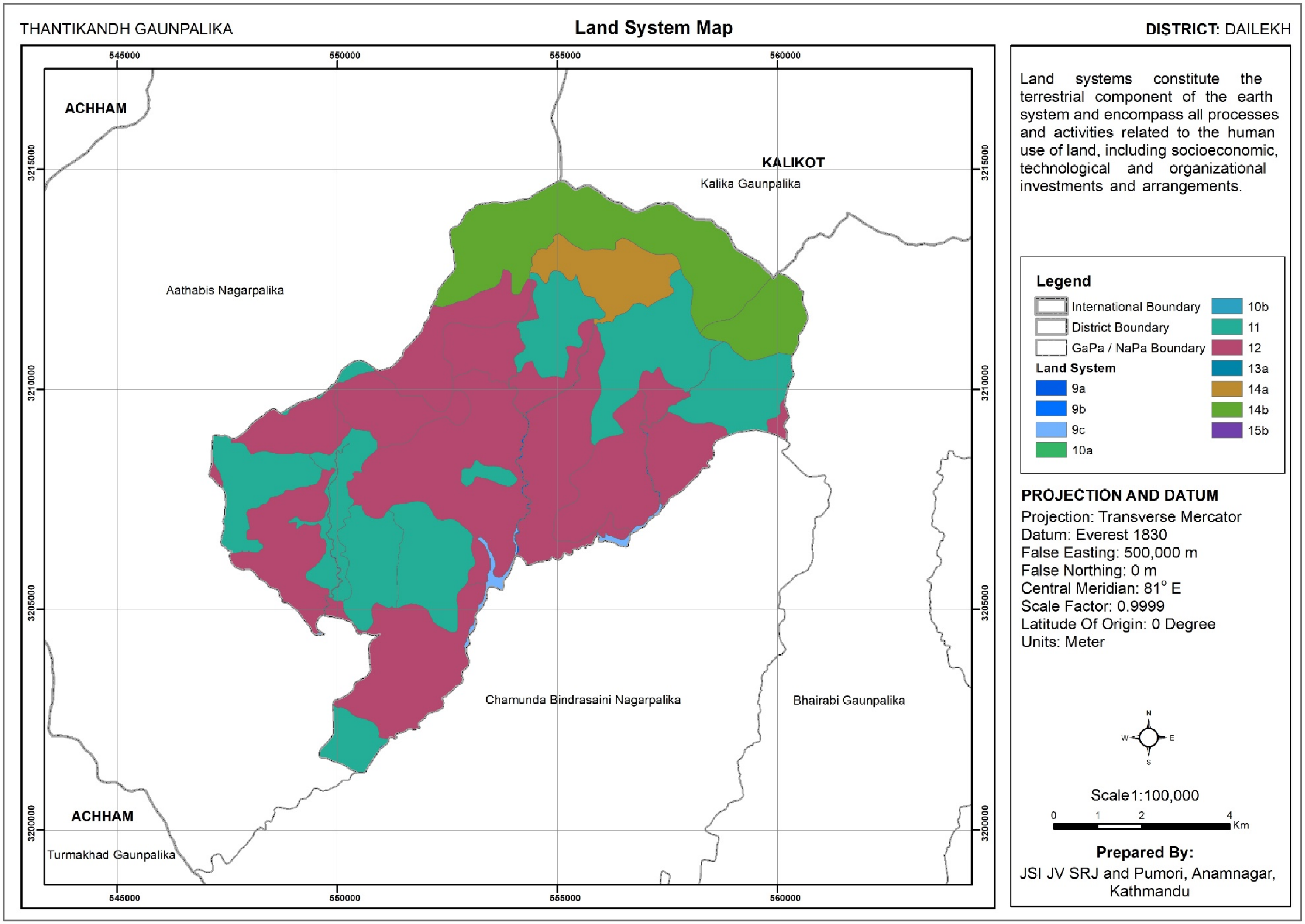
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Land System Map
DISTRICT: DAILEKH
ACHHAM
KALIKOT
Kalika Gaunpalika
Aathabis Nagarpalika
Chamunda Bindrasaini Nagarpalika
Bhairabi Gaunpalika
ACHHAM
Turmakhad Gaunpalika
545000
550000
555000
560000
3215000
3210000
3205000
3200000
Land systems constitute the terrestrial component of the earth system and encompass all processes and activities related to the human use of land, including socioeconomic, technological and organizational investments and arrangements.
Legend
International Boundary
District Boundary
GaPa / NaPa Boundary
Land System
9a
9b
9c
10a
10b
11
12
13a
14a
14b
15b
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter
N
W
E
S
Scale 1:100,000
0
1
2
4
Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

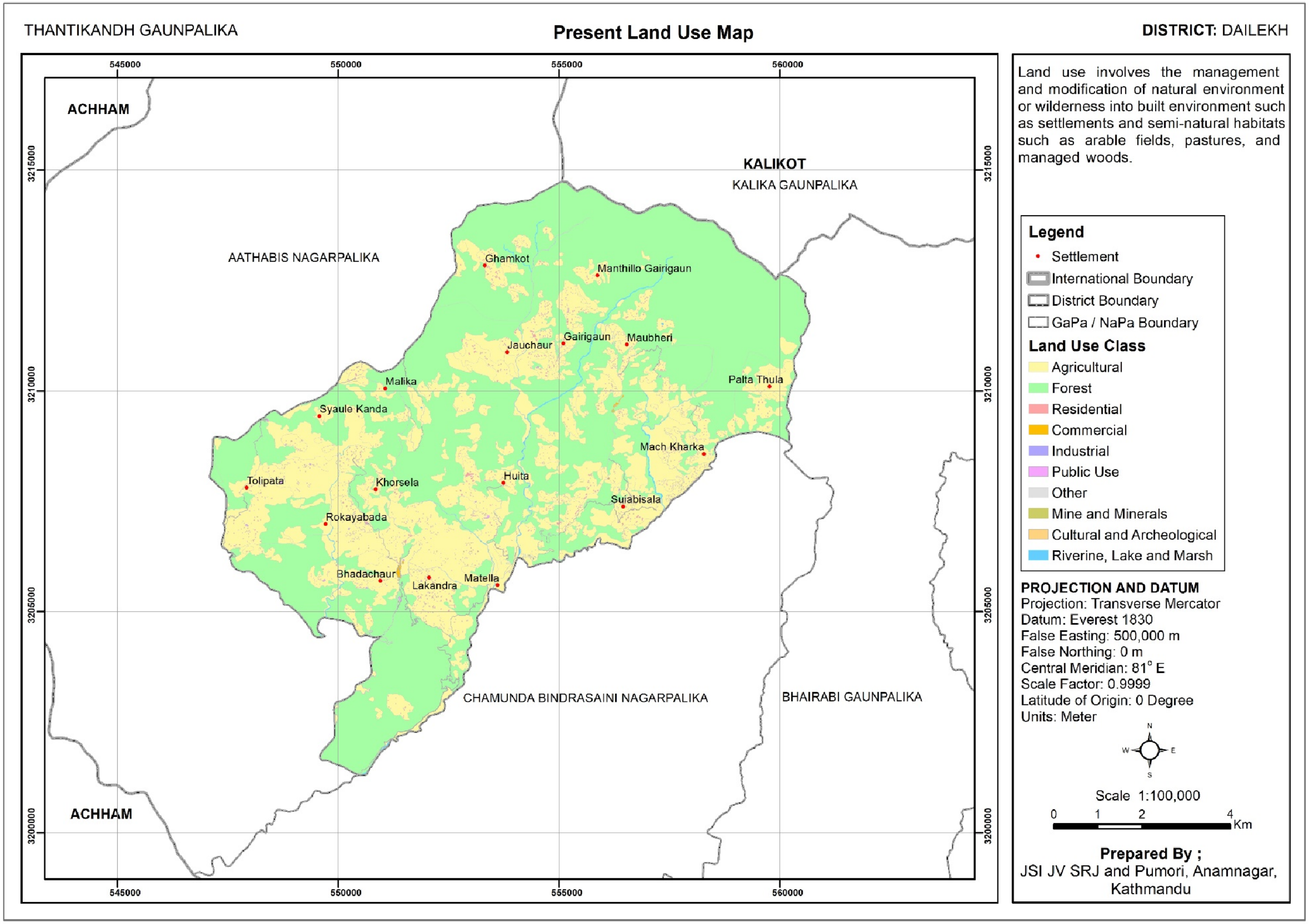
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Present Land Use Map
DISTRICT: DAILEKH
545000
550000
555000
560000
3215000
3210000
3205000
3200000
ACHHAM
KALIKOT
KALIKA GAUNPALIKA
AATHABIS NAGARPALIKA
Ghamkot
Manthillo Gairigaun
Jauchaur
Gairigaun
Maubheri
Malika
Palta Thula
Syaule Kanda
Mach Kharka
Tolipata
Khorsela
Huita
Sujabisala
Rokayabada
Bhadachaur
Lakandra
Matella
CHAMUNDA BINDRASAINI NAGARPALIKA
BHAIRABI GAUNPALIKA
ACHHAM
Land use involves the management and modification of natural environment or wilderness into built environment such as settlements and semi-natural habitats such as arable fields, pastures, and managed woods.
Legend
Settlement
International Boundary
District Boundary
GaPa / NaPa Boundary
Land Use Class
Agricultural
Forest
Residential
Commercial
Industrial
Public Use
Other
Mine and Minerals
Cultural and Archeological
Riverine, Lake and Marsh
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude of Origin: 0 Degree
Units: Meter
N
W
E
S
Scale 1:100,000
0 1 2 4
Km
Prepared By ;
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

THANTIKANDH GAUNPALIKA

Land Use Zoning Map

DISTRICT: DAILEKH

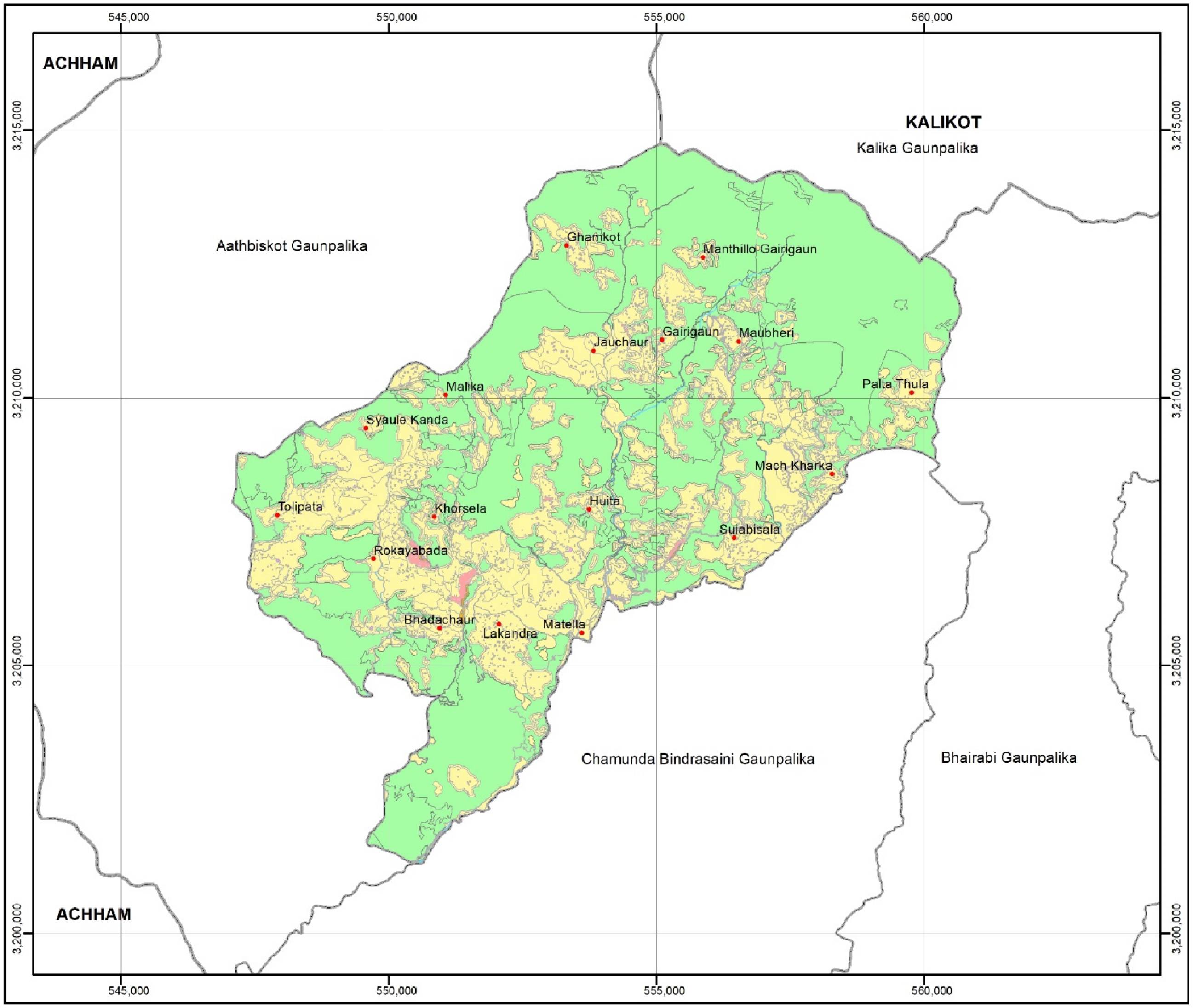

Areas of land are divided by appropriate authorities into zones within which various uses are permitted. Thus, zoning is a technique of land-use planning as a tool of urban planning used by local governments in most developed countries.

Legend

- Settlement
- International Boundary
- District Boundary
- GaPa / Na Pa Boundary

Class

- Agricultural Zone
- Residential Zone
- Commercial Zone
- Industrial Zone
- Forest Zone
- Public Use Zone
- Other Zone
- Mine and Minerals
- Cultural and Archeological
- Riverine, Lake and Marsh Area

PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude of Origin: 0 Degree
Units: Meter

Scale 1:100,000

0 1 2 4 Km

Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

THANTIKANDH GAUNPALIKA

Total Nitrogen Content Map

DISTRICT: DAILEKH

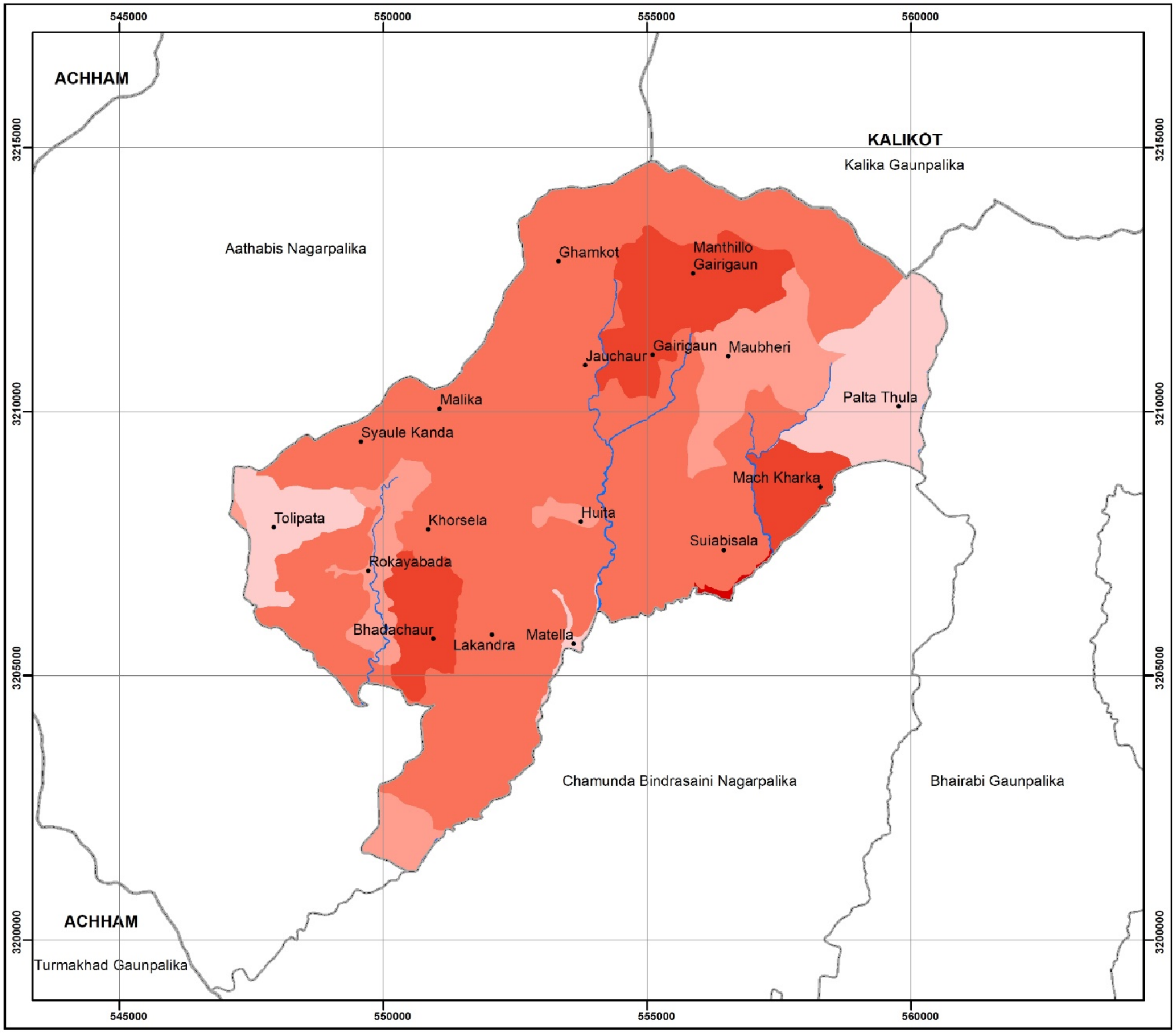

This Nitrogen rating map is prepared from the Total Nitrogen content in the top soil measured in lab (% by weight). Nitrogen below 0.05 is Very Low, 0.05 - 0.1 Low, 0.1 - 0.2 Medium, 0.2 - 0.4 High and above 0.4 Very High. Higher the N in soil, higher the fertility.

Legend

- Settlement
- International Boundary
- District Boundary
- GaPa / NaPa Boundary

Total Nitrogen

- Very High
- High
- Medium
- Low
- Very Low
- Water Body

PROJECTION AND DATUM

Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter

Scale 1:100,000

0 1 2 4 Km

Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

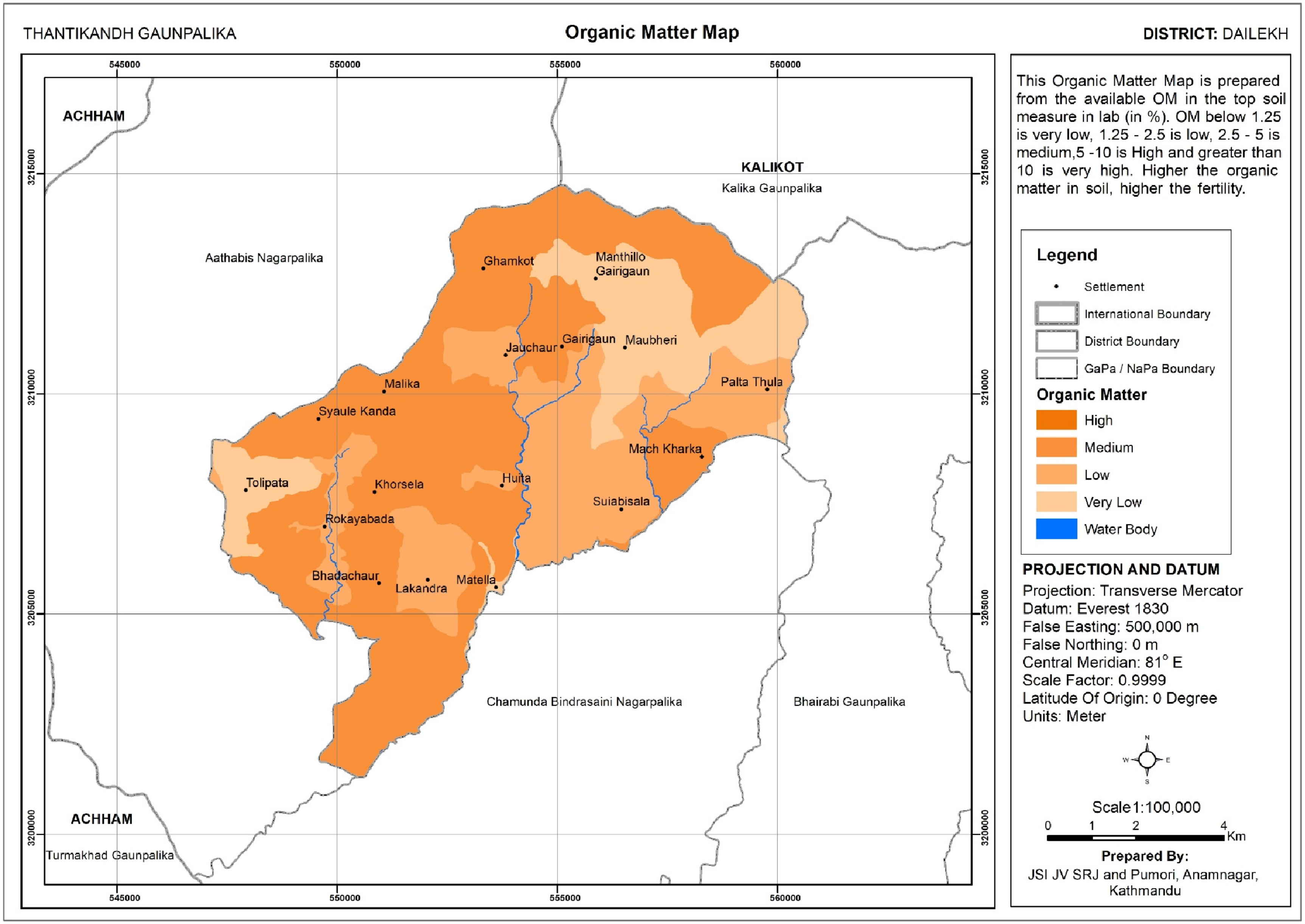

THANTIKANDH GAUNPALIKA
Organic Matter Map
DISTRICT: DAILEKH
545000
550000
555000
560000
3215000
3210000
3205000
3200000
ACHHAM
Aathabis Nagarpalika
KALIKOT
Kalika Gaunpalika
Ghamkot
Manthillo Gairigaun
Jauchaur
Gairigaun
Maubheri
Palta Thula
Malika
Syaule Kanda
Mach Kharka
Tolipata
Khorsela
Huita
Suiabisala
Rokayabada
Bhadachaur
Lakandra
Matella
Chamunda Bindrasaini Nagarpalika
Bhairabi Gaunpalika
ACHHAM
Turmakhad Gaunpalika
This Organic Matter Map is prepared from the available OM in the top soil measure in lab (in %). OM below 1.25 is very low, 1.25 - 2.5 is low, 2.5 - 5 is medium,5 -10 is High and greater than 10 is very high. Higher the organic matter in soil, higher the fertility.
Legend
Settlement
International Boundary
District Boundary
GaPa / NaPa Boundary
Organic Matter
High
Medium
Low
Very Low
Water Body
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter
N
W
E
S
Scale 1:100,000
0 1 2 4
Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

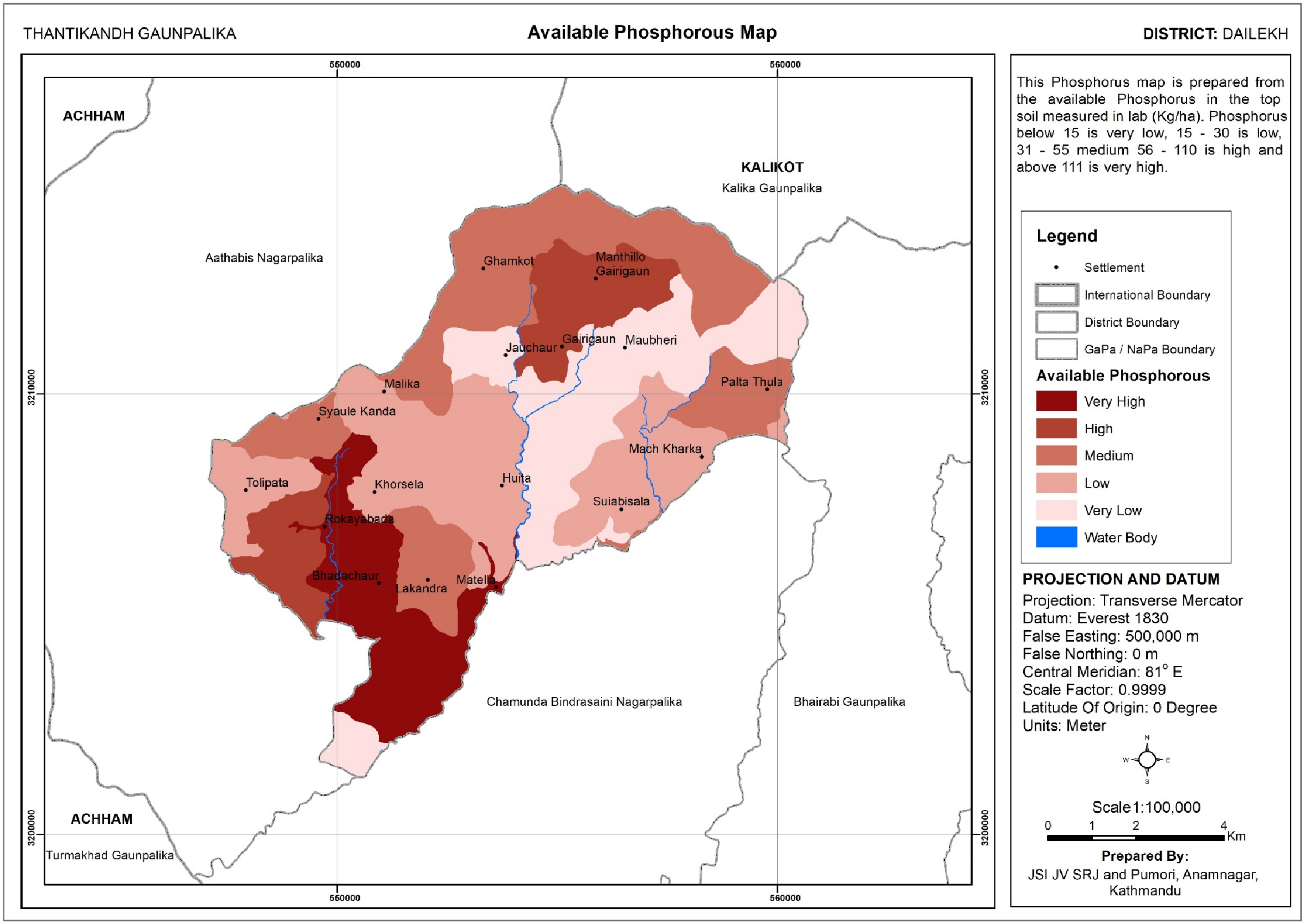
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Available Phosphorous Map
DISTRICT: DAILEKH
550000
560000
3210000
3200000
ACHHAM
Aathabis Nagarpalika
KALIKOT
Kalika Gaunpalika
Ghamkot
Manthillo Gairigaun
Jauchaur
Gairigaun
Maubheri
Palta Thula
Malika
Syaule Kanda
Tolipata
Khorsela
Huita
Mach Kharka
Suiabisala
Rokayabada
Bhadachaur
Lakandra
Matella
Chamunda Bindrasaini Nagarpalika
Bhairabi Gaunpalika
ACHHAM
Turmakhad Gaunpalika
This Phosphorus map is prepared from the available Phosphorus in the top soil measured in lab (Kg/ha). Phosphorus below 15 is very low, 15 - 30 is low, 31 - 55 medium 56 - 110 is high and above 111 is very high.
Legend
Settlement
International Boundary
District Boundary
GaPa / NaPa Boundary
Available Phosphorous
Very High
High
Medium
Low
Very Low
Water Body
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter
Scale 1:100,000
0 1 2 4 Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

THANTIKANDH GAUNPALIKA

Extractable Potassium Map

DISTRICT: DAILEKH

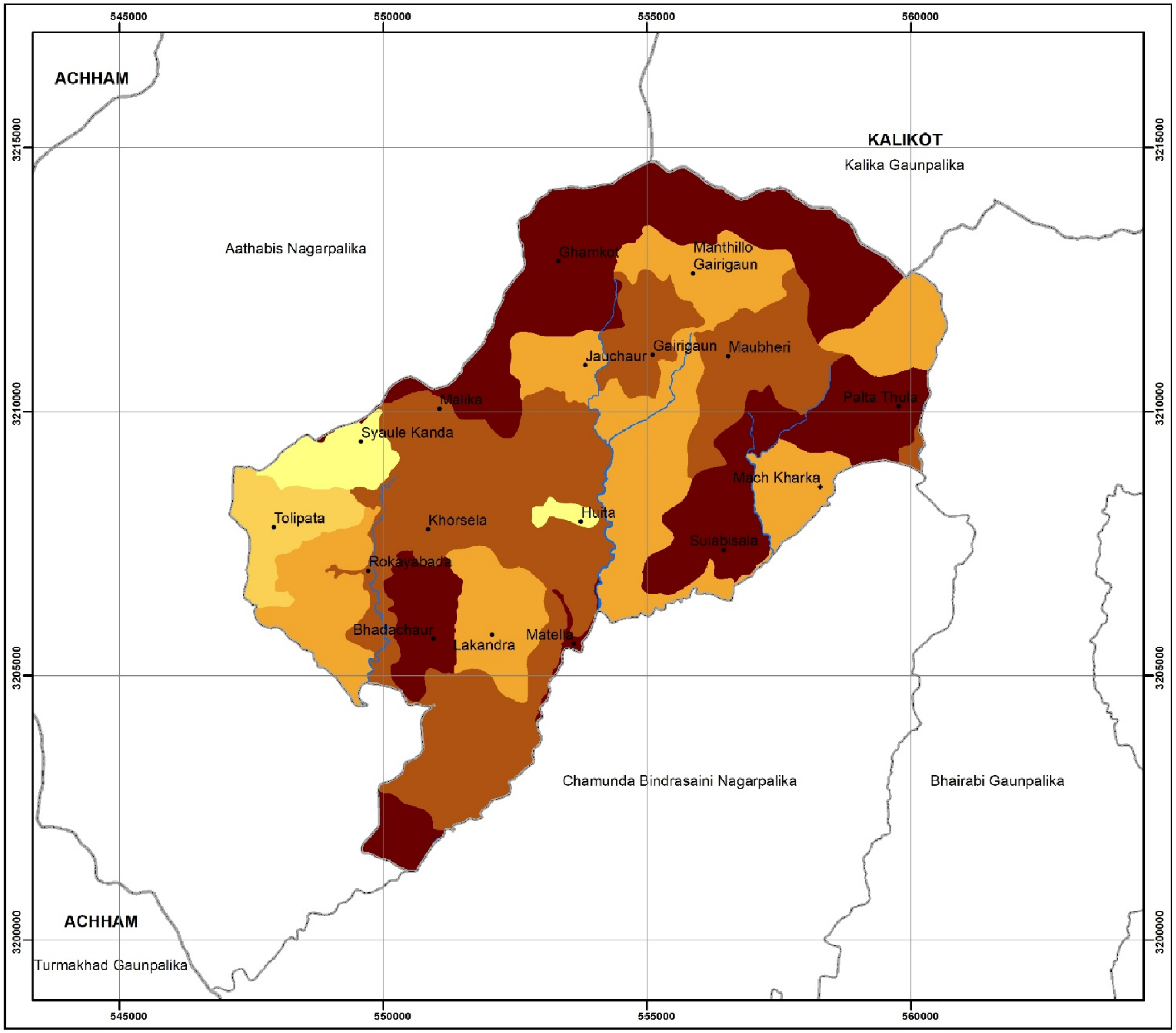

This Potassium Map is prepared from the available Potassium in the top soil measured in lab (Kg/ha). Potassium below 55 is very low, 56 - 110 is low, 111 - 280 is Medium, 281 - 500 is high and above 500 is Very High. Higher the Potassium in soil, higher the fertility.

Legend

- Settlement
- International Boundary
- District Boundary
- GaPa / NaPa Boundary

Extractable Potassium

- Very High
- High
- Medium
- Low
- Very Low
- Water Body

PROJECTION AND DATUM

Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter

Scale 1:100,000

0 1 2 4 Km

Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

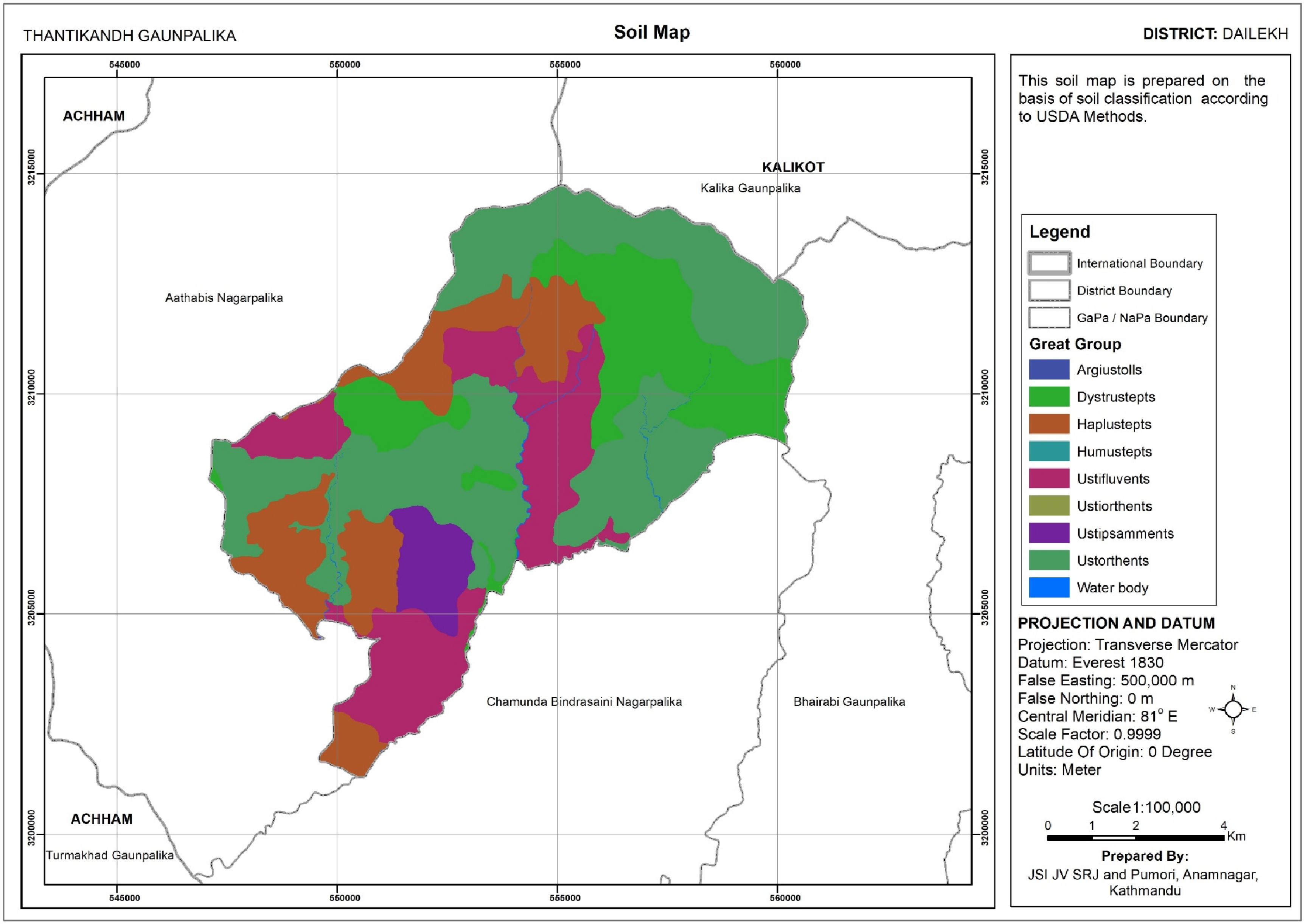
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Soil Map
DISTRICT: DAILEKH
545000
550000
555000
560000
3215000
3210000
3205000
3200000
ACHHAM
KALIKOT
Kalika Gaunpalika
Aathabis Nagarpalika
Chamunda Bindrasaini Nagarpalika
Bhairabi Gaunpalika
ACHHAM
Turmakhad Gaunpalika
This soil map is prepared on the basis of soil classification according to USDA Methods.
Legend
International Boundary
District Boundary
GaPa / NaPa Boundary
Great Group
Argiustolls
Dystrustepts
Haplustepts
Humustepts
Ustifluvents
Ustiorthents
Ustipsamments
Ustorthents
Water body
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter
N
W
E
S
Scale 1:100,000
0 1 2 4 Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

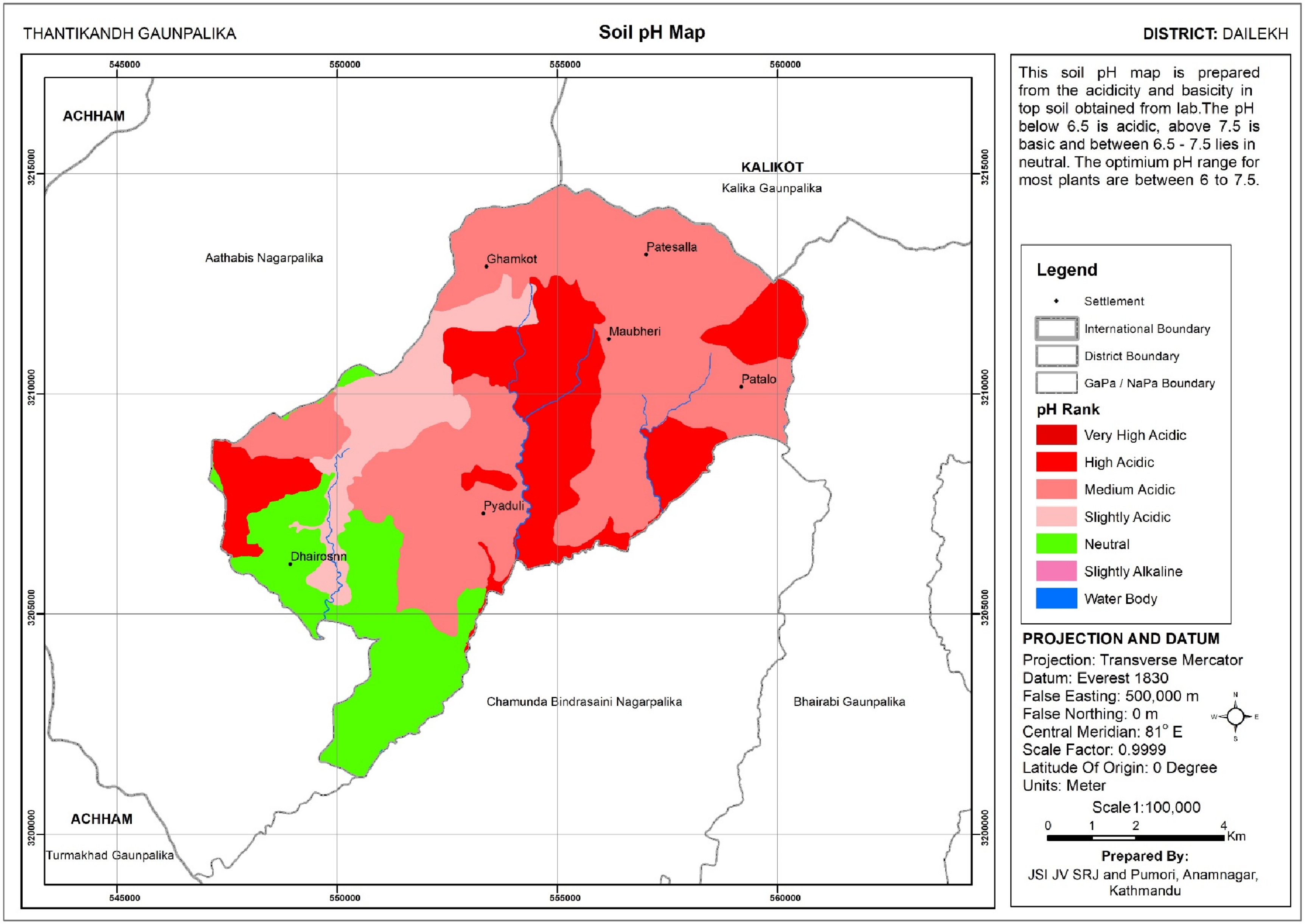
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Soil pH Map
DISTRICT: DAILEKH
545000
550000
555000
560000
3215000
3210000
3205000
3200000
ACHHAM
KALIKOT
Kalika Gaunpalika
Aathabis Nagarpalika
Ghamkot
Patesalla
Maubheri
Patalo
Pyaduli
Dhairosnn
Chamunda Bindrasaini Nagarpalika
Bhairabi Gaunpalika
ACHHAM
Turmakhad Gaunpalika
This soil pH map is prepared from the acidicity and basicity in top soil obtained from lab.The pH below 6.5 is acidic, above 7.5 is basic and between 6.5 - 7.5 lies in neutral. The optimium pH range for most plants are between 6 to 7.5.
Legend
Settlement
International Boundary
District Boundary
GaPa / NaPa Boundary
pH Rank
Very High Acidic
High Acidic
Medium Acidic
Slightly Acidic
Neutral
Slightly Alkaline
Water Body
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter
Scale 1:100,000
0 1 2 4
Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

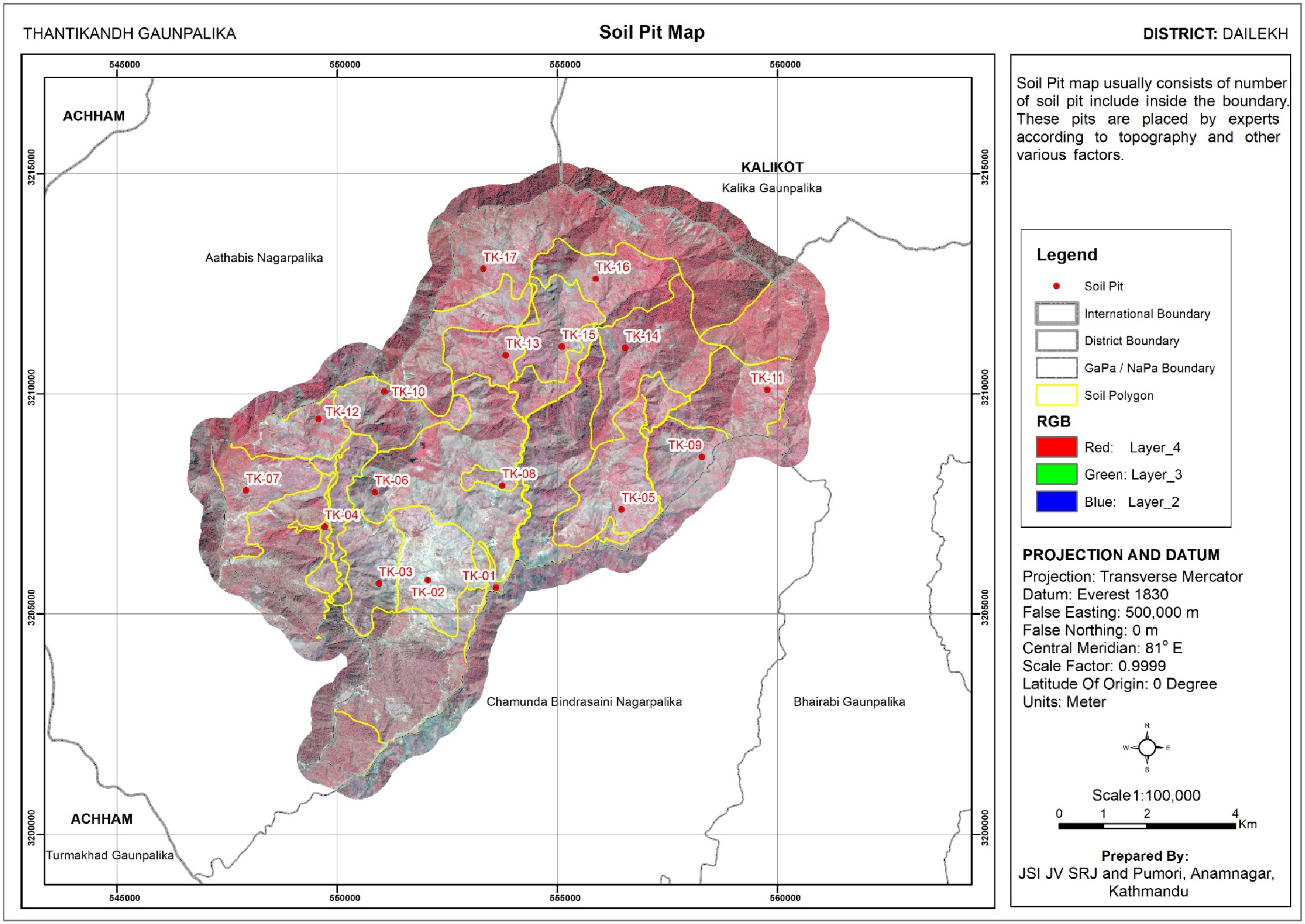
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Soil Pit Map
DISTRICT: DAILEKH
ACHHAM
KALIKOT
Kalika Gaunpalika
Aathabis Nagarpalika
Chamunda Bindrasaini Nagarpalika
Bhairabi Gaunpalika
ACHHAM
Turmakhad Gaunpalika
TK-01
TK-02
TK-03
TK-04
TK-05
TK-06
TK-07
TK-08
TK-09
TK-10
TK-11
TK-12
TK-13
TK-14
TK-15
TK-16
TK-17
545000
550000
555000
560000
3215000
3210000
3205000
3200000
Soil Pit map usually consists of number of soil pit include inside the boundary. These pits are placed by experts according to topography and other various factors.
Legend
Soil Pit
International Boundary
District Boundary
GaPa / NaPa Boundary
Soil Polygon
RGB
Red: Layer_4
Green: Layer_3
Blue: Layer_2
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter
Scale 1:100,000
0 1 2 4 Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

THANTIKHANDH GAUNPALIKA

Soil Texture Map

DISTRICT: DAILEKH

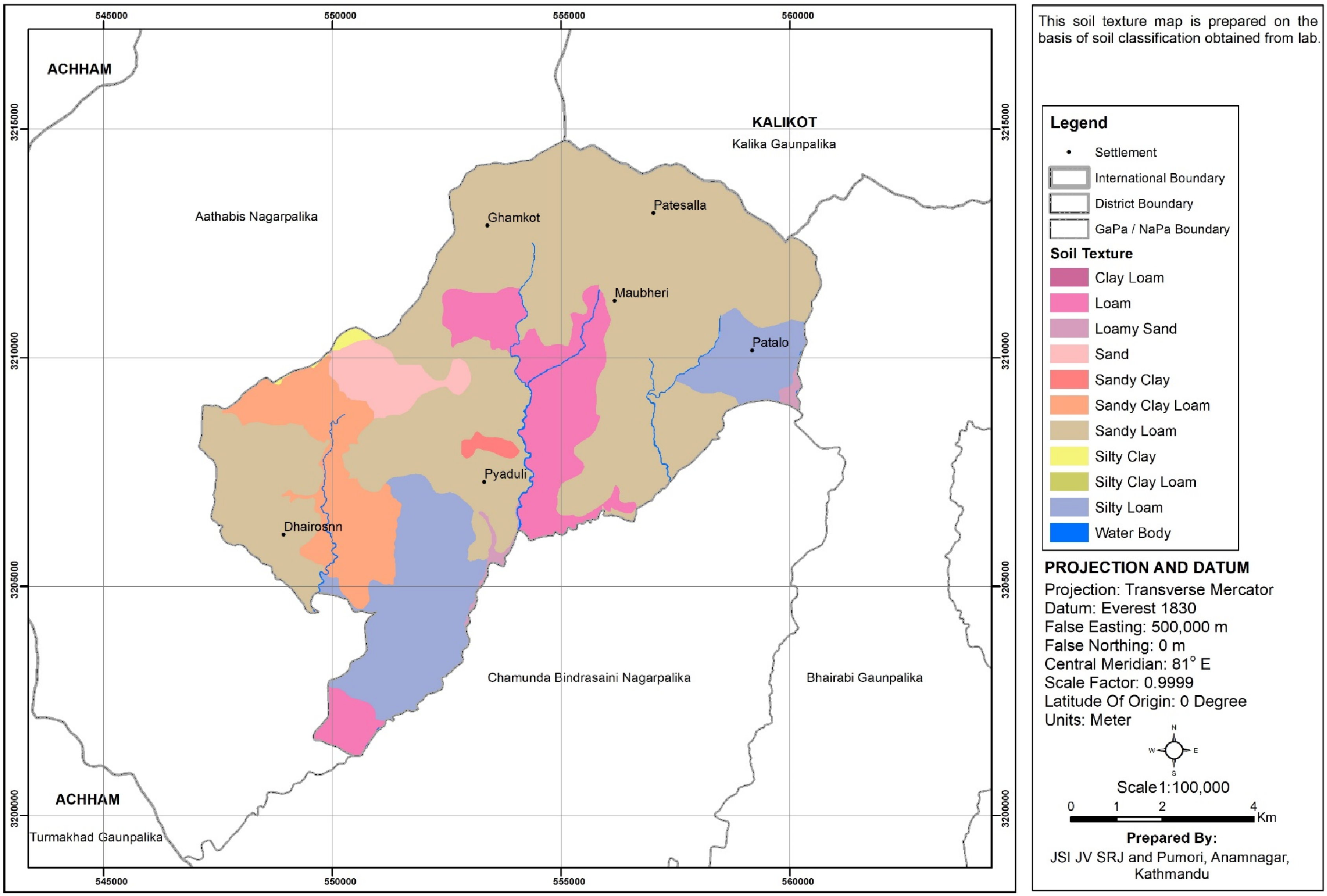

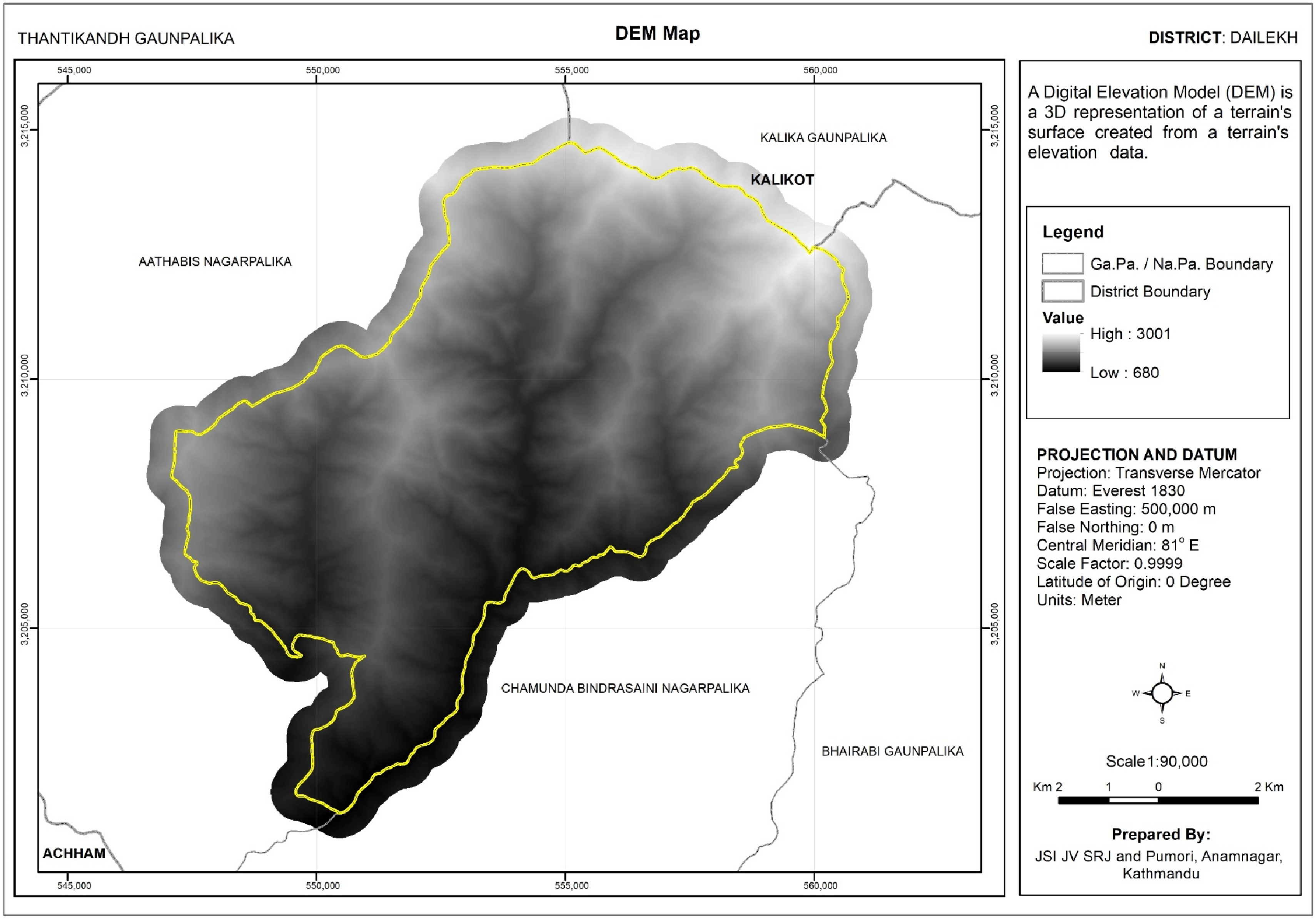
THANTIKANDH GAUNPALIKA
DEM Map
DISTRICT: DAILEKH
545,000
550,000
555,000
560,000
3,215,000
3,210,000
3,205,000
KALIKA GAUNPALIKA
KALIKOT
AATHABIS NAGARPALIKA
CHAMUNDA BINDRASAINI NAGARPALIKA
BHAIRABI GAUNPALIKA
ACHHAM
A Digital Elevation Model (DEM) is a 3D representation of a terrain's surface created from a terrain's elevation data.
Legend
Ga.Pa. / Na.Pa. Boundary
District Boundary
Value
High : 3001
Low : 680
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude of Origin: 0 Degree
Units: Meter
N
W
E
S
Scale 1:90,000
Km 2
1
0
2 Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

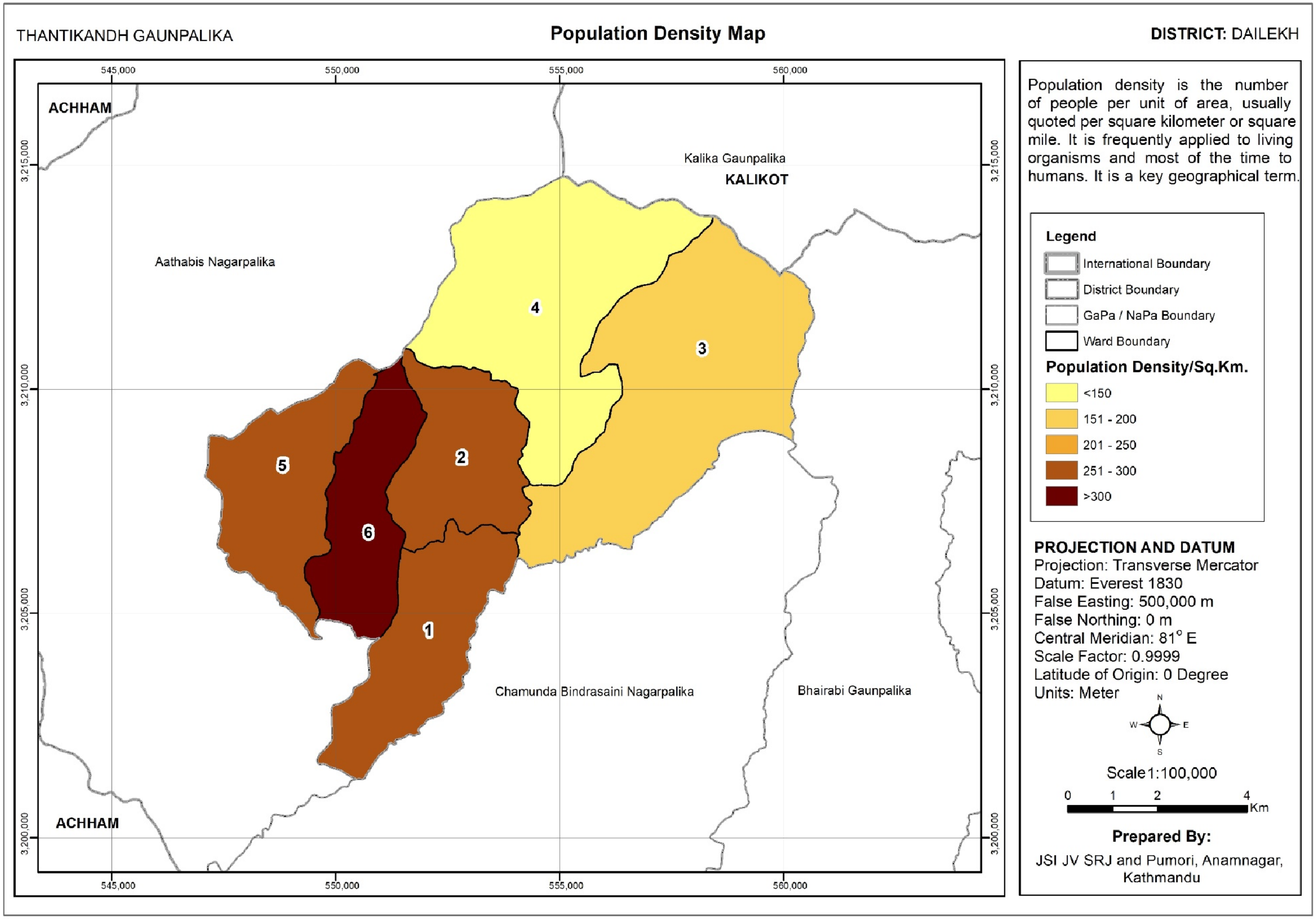
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Population Density Map
DISTRICT: DAILEKH
545,000
550,000
555,000
560,000
3,215,000
3,210,000
3,205,000
3,200,000
ACHHAM
Kalika Gaunpalika
KALIKOT
Aathabis Nagarpalika
4
3
5
2
6
1
Chamunda Bindrasaini Nagarpalika
Bhairabi Gaunpalika
ACHHAM
Population density is the number of people per unit of area, usually quoted per square kilometer or square mile. It is frequently applied to living organisms and most of the time to humans. It is a key geographical term.
Legend
International Boundary
District Boundary
GaPa / NaPa Boundary
Ward Boundary
Population Density/Sq.Km.
<150
151 - 200
201 - 250
251 - 300
>300
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude of Origin: 0 Degree
Units: Meter
N
W
E
S
Scale 1:100,000
0 1 2 4
Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

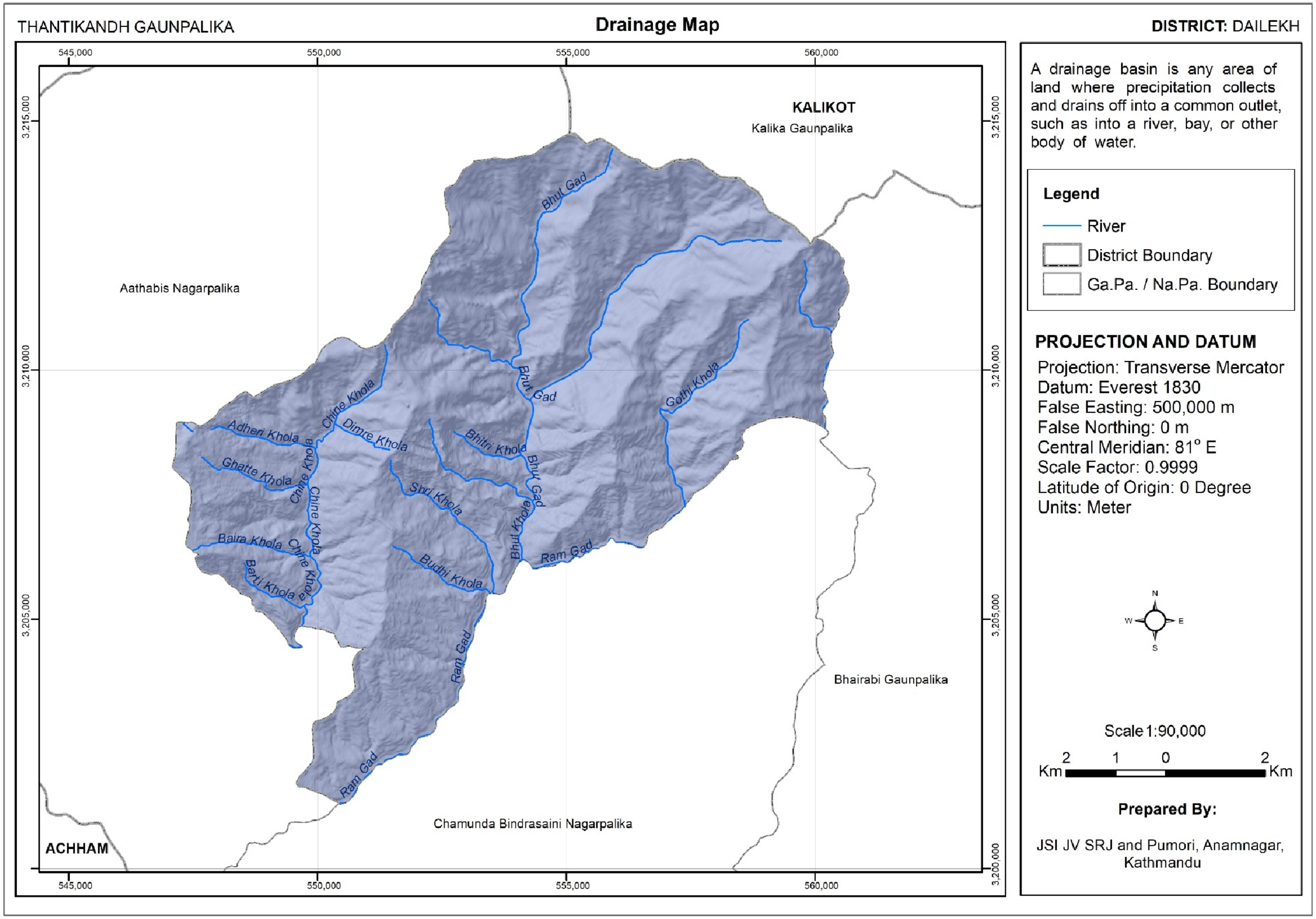
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Drainage Map
DISTRICT: DAILEKH
KALIKOT
Kalika Gaunpalika
Aathabis Nagarpalika
Bhairabi Gaunpalika
Chamunda Bindrasaini Nagarpalika
ACHHAM
Bhut Gad
Chine Khola
Adheri Khola
Dimre Khola
Ghatte Khola
Bhitri Khola
Gothi Khola
Shri Khola
Baira Khola
Barti Khola
Budhi Khola
Bhut Khola
Ram Gad
545,000
550,000
555,000
560,000
3,200,000
3,205,000
3,210,000
3,215,000
A drainage basin is any area of land where precipitation collects and drains off into a common outlet, such as into a river, bay, or other body of water.
Legend
River
District Boundary
Ga.Pa. / Na.Pa. Boundary
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude of Origin: 0 Degree
Units: Meter
N
W
E
S
Scale 1:90,000
Km 2 1 0 2 Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

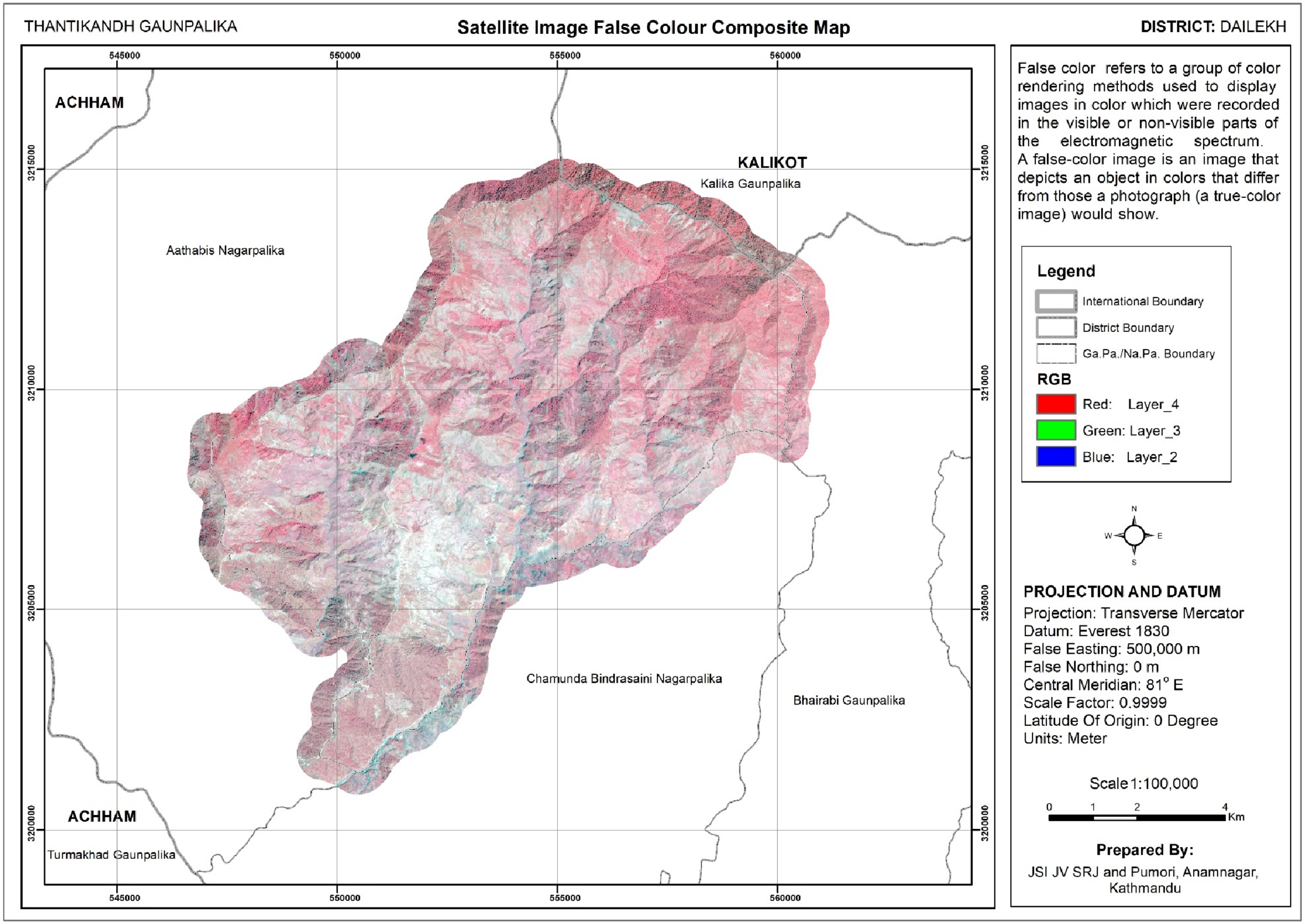

THANTIKANDH GAUNPALIKA
Satellite Image False Colour Composite Map
DISTRICT: DAILEKH
ACHHAM
KALIKOT
Kalika Gaunpalika
Aathabis Nagarpalika
Chamunda Bindrasaini Nagarpalika
Bhairabi Gaunpalika
ACHHAM
Turmakhad Gaunpalika
545000
550000
555000
560000
3215000
3210000
3205000
3200000
False color refers to a group of color rendering methods used to display images in color which were recorded in the visible or non-visible parts of the electromagnetic spectrum.
A false-color image is an image that depicts an object in colors that differ from those a photograph (a true-color image) would show.
Legend
International Boundary
District Boundary
Ga.Pa./Na.Pa. Boundary
RGB
Red: Layer_4
Green: Layer_3
Blue: Layer_2
N
W
E
S
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter
Scale 1:100,000
0 1 2 4 Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

THANTIKANDH GAUNPALIKA

Geology Map

DISTRICT: DAILEKH

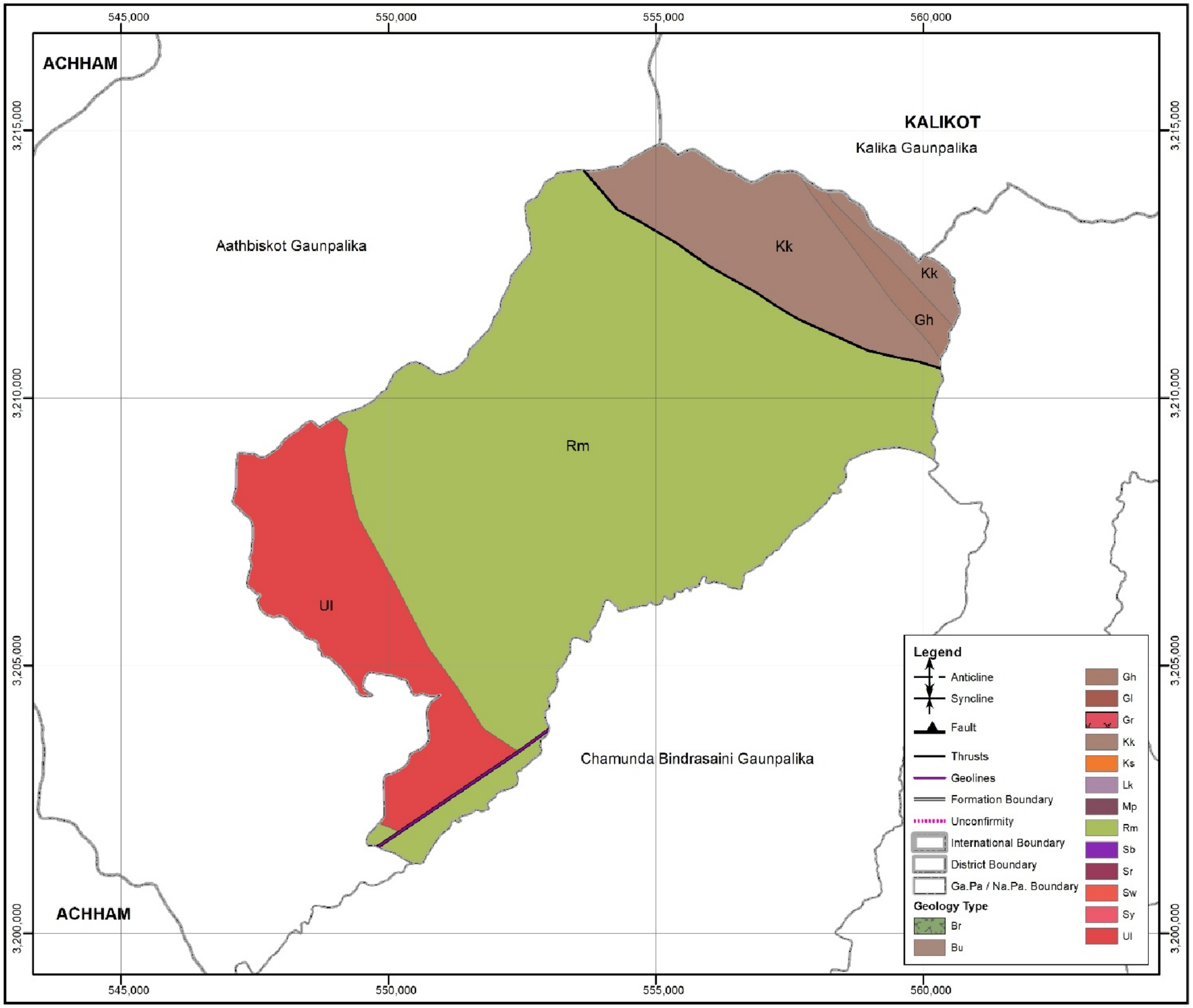

Geology is an earth science concerned with the solid Earth, the rocks of which it is composed, and the processes by which they change over time. Geology describes the structure of the Earth beneath its surface, and the processes that have shaped that structure. It also provides tools to determine the relative and absolute ages of rocks found in a given location, and also to describe the histories of those rocks.

Br: Basic Rocks
Bu: Kalikot Formation
Gh: Budhi Ganga Gneiss
Gl: Galyang Formation
Gr: Granites
Kk: Kalikot Formation
Ks: Kushma Formation
Lk: Lakharpata Formation
Mp: Melpani Formation
Rm: Ranimatta Formation
Sb: Surbang Formation
Sr: Siuri Formation
Sw: Swat Formation
Sy: Syangja Formation
Ul: Ulleri Formation

PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude of Origin: 0 Degree
Units: Meter

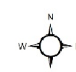

Scale 1:100,000

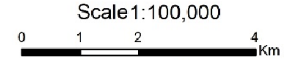

Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

THANTIKANDH GAUNPALIKA

Location Map

DISTRICT: DAILEKH

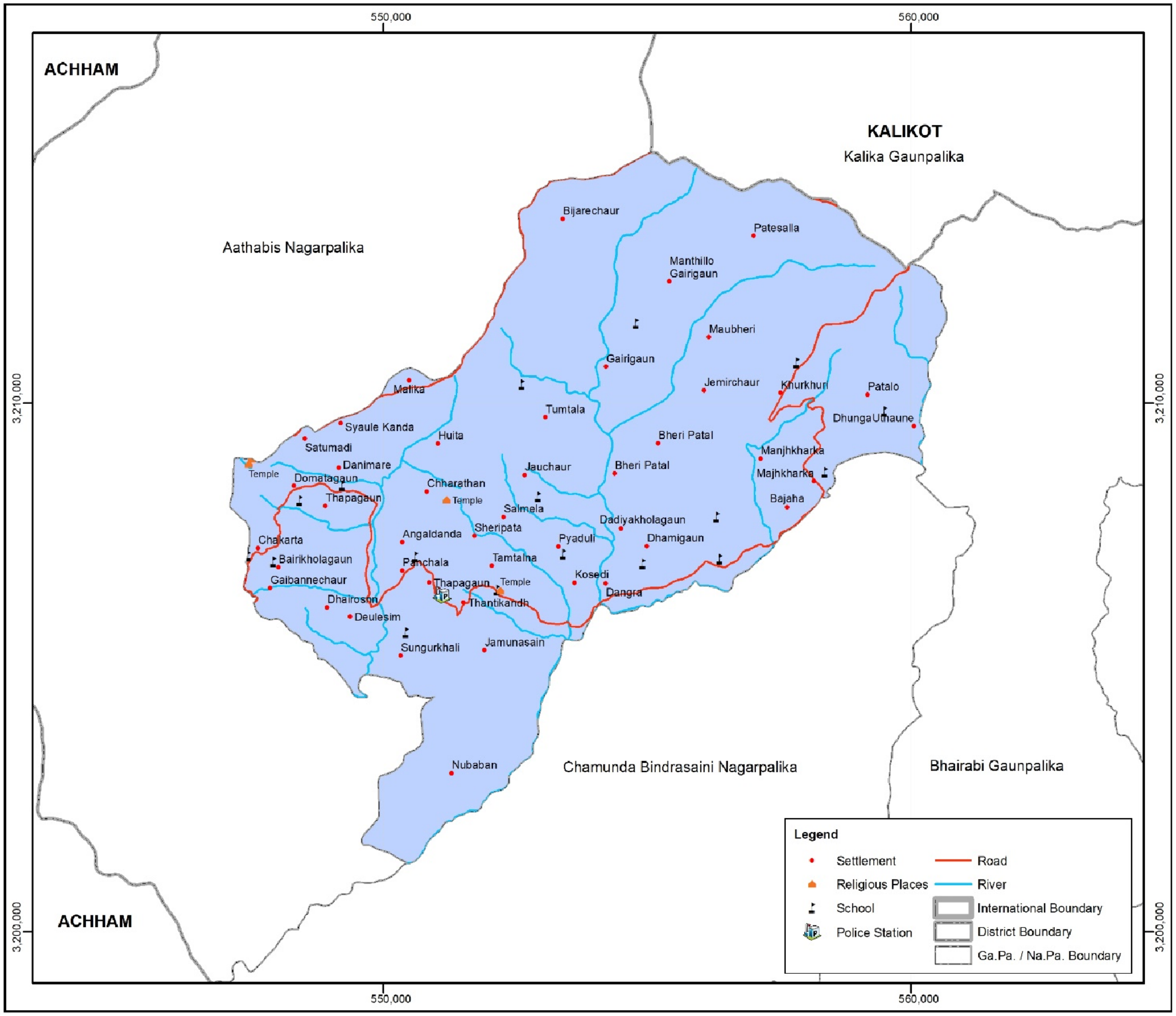

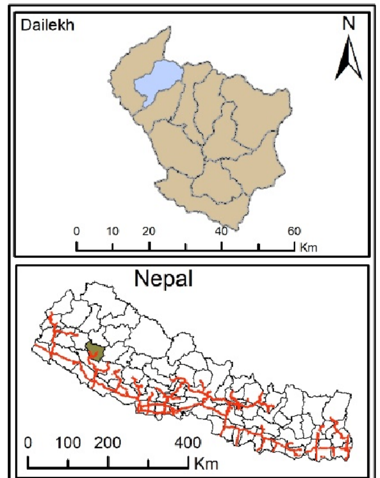

Geographically Thantikandh Gaunpalika is located in Western part of Dailekh District, which is surrounded by Kalika Gaunpalika from the North, Aathbis Nagarpalika from the South, Chamunda Bindrasaini Nagarpalika from the East and Aathbis Nagarpalika from the west. Thantikandh Gaunpalika is extended from 81° 29' 5.4" To 81° 37' 20.4" East Longitudes and 28° 55' 54.2" To 29° 3' 16.6" North Latitudes with having an area of 88.21 Sq.Km with 8.57 Km North-South and 15.16 Km East-West expansion.

PROJECTION AND DATUM

Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter

Scale 1:100,000

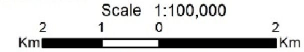

Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

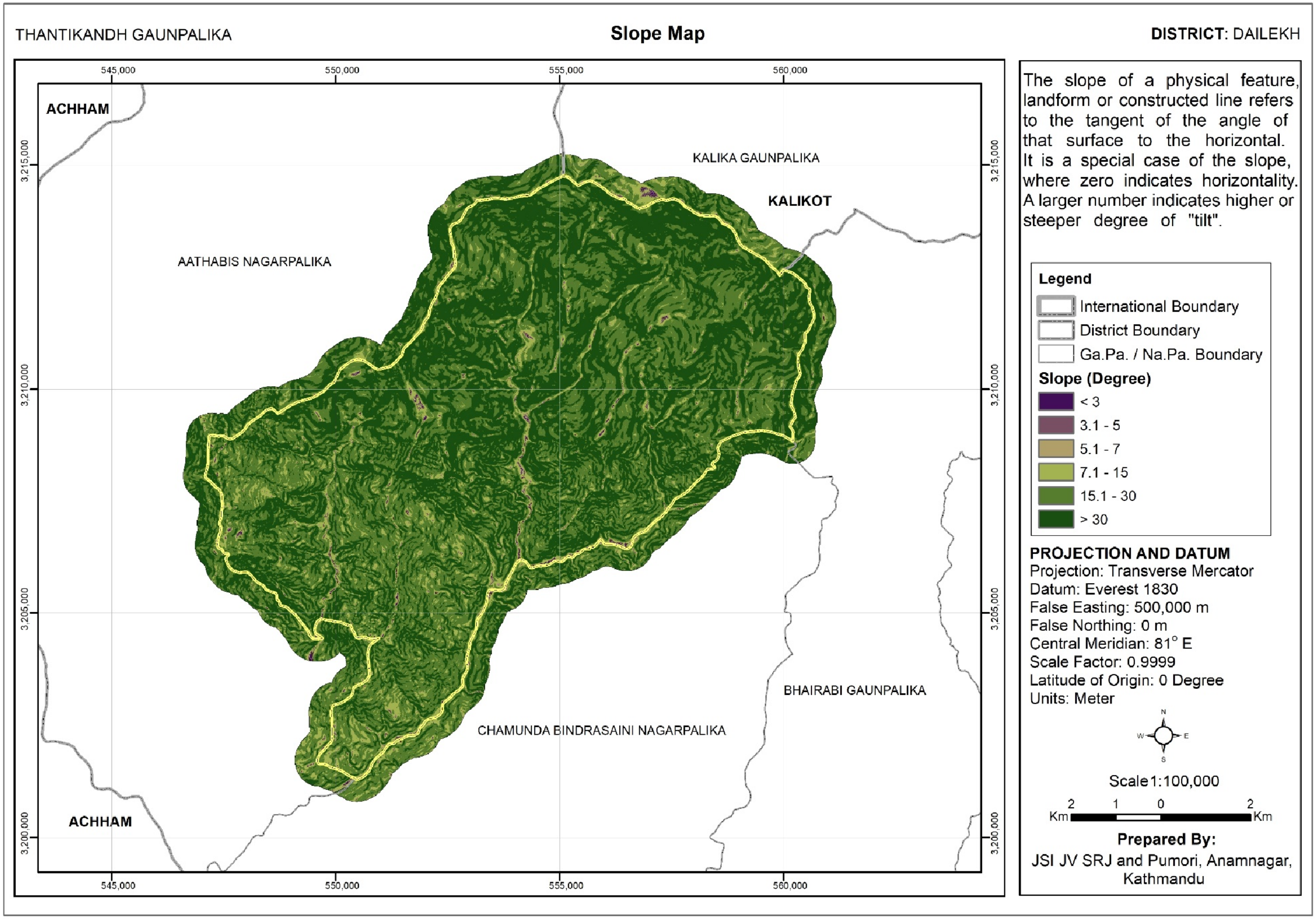
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Slope Map
DISTRICT: DAILEKH
545,000
550,000
555,000
560,000
3,215,000
3,210,000
3,205,000
3,200,000
ACHHAM
KALIKA GAUNPALIKA
KALIKOT
AATHABIS NAGARPALIKA
BHAIRABI GAUNPALIKA
CHAMUNDA BINDRASAINI NAGARPALIKA
ACHHAM
The slope of a physical feature, landform or constructed line refers to the tangent of the angle of that surface to the horizontal. It is a special case of the slope, where zero indicates horizontality. A larger number indicates higher or steeper degree of "tilt".
Legend
International Boundary
District Boundary
Ga.Pa. / Na.Pa. Boundary
Slope (Degree)
< 3
3.1 - 5
5.1 - 7
7.1 - 15
15.1 - 30
> 30
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude of Origin: 0 Degree
Units: Meter
N
W
E
S
Scale 1:100,000
2 1 0 2
Km Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

THANTIKANDH GAUNPALIKA

Fire Risk Map

DISTRICT: DAILEKH

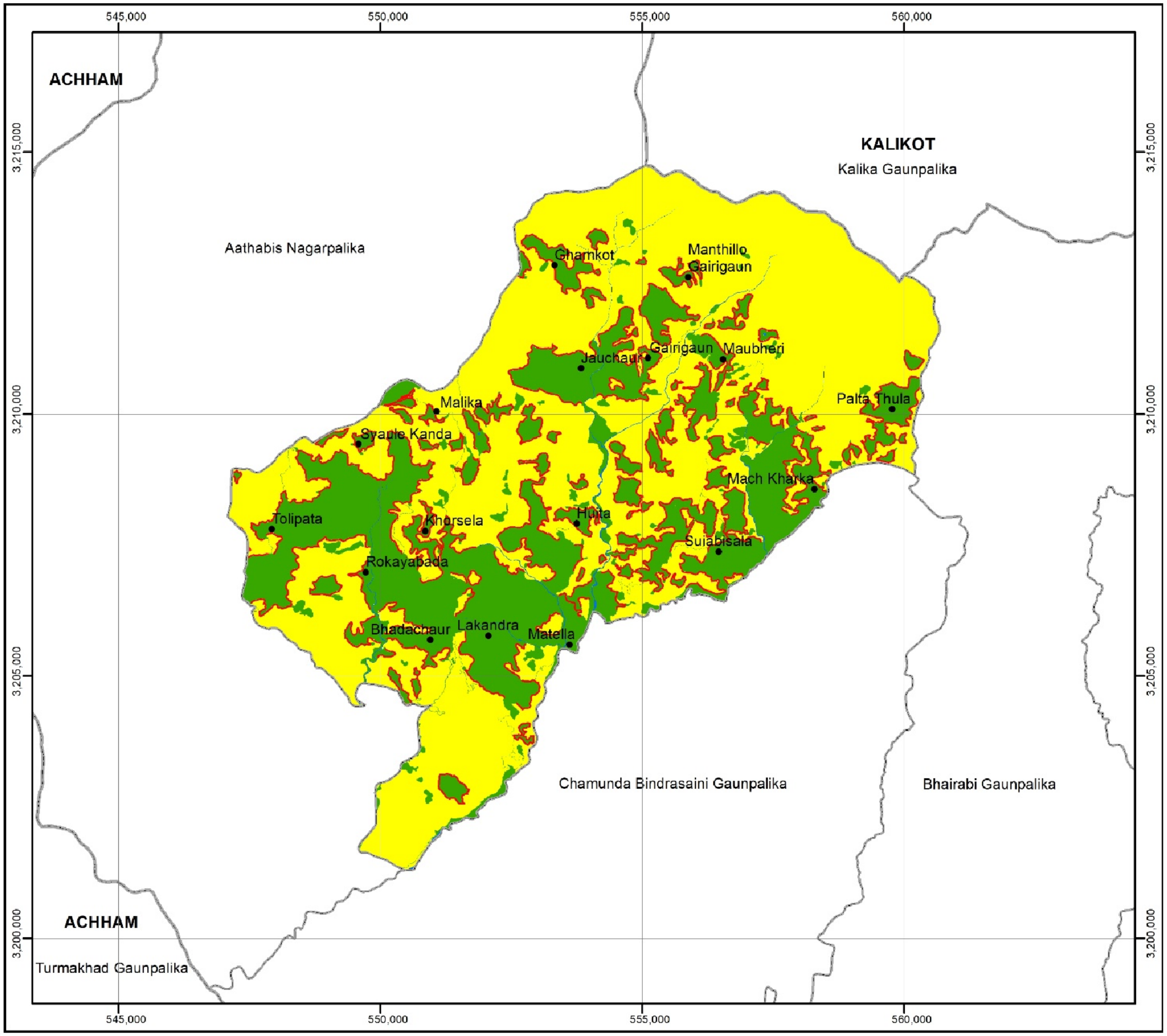

Fire risk is something which is likely to cause a fire or make a fire worse. Fire risk potential object like rice mills, petrol pumps, forest areas are given foremost attention.

Legend

- Settlement
- International Boundary
- District Boundary
- GaPa / NaPa Boundary

Risk Level

- High
- Medium
- Low
- WaterBody

PROJECTION AND DATUM

Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter

N W E S

Scale 1:100,000

0 1 2 4 Km

Prepared By:

JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

THANTIKANDH GAUNPALIKA

Flood Risk Map

DISTRICT: DAILEKH

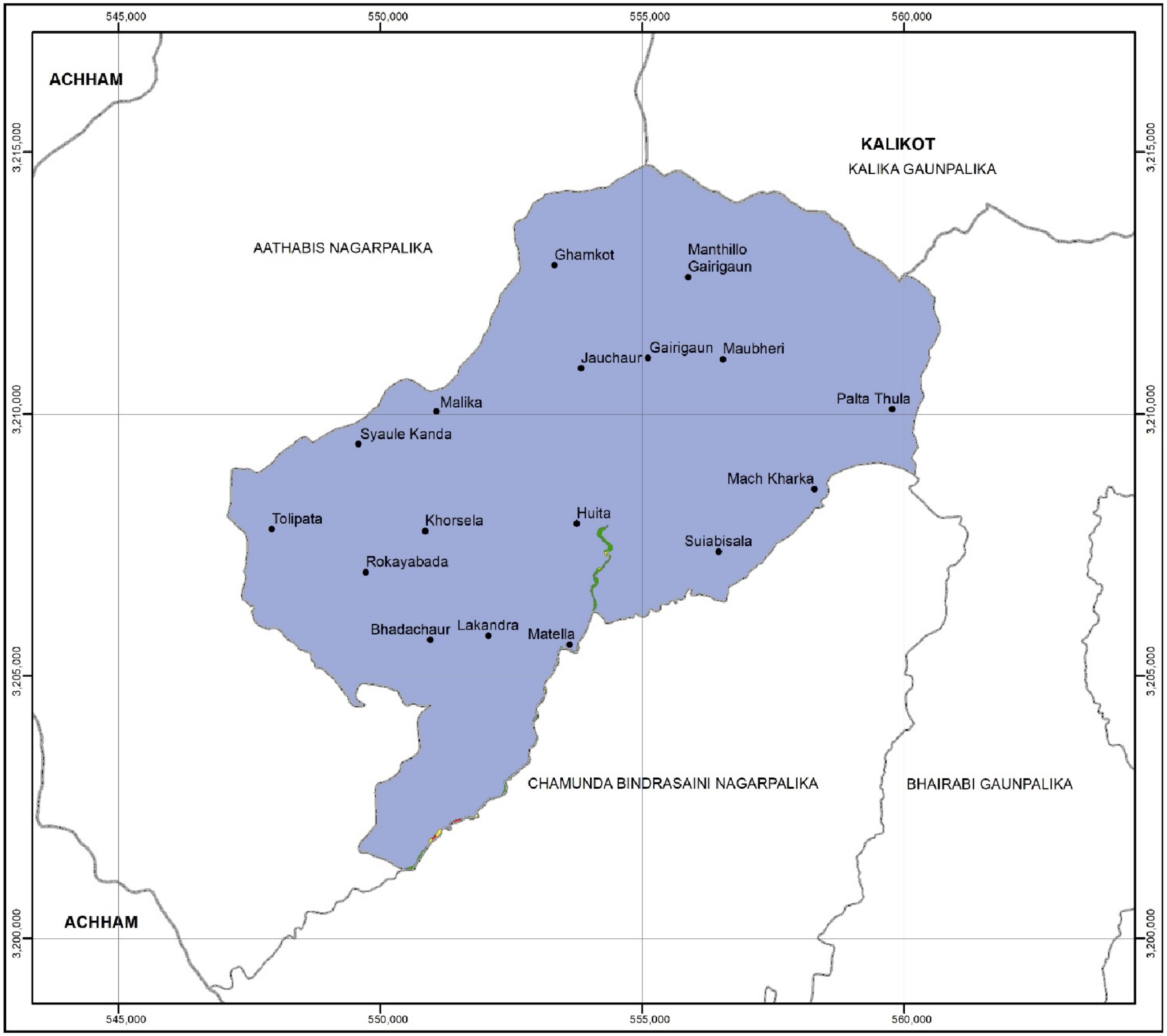

Flood is an unusual high stage of a river that overflows the natural or manmade banks spreading water to its flood plains that are thickly populated due to the obvious advantage of water supply, fishery, and irrigation.

Legend

- Settlement
- International Boundary
- District Boundary
- GaPa / NaPa Boundary

Risk Level

- High
- Medium
- Low
- No Risk

PROJECTION AND DATUM

Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter

N W E S

Scale 1:100,000

0 1 2 4 Km

Prepared By:

JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

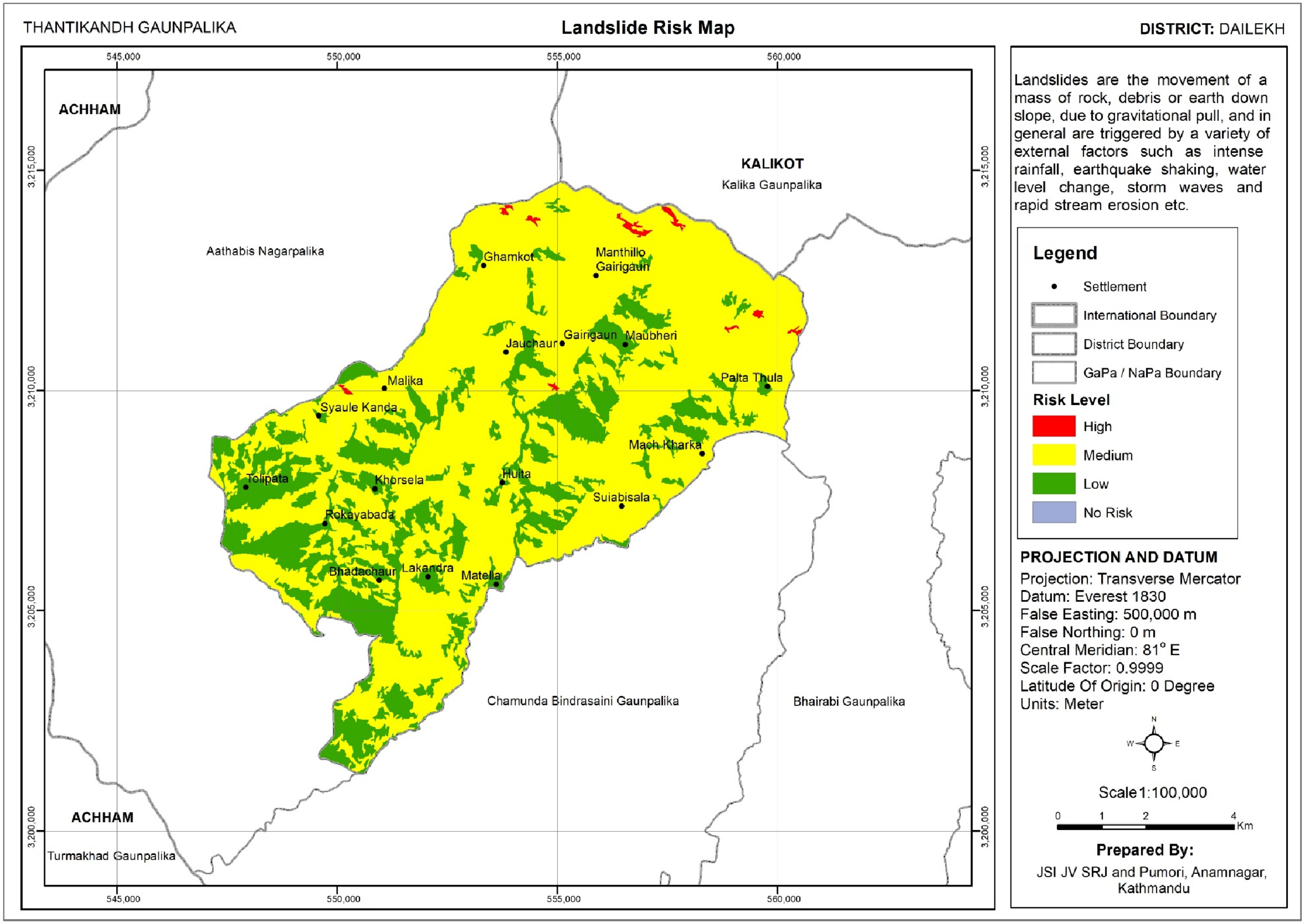
THANTIKANDH GAUNPALIKA
Landslide Risk Map
DISTRICT: DAILEKH
545,000
550,000
555,000
560,000
3,215,000
3,210,000
3,205,000
3,200,000
ACHHAM
KALIKOT
Kalika Gaunpalika
Aathabis Nagarpalika
Ghamkot
Manthillo Gairigaun
Jauchaur
Gairigaun
Maubheri
Malika
Palta Thula
Syaule Kanda
Mach Kharka
Tolipata
Khorsela
Huita
Suiabisala
Rokayabada
Bhadachaur
Lakandra
Matella
Chamunda Bindrasaini Gaunpalika
Bhairabi Gaunpalika
ACHHAM
Turmakhad Gaunpalika
Landslides are the movement of a mass of rock, debris or earth down slope, due to gravitational pull, and in general are triggered by a variety of external factors such as intense rainfall, earthquake shaking, water level change, storm waves and rapid stream erosion etc.
Legend
Settlement
International Boundary
District Boundary
GaPa / NaPa Boundary
Risk Level
High
Medium
Low
No Risk
PROJECTION AND DATUM
Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter
N
W
E
S
Scale 1:100,000
0
1
2
4
Km
Prepared By:
JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu

THANTIKANDH GAUNPALIKA

Seismic Risk Map

DISTRICT: DAILEKH

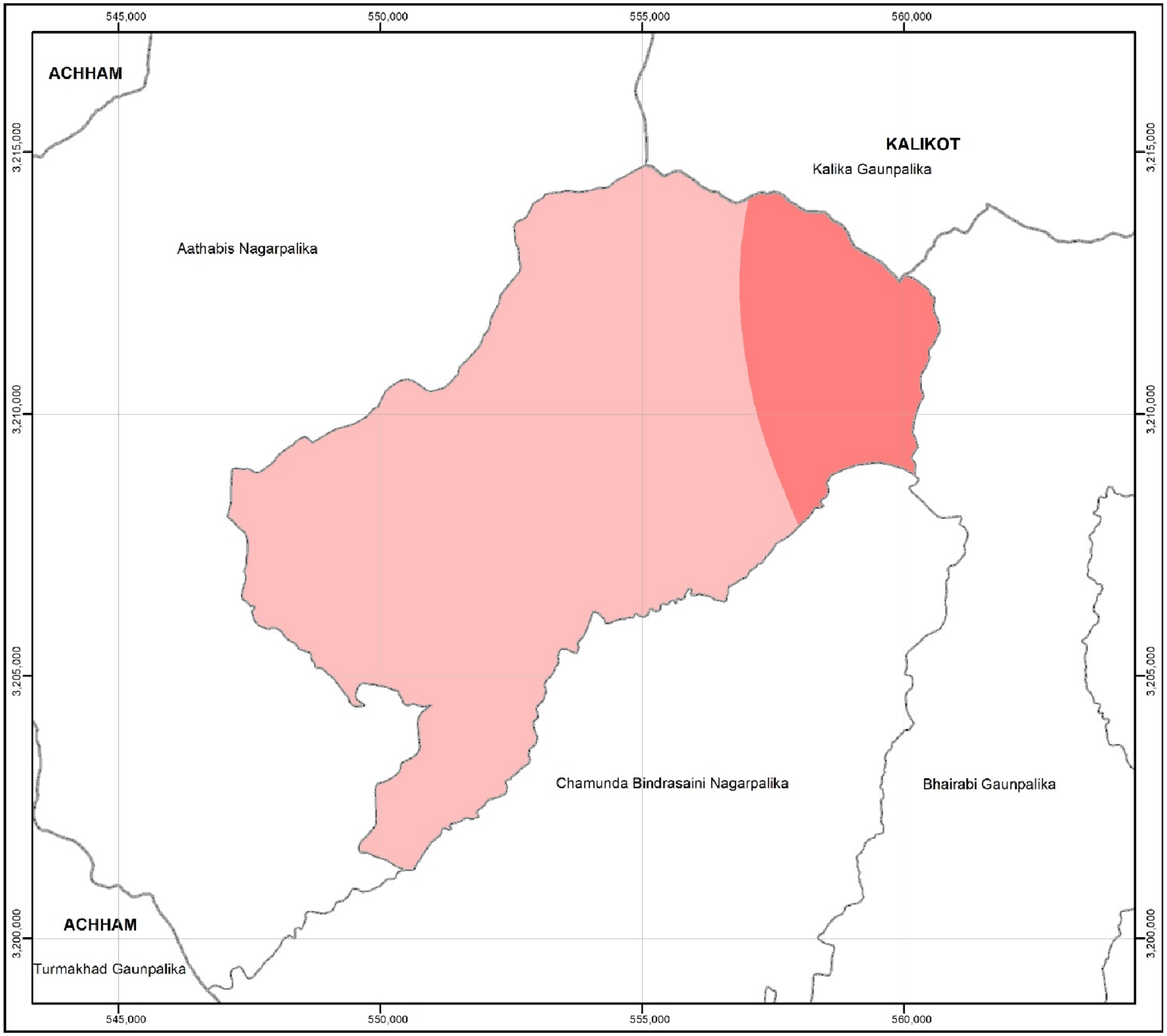

Peak Ground Acceleration (PGA) is equal to the maximum ground acceleration that occurred during earthquake shaking at a location. PGA is an important parameter for earthquake engineering. Seismic risk refers to the risk of damage from earthquake to a building, system, or other entity.

Legend

- International Boundary
- District Boundary
- GaPa/NaPa Boundary

PGA Value

- 100 - 350
- 350 - 400
- 400

PROJECTION AND DATUM

Projection: Transverse Mercator
Datum: Everest 1830
False Easting: 500,000 m
False Northing: 0 m
Central Meridian: 81° E
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0 Degree
Units: Meter

N W E S

Scale 1:100,000

0 1 2 4 Km

Prepared By:

JSI JV SRJ and Pumori, Anamnagar, Kathmandu